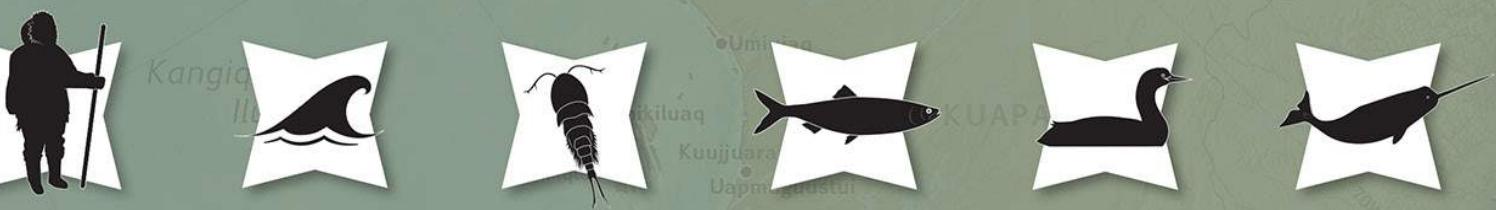

KANATAUP UKIUQTAQTUNGATA TARIURMIUTANUT NUNANNNGUAQ

KANATAUP UKIUQTAQTUNGATA
TARIURMIUTANUT NUNANNGUAQ

KANATAUP UKIUQTAQTUNGATA TARIURMIUTANUT NUNANGUQAQ

Atuquajauq takuajaujunnarluni:
Tariurjulirijikkut Ukiuqtaqtumi Atutsiarnirmut Katujiqatigiit, Nunarjuarmi Uumajulirijikkut Kiinajangit Kanatami,
amma Mitilirijikkut Kanatami. (2018). *Kanataup Ukiuqtaqtungata Tariurmianut Nunaanguaq*.
Aatuvaas, Antiaru: Tariurjulirijikkut Ukiuqtaqtumi Atutsiarnirmut Katujiqatigiit.

Qaangata ajiingnguanga: *Siarnaulluni Nunanguaq Kanataup Ukiuqtaqtungani* taassuma Jeremy Davies
Iluaniiittuq: Nalunaijaqsimattiaqtuuq Kanataup Ukiuqtaqtungani

Tamanna piliriangujuq laisansiqaqtuq taakuatigut Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 Nunarjuarmi Laisansi.
Taasuma laisansimi takugumaguvit, uvungarluti <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0> uvvaluunniit uvunga titirarlutit
Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Ajjinngualimaat © ajjiliurijinut

Naasautinga (ISBN): 978-1-7752749-0-2 (paippaamat saqqitiat)
Naasautinga (ISBN): 978-1-7752749-1-9 (qarasaujatigut saqqitiat)
Uqalimaagaqarvik amma Tuqquqtausimavik Kanatami

Paippaarmuuqtajut Kanatami, Vivvuali 2018
100% Pauqitsijunnangittuq Saqqititaq taassuma Hemlock Saqqititsijikkunu

© 1986 Paannti nalunaikkutaaq WWF-Nunarjulimaami Kinaujaqarvik Uumajunut (qaujmajaungmijuq Nunarjulimaamit Uumajunut Kinaujaqarvik).
© "WWF" taanaujuq WWF Atiliuqtausimajuq Ilisariajulluni.

Taanna Nunanguaq kiinajuaqtaitujuq ilangani
Gordon amma Betty Moore Katujiqatigiinik.

SIVUMMUARUTIA

Inuit Nunangat, Inuit nunaqutingit Kanatami, Kanataup Ukiuqtaqtungita imanginni sijjanginnillu pisimattittiaqtuq. Tauvanngat Qikiqtaaluup Ikirasangani kanangnami tauvunga Ualiniup Kuunganut pingannangani, taakua imaqtut pujiqauummarittut Inuit uumajutigillunigit ukiugasaalungnut. Inuit, inuulluti, ilagijauttiaqtut uumattiarittumit Ukiuqtaqtumit taakkuninga sikumit, sarvinit, kuungnit, amma aqqutinit Kanataup ukiuqtaqtungata tariunginni atuqatiqasut pujinit, iqalungnit, amma tingmianit.

Kanataup Ukiuqtaqtungata Tariurmianut Nunannguaq katiqsuqsimajut nunannguat amma nalunaijautinik uvagut qaujimajanginnik uumajunik najuqpaktunit Kanataup ukiuqtaqtunganta imaqutinginni amma uumavinginnik najuqtaminik. Ilisaqsigiaqanirmiut kisunit qaujimajaujunit, pimmariuvuq tukisiumanirmiut Kanataup Ukiuqtaqtungata uumajuqutingit asijjirjuaqtut. Atauttikkullu, nunanga nutaamit nunamut gavamalirinirmut amma sanavigjuanut piliriaqarumajunit aktuiniqallattaaniaqtunit Inuit Nunangat sivuniksangani amma 53-nik nunaliqutinginni.

Taakku katiqsuqsimajut Ukiuqtaqtuup tariurmianut uumajuqutinginnut. Ijjuaqsingikkaluaqtuni Qaujimajaujutuqarni, ilisaqsijuq aksuruutausimajumi atuqtaunikuni amma sanginiqarninginni Inuit Kanatami. Nunannguali ilaqlarmijuq nunannguani Inuit nunangita taiguusingit aqqutinginnillu, takuksautitsijuq Inuit Nunangat inuqutitta nunagimmagu qanuiliuqpattalimaanginnit amma qaujimajalimaanginni. Piliriqatigarnikkut qaujisaptini asinginnillu, qaujimajavut tautunnguaqtavullu katittunnaqtavut tikiumontsiarnirmut atuni inutuujjijunnanngittattinni.

Aksualuk ajauqtuivunga taikkuningalimaaq ilauniqarumajuni Ukiuqtaqtuup sivuniksangani inuqutinginnillu atuqllugit taasuminga Kanataup Ukiuqtaqtungata Tariurmianut Nunannguarmi pigiarataluni Kanatami Ukiuqtaqtumi piqqusituqarijaujuni. Piliriqatiginnikkut Inuit ilautitaunginnaujarluti aaqqiksuijermiut sivuniksanginni qanuiliurumajamitigut, tukisigarutit tavvani katiqsuqsimajut pimmariujut uumatsirittumi, Kanatami Ukiuqtaqtumut.

Mary Simon

Iksivautarijaq, Tariurjulirijikkut Ukiuqtaqtumi

ILULINGIT

Sivummuarutia.....	ii
Pigianngarninga.....	iv
Kanatami Ukiuqtaqtumi Atuqtaujunnaqtuq	
Nunannguaq.....	2
Ukiuqtaqtuq Asijjiqpallianinga.....	6
Inuit amma Avati	8
Inuit Nunataarutingit	10
Inuit Ingirravigivaktingita Aqqutingit amma Siku	12
Inuit Nunangita Taiguusingit	14
Sanavigjuani amma Niurrtiqarnirmut Qanuiliurniit....	16
Aulattinirmut amma Atutsiarnirmut	18
Tariurjuliriniq Ukiuqtaqtumi	20
Pigianngarninga.....	20
Iqqangata Qanuilinganinga.....	22
Tariurjuaq Nakinngaarningit amma Qaangata	
Ingirraninga.....	24
Tariup Sikua amma Ajjigiinnginningi.....	26
Uliqattarniit tiniqataarniillu Aktuiniqarningillu	32
Anurialuit amma Aktuaqarningit.....	34
Ukiuqtaqturjuaq, Ukiuqtaqturalaaq	36
Niqiksanit Uiguliriiktunit Isuanittut.....	38
Imarmiutait piruqtut attatiqanngittut	39
Kinguit amma Qaumalluti tangiqaqqujingittut.....	42
Tangiqaqqujingittut.....	44
Niglasuktumit Kumaujait Katisimajuit amma Iquutaujait	46
Tariurmianut amma Imattiavangmut Suvajariaqattaqtut	
Iqaluit Ukiuqtaqtumi	48
Imattiavangmut Suvajariaqattaqtut Iqaluit.....	52
Akunniqsuqtumiitut Iqaluit	54
Iqqanganiisut Iqaluit	56
Anginiqsanut Niqiksarijaujut Iqaluit – 1.....	58
Anginiqsanut Niqiksarijaujut Iqaluit – 2.....	60
Sigjaqpasingmiut amma Tariurmianut Tingmiat	
Ukiuqtaqtumi	62
Ukiuqtaqtumi-lvajattut Kanguit.....	66
Ukiuqtaqtumi-lvajattut Tariurmianut Mitit – 1.....	70
Ukiuqtaqtumi-lvajattut Tariurmianut Mitit – 2.....	74
Ukiuqtaqtumi-lvajattut Qaqsaut	78
Ukiuqtaqtumi-lvajattut Tariurmianut tingmiat.....	82
Ukiuqtaqtumi-lvajattut Sijjamiut tingmiat	86
Puijiit Ukiuqtaqtumi	90
Arviit	94
Tuugautilit Qilalugat – 1.....	96
Tuugautilit Qilalugat – 2	98
Natsiit – 1	100
Natsiit – 2	102
Niqtusuut	104
Uqalimaakkannirniq	106
Nuatasimajunit Qaujimajauliit	112
Ilisaqsiniit.....	113

PIGANNGARINGA

Tautullugu Kanataup atuqsimajatuqanga, Kanataup avvalluanga uangnangani isumagijautuinnariaqanngittuq. Nanijaunasunni Sullualuup ilisaqsinirmi nunataarutini, Ukiuqtaqtuq angijumi atuqsimajuq qaujijaujumajuni, nunalirinirmut, kiinaujjanirmut, maligalirinirmut, amma atuagarmi Kanatami. Taimailunginnarniaqtuq sivuniksamut, Kanata sivuliqtutillugu Ukiuqtaqtulirinirmut amma Ukiuqtaqtuq aaqqiktsuitillugu Kanataup namunngapallianirijangani nangminillu tukisiumanirmi.

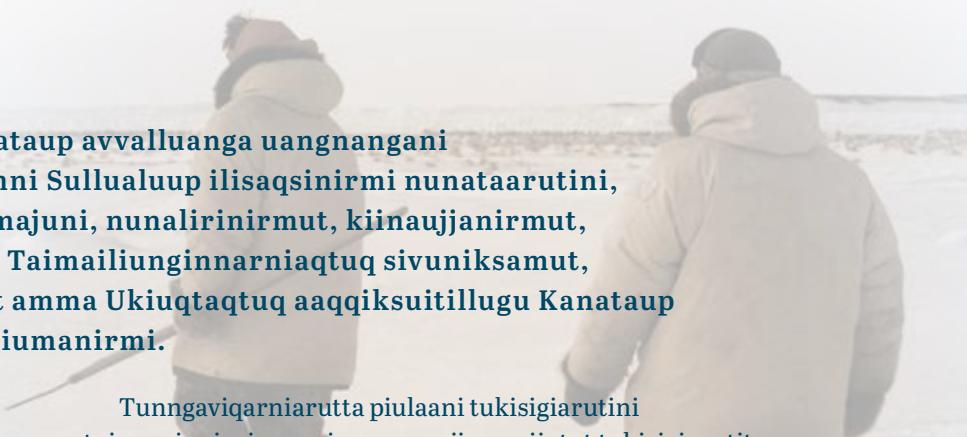
Kanataup Ukiuqtaqtunga angirrariaq, niglasuktuq tunnganaqtuq, kiinaujjaksautiksavik amma akiksaqanngittuq taimailingatinnarluni. Inigijaq tautunnguanirmut tukisiumanirmullu – Inungnut qaujimajauttiaqtuq, qaujisatqaurjuarniku pularaqtinut, qaujisatqinut qaujisatqausimattiaqtuq, kisiani qaujimajaujituq tamainni asijiqpallianingal. Ippigusuttiarnikkut, kamanaqtukkut, qaujjumanirmut, amma ippigusunnirmut. Kanataup Ukiuqtaqtunga anginiqpaaqgujuq nunagijaulluni najuqtajuq Nunaqaqqaqsimajunut amma najuqtaugillunit unulaanut nunarjulimaamit arvingnut, qilalugarnut, nanurnut, amma tuugalingnut.

Tagvani nunannguamit Kanataup Ukiuqtaqtungita imanginni, quviaasuttiqaqpugut qaujimajaujunit inigijaujumit amma inuqutinginnut amma uumaniqaqut najugarminit attuaqatigiinninginni. Nalunaiqsingmijugut qaakkannialuagut ilinniarutaujarialingnit, Kanata iluittuulingattiaqtumit kamattiarniaruni Ukiuqtaqtungata pigijanginni kiggaqtuqtanganullu. Inuit uomattiaqsimajut Ukiuqtaqtumit suuqaimma tukisiumattiarumi kisulimaattianginni nunami tariurmillu qanulimaattiaq qautamaat, ukiurmit ukiurmut, sivullirijaujunut kinguvaarijaujunut. Kanatattau, makittiarunnaqtuq Ukiuqtaqtuuluni sivumuarutakpat qaujimattianikkut paqqittianikkullu, pilirirjuarnikkut naalattianirmillu nunami inuqutinginnillu.

NUNANGUAT, NUATAUSIMAJUT, UNGATAANULLU

Nunami qaujijunnannngittuq qilammiujukkut. Nunanga saqqitaujunnannngittuq nunannguami. Taimailingangaaratta, kingumut qimirruaqattaratta titiraqsimajuni ajiingnguamut, tuugaaliit tuugautinginni nungutauninginni inuujut. Tavvani nunannguami, takuksautittijukut unoqtunit Kanataup Ukiuqtaqtungata imauq avatingani, nunami, uumajunut amma uumaniqaruijunut, inuillu atuqkattanginni pilirijanginnillu. Pijutiksanga atuinnautitsinirmut pigianngautimunanga summa pimmarummangaa, summa atuutiqapa, summa aksuruutaugiaqqaqpa aulatautiariaqarluni. Tamanna sulijummarialuk sila avatilu asijiqtummarutiillugit (takulugu “Ukiuqtaqtuq Asijiqpallianinga” mappiqtugaq 6-mi).

Atuni aviktuqsimajumi nunannguami, ajiigiiingngittu uuktuttiqaqtittijugut uumajulluatarni, phenomena, qanuiliurutaujunnillunniit ikajurniqaqut tukisiumaniqarniqsauliqtilu uumaniqaqut najugarminit attuaqatigiinninginni qanuituuninginni, qaujimaniqarnirlu summa pimmarummangaaq. Utaqqijuminaraluatqunti tukisigarutittiavakkanirni, isumaliuqpaliiutinnarniaqtut maannaujuq qaujimajattinni. Ujjiqsurluni uluriangannginniqsaugajaqtuq tammarunnarnirmut, kisiani ulurianarninga pijaaqqutaunngittumi aktuiniujumi ulurianarningaluunniit piviqarniujumut pijauunngittumut tamainni nuqqaqtigaksauunngittuq.

Ajjinnguaq mappiqtugaq saangajuq:
Angunasaunnaujaqtut sarvami sinaani.
(ajjinnguaq: Jennifer Provencher)

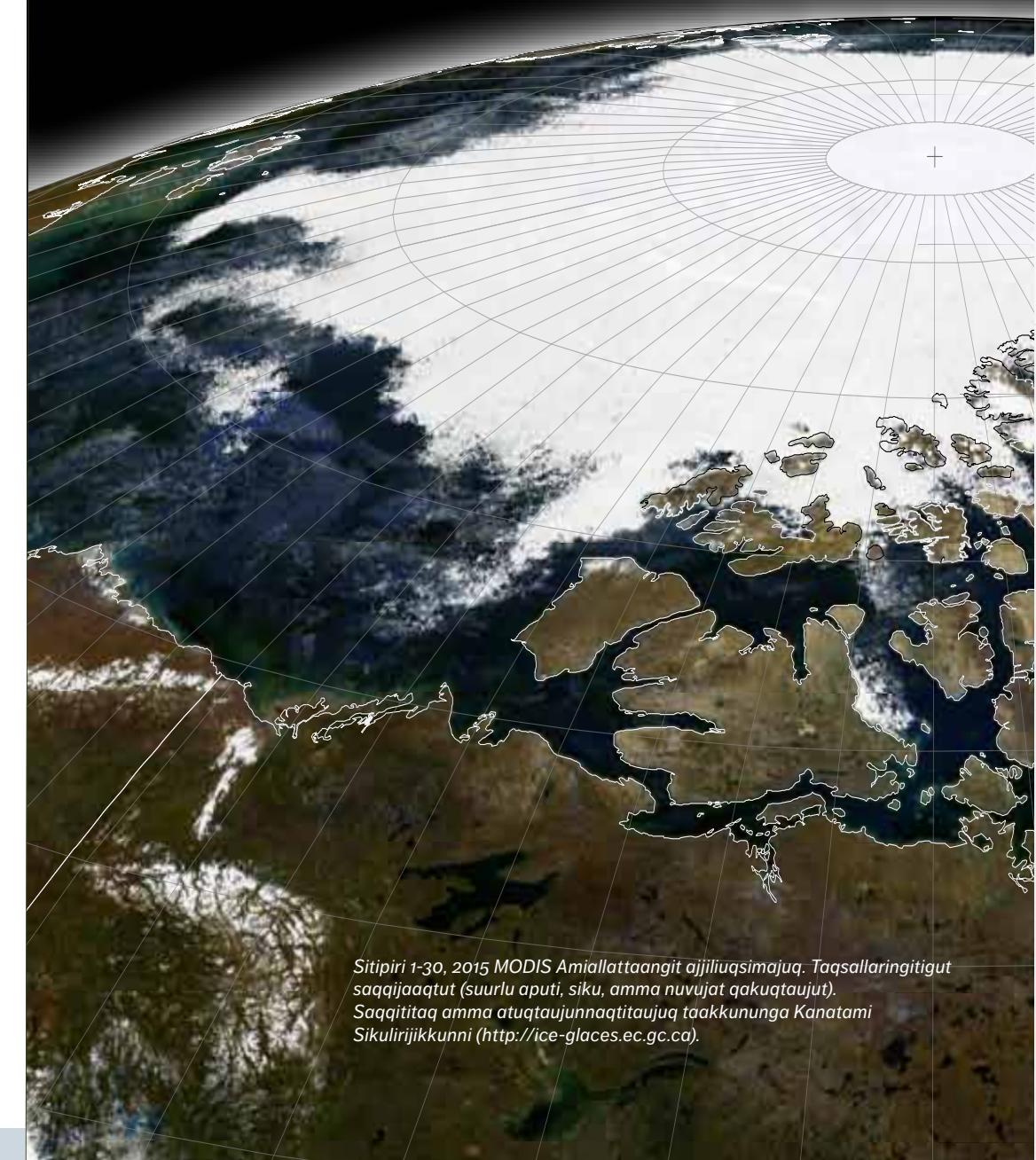
KANATAUP UKIUQTAQTUNGATA TARIURMIUTANUT NUNANGUAQ AVIKTUQSIMAJUTIGUT

Tunngaviqarniarutta piulaani tukisigarutini atuinnaujni, pimmariuvuq saqqijaavagiitut tukisigarutit atuinnatiaraluarmangaat. Katiqsuitilluta nuatausimajunit amma sananirmit nunanguanit tagvaniittunit, atuqsimajugut nuatausimajummarngnit inulimaanut tuqqivingniittunit amma nuatausimavingi, aksualuk qujalijutigjavut. Atuinnaqarviulurmijugut nuattijaunikunit atuinnangittunisuli, inulimaanu atuinnauungitut, tamakkua qulijutigjavut. Kingulliqpaami, ujjirusuktugut qaakkanniagut nuatausimajunisuli atuinnauungittuni, amisuni pijutiksali, ajauqtuivugut nuatausimajuni tigumiqtijuuni atuinnautitsinirmi inulimaanut tuqquqtausimajukkuvinni qilammiulaakkut. Pijunnautiqarnirmi saqqijunnarnirmi pimmarutiillugu qaujisatqulirinirmi, gavamalirittiarni piuniqsaujuq ungasiktumut, tikiumajauttiarunnaqtuq kisiani atuinnaqarviunikkut tamainnut saqqijaaqtulimaani tukisigarutini.

Katiqsuinirmiut nuatasimajunit ajiigiiingngittuninngaqtuni taikanngalu ajiigiiingngittuni uumaniqaqut najugarminit attuaqatigiinninginni pimmariuvuq ajiingngullittianiarluni Kanataup Ukiuqtaqtungani. Taimailingavuq, kisianili, aksurunnaqtuq ajiigiliqtsinasunirmi nuatanikuujuni ajiigiiingngittuni amma ukiuni ajiigiiingngittuni amma ajiigiiingngittunu pijutiksangut. Tukisiumaniqarniq uumaniqaqut najugarminit attuaqatigiinninginni isumagijaujarialik angijuuluni, attuaqatigiittuni atausiq attuajuq asiminut ajiigiiingngitukkut qangatuinnaq namituinnarl. Qaaliriiktut nuatasimajut imaq ingirraninganut, sikumut, imarmiutat nuugunnangittut imminik, iqaluit, tariurmiut tingmiat, amma pujini saqqiittiarunnaqtut, kisiani nalunaiqsijunnannngittuq summa iningit ilangit kisuqattiarlungaqaq uumaniqattiarlungaaru.

Alluriarniq, nunannguap pijutiksangata ungataanut, aaqqiktsuinirmi pilirijusini turaaqtuni kasuumatitsinirmi nuatasimajuniungittut kisiani tukisiumanirmi qanuq uumaniqaqut najugarminit attuaqatigiinninginni pilirisuungummangaq, qanuilinganiarmangaqaq asijiqpallianirmut, inuit qanuiliuqtangillu qanuq aktuiniqaniarmangaat. Qanuinngitsiarningit Kanataup Ukiuqtaqtunga inuqutingillu pijutili tukisiumanikkuungittuuaq nunami atausunaarlugit uvvalunniit atausunaarinirmi isumaliurinirmi, kisiani saqqiinirmi tautunnguaqatigiinniuqumi nunamu amma aaqqiktsuiqatiginirmi qaujimajaujarialinni tautunnguqtamut tikiutinirmut. Taimailurluni iniusirmungavuq qaujisarniunngittumut, qaujisarniq amma Inuit Qaujimajatuqangit ikajurunnaraluatqillugit. Uqattiarluni, namungaujumammangaatta qaujimanngikkutta, tauvungalauqsimajaanngittugu. Kisiani qaujimagutta qaujimajumajattinni, qaujimaniqtugut iligiaqqtattinni tikiumanniranit turaaqtattinnu.

Taanna nunannguaq saqqitavut ilisaqsinkut taikku-ningalmaaq ikajulauqtuni tukisiumatittinirmi nunannguap turaarutinginni, sivuniksamillu kisutaqattiarluni amma qanuinngittiarluti Kanataup Ukiuqtaqtungani ungataanulu.

Sitipiri 1-30, 2015 MODIS Amiallaattaangit ajiiliuqsimajuaq. Taqsallaringitigut saqqijaaqtut (suurlu oputi, siku, amma nuujat qakuqtaajut). Saqqitaq amma atuqtuunnaqtuaqtaq taakkununga Kanatami Sikulirijikkunni (<http://ice-glaces.ec.gc.ca>).

INUIT AMMA AVATI

TARIURJUALIRINIQ

NIQIKSANIT
UIGULIRIIKTUNIT
ISUANIITTUT

IQALUIT

TINGMIAT
IMARMIUTAT

PUIJIIT

Kanataup Ukiuqtaqtunga

NUATAUSIMAJUT NAKININGAARNINGIT

- *Imqa Itininga Uuktrraqtauninga: GEBCO_2014 Naasautini, sanasimaninga 20150318, Uvannangaaqtuaq;*
- *Kanatut Nigiani Kanangnangi Kiglliqjaajut: Flanders Tariurmuit Pilirivvik, 2016. Tamainni Pivallianirn sanasimaninga 9. <http://www.marineregions.org/>.*
- *Nunannguarluatarmut Nuatausimajut: Nunannguaq Kanatami 1:1M, ESRI, Nunarjuallattaq.*

Nalunaikkutaq

 Inuit Nunataaruti

 Kanataup Aviktuqsimaningit/Ukiuqtaqtumi Aviktuqsimaningit

UUMANIQ KANATAUP UKIUQTAQTUNGATA IMANGINN

Kanataup Ukiuqtaqtungata tariunga uumanigaqtut najugarminit attuaqatigiinningi aaqqiksuqtausimajuq tamakkununga suurlu imaup itininga, ingirraniit, amma uliqattarniit tiniqattarniillu amma uumajukkuvialuulluni mikittuutinut anngijuutinut uumakutaaqpaktunut Arvingnut. Sijangit amisualungnut tingmianut uumajuqarviujut, sinaangalu niqiksaqsiurviulluni Nanurnut inungnullu.

Anginiqpaami Sikuup Qaangata Uunarninga Ajjunnginningit Sitipiri 1-mut, 2014-mit 2017-mut

UKIUQTAQ TUQ ASIJJIQPALLIANINGA

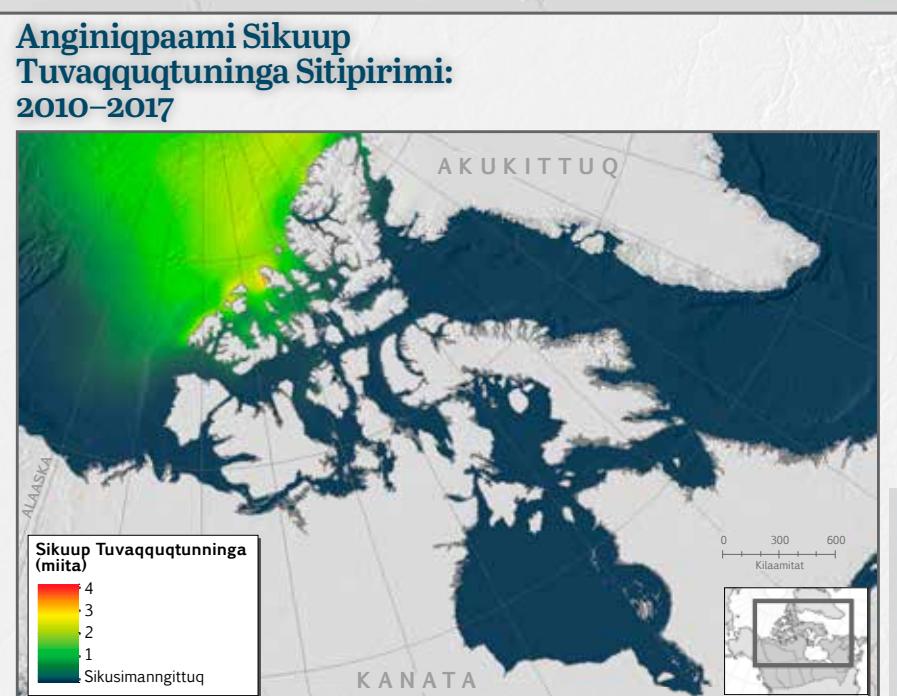
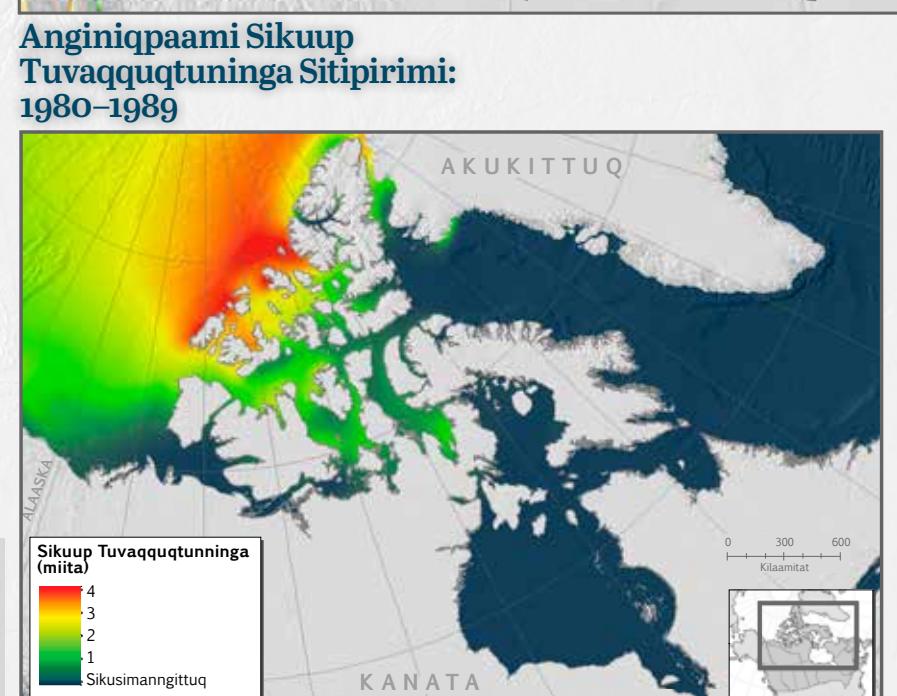
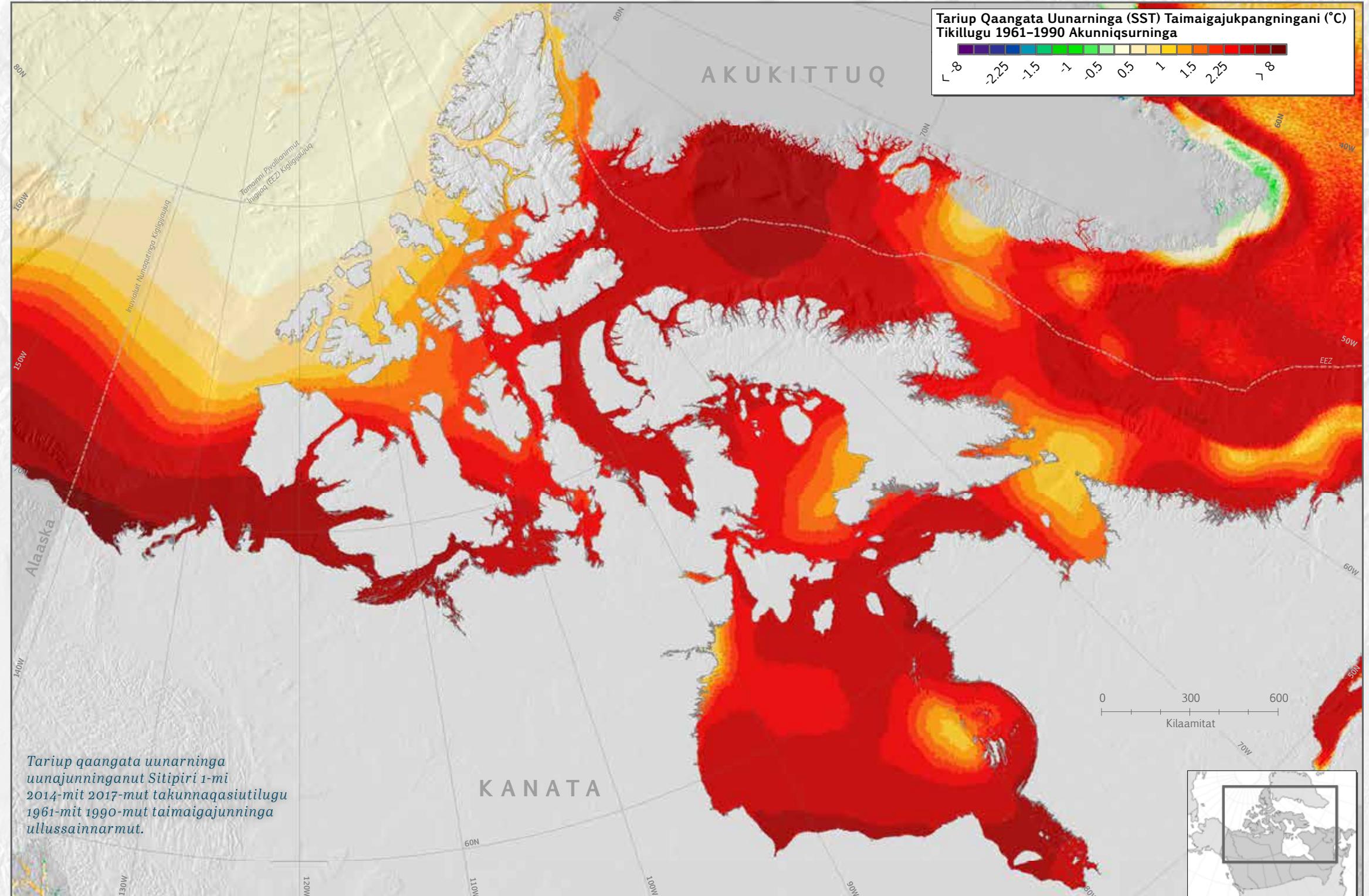
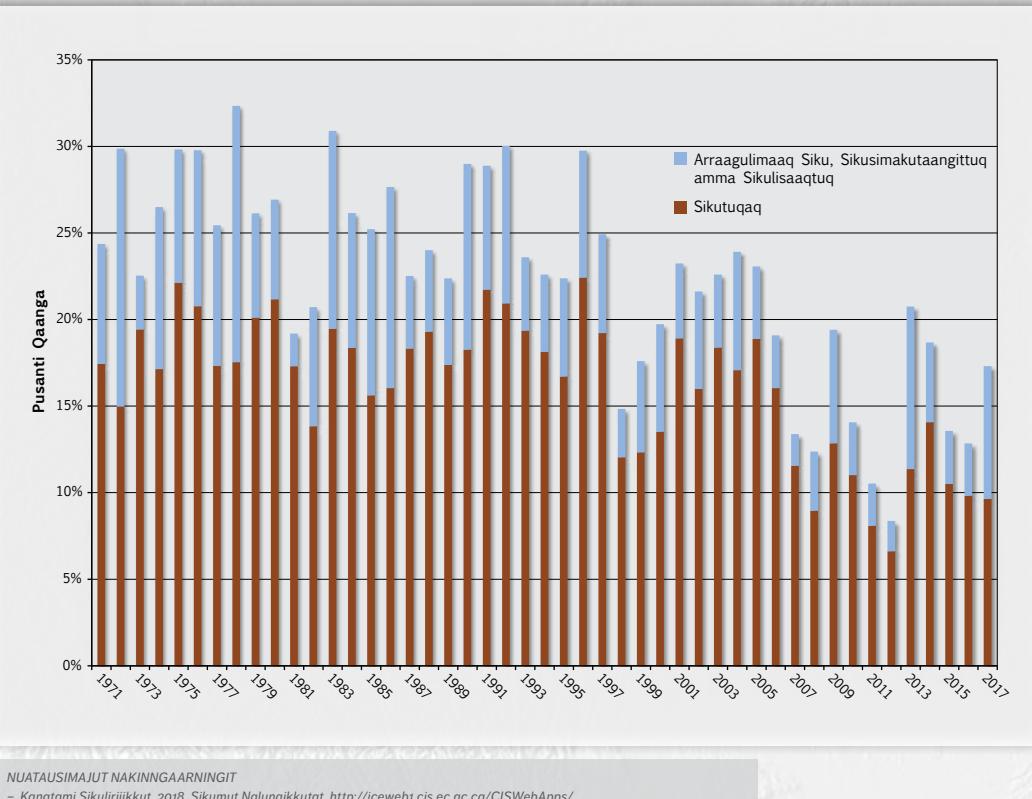
Aujakkut sikusimaniqsauliqattarninga Ukiuqtatumi uijirnarniqpaangujuq silaup asijjiqpallialirningani nunarjuarmi. Taanna nalunaikkutatuangulluni qanuq inigijangata uumaniqaqtut najugarminit attuaqatigiinnginnit asijjiqpalliangmagaat. Sikusimannigniqsaqattaliqtuq taimaiqattajugaluarma, taqqilimaani ukiup iluani. Saanniqsauliqtuq amma surattisarainniqsaq. Tariup qaangi uunarniqsaulirmijut, siqinnirviuqattalirninganut imaq sikuqanngittuq igalaujaqarunniirma sikumi aputimillu.

Uumajunut sungiungunut niglasungnirmut amma sikumut, taakkua asijjirniut ulurianaqtut. Tariup sikungani aqajait, Ukiuqtatumi imarmiutat nuugunnangittut imminik, Nanuillu sungiutjuunnaajarilut. Uumajuit asingit nuttituinnarialit uunajunniqsamut Ukiuqtatumut. Aarluit, surlu, ukiuqtatuuq imanginnut tikisaqliqaqtut, unurniqaalulluti taissumani, akuniuniqsausuungullilu. Tamanna pinngittummarialuk pujinut Aarlungnut nirjavaktunut.

Ujjirannginniqsat kisiani pimmariummijuuq, uunajunniqsat imat sikuqannginniqsangalu asijjiavalliajuq Ukiuqtatuuq niqksanit uigulirikuntit mikinniqpaanginni tappaunga. Ukiuqtatumi imarmiutat nuugunnangittut imminik akirriiqaqtuq ukiuqtatqurtiutaungnittunut competition from subarctic plankton imarmiutat nuugunnangittut imminik. Atlaantik uuqat, Atlaantik Palak, Igliqaq, amma Hattak uanganaliaqpalliajut. Tariurmuit tingmiat aqiatussungnigniqsaqattaliqtuq aksurusuurlu tingmialaaqutinginni nirititsarianga. Siku sanngiuniqsauliqtuq Aivirnu qaanganuarnirmut amma taqaisinirmut uajakkut, nattirnun narjaluiernirmi itijumi aputimi, uvvaluunniit inungnut ingirraviunirmut angunaskilligut.

Taakkua asijjiralaqtilligut, nuatausimajut tavvani nunangguami qimirraujarialit ujjiqsuttianirkut. Qaujisauqtuaajutimiini arraaguni qulit ungataalanut pimmariujuni tukisinaqsitsisimajut, kisiani turaanganngituinnarialit maannaujuq qanuilinganijuunut. Niriugunnaqtugut angijuutini tarijurarmi ingirraniit amma uumajutunuqsivallianingit Ukiuqtatumi taimailingainnariarluti. Tukisigarutit atuinnaujut aturunnaqtavut aulatsinirmi inuup qanuiliuqtanginni aksurungnigniqsaqtitsinirmi Ukiuqtatuuq uumaniqaqtut najugarminit attuaqatigiinnginni, uumajunginni, Nunaqqaqasimajunillu. Nauttiqsugiallagunnaqtugu Ukiuqtatumi imaup avatingani qaujisarnirmut amma tukisiumanirmut asijjurautaugiallaktuni. Ullumiujuq pisimajattini paqqittiarunnaqtugut pisimatsittiararlut qiturnaqapput irngutaqpullu piviqaqtinniarlugit taimaignunnarnirmi.

Sikusimaqattaqtuqarninga Sikuup Ukiunginnut Kanataup Ukiuqtatungani Pinasuarusingani Sitipiri 10, 1971-mit 2017-mut.

Arraguni qulini sikuup tuvaqqutuningasea taqqingani Sitipiri: 1980-mit 1989-mut takunnaqasiutilugu 2010-mit 2017-mut.

INUIT AMMA AVATI

INUIT AMMA AVATI

- Inuit Nunataarutingit
- Inuit Ingirravigivaktigita Aqqutingit amma Siku
- Inuit Nunangita Taiguusingit
- Sanavijuani amma Niurritiqarnirmut Qanuiliurniit
- Aulattinirmut amma Atutsiarnirmut

60,000-nginnipaluktut inuit arraagulimaaq Inuit Nunanganirmiutausuut, 85 pusanit nalunaijaqtut Nunaqaqqaaqsimanirmi. Kanataup Ukiuqtaqtungata inungit angunasusuut, iqalliasuut, avvusuungullutilu nunami tariurmillu; nunalinginni aulattisuut, piliriaksanginni, avatinginnillu; pijavliatitsisuut nunaminngaaqtuni pijutiksani amma inuujjusimini kajusitsiatitsisuut.

Kanataup Ukiuqtaqtungata Tariurjuanga aaqtiujuq Sullualungmut, aaqtiujuq Nuas Amialikami qaujinasuqtausimajuq amma piqqusirijaulluni amma kiggaqtujuq ajjigiinngittumi tautunnirijattimi Ukiuqtaqtumi.

Ukprialualauqsimanngittuq ingirranirmut aaqtioniunirmut Juurapmiunut nunalirjinut qaujinasuktinullu, ullumiulitullu unurniqsani usikattanirmut atuqtauliqtuq, aqqtinga akuniunniqsami angirrarijausimajuq inungnut uumajunullu. Akaunaarasuaqtitsinirmi iliqqusirijaujumi, nunami, kiinaujanirmut, asingillu piqtiujut Ukiuqtaqtumi kamagijauttianginnarialik amma tukisiumaniqaraliit taikkualimaa isumaaluktunut.

Mappiqtugaq Saangajuq: Aqsarniit (aurora borealis), Wapusk Mirnguiqsirk, Maanituupa. (ajinnguaq: André Gilden)

Natsilik Inuit Kuugaarungmi, Nunavut sikumi agluluqut nattirasungnirmut. Natsilingmiut nattirasuqattajujut uqsutanirmut quillinginnut, niqingani nirivaktuti, qisiningani atuqpattutti sauninginnillu. (Ajinnguaq tallimangani Tuulit ingirraninginni, 1921-4, Nationalmuseet – Takujagaqarvingat Denmarkmi)

Maligaliriniq amma gavamaliriniq

Kanataup ukiuqtaqtungata imaqtingit Kanataup gavamatuqangata nunaqtinginiiittut amma ullumisutini Inuit angirutini, qaujimajaujut nunataarutini. Tisamani Inunnut nunataarutitalik: Inuvialuit Nunanga, Nunavut, Nunavik, amma Nunatsiavut. Nunataanirmut angirutit aaqqisksuisut maligaqtigu tunngavilinni aullattiqatigiinirmut Inunnut, gavamatuqakkunni, amma ataqasutijuni kanataup aviktuqsimaningit amma ukiuqtaqtumi aviktuqsimaningit gavamaqarvinginni. Taakkua turangaqasutijut nunamut imarmillu aulatsinirmi, nunaminngaaqtuni pivalliatitsinirmi, avatilnirmi qaujisarnirmi, inulirnirmi, ilinniarnirinirmi, amma uumajulirnirmi. Ukiuqtaqtumi aviktuqsimaningita gavamangit Juukaanmi, Nunatsiarmi, Nunavummillu aulattiniqsaujumajut ukiuqtaqtuuq imaqtinginni angiqatiqarnikkut gavamatuqakkunni amma Inuit nunataarutingita katujjiqatigiikkunginni.

Atutsiarnirmut amma Aulattinirmut

Arraagugasaalunu, Inuillu asingillu nunaqaqqaaqsimajut pilirisimajut qanuittaillimitaulluti Ukiuqtaqtumi imaup avatingani amma uumajuit maligatuqarjaujukku piqqusituqarjaujukkullu aulattinirmit atuttiarnirmillu. Ullumiujq, Inuit atuliquijut imarmi parnairutini, puijinut iqalugasunnirmillu parnautini, uumajurasuarnirmut upalungaijautini, amma atutsiarnirmut aaqqisksimajuni tarjuruaq ikajuunaranunnaqullugu sivuniksarjattinni kinguvaangulaqtuni. Ilakkannirlugu, Inuit katujjiqatigijaulluataqtut sivumuaqtitsinirmi gavamatuqakkut aaqqisksimajanginni sapujinirmut Kanataup Ukiuqtaqtungata Tariurjuangi.

Nunaminngaaqtuni pijutiksani pivalliatitsiniq

Ullumisiutit sanavijuarnut pivalliatittilaqtut Kanataup Ukiuqtaqtungata imanginni pigiarutaulauqtuq niurrutiqarnirmut avvinianirmit 1800-nginni, tauvani Sannirutiup Imanganni, Sullualuk, amma Ualinirmiut Tariuringani. Hannalani ukiuni aturataaqtuni, niriugjaggujuq Inunnut amma gavamatuqakkunni ukiuqtaqtumillu aviktuksimajut gavamanginnut taakkua nunaminngaaqtut pijutiksat

Ukiuqtaqtumi pivalliarutaugajaqtuni amma kiinaujaksautauluni Kanataup ukiuqtaqtunganut. Taanna niriugjauqiq taimailingangittuqsuli. Amisuaqtqi pilirijuqarumasimajuaqtillugu, mikittumi uvvaluunniit taimajuqangittiammariksimejauq imaanii nunaminngaaqtuni pijutiksani kajusitsisimangngittut. Maannaujuq, unungittuni niurrutiqarnirmut pilirangujuqaqtuq tamainni tisamani Inuit nunataarvigisimajanginni. Taakkua ilaqaqtut usikattanirmi, uqsalungmu gaasimullu pivalliatitsinirmi, ujaranniarnirmi, amma niurrutiqarnirmut iqallianirmi.

Usikattarniq amma piqqusiq

Angirrariajulluni, Kanataup Ukiuqtaqtunga sanngijualummi iliqqusirmu piqqusiqtaqtuq itarnisarvini, nunait taiguusinginni, aqqutini, asingillu akunialuk atuqtaumunikuni. Inuit qaujimajatuqangit takuksautitsijuq tukisiumaniqarjuarnirmut nunami pisimajaujuq qausijarnirmi amma atuqattanirmi kinguvaaringujunut unuqtunut. Tamarmi iliqqusirmut piqqusiu takuksautitajunnanngittuq nunannguanu uqausikkullunniit, uuttuutit ilangnit takuksautittijunnraqtut Ukiuqtaqtuuq avatinga qaujimajauummangaq atuqtaummangaalur, Nunaqaqqaaqsimajullu qanillisimanniginni taakkuninga uumaniqaqtuni najugarminit attuaqatigiinnginni ilaliutisimajamini. Maannaruluujujuq piliriaqsimajut nunangamuuqqainirmi Inuit aqqutinginni amma titiqsinirmi Inuit nunangita taiguusinginni. Tamarmi takuksautitijuuq inuit qanuq ungasitigijumi aullaqsimmangaaat nunaqtimini, nunangita taiguusingit nalunaiqsijut upigusunninginni nunaup aaqqiumanigan avatinganillu.

Uqalimaakkanninirmut, takulugu mappiqtugaq 106.

INUIT NUNATAARUTINGIT

INUIT AMMA AVATI

- Inuit Nunataarutingit
 - Inuit
Ingirravigaviktingita
Aqquttingit amma Siku
 - Inuit Nunangia
Taiguusingit
 - Sanaviguani amma
Niurritiqarnirmut
Qanuiliurniit
 - Aulattinirmut amma
Atutsiarnirmut

INUIT UNURNIQSAMITI (85 PUSANTIMI) inulimaani Inuit Nunangani, Inuit taiguusinga nunaqutiminu nunamut, imarmut, sikumullu. 44,000-nginnipalukturut Inuit tasamani nunaqarviujuni – Inuvialuit Nunanga Ualinirmiit Ukiuqtaqtungani, Nunavut Ukiuqtaqtuup qitiani, Nunavik Kuapak Uangnangani, amma Nunatsiavut Laapautua Uangnangani. Asingit Nunaqaqqaqsimajut inuit tamaaniimmijut Guitsin Juukaanmi amma Nunatsiarmi, Innu Laapatuami, Kurii tauvanirujuk Kangiqsualuppu Iluani, amma Maitiilu, 2 pusanitigajaujut inugiannilimaangnini.

53 Inuit nunaqutiminu Ukiuqtaqtungata tarijuuap sijappasinganiitut pingasutuat aakkia, takusauttijuuq pimmariuningani sijappasimmi imarmillu avatinigut atuqtauninginni Inuit iliqqusqani qautamaaru inuusinginni. Inuit puiji niqksaqaqsimajutuqalut (nattiat, qilalugat, aiviat, iqaluillu.) Ullumi, Inuit angunasukpattutsuli umajuni uvvaluunniit “inuliqtani” ilagijaminu nunaqutiminu nirlitsinirmut, tausantinut ukiunut taimaisimangmata. Inuit iqqanajaqtut ullumiujut kiinuajjarasuarinirmut aijigiingittuni iqqanajaani gavamakkunnillu nangminirjaujunilu pijittirnirmut, usikattanirmut, nunaminngaqaqtuniglu pijainirmi suurlu ujaranniarnirmi.

Inuit nunataarutingita angirutingit

Inuit aulattiqatigaqtut nunaqutiminu Kanataap gavamatuqangnini amma turaangaqasutijumi kanataap aviktuqsimaningit amma ukiuqtaqtumi aviktuqsimaningit gavamangnini maliqatigut sapujausimajuni nunataanirmut angirutini ullumiujut angiqatigutuujut. Kanataap Ukiuqtaqtulimaanga aulatauujut taimaittunut angirutinut turaangajunit tisamanut aviksimaluataqtunut Inuit Nunangani. Angirutit saqqijut pijnunautiqarnirmut tunngaviqarnirmut Inuit katujiqatigini nangminiqaqtunii nunani ilaqaqtullu, ilanginni, pijnunautini nunaup qaanganii iluanilu pijutiksani pivaliatisinirmut. Angirutit aqqiktsujut aulatsiqatigittuni katimajini asinginnillu nunaminingaaqtunii pijutiksani aulattijini timini, kiinuajqtaaqtisutut, aqqiktsuisuungullutu sivunikamsi aulattiqatigiiinirmut piliriqatigiiinijuni katujiqatigini amma Kanataap gavamangani.

Inuit Tapiriit Kanatami (ITK)

Inuit Tapiriit Kanatami, taakkangulauqtuugaluat Inuit Tapirisat Kanatami, saqqitaujut katimaniulaqtumi Turaantumi Vivvuali 1971-mi tisamaujungiluaqtunut (7) Inuit nunaqutita siviliqtinginnut. Kanatami kigguaqtuq nirlitsinirmut katujiqatigiiqutut sapujinirmut amma sivukattaqtitsinirmut pijnunautinit pigumajanginnillu Inuit Kanatami, taikkualu 16,000-nginnipalututti Inungnit Inuit Nunangat silataanirmiutaujut. Pijutiksangaaqtaqtiqarnginna taakkua Inuit siviliqtit nunaullu pijutiksallu qanuilingaliriksangnini nangminiqarnirmut Inuit Nunangani.

Inuvialuit Nunanga (ISR)

Ualinirmiit Ukiuqtaqtumi, Inuvialuit Nunanga, Juukaan uangngangani amma Nunatsiarp uangngata pingannangani, angirrariaq 3,300 ungataanut Inungnut pingasuujuqtunii nunaqutiminu. Nunaliujut Inuvialuit Nunaqarvingani Ualiniup Kuunganiittut, uangngata sigjangani Nunatsiarmi, pingnanganiiinniqpaanillu qikiqtani tauvani Kanataap Ukiuqtaqtunga Tarungani. 1984-mi, Inuvialuit Kingulliqpaami Angirutinga Kanatalu aqqiktsuilaqtuq Inuvialuit Kuapuriisakkunni (IRC) aulattinirmut Inuvialuit nangminiqarninginii nunani amma akilisqunirmut Inungnut taavanirmiutaujutunut.

Mappiqtugaq Saangajuq: Aputiup qaanganiittuq qisirajangni kamiksimalluni.
(ajiinnguaq: Kristin Westdal)

Nunavut

Nunavut, tukilu “nunaqutivut,” anginiqpaami nunataarutausimajut, 25-nik nunalraqtaqtuq katilligut Inuit unurningit 27,000 2 miljan km² amma pingasuuqliqqangajunut aulattinirmut nunaliqarvik: Qitirmiut, Kivalliq, amma Qikiqtaaluq. Nunavut Angirutinga pijariqtaujuq 1993-mi, atuinnautitsilluni Inungnut pijnunautini amma nangminiqarnirmut ungataanut 350,000 km², amiakkuna aulatauqatigialunut gavamatuqakunni. Nunavut Tunngavikkut (NTI) kiggaqtuujut Inungnit angirutikut, kiinuajani aulattisut, aqqiktsuisut aviksimaluataqtunut katujiqatigini, aulattisut uumajuni avatilirinirmut sapujinirmi, piliriaqasungumijut gavamatuqait amma ukiuqtaqtumi aviksimaluajuni gavamait kajusittiatitatsigalurmangaat angirutikut pijaksarjamini. Angirutit saqqiilaurmijut nutaami ukiuqtaqtumi aviksimaluajuni Nunavummi amma gavamangani.

Nunavik

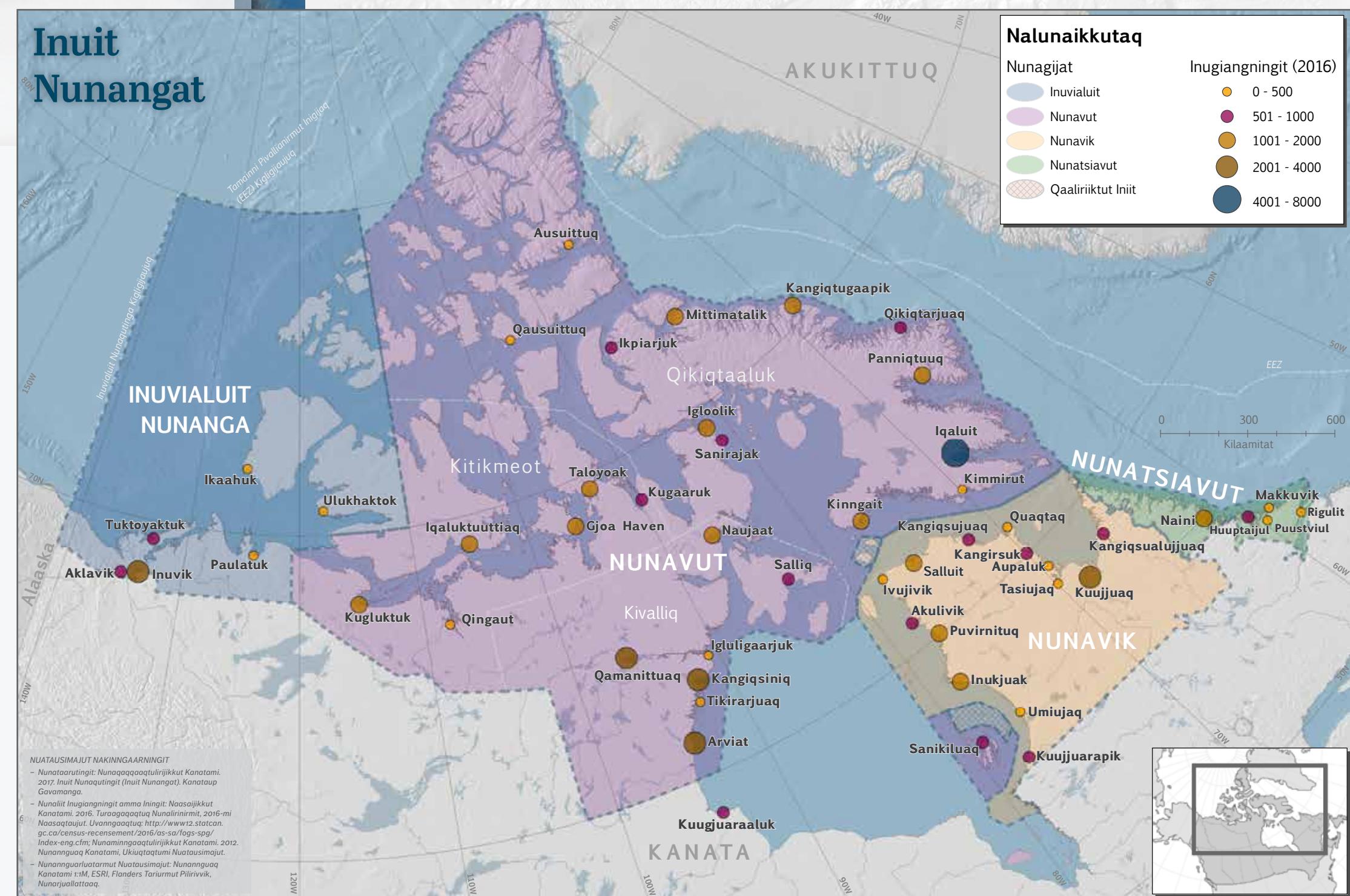
Aviktuqsimaninga Nunavik 10,700-nginni Inuqutilik 15-ngujunit nunaqutiminu Ungavami, Sullualummi, amma Kangiqsualup Iluani. Nunavik Kuapakmiittuq atausirmi pingasuuqliqqangajuni anginiga

Kuapak nunaqutigilluniuk. Makivik Kuapuriisakkut saqqitaujutut sapujinirmut pijnunautini, pijaajumajuni, kiinuajallu atuinnautitaujuni 1975-mi Siciqirmiut amma Kuapak Tarrangani Angirutimi, ullumiulitullu imavingmi Nunavik Inuit Nunataarutinga, atuliqtitaujutuq 2008-mi.

Nunatsiavut

2,300-nginnipalukturut Inuit tallimani nunaqutinu Nunatsiavummi. 2005-mi, Laapautua Inuit Nunataanirmut Angirutinga aqqiktsuijuq nunami 72,500 km² amma saqqijutut sivilliqpaami Inuit aviksimaluajuni gavamami. Nunatsiavut gavamata ilagijauqslu taakkununa kanataap aviktuqsimaningit Niuvanlaanmi Laapatuamillu kisiani pijnunnarnili amisutit gavamalirinirmuungajuni suurlu aanniaqarnannigittuliriniq, ilinniarniliriniq, iluqqusiliriniq amma uqausiliriniq, maligaliriniq, amma nunaqutinu.

Inuit Nunangat

INUIT INGIRRAVIVAKTINGITA AQQUTINGIT AMMA SIKU

- INUIT AMMA AVATI**
- Inuit Nunataarutingit
 - **Inuit**
Ingirravigivaktingita
Aqqutingit amma Siku
 - Inuit Nunangia
Taiguusingit
 - Sanavigiani amma
Niurutiqarnirmut
Qanuiliurniit
 - Aulattinirmut amma
Atutsiarnirmut

UATTIARUNISARLU ULLUMIUJULLU, ingirraniujuq imakkut tariukkullu Inuit Nunangani pimmariujuq, aksukanialuqqai, ingirraniujukkut nunakkut. Arraagu iluani pingasuujuqtunit quliungiluaqtunut taqqinut, tariurjaq sikusimaqattaqtuq amma Inuit ingirravaktut sikukut. Qimiksikkulipaktuti ullumiuliqtullu qamatujakkut, Inuit sikumi "aqqukitutaungirajut" nunaqtimini, qautamaarlu atuqtauvaktuni ingirranirmut angunasunnirmullu. Siku pimmariugijaujuq nalunaikkutaualluni Inuit isumaqsuutinginni nuttinirmut amma aqqutiulluni kasuumatisuuq inungnit inigijaujunillu.

Inuit tautuktamigu sikuup pimmariuningani ingirranirmut angunasunnirmullu taimailingaqatautiaqtuq taissumanri 1800-nginni Juurapminngaaqtunit qaujinasuqtijuunit amma ullumiujut usikattautinit umiarjuarni aqtiujuni, sikukut ingirraniq aksurnaqtuq-aviarutaulluni.

Nunalillattaangulaunngitllugit, Inuit aullaqattajujut amma uku iluani ajjigiingittuni nunaqaqtajujut Ukiuqtaqtumi. Aulanigit maliksalaqtut ukiup iluani sila asijjiqtarninganut, uumajut atuinnauninginni, amma atuni nunalip angunasunnirmut iqalugasunnirmullu nunagijumajamin amma nunatarigumajamin. Aqqutiuqut sikukut inuuqatigiinnirmut amma uumanasuarlirmut aqqutilluti, kasuumarutaulluti angunasugvingnut amma iqalugasugvingnut amma aullaarvingnut nunalngnullu.

Ullumiujuq, amisut Inuit aqqutituaqangit suli atuqtajujut, arragutamaat, sivullivinrunut kinguvaarijaujunut. Aqqutit amisut pimmariugijaujuq suli ukiuqtaqturmiet inuusinginnut inuunasuarnirmullu. Nunanngutaqaruni Inuit ingirravigivattanginnut angumit saqqijaaqtuqaraqaput Ukiurtaqtumi aqqutigijaujalangnit.

Ukiungutillugu, sikusimaliraimmat angunasunnirmut atuqtauvaktuq, niqiksaqsiurnirmut, amma iqalugasungnirmut inuuqatiqarnirmullu aullaarviujunit nunaliralaangujunillu. Nuakkut ingirraniq aksurunnarunarmat qaqqallaajukkut, nunakkut masarnaqtukkut, uvvaluunniit aputiqtianngittukkut, aqqutiuq sikukut piuniqpaaungsuuq amma tikisarainnaqtuni pimmariujunit upaktaugasuktumut. Sikukut ingirrattarnarniqsaq amma angunasugiarviksaulluni, piluaqtumit nunalngnut uvvaluunniit aullaarvingnut qikiqtamiittunut.

Inuit qaujimajangit sikumut, qanuittuuninganut, asijjiqpangningal ilisimainnaqtuq iliqqusirminut kinaunirminillu. Siku pimmariugijangmat qautamaat ukuiuqtaqturmiet Inuit nunalnginnut nirijaksamut niurutiqarnirmulluunniit angunasuarnirmut, niqiksaqsiurnirmut iqalugasunnirmulluunniit, amma timimut tarnimullu uumattiarinnaqtuni.

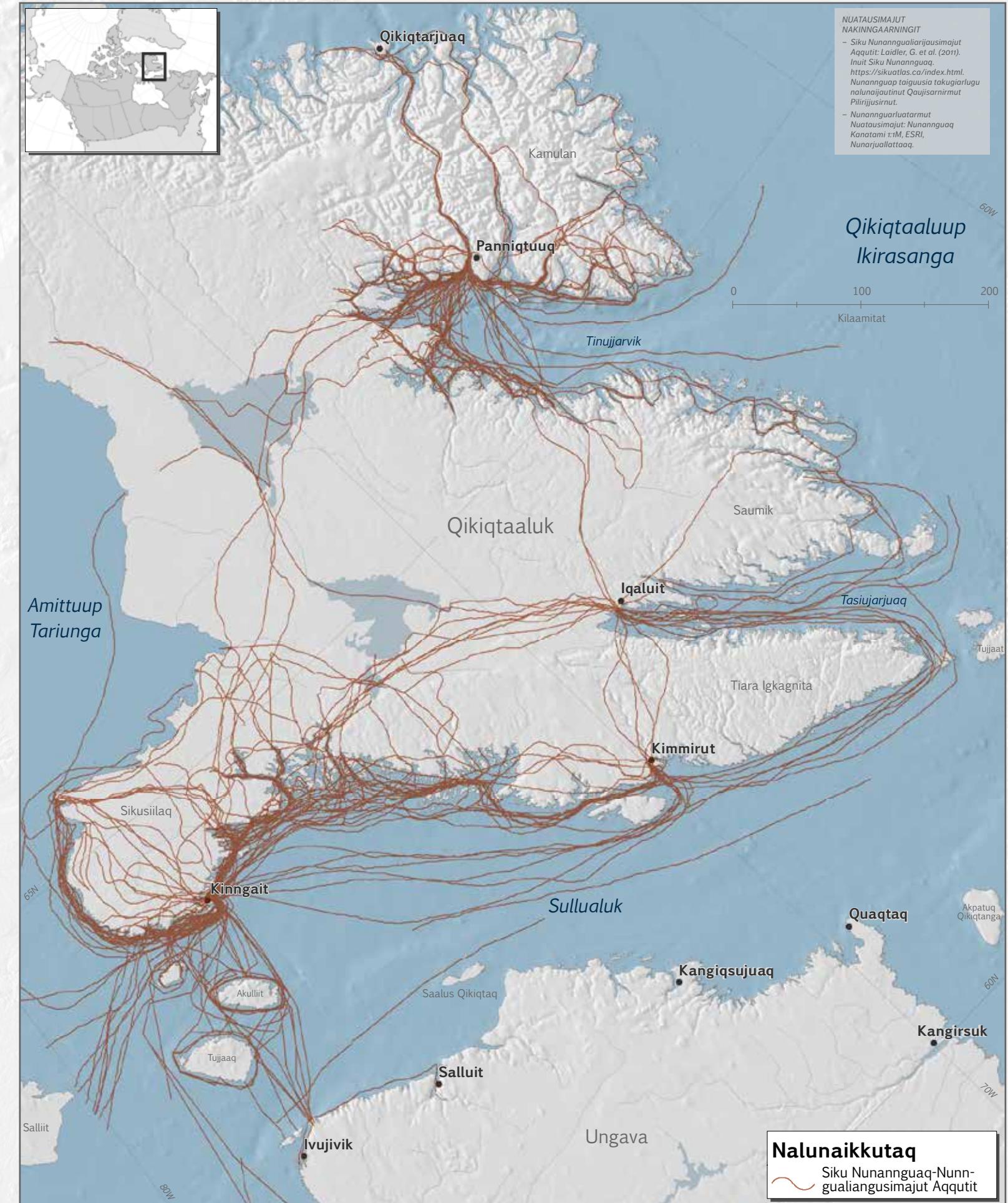
Sikuup asijjiqpallianinga aktuiniqallarittuq ingirranirmut, tikinnasunnirmut namunganasuktaminut, angunasugunnarnirmut, amma qaujimanirmut nunaup qanuilingningani. Taakkua asijjiqpallianingit ingirranirmut ulurianaqtummarigunnaqtuq amma attarnaqtaluni angunasuktinut nunalngmiunillu.

Qulaani: Qimoksikkut Nunavingmi. (ajjinnguaq: Friedrich Stark)

Saumiani: Taanna qamatut usiliijjuq inungnit sunakkutaniglu, Mittatalik, Tallurutiup Imanganii. (ajjinnguaq: Trevor Taylor)

Sikukut Aqqutigijauvaktut

Inunnut Aqqutigijauvaktut – Qausisarnirmut Pilirijusiiit

Aqqutigijauvaktut tamaani takuksautitajujut nuataujujut qaujisarniup ilagilluniuk nunalijunit Kinnarni, Igulingmi, amma Panniqtuumi, Nunavummi 2003-2007 akunninginni (Laidler, 2007). Tamanna pilirangujuq angiligiaqtalaugtuq saqqiinkut taassumingu Inuit Siku Nunannguaq (www.sikuatlas.ca) ilagilluniuk taassum Inuit Sikumi Atugattanginni amma Innuksimanirnut Piliriaq (ISIUOP), Nunarjumi Ukiuqtaqtumut Arraagumut (IPY) piliriaq kajusititaujuq 2006-mit 2011-mut (Apota et al., 2011). Taakkua aqqutit titiqtaujujut ilauttitinikut nunanngualirinirmut aqpiqsumnikut amma inukittutit katinngatitauullut Inuit Innat

amma angunasuktillaat uqausiqajauullut sikuup qanuittuvanninginnut, aqqutigijauvaktunit (nunakkut, tariukkut, sikukkullu), amma nalunaqiuauullut asijjiratujunit atuni nunalijumi. Titikutaqaqsimajut tavani nunannguami turaangatiaqtingittut taakkutuungiarluti aqqutiuqut, taakkali ilaakkut atuqtauqkut amma uqausikalit namminiq tunigumalaugtangit. Ilaannikut, ingirraviuvaktulimaaq kigliqaqpalaugtuq nunannguamut tunngavigijaujumut, taimaininganut tamanna nalunairituunnaqtuq sikukut ingirraviuvaktut atuqtauvattunullu Qikiqtaalungmi.

INUIT NUNANGITA TAIGUUSINGIT

- INUIT AMMA AVATI**
- Inuit Nunataarutingit
 - Inuit Ingirravigivaktigita Aqqutingit amma Siku
 - **Inuit Nunangita Taiguusingit**
 - Sanavijuani amma Niurrutiqarnirmut Qanuiliurniit
 - Aulattinirmut amma Atutsiarnirmut

INUIT AKUNIMMAARIALUK, KASUUMANIQAQQTUT nunaqutiminut angijurjuarmi inigijaujumi Akukittuuup Alaskauq akunningani amma niganut Laapatuamut taavunga Kangiqsualuup lluanut. Kingvaanut unuqtunut amma hannahagasangnut ukiunut, Inuit takuksautittisimajut kasuumaniqarninginnit, ilangagut, taiguusiliurnikkut nunani amma nunani nalunaikktajunit. Taakkut taiguusuit nalunairivut Inuit tukisumainnarninginnit amma nunalimmi qaujimanirjaqarninginni avatingita asijjiqpallianinginni. Inuit uqausiqaqatigiitillugit amma iliqqsisaqatigiitillugit, nunangita taiguusingit tunngaviujuq Inuit nunaqutinginni Kanataup Ukiuqtaqtungani.

Kisanili, taiguusingit unuqtut atuqtauvaktutsuli amma takujauvaktut nunangguallaani Ukiuqtaqumi ullumiujuq taiguutaunkuujut Juuripmiunut amma Qallunaanut qaujinasaqtijunut. Nunait taiguusisaqttaggulaqtut "qaujimajini" atinginni, nunajunit nunalirjuanginni, Juuripmiut angijuqqautinginnut, uvvaluunniit taikkua kiinaujaqaqtijijunut pularariaqsimanininginnut. Taakua taiguusuit atuqtauningit ulavaisimajuq taiguusiliuqtausimajutuqarnik Ukiuqtaqtuuq Nunaqaqqaqsimajuqutinginnut.

Inuit atuqaptanga taiguusiliurnirmut nunani takuksautittijug atuinnaujaqtamini amma ujjiqsuinnaujarninginni avatigijamini. Taiguusingit nalunaqsjut ajiunnigittunit nunaup qanuijusinganut; nirjutiqarninganut, iqaluqarninganut, uvvaluunniit nirjaksanit piruqtunit; inigijaujut iqalugasungnirmut angunasunnirmuluunni; sunakkutaqaqninganut nunaminngaqtuni; atutiqattiaqtut amma attanangittut aqqutiksat; nalunaikkatut aullarnirmut; amma aullaarviqattiarillut. Nalunaiqsivangmijut ininit atuqtautuqavinarini pimmariugjaujunillu amma inigijaujut uppirmut pimmariugjaujunit. Inuit iliqqsua uqausikkuungalaurmat maannaruluujuq asijjiqpallialitaqnaqtuq, nunait taiguusingit tamainginnaqtuq qaujimajaujunit kajusitsiinanirmut nunaup miksaanut.

Ullimi, Inuit titiqsivallajut amma nunangguarmuuqqajut Inuit nunangita taiguusinginni Ukiuqtaqtumi, taiguusituqangit ilangit atuliqtaullattaarasuktut titiraqtauluti gavamakkut nunangguaqtinginnut. Taassumunga nunangguamut, Qitirmiut Piqquisilirijikkut Katujiqatigiingit atuinnautitsisimajut nunangguami maani takuksajumi, saqqijaaqtittijug Inuit nunangita taiguusinginni Tarijunnuaq iningani Nunavummi.

Kurunaisan Imanga Kiilinirmi "taruralaaq" uvvaluunnit Tarijunnuaq, taiguusittavaq takijumut tariumut kangisrumut avitittijuq Kiant (Kiillinngujaq) akiani (Ahiaq). Tarijunnuaq aviksimallaattaakasaktuq taavangat Kurunaisan Imanga nirukittukulungmi isirviktalk taimainninganut taruralaanguquqjillatqaqtuq. Tamanna inigijaujuk ungaskalkuaqtillugu qanilaamut nunalingmut iqaluktuutiarmut, ilaannilausunga upaktauvaliqtuni, imangita nunangitalu taiguusingit taavani Tarijunnuarmi asijjiqpalliasimajut 700 ukiunut Inungnuit naujutauvattuni. Taassumanialuk Tarijunnuaq inungnuit nunagijaulauqtuq taiguutaulluni amma uqausirjavuktuni Inuktutuaq uqausiqatati Inuit tautuktamitigut silarjuarmi.

Unuqtut qikiqtat taiguusingit nunangguami nalunaqsjut tarurmit angunasugvinit suurlu Naujatuq, Naujaaraarjuit, amma Hangutittivik, inigijaujut nuattinirmut naujat manninginni upirngakaakkut; Malirihuvik, "inigijaq angunasunnirmut kaglulingni"; amma Uqhuutituuq, qikiqtaulluni

Mappiqtugaq Saangajuq: Qaqqait qaangniittuq Inuksuk Kangiqsualuup lluani, Maanitupa. (ajinnguaq: Tariurjalarjikkut Ukiuqtaqtumi)

NUATAUSIMAJUT NAKINNAQARNINGIT

- Inuit Nunangita Taiguusingit Nuatattinirmut Pilirijusit: Taakua nunaqt taiguusingit titiqtaujujut taakkunungo. Qitirmiut Piqquisilirijikkut Katujiqatigiinginut ilagiujullutit Qitirmiut Nunait Taiguusinginut Nunangnunginni. Taassumunga nunangguamut, nunangita taiguusingit nuatujujut apiqsumnikut Innarijaujunit iqaluktuutiarmi. Piliriongjuq kinajuaqqaqtaijuq Kanataup Piqquisilirivingmut amma ikajuusiqtaulluni Nunangnunguallini. Qaujisarvingmiit Koalutan Silaktusarviguanganni. Tukisiqikanninirmut nunangguamut, uvangarlu: <https://atlas.kitikmeothertage.ca/>.
- Nunangnguarluarmut Nuatausimajut: Nunangnguaq Kanataup i:M, ESRI, Nunarjallatooq.

tarurmit tauvani Tarijunnuarmi, sailingalluti ulluluktaaq nattirasulauqtutu unikkaaqtutiglu umingmangnit qikiqtaungulaqsimajuvirnirnir tauvani Hitamaijarviit ("inigijat suurlu tisamauliqgangallut"), uvvaluunniit nalunairijuq inuarulliinguniraqtajunit nunamiutaujunit taikka qikiqtat taiguusilil Inuarullit ("inuralaat") taimaak taiguqtaujut.

Titiraqtuup Qaujimajauqujanga: Tamanna turaangajuq uuttutigijaulluni Inuit nunani taiguusiliuqsimanninginni. Taiguusik Inuit amma Inuit uqausinga atuqtauuqk nalunaqsinirmut inungnit amma uqausingit Kanataup Ukiuqtaqtulimaangni. Ullumiqliqtuq inuqtitit pimmariugusuktutsuli Tarijunnuarmi Inuinnangauniraqtut uqausinginnullu Inuinnaqtn.

Qitirmiuni Qaninaaqtaujuq Inia

SANAVIGJUANI AMMA
NIURRUTIQARNIRIUMT QANUILIURNIIT

- Inuit Nunataarutingit
- Inuit
Ingirravigivaktingita
Aqquttingit amma Siku
- Inuit Nunangita
Taiguusingit
- ➡ Sanavigjuani amma
Niurrutiqarnirmut
Qanuiliurniit
- Aulattinnirmut amma
Atutsiarnirmut

NIURRUTIQARNIRMUT AMMA SANAVIGUJUARNUT QANUILIURNIIT KANATAUP UKIUQTAQTUNGANI
pigiarngarutiqalauqtut avvinianirmit 1800-nginni, Sannirutiup Imanganni, Sullualummi, amma Ualinirmiut Tariungani. Taimangani, unuqsuiqsuq piliriaqarumasimajut amma qanuiliuqsimajut amma ilaannikkut qanuiliuqtuqaarjuktuni uvvaluunniit pivalliajuqangittiammaqittuni. Ullumiujuq, sanavigjuat amma angijuuitit niurrutiqaqpaktat qanuiliuqsimajut tauvani usikattanirmut, uqusalungmut gaasimullu piijainirmit, ujararniarnimmit, amma iqalugasunnirmit. Sanavigjuarnut amma niurrutiqarnirmut qanuiliurutaujut quajisaqtausuut aijiigiinngitunnut gavamatuqakkunni, kanataup aviktuqsimaningit amma ukiuqtaqtumi aviktuqsimaningit maliganginni, ilulinginni malittut Nunaqaqqaaqsimajut angirautausimajunit uvvaluunniit angirautausimanngitukkut nuntaarutini.

Usikattarniq
Unurniqpaat niurrutiqarnirmut umuarjuat ingirranirivaktangit
Kanataup Ukiuqtaqtungani nunagijamut usikattarnirmut, uvvaluunniit
ingirranituinnait Ukiuqtaqtumiittunut utimullu. Tamanna ilaqaqtuq
anginiqpaangani nalauttaanaaqtuq arraagutamaat umiarjuakkut
usikattarnirmit sunakkutaanit Ukiuqtaqtuup nunalininginnut aujakkut
sikuisimatillugu. Ilqaarmijuq ikajuqsunirmit ujararniarnirmut amma
uqsualungmut gaasimullu aulaniujunit, angiligiasuuq uvvaluunniit
mikilligiasuuq pijutiqaqtuni aulanirijanginni arragutamaat. Sanavigjuarnut
ingirrajut aujakkuuniqsausuungulluti, ilangit sikusiutiit umiarjuat tikippattut
arraagulimaat iluani Kanataup Ukiuqtaqtungata ilanganut usilluti sunakkutaanit
amma ujararniaqtäujiuni usiiaqtuqtuti asinqinnillu sunakkutaani.

Ukiunit atusaqtunit, umiuarjuakkuurumasimajut, Sullualummi aturluti nainniqsaqullugu ungasinnirjanga Aisami, Nuas Amialikami, amma Juurap niiviaksiasaqpaktunit. Kajausariaktunit umiarjuarni amisuruppalliajut, taikuunaavaktutiglu Sullualukkut. Usikattarniq amma pularaqtuliriniq ingirravaktut sikuisimatillugu kisiani. Ulurianarutit qaakkaniagut umiaqtuqtinut usijajunullu inungnut, usikattarniq nipiqaqtuq, anirnimi amma imaani suruisuuq, amma ulurianaqtuq uqusaluk kuvikaallanniruni. Taakualimaat aktuijunnaqtut inungnit uumajunillu usikattautit ingirraninginnut amma imaup inqirraninginanut tittautittiuinnarialik surunnaqtunit.

Uqusaluk amma gaas

Uqsualungmut pivalliarutaungalauqtuq Kanataup
Ukiuqaqtungani taavaniilaauqtuq Nuaman Ualsmi
Ualinirmiut Kuungani, pigialauqtut 1920-nginni.
Ukiuqaqtumi, uqsualungmut gaasimullu nanisinasunniq
aksualuulaauqtuq 1970-nginni amma 1980-nginni,
piluaqtumi Ualinirmiut Kuungani taavani Ualinirmiut
Tariungani. Piant Huan uqsualusiusvinga Kaamuran
Qikiqtangani pivalliatitaulauqtuq 1980-nginni amma
uqsulunniarviulauqtuq tikittugit 1990-nginni. Ukiunit
atusaaqtunit, piliriaqarumasimajut Ualinirmiut Kuunganit
amma qaujinanasunnirmiit Sannirutiup Imanganni.

Aksururutaujut aulattinasunnirmit sikusimaqattaqtuni inini niuviqpaktullu ungasigijaulluti taimainninganut uqsualungmut gaasimullu pivalliatittiniq akitujuq Ukiuqtaqtumi. Imaup avatingani, ungmut gaasimullu qanuiliurutaujut aksummarialuk umiarjuarni ungummat sunakkutaani usinirmuat amma ikajuqsunirmut unit amma piijainirmiit, nunamilluunniit. Imavingmi qanuiliurutaujut gummata amma ulrianqtumiittut uqsualuuup kuvijunnarninganut, tuiniqarunnaqtut puijinit takkunungalu angunasukpaktuni.

*Savirajaksajangmut umiarjuaq tulaksimajuq Qinnguani, Nunavut.
(ajjinnguaq: Tarijurualirijikkut Ukiuataqtumi)*

Mappiqtugaq Saangajuq: Umiarjuaq sunakkutaanit usijuq Kangiqtugaapingmi, Nunavut. (ajjinnguaq: Henry Huntington)

Ujararniarniq

Kanataup Ukiuqtaqtunga angirrarijaujuq unuqtunut ujararniarnirjuarnut amma ujararniagaksanit qiniqtunit. Imavingmi ujararniaqtuqalaunngikkaluatillugu, Ukiuqtaqtumiittut ujararniarviit umiarjuakkuuqtittijummariuvakut sunakkutaanit piqutinillu ujararniaqtajuni usinirmut amma asinginni niurrutauniaqtuni. Ilaannikku, umiarjuakkuuqtittiniq sikuisimatillugu kisiani ingirravaktut, ujararniarviit ilangit, suurlu Vuisiup Tasiujarjuangni Nunatsiavummi, sikusiuitit umiarjuat atuqtauvaktut ukiukkut. Niriusajaujuq ujararniarviit amisukkannitt taimaittumaqaqtut arraagulimaq ingirrarumamut, tamanna ulurianarunnaqtuq puijinut uqqunnaliliiqpaktunut sikumi amma angunasuktinut sikukkut ingirravaktunut.

Iqaluliriniq

Niurritiqarnirmut iqaluliriniq Kanataup Ukiutaqtunga taikiattiutuangujut Sannirutiup Imanganni amma Qikiqtaaluup Ikirasangani. 1960-nginni, ungasittuminngaaqtut umiarjuat iqualugasukpaktuminiit guranatiu iqlungnu amma aupaqtunut iqlungnu. 200-majunik-ungasingnilingnut Kiinaujanirmut Kiglliliuqtillugit (EEZ) aaqqiksuaqtuillugit 1970-nginni, guranatiu iqualuit amma aupaqtut iqualuit ungataaluanut iqualuktausimalauqtut, iqualugasuqtii saailauqtut

- NUTUAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGIT
- Aqautuugaqatut Usikattarnimurt: Aqqajigtausimajuq Ukiuqtatqut Katimajinginni. 2009. Ukiuqtatqutimi Imakkut Usikattarnimurt Qaujisarnimurt Unimkaalig amma aqqutigjauggujduut naluniqtausimajut taikan 2012-2014 exactEarth® qangattaqitausimajukkut Nangminiq Qaujisapalliojumi (AIS) nuattisimajukkut.
- Naalagvitt (DEW): Ukiuqtatqut Pilirivvik Nuas Amialikami. 2005. "The Distant Early Warning (DEW) Line: A Bibliography and Documentary Resource List."
- Ajigiinngitunnit Niurrutiqarnimurt Iqaluitinrimut Akusurunningit: Taikanngaaqtut Imarmiutalirijkkut Tarijularjulirikkullu Kanatami. 2017. "Delineation of Significant Areas of Cold-Water Corals and Sponge-Dominated Communities in Canada's Atlantic and Eastern Arctic Marine Waters and Their Overlap with Fishing Activity." CSAS 2017/007 amma iqalugasungniq naluniqtaajuq taassumunga 2012-2015 exactEarth® qangattaqitausimajukkut Nangminiq Qaujisapalliojumi (AIS) nuattisimajukkut.
- Ugasuluksaqtogtaunnarrialik: Nunaaqqaatulirijkkut Kanatami, 2008.
- Pimmiarjuijat Nonisnimurt Laisansit: Nunaaqqaatulirijkkut Kanatami, 2016.
- Gaasiqarvik: Nunaminngaaqtulirijkkut Kanatami, 2017.
- Ikssingnaataujut anna Nunavut Qaannanitittu Pijiajivit: Nunaaqqaatulirijkkut Kanatami, 2014.
- Makimajutitsak (Aqqut, Qangatasuukuvik, Ujararniarviit Aulajut): Nunaminngaaqtulirijkkut Kanatami, 2017.
- Nunanggurlatarumut Nutuausimajut: Nunannguag Kanatami t:1M, ESRI, Flanders Tarijumut Pilirivvik, Nunarjuallattoaq.

Qaliralinginnit (*Reinhardtius hippoglossoides*). 1980-iup isunginni, Kanatamiut umiarjuatuangit ilaulilauqtut. Taissumanissainapaluk, kingukparasuarniq pigiargalauqtuq Sullualummi amma Qikiqtaaluup Ikirasangani, uangnakpasingmut ingirravallialluni. Ullumiujuq, Qaliralingit amma kingukparasuaqtii kajusiinnaqtut taakunani inini, iqalulirilluti ukiukkut aujakkullu. Isumaaluuвитаqainnaqtuq tuugalingnut (*Monodon monoceros*) asingillu puijiunit niqiksanit uiguliriiktunit, suraktiqauningillu niglasuktumit kumaujait katisimajuit amma asingit iqqarmiutat uumajut uumajuqarvinginnillu. Ualinirmiut Tariungani, gavamatuqakkut nuqqaqittilauqtut 2014-mi tamainni niurrutiqarnirmut iqalugasungnirmit, taimaassainnapaluk atuaqarmi maliktuti akingaanganii Amialigait imanginni.

Nalunaikkutac

Usikattarnirmut Aqqutigjauggujut	Quttiktumi Uqusaluksaqtaqatuinnarialik
Aqquti	Akunniqsuqtumi Uqusaluksaqtaqatuinnarialik
Mappingajuq/Pilirivviujuq Ujararniarvik	Pimmariugijajut Nanisiniurmuit Laisansi
Mivvik uvvaluunniit Qangatasuukkuvik	Gaasiqarvik
Naalagviit (DEW)	Iksingnaqtaujut amma Nunaup
Oanganittut Piijavitt
Ajigjiingngittunut Niurrtutiqarnirmut Iqalulirinirmut
Akuusururingit (2005-2015)	

AULATTINIRMUT AMMA ATUTSIARNIRMUT

- INUIT AMMA AVATI**
- Inuit Nunataarutingit
 - Inuit Ingirravigivaktigita Aqquttingit amma Siku
 - Inuit Nunangia Taiguusingit
 - Sanaviguani amma Niurritiqarnirmut Qanuiliurnuit
 - ➡ **Aulattinirmut amma Atutsiarnirmut**

KANATAUP UKIUQTAQTUNGANI TULLATTARVIIT nunarjuaalimaami attuqtausimannnginnipaangujuq imaan uumaniaqtut najugarminit attuaqatigiinninginni, pimmariujuq aulattinirmut nunarjaap silangani, inigijaullunil uumajunut, iqalungnut amma puijinut unuqtunut. Inuit qaujimajitat nalunaiqsimajut Ukiuqtaqtuuq Tariurjuangata avallangata ungaatanut pimmariugijauullut uumattiarittumi uumaniaqtut najugarminit attuaqatigiinninginni atuqtuanginnaajuaqtaqtuni. Sijariajut, taimattaq, pimmariugijaungmijut uumajunut imarmiutanut nunamitanullu. Ullumimut, kisiani, atutsiarnirmut maligaliusimaarjutinnaqtut Kanataup Ukiuqtaqtungata imangnutt.

Kanataup Gavamanga angisimajut imarmiutanut atutsiarnirmut iniliun-nirmut Ukiuqtaqtuuq imanginni 10 pusantimi tikillugu 2020. Angisimangmijut qaangiutinirmut taassuminga turaagajaujumit amma aaqqiksulit attuagarnik unuqtunit Ukiuqtaqtumi iqluqainnanirmut. Ajigiiingittuni aturunnaqtut taakkuninga tikiutinirmut asinginnullu atutsiarnirmut turaagajaujunit.

Imaani Sapujausimajut Iniat

Maannaujuq Kanataup gavamatuqangita imaan sapujausimajut inigijanit pingasuliqqangajut maligalirinikku:

- Tariurjuarmut Piquaq pijuunqattisimajut Tariurjuarjikkut Kanatami nalunaiqsinirmut Imaani Sapujausimajut Inini (MPA) sapujinirmut amma atutsiarnirmut imarmiutani, najuqtanginni, amma/uvvaluunniit uumaniaqtut najugarminit attuaqatigiinninginni pimmariugijaujunit amma/uvvaluunniit ajiunngittunit.
- Kanatami Imarmi Atutsiarnirmut Inini (NMCA) aaqqiksutausimajut Mirnguisirviliirjukt Kanatami sapujiqattaqtut amma atutsiaqtitsisut kiggaqtuinirmut uukttini Kanataup tariurjuanginni amma Tasirjuanginni inulimaanut pivaallirutauqulligit amma alianaigjauqujauulluti.
- Kanatami Uumajuqaqtut Iniat (NWA) aaqqiksutausimajut Avatirjikkut amma Silaup Asijjipalialjirjikkut Kanatami uumajunit atutsiarnirmut, qaujisarnirmut, amma tukisiumanirmut. Nuqqangatitaujut qanuiliurutaujariaqanngittut ajiigiiingittut inini.

Tikillugu 2017, marrunnik pitaqaqtuq Imaani Sapujausimajut Inini (MPA) Kanatami Uumajuqaqtut Inini (NWA) Kanataup Ukiuqtaqtungata imanginni, amma kingulliqpaangujut kigligijaujut Tallurutiup Imanga (Lancaster Sound), tuksiraangusimajut Kanatami Imarmi Atutsiarnirmut Iniujuq (NMCA) Kanataup Ukiuqtaqtungata kanangnangani, angirtausimajut.

Sanavigujaqtut qanuiliqtaillugit taimaisungummata, sapujausimajut init sanagiaqasutut Inuit Aktuqtauninginnut Ikaajuusiaqtaarutinullu Anigrutti (IIBA) nalunaiqsinirmut qanuq atutsiarnirmut qanuiliurutaujut aktuinariangmagaq amma ikajurniarangmagaq nunalingmiutanit. Ilakkannirlugu, nutaangujuq atuqjausimajut Nunaqaqqaqsimajut Sapujausimajut Inigijaq (IPA) isumagiavaullajujq, ilisaqsilluti isumagiavaularilingni lnungnut asinginnillu ungasiktumut aanniaqarnangittulirinirmut amma atuinnarunnarnirmut nunaqtinginni imaqtinginnillu.

Usikattarnirmut aqqutit

Niurritiqarnirmut umiarjuat ingirravallialiqtaillugit Kanataup Ukiuqtaqtunga, usikattarnirmut aqqutini aaqqiksuinirmut asinginnillu maliganit atuqtuarjalingnillu ingirrattarnirmut ikajurunnaqtut pirruktailimanirmut, umiarjuat tulurunnarninginni puijini, amma akaunngiliurutiqarnirmut nunalit angunasuktiginni iqlugasuktinginnillu.

Mappiqtaugaq Saangajuq: Sijjakkuuqtuq umiaq usijuq
Tasiujaqjaq, Nunavut. (ajinnguaq: David Henry)

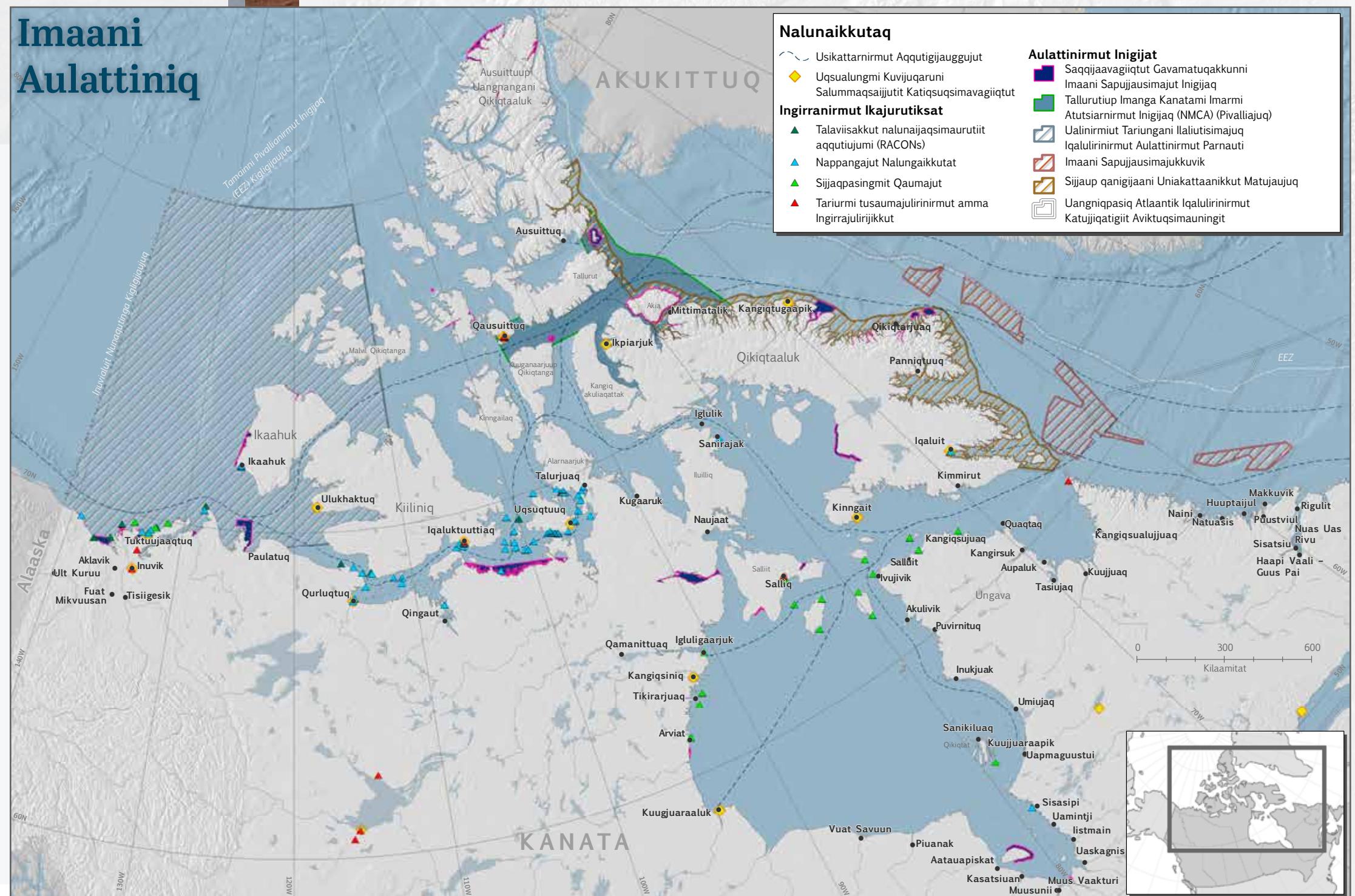
Iqlulirinirmut matujaujut

2014-mi, Ualinirmiut Tariungani Ilaliutisimajut Iqlulirinirmut Aulattinirmut Atuagaskaq pijariqtaujuq Kanataup Gavamanganut amma Inuvialuit pilirivii saqqitaujujut Inuvialuit Kingulliqpaamit Angirutikkut. Atuagaskaq aaqqiksuismajut naliatiuinnaq niurritiqarnirmut iqlulirivik tauvani aaqqiksuisimattiarialik amma kajusiniqattiarluni, iqlaluangungittunut tamainnut uumaniaqtut najugarminit attuaqatigiinninginni. Maannaujuq qaujisaaqtulirinirmut tukisiumanininginni imarmiutanit uumaniaqarvijunit tauvani, niurritiqarnirmut iqlugasugiaqanngittut maannaujuq. Taanna atuagaq taimaassainnapalul ijuaqsiujuq akiani Amialigait imanginni atuliqtitaulaqtumi 2009-mi. Kanataup Ukiuqtaqtungata kanangnangata imanginni, niurritiqarnirmut iqlugasuktaqatumit Ukiuqtaqtumi Kingukpangnuit (Pandalus borealis) amma Qaliralingnut, unuqtut inigijat upaktaujariaqanngittut qanuittutut iqlugasuutinut umiarjuarnuluunniit uvvaluunniit iqlugasugivijariaqanngittiammarikut. 2009-mi, angijumi inigijami tauvani Sannirutiup Imanganni matujaulaqtuq Qaliralinianirmut sapujijumalluti Tuugaalit ukiuqtaqtarninginni amma itijumi imaanitunti kumaujait katisimajuit amma iquutaujait. 2017-mi, matujausimajut ininga asijjiftaujuq amma tamainni iqqangani iqlugasuutini aturunniilaqalaqtuq.

- NUATAUSIMAJUT NAKINNGA ARNINGIT**
- Nunavit Inuqiangningit: Naasijjikut Kanatami, 2016.
 - Ualinirmiut Tariungani Iqlulirinirmut Parnauti: Nunaqaqqaqtulirkkut Kanatami, 2017.
 - Sijauq qanigjoani Uniaqattaaqnik Matujauq: Imarmiutlirjikkut Tariurjuarjikkut Kanatami, 2014. Qalirlik (Reinhardtius hippoglossoides) – Northwest Atlantic Fisheries Organization Aviktuusmajauqtooni o llalutisimajut Iqlulirinirmut Aulattinirmut Parnauti.
 - Imaani Sapujausimajukuvik: Imarmiutlirjikkut, 2017. Imaani Sapujausimajukuvik.
 - Northwest Atlantic Fisheries Organization (NAFO) Aviktuusmajut: Northwest Atlantic Fisheries Organization, 2017. Aviktuusmajut, <https://www.nfno.info/Data/GIS>
 - Saqqiqaqvagiitut Imaani Sapujausimajut: UNEP-WCMC amma IUCN, 2017. Nunaruomi Katisusmajut Sapujausimajut Inuit (WDFP). Airili 2017. www.protectedplanet.net.
 - Tallurut Imaq: NMCN: Oiktorut Inuit Katujjatigatit, 2017.
 - Uqsalungimi Kuvijuaruni Salummaqsaqjutit Katiqsuisimavagiitut: L Ross Avatirinirmut Qousjarnirmut Ltd., DF Dickins Associates LLC, Enviro Plan Planning Solutions Inc, 2010. ‘Beaufort Sea Oil Spills State of Knowledge Review and Identification of Key Issues’ Avatirinirmut Qousjarnirmut Kinajauqit Unikaalioq Naasootaa 177. Kalgari, 126 mapqitqaaq.
 - Aquitutqajukut Usikattarnirmut: Aqqigiaqtausimajut Ukiuqtaqtuuq Kalimajinginni, 2009. Ukiuqtaqtumi Imakkut Usikattarnirmut Qousjarnirmut Unikaalioq amma aqqigiaqtausimajut naluqtausimajut taikan 2012-2014 exactEarth® qangataqtuoitqasimajukut Nangminga Qousjaseppallajut AIS nuattisimajukut.
 - Ingrirnirut Ikajurutikat: Imarmiutlirjikkut, 2010. Ukiuqtaqtukut Ingirravalliduni Parniamirut Uqalimaqqa.
 - Nunangnguaruatuarmut Nuatausimajut: Nunangnguaq Kanatami 1:1M, ESRI, Flanders Tarimut Pilirvik, Nunarjallatooq.

2013-mi, imaan kigligijaujuq Nunavummit Nunataarviusimajumi, nalimulluaqtumi taassumunga 12-ungasingnilingmi-majunik nunavuup imaqtinginni sijjami, matujausimajujq umiarjuarnut takinilingnut 100 isigalluan ungataanut (30 miitpalungnut) uangnangaangani Sannirutiup Imanganni niganjut taikunga Sullualummu. 2017-mi, angijumi inigijaujumi tauvani Qikiqtaalaup Kirasanganani matujausimajujq iqqanganut tikiutivaktunut iqlugasuutinut sapujijumallugit kumajarnut katisimajunut amma iquutajarnullu; angijukkaniq inigijauq tauvanim Hattan Imangani, kanangnangaangani isirarninga Sullualummi, matujausimalauqtuq isumaqsunikkut iqlugasuutinut, angigiliaqtaulauqtuq amma matujaulluni maligakkut sapujijumamut iquutajarnik, kumajarnik katisimajunit, iqlalungi, amma puijini.

Imaani Aulattiniq

TARIURJUALIRINIQ UKIUQTAQTUMI

- TARIURJUALIRINIQ**
- Iqqangata Qanuilinganina
 - Tariurjaq Nakinngaaarningit amma Qaanga Ingirringa
 - Tariup Sikua amma Ajjiinginningi
 - Uliqattarniit tiniqataarnillu Aktuniqarningillu
 - Anuriat amma Aktuaqarningit
 - "Ukiuqtaqturjuaq" taannalu
 - "Ukiuqtaqturalaaq"

Pigianngarninga

Taimailingavuq, kisukuttingit nalunaqsivut qanuilinganirijangat taasuma imauq avatingani. Pigiarutigilugu, tariurjaq tariunguvuq imauulluni sijjamiliunnit uvvaluunniit, piaktuniluunniit, tariurm i maani amma imattiavangmi. Imaup qanuilinganina nunamuungunnarmijuq tariuq katinnngani (tariuq imaq imattiavangmuuninga) kuukpasingni uvvaluunniit anurimut titaaluti. Imaup avatingani uumajuarviulisuuq imarmiutartu suurlu tingmiat, iqaluit, qimirluqangittunut, aqajait, amma piruqturaalanut niqksait uiguliriktuut isuanittuni. Taimaittut uumajut uumanilimaanginni Ukiuqtaqtuup imauq avatinganiitunnarilait, imattiavangmiiqpaghli tariurm i maaniilipaghli, uvvaluunniit nuuqattarluti uanganganut aujakinningani amma nigianuukkaniirluni ukiuliruni. Ukiuqtaqtumi imauq avatinga pimmariuqataujuq Inuit silarjuanganut, niqksaqtitsinumit unuqtunit uumajunit tariurmuitanit, ingirasarainnaqtunit imakkut sikukkullu, Nunaqqaqqaqsimajullu iliqqusinanit inusinganullu. Umaniqrivijut tariurjaami aktuniqarvijut qanuilingajunit suurlu imauq nglasungninga, tariuquqtuninga, itininga, ingirranginga, uliqattarningal, sikuangnerringa, iqqangani qanuilinganina, iqqangani nunanga, asikkanningillu. Tavvaniittut nalungairivuq ilanginni aktuniqatqunit summallu atutiqarmangaat Ukiuqtaqtumi.

Uumajuqarviujut pimmariuningit

Ukiuqtaqtumi imauq avatinga tukiliuqtaujunnaqtuq imauulluti aktuqtasuuut sikuqarninganut, ukiup ilanganii uvvaluunniit arragulimaamut. Sikusimajuq tisijurjaq imauq qaangan aktuiniqarunnaqtuq unganaat uumajulirinirmut amma silamut Ukiuqtaqtumi. Puijut sikukkuarlilut aniqtitinirmut. Aqajait ilangit unuqsisuut sikuup tuvanganii. Ukiuqtaqtumi niqksanit uiguliriktuut isuanittiliuqtuut. Inuit atuqattaqtuq sikumi ingirrangingit angunasunnirmullu, qaujimajaujutuqarni atuqtut attarnajaiqsimanirmut nattiqsiunirmut asinginnillu uumajunit. Siku tarraliuniqsausuq siqinirmut imauq saniani, ikajuutaulluni ukiuqtartumiiut iningit nglasunniqsaftaulluti asulaak naammaktitsijjuumjuq Nunarjuap silangkanii. Ukiukkut sikusimanginniqsauqattaliqtillugu, Kanataup Quttitunga niriugjavuq kingilliumpami takujuqattalaalitqut tauvani.

Kanataup Ukiuqtaqtungani imauq avatingani ajjiinginnitqut aviktuqsimajuni, amma nunalit ajjiinginningit pimmarijaujut. Tariup imanga isiqpalliajuq, taikuuna, aniviliajullut Kanataup Ukiuqtaqtungani ajjiinginnitqut qanuijutauvuq uumajunut. Kuuktut imattiavami ilasijuq, ilanginnillu uunarnirmit, tariurnut kuugvijianginnut, uumajuarviulluni arraagup iluani silaup asijiqtarriinganut. Iqlaluit ilangit puijillu ilangit uumattiasuut taakkuninga katiqsuqsimajunit imani, asingilli uumajuralaat akturiaqanngittangit uumaniaruti. Asingit suurlu sikusimanagera amma tariurjaap angininga piviqaqtitsiuq nalunairinirmut tallimanit tariurjaami pimmarijuni Kanataup imauqgata Ukiuqtaqtungai, taimaak saqqiarma taasuma mappiqtugami.

Amigarijaujut maannaujuq qaujimajaujunit

Tavani aviksimaliunaq nalunaiqsimangmat, qaujimaniqactugut tariurjuaqirinirmut Kanataup Ukiuqtaqtungani, kisianittauq ilangasuli qaujijaujarialik amma tukisiumajauluni. Atausiq aksururutaujuq upagutittiarunannanginnirmi inigijamik. Asinga maannaujuq avatiliriniup asijiqpallianinga, kigliqaqtitsituinnarilak aturunnarnirmit qaujimajaujutuqarnik maannamut sivuniksamillu. Aktuniqaqatqutut nunalu amma uliqattarningit tiniqattarningillu, ingirratitaujuq taqqirmut siqinirmullu, kisiani tamakkua asijiqtaqtut, suurlu aujakkut sikusimaqattarninga amma kuuqattarninga, aktuisuq tariup imangata uunarningani ilaurutiksanginnillu. Taanna nunangguq ajiinnguami atuinnautitsiujq, kisiani tariurjaami nauttiqsurnirmit amma qaujisarialanirmit pimmariuvuq titiqsinirmut asijiqpalliajut qanuq aktuniqarmangaat tariurmit uumajunit takkuningal atuqaktunit.

Mappiqtugaq Saangajuq: Aukpallianiku imaq piqalugaup tunnganiningani aajurarlut tariurjaarmi upirngaksakkut, Qikiqtaaluk, Nunavut.
(ajjinggaq: Louise Murray)

Isumagijauqasiujjaujut qanuilinganinut makuangujut

Tariup aulataujuq amisunut mikijuutinut angijuutinullu. Taassumunga nunangguamut, niruaqsimajugut saqqiinirmut aktuiniqarnipaangujunit ilanginnullu turangaqasitittiaqtuni nuatausimajunit. Tamakkua ilaqaqtut iqqangata qanuittuuningani, aqqiqksuivut tariurjaami angijumi itininganillu; siku, nalunaikkutauvuq Ukiuqtaqtuup tariungita imanginnut; tariup imangit nakinngaaeringit, nalunairivuq ilauritksaqarningani amma kisuaqningani; qaangita ingirrangingit, aktuinili qanuq imaq, siku, amma imarmiutut nuugunnangittut imminik aulasuungummagaat; ulinniit tininniillu, ininginni ilanginni aulajunnautiisuuq; amma silarujuuqattarninga, aulajunnailliutaq ingirraniusuuq tariurjaap ingirranginganit, sikuup aulaniganut, amma katicsunirmut. Isumaqasiutingmijavut qanuq nunalngini aviksimaliunaq qanuinniit qanuijutausuungummagaat mikijumi tautulluni.

NUATAUSIMAJUT NAKINNGAAERINGIT
- Nalunaikkutat: H. Melling nangningiqlusoumatinsirmit 2017.
- Nunangguarlutarmut Nuatausimajut: Nunangguq Kanatami t:1M, ESRI, Flanders Tariumut Pilirvik, Nunarjuallataa.

IQQANGATA QAÑUILINGANINGA

- TARIURJUALIRINIQ**
- **Iqqangata
Qanuilinganina**
 - Tariurjaq
Nakinnigaarningit
amma Qaangat
Ingirraninga
 - Tariup Sikua amma
Ajjigilnginningi
 - Uliqattarniit
tiniqataarniillu
Aktuiniqarningillu
 - Anuriat amma
Aktuinqarningit
 - “Ukiuqtatqurjuaq”
taannalu
“Ukiuqtatralaaq”

MARRULLUATAAK TARIURMI IMARMI tangiqquqtuninga tangikningaluuuniit: uunarninga amma tariuqarninga. Tariup tangiqarniqpaanga namituinnaq tariuruarmi kiviqtatqut iqqanganut. Taunani, ivujaunikujut taijausut ilutunirmiit nuqqangatittisut tangiqquqtut imarni, amma naqsakkut akunninginniisungulluti. Taimainninganut, aqqisksimaninga kisuqarningalu iqqangani nalunaqsiyuq tariup imanga namu ingirrajunarmangaajq naukkuusuungummangaarlu. Quajimaniqarniq iqqaqp qanuilinganinan pimmariuvuq tukisiumanirmut tariurjularinirmit namituinnaq.

Uumajuqarviujut pimmariuningit

Iqqangata qanuilinganina ingirranirmut aktuiniqarninganut tariurjuap imangani, aktuiniqarmijut tariup imangata qanuittuuningani amma imarmiutat nuugunnangittut imminik uumaninginni namutuinnaq tikiutjunnaqtunut tariuruarmi.

Nalunaikkutalluatangait iqqangani taakkangujut sijanga, imaq itiniqanngttooq; ikkaktummaruinigit; qattingniliit, ikkanniujut avalu simajut itiniqsamut imarmut; itiniqarvinga, nunaup isulivvngani iqqanga taunaniqruangulli; itinirjuat, itiniqsaujut ikkaniujut uvvalunniit qattinniujuni; amma ilununiit, imanaa nalimuktut innaarunni. Majuqqaqtii ikaaqattarmata innaaruit nassanginni, itijumiitullu tariurjuap imangit ikaanniqsaujut ikattukkut ilutunikkut.

Kanatami tariuq Ukiuqtatqungata marruunnik itinirjualik – Kanataup Itinirjuanga amma Sannirutiup Imanga – aviksimaajuq angijumut, ikkaktumut nunarjuap ilanganut – Kanatami Ukiuqtatqumi Tunngavingani. Nigippasiani, Sannirutiup Imanga aviksimaajuq pingajugijaujumut itiniqaqtumut – Laapatua Imanga – angijumut amma itipaluktumut ilutujumi. Kangiqsualualup Ilua amma Siqinirmiut, takujuqasijuavangngittut ilaannikkut Kanataup tariunga Ukiuqtatqungani, angijerjuami iniqaqtut Kanatami Ukiuqtatqumi Tunngavingani. Kanataup Ukiuqtatqungata ilutunituungit isumagiguttigut, tukisinaqpuaq Kanatami Ukiuqtatqumi Tunngavinga nalunaqtauluuningani. Sirmiqalausimajutuqanga taimainninganut qikiqtakuqtuq amma ilutuniit. Ujjirnarniqpaat iqqangani taakkangujut ilutuniit uangnakpasingani kiglingani Kanatami Ukiuqtatqumi Tunngavingani tariuri saqqinikuulluni pugtusilluni 300-nik 400-nut miitanut tariup qaanganut ilutuniillu qitippasingani guttiniqsmamarilli, 15-nik 220-nut miitanut tariup qaanganani.

Isumaaluutaurjuaqtut

Asijjiirnujut iqqangani Kanataup tariungani Ukiuqtatqumi taimaiptattut nunalirinirmut piliriniujunit sukkaittumi aulaniqtaqtuni inungnut maliktauvaktni. Pilluatarijaujuq sukkaittumi iqqanga tappaungaqpallianinga angijuutialuit sikuit autilligut qanilaangulaqtumi nunaqjimalaa sikusimalauqsimatillugu. Tappaungavallianinga imarni ikkanisauliqtsisuuq tariuli ikkanisauliqtuni 1 miitami arraaguit 100 anigujaraangat ininginni ilanginni.

Mappiqtugaq Saangajuq: Tasiujaq ikkattuaq Inuvialuit
Nunangangata sijaqpasingani. (ajinnguaq: Jennie Knopp)

Iqqangata Qanuilinganina

Amigarijaujut maannaujuq quajimajaujunit

Iqqangani quajisaqtaunkuit amigarmijut angijuutini Kanataup tariungani Ukiuqtatqumi. Taimaillarittuq ungasittuni sikusimajuni ukiuqtatqumi inini sijaqpasingnillu – sijaqauqtummariningi, piaktuni, tasiujarni, kangiqtukutaat – inungnut pimmariugijaujut tariuminngaaqtuni uumanasukpaktunut. Quajimajaqtiaqtianginniq iqqangani nuqqangatitsijuq quajinasuqtaati tukisiumaniningi aulaniqjanganii amma aktuqtausarainingani Kanataup Ukiuqtatqungata imani uumaniqaqtut najugarminit attuaqatigiininginni. Tariuliriniq attuqtajummariummijuuq iqqanganiittuni qimmakuni, kisiani tukisiumaniqaluangngittut Ukiuqtatqumi qimmakuni.

NUNAUP QAÑUILINGANINA IQQANGANI NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGIT

- Imaput Itinira Uuktrraqtauninga: GEBCO_2014 Naasutini, sanasimanna 20150318, Uvanngaaqtua; www.gebco.net.
- Nunangangulaatarmut Nuatausimajut: Nunangguq Kanatami 1:1M, ESRI, Flanders Tariurm Pilirivvik, Nunarjuaallataa.

ILUTUNILLUAT KANATAUP UKIUQTATQUNGANI NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGIT

- Ilutunil: H. Melling nangmiiniq tususumatisinirmiit 2017.
- Imaput Itinira Uuktrraqtauninga: GEBCO_2014 Naasutini, sanasimanna 20150318, Uvanngaaqtua; www.gebco.net.
- Nunangangulaatarmut Nuatausimajut: Nunangguq Kanatami 1:1M, ESRI, Flanders Tariurm Pilirivvik, Nunarjuaallataa.

TARIURJUAQ NAKINNGAARNINGIT AMMA QAANGATA INGIRRANINGA

- TARIURJUALIRINIQ**
- Iqqangata
Qanuilinganiga
 - **Tariurjuaq
Nakinngaaarningit
amma Qaangata
Ingirraninga**
 - Tariup Sikua amma
Ajjiqinnginnig
 - Uliqattarniit
tiniqataarniillu
Aktuiniqarningillu
 - Anurialuit amma
Aktuaqarningit
 - “Ukiuqtaqturjuaq”
taannalu
“Ukiuqtaqturalaaq”

PINGASUNIT IMAQTAQAQTUQ taikani Kanataup Ukiuqtaqtungata tariunginni: (1) imattiavak qaniqtauniku, silalungmu, uvvaluunniit kuungninggaatqut; (2) tariup imanga Uanganangani Pasivik Tariurjuangani; (3) tariup imanga Uanganangani Atlaantik Tariurjuangani. Taakua imangit nalungaqtajunnaqtut tariuquqtuninginni, uunarninginni, amma uumatsiarinnaqtuqaqtiginingani, pimmarijuunnait aulanirmut imaan uumaniqatut najugarminit attuaqtiginningini. Inijijaujuni pingasut pitaqaqtillugit, suurlu Kanataup Ukiuqtaqtungata tariunginni, imattiavak qaanganiisuuq, Atlaantik imanga itiniqsamiisuuq, amma Pasivik imanga akunninganiisungulluni.

Taakua imangit namiinngit itiningit Ukiuqtaqtumi tungavillit qanuittuuninga pitaqarmangaaq. Kanataup Ukiuqtaqtungani, imangita itiningit ajjiqinngittut tariukittumi (o pusantimi 2.8 pusantimut) qaangani, uungajungninga (0°C -mit 10°C -mut) aujakkut amma niglasuningna (-1.8°C -mit 0°C -mut) ukiukkut; ijjumuti tariuqquqtumiju (tariuqarninga) uunajungniqsaq (-0.5°C) qaangani (Pasivik Aujakkut Imanga) amma niglinarniqsaq (1.5°C) amma uumatsiarinnaqtuqaqtuq taunankkaniq (Pasivik Ukiukkut Imanga); amma kajusiinnaqtumi ijulluni, uunajuktumi (0.3°C -mit 1°C -mut) ilupiarmi tariuqquqtumiju (3.4 pusantimi 3.5 pusantimut) uumatsiarinnaqtuqanngittumi (Atlaantik Imanga).

Injirriqatalik pingannangan kanannganganut Kanataup Ukiuqtaqtungata qikiqtangitigut, Ukiuqtaqtumi amma Pasivik imangit ingirratillugit kanannganganut Atlaantikmut, pijutigillugu Pasivik tariungat itiniqsunainga. Pingannangan, anuriup ingirraninga aulaniqtaqtitsisuuq Ualinirup Ingirranangi, aulajaisuuq imarmi sikumillu siqinngujaqtu Ualinirmiut Tariungani, sikit tuluqaptutu pingannanganiaittup qikiqtanginni tariurmittunit uangnanganu amma uniaqtaulluti pingannaqpasingmut niganut. Ukiuqtaqtup amma Pasivik imanginni ingirravalliajut tauvunga Kanatami Ukiuqtaqtumi Tunngavingani tamaani ingirravaktuq nirukkuttuk kangiqsuraalkut qikiqtait akunningagut isisuungulluni Sannirutiup Imanganni taikuuna Simit, Juuns, amma Tallurutiup Imanga, uvvaluunniit isisuuuq Kangiqsualuup Iluagu taikuuna Amittuup Tariungagut. Sannirutiup Imanganni, taimaingmijuq namilimaq taikani Kanatami Ukiuqtaqtumi Tunngavingani, sijaqpasingmiittut ingirraniiit aulavaktut illuagungaaq akilliriiktuni. Uangnanganut ingirrajuq Pingannangan Akukittup Ingirraninga tikisuuq Ukiuqtaqtuup Tariurjuanganut amma Pasivik imanginnut taikuuna Simit, Juuns, amma Tallurutiup Imanga. Katillugit ingirraningit sangusuuuq niganut Qikiqtaaluup kanangangan sijaqpasiagut Qikiqtaaluk Ingirraniulluni. Ingirraniit Kangiqsualuup Iluani kaivaqattaqtut siqinngujaup illuagut, imarmi aniatitsilluni taikuuna Sullualummi Laapatura Tariunganut.

Uumajuqarviujut pimmariuningit

Imarmiutait piruqtut attatiqangittut (atausirmi ijaruvaujalit imaan piruqsiat) piruqpaktut sikuup ataani imaaq qaangani siqinniqtalliqtillegu Ukiuqtaqtumi upirngaksakkut, kisiani sukkalijumi atuqpaktut uumatsiarinnaqtuni atuinnaujuni. Pirukkanniqut aujakkut ukiaksaakkullu nutaani uumatsiarinnaqtuaraaliit imaaq qaapaanga (imaq siqinnirviusuuq) taikanng Pasivik Imangani ataaniittumi. Taimagunnaqtuq angijuutini inini anurirjuarmut, ikkaktuni nirukkuttuni kangiqsuarjungni ulinniuvakturnut tiniinniuvaktumullu, sivitujumillu iqqanginni imaaq tappaunga ingirratillugu anurialungmut nakituinaq saqitillugu.

Ujarallaajut iqqangani nuqqangatititut imaaq ingirraningi itiniqpaanginni. Imaq qanuittuuninga ingirrjunnartha kisiani asianut aqqtulimaanga itiniqaruni ikkaniqpaangani imaaq qanuittuuninganut. Suuqaimma uumatsiarinnaqtuqarninga Pasivik imanga, inijijat taimaittuqatut isumagiijaujugalut. Illutunut ikkaniqsaqtillugit Pasivik Imangani imaqtumi, tariungit ilutuniit tunuani uumatsiarinnaqtumi imaqtalauqsimanngituiinnariiliit, taimappuq Qitirmiut Tariungani (Kurunaisan Imanga, Tiis Imanga, Kuin Maat Imanga).

Isumaaluutaurjuaqatut

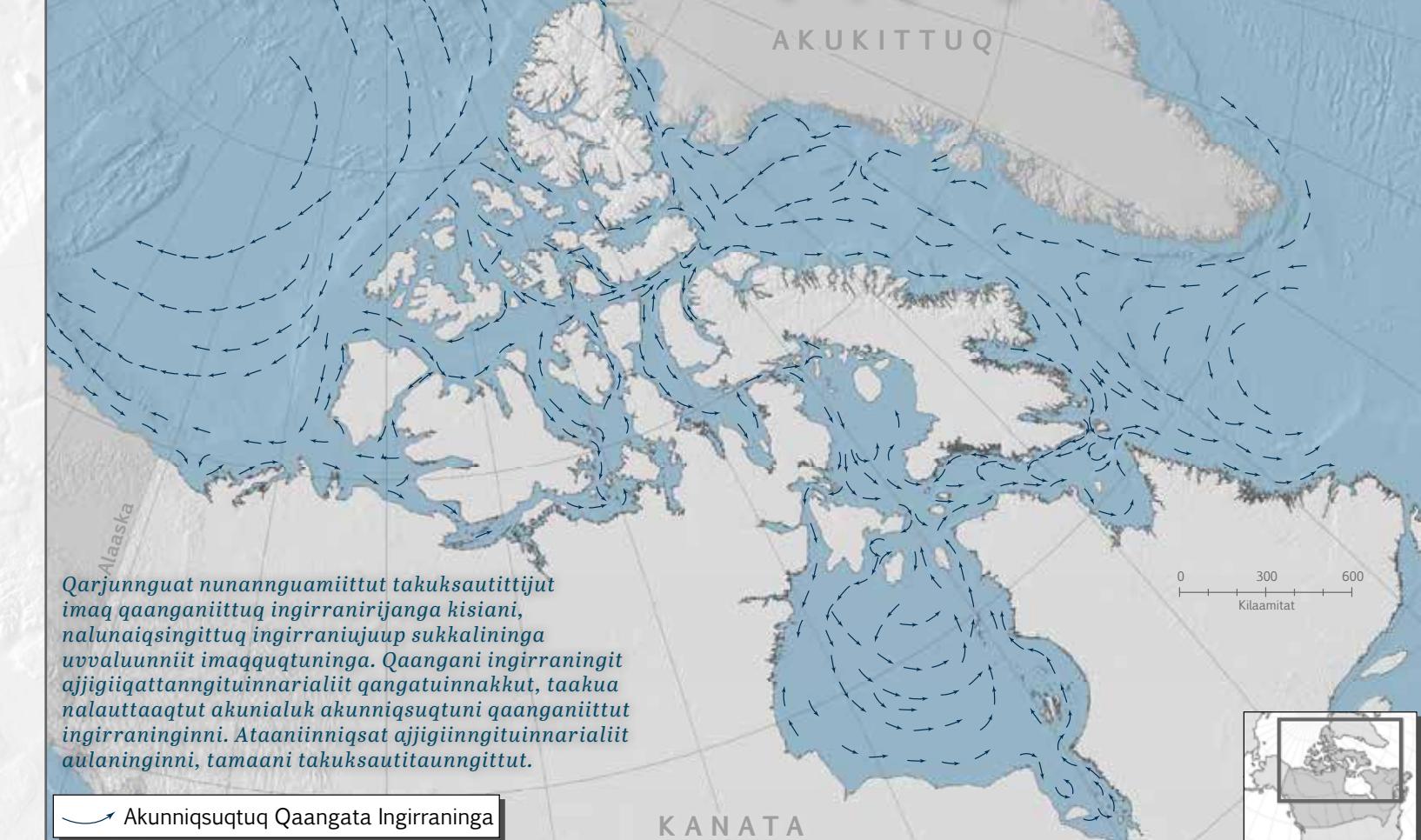
Qajujimangiluaqtugut nalauttaanirmut nunaruap asijiqpallianinga attuiniqatuinnariaqarmangaaq angijuutini imarmi Ukiuqtaqtumi. Tamakkua ilaqaqtut suvuniksami anuriup ingirraninga Ukiuqtaqtumi sikumi amma tariurjuarmi ingirratitsijumi; isiqpallianinga/anivallianinga pingasunit ajjiqinngittuni imaqutini amma “niruaqtamini” anivalliangimut; tuqqusimajut anginingit atuni imaujuntut, attuiniqasuuq itininginni asulaak attuiniilit ilutujuni ingirraninginni tunngaviujukkut; sikuqarningal, attuiniqasuuq imait katiqattarninginni, asingillu.

Mappiqtugaq Saangajuq: Guriniul Sirmik, Qikiqtaaluk.
(ajiiングا: David Henry)

NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGIT

- Akunniqsutuq Qeongata Ingirraninga: Aqqigiaqtasimajut Avatirlirinermut amma Silaup Asijipallianinganut Kanatomi 2015. Ukiuqtaqtumi okunnisaatqut imaaq ingirraningit. Uvanngaaqtuq: <https://www.canada.ca/en/environment-climate-change/services/ice-forecasts-observations/latest-conditions/climatology/arctic-average-water-currents.html>; H. Melling, nangminiq tusumatisitsimrit 2017.
- Nunanguarluatarmut Nuatausimajut: Nunanguaq Kanatomi 1:M, ESRI, Nunarjullatooq.

Akunniqsutuq Ingirraniq Tariurjuap Qaangani

Init Pasivik Imangani Pitaqaqtut

Init Atlaantik Imangani Pitaqaqtut

Init Ukiuqtaqtuq Imangani Pitaqaqtut

**INIT PASIVIK, ATLAANTIK AMMA
UKIUQTAQTUQ IMANGANI PITAQAQTUT
NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGIT**

- Tariup imanga Ungasininga: H. Melling nangminiq tusumatisitsimrit, 2017, tunngavillik ittim qaujisaqtuunngit atuqtut GEBCO_2014 Naasautini, sanasimoringa 20150318, www.gebco.net.
- Nunanguarluatarmut Nuatausimajut: Nunanguaq Kanatomi 1:M, ESRI, Nunarjullatooq.

TARIUP SIKUA AMMA AJJIGIINNGINNINGI

TARIURJUALIRINIQ

- Iqqangata
Qanuilinganiga
- Tariurjuaq
Nakinnngaarningit
amma Qaangata
Ingirraninga
- **Tariup Sikua amma
Ajjigiinnginningi**
- Uliqattarniit
tiniqataarnillu
Aktuinigarningillu
- Anuriat amma
Aktuaqarningit
- “Ukiuqtaqturjuaq”
taannalu
“Ukiuqtaqturalaaq”

SIKUSIMARJUARNINGA ukiup ilangani nalunaikkutauvuq Kanataup Ukiuqtaqtungata tariunginni. Sikuppallialisuuq tariup quappalliatillugu ukiukkut niglasuktillugu. Kanataup quttikitungani Ukiuqtaqtumi tuvaqquqtsuuq 2 miitat unganaanut Sitipiri amma Juuni akunningani. Siku tuluqattaqtuq sigjanut uvvaluunniit sikunut asianut surattirunnaqtut, asuilaak katiqattaqtut qaujimajaujut ivujauniukulluti. Ivujaunikuit ijjutigjonnaqtut 10 miitani ukiulisaqtilluguluunniit amma 30 miitani tikiutijonnaqtut ukiup isuani. Sijjaqpasikkut, siku ijjuualuk amma sanngijualuk anurimut amma ingirranirmut aulagunniirunnaqtut sikuqtaulirluti. Kangiqsuarjuit qikiqtanittut Kanatami Ukiuqtaqtumi Tunngavingani ajiunngitit siuqattaqtutiglu ukiutamaat. Uqausirilugu, siku ingirrainnaqtut nigiqpasingmuusuut Ukiuqtaqtuup ilangani tauvani Kanatami Ukiuqtaqtumi Tunngavingani amma nigiqpasinganut Atlaantik ilangani. Kangiqsualuup lluani, siku ingirrasuuq siqinngujaup illuagut ilangit anivalliasuut Sullualukkut, taikuunaattaq siku isiqattarmijut. Siku auqattangittuq aujakkut ijjujualuulisuq ukiukkut amma qaujimajauulluni ukiunut unuqtunut sikuuniraqtausuuq. Ukiuqtaqtuup ukiunut unuqtunut sikungit Kanataup imaqtinginniitut.

Uumajuqarviujut pimmariuningit

Siku attuannilimmiariluk kisulimaattiani Ukiuqtaqtuup imangani uumaniaqtut najugarminit attuaqatigiinnginni. Uumajuqarviujuq – qupirruarjungnut, imarmiutait piroqut attatiqangittut, qupirruarjuit imarmiutait, iqaluit, nattiat, aiviit, tingmiat, qilalugat, tiriganiat, nanuit, Inunnulu. Pitaqarninga nuqqangatitsijuq siqinriyuinermiit uumatitsinermiit tarirjuap imanganut. Ingirratillugu, ataa manirangiinngi ikajusuuq uumatsiarnaqtunit qaanganuuqqaqtalluti qaapaangani itiniqsami tariurjuarmi. Kisianili, auppalliajuq siku aujakkut nuqqangatitsisuq katiqsurninginni qiniqtulurnikkut imaup qaangani. Sikuup tisinanga ikajusuuq uumajuni pisuqattaqtuni (nanuit, tiriganiat) amma tariurmuitani tingmiani, kisiani atauttikkut atuinnautsijuq imarminngaaqtuni nirijaksani. Pitaqarninga sapujisuuq pujini nirijaunasuktillugi kisiani ungasaktumiititaungmijut aniqtirigiaqarnirmut. Anuraqtillugu ukiukkut upirngaksaakkullu, sarvait uvvaluunniit aajurat sikuup kiglingani saqqisuu. Taakkua saattumi sikusimajut uvvaluunniit sikusimangitit uumattiarinnaqtut imarmiutat nuugunnangittut imminik upirngaksaalisaqtillugu amma uumaniqarviuunil tariumiittarialingnut amma aniqtirijarialingnut uumanasuarnirmut.

Isumaaluutaurjuaqtut

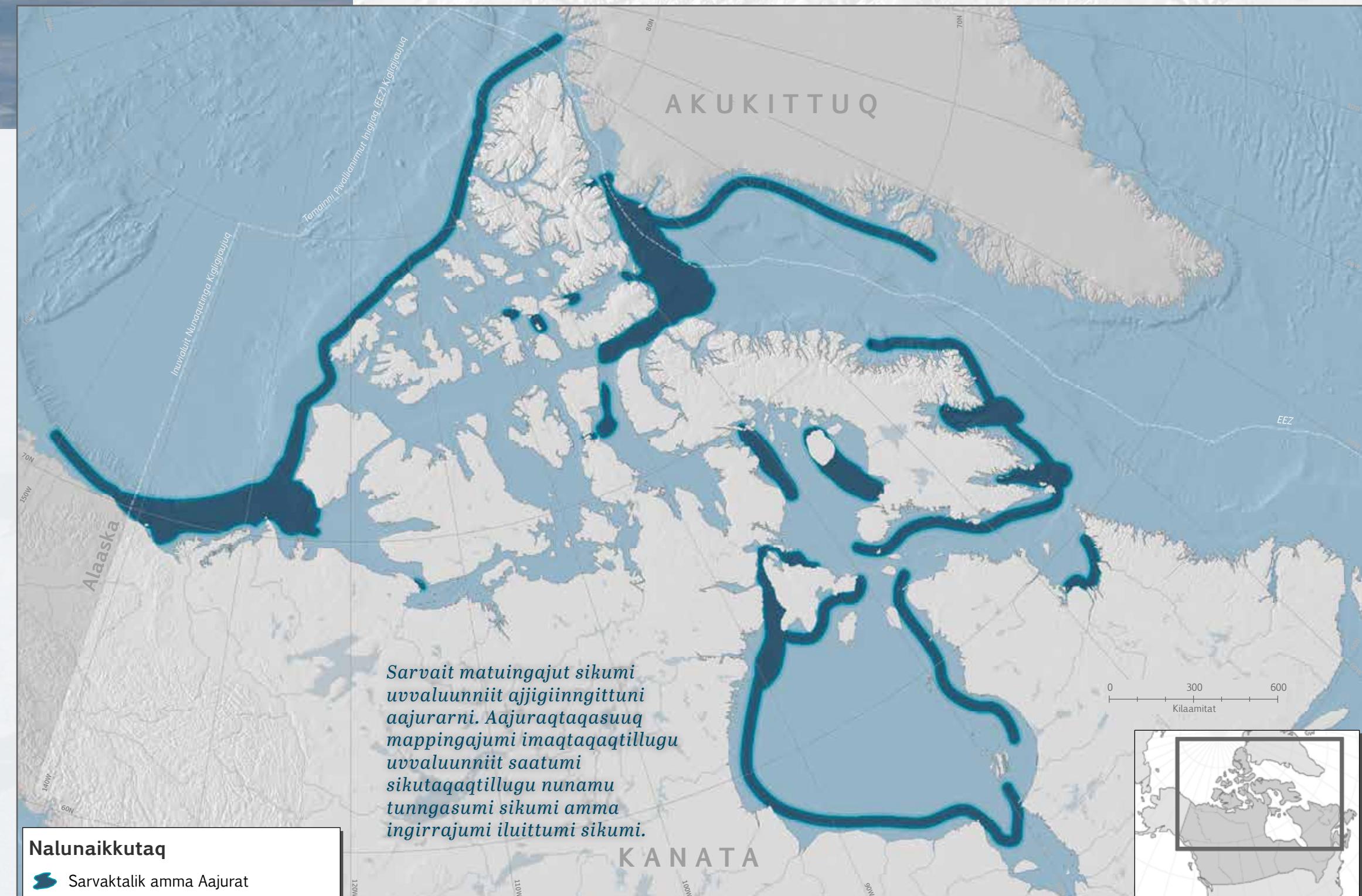
Tariup sikunga aulaniqammarimma Ukiuqtaqtuup imaanii uumaniaqtut najugarminit attuaqatigiinnginni, attarnangilaq ugarianga taakkua uumaniaqtut najugarminit attuaqatigiinnginni aksualuk asijjirniaqtut qaujisqtausimajukkut amma niriujaujunii asijjirniulaaqtuni sikuup qanuituunninganut. Kisianili, asijjipallajummarialuit uumaniaqtut najugarminit attuaqatigiinnginni ajurnaqtut qaujinassullugit, amma qarasaujakkut qaujisqtaujut tarirjuarmi/uumaniqarviuunil atuqtavaktut aaqqisqtauvalliatuinnarmata.

Nalunaikkutaq

Sarvaktalik amma Aajurat

Mappiqtugaq Saangajuq: Arraaguup ilangani tariup sikua
Inuvialuit Nunaqarvingani. (ajjinguqaq: Jennie Knopp)

Inigijaujut Sarvaktalik amma Aajurat Kanataup Ukiuqtaqtungani

Amigarijaujut maannaujuq qaujimajaujunit

Tammaqsimangittut nalauttaaqtausimajut sikuup qanuituuninginnut tammasimangittuni qaujisqtaujarialit ukiurasalaungnut. Atuqtavagiijut sikumi nautiqsurnirmut pilirangujut kajusitaujarialit kusugasungnirmut. Qaujimaniqarniq sikumi turaangajut qanuinnijut imaanii uumaniaqtut najugarminit attuaqatigiinnginni ungasaktummarialuk qanuinnijuni sikutuinnarmi. Pijutiksajtalimmarialuk pigiaqtisnirmiit parnautimi akunijukkut nautiqsurnirmut pilluatarni uumaniaqtut najugarminit attuaqatigiinnginni ilulinginni Kanataup imangani Ukiuqtaqtumi.

NUATAUSIMAUT NAKINNGAARNINGIT

- Sarvait amma Aajurat: Aqqiqiaqtusimajut tookkunungo Melling amma Comack, 2017. tunngavagiijutti runannangani toovvongga: Hannah, Charles G. et al. 2009. "Polynya and Tidal Currents in the Canadian Arctic Archipelago." *Arctic* 62(1): 82–95; Maltofe H. (titiroq) 2013. "Arctic Biodiversity Assessment: Status and trends in Arctic biodiversity: Conservation of Arctic Flora and Fauna". Akureyri: Barber, D.G. amma Massom, R.A. 2007. "The Role of Sea Ice in Arctic and Antarctic Polynyas." *Talkani Smith, W. amma Barber, D. (titiroq).*"Polynyas: Windows to the World." Elsevier Tarirjuarinermiit Ilanga: Natuanni; Melling amma Comack 2017, nangningi tusumatisinermiit.
- Nunangqarluatormut Nuatausimajut: Nunangquaq Kanatami 1:1M, ESRI, Flanders Tarirmut Pilirivvik, Nunarjullatooq.

Tariup Ilanga Sikusimajuq: Sitipiri 17

30-ukiunut Kanataup Sikungani
Pilirijut Tariup Sikungani
Silaliriniq 1981-2010

Tariup Ilanga Sikusimajuq: Sitipiri 17 (Qulaani)

Ullunga mikinnipaami arragutamaat Ukiuqtaqtumi sikunga tamaaniisuuq Sitipiriup qitiani kisiani mikinnipaanga aijjigivangittut arragutamaat.

Tariup Ilanga Sikusimajuq: Maajji 5 (Taliqpi)

Ullunga anginiqpami Ukiuqtaqtumi sikuqarninga tamaaniisuuq Maajjiup isuan, kisiani asijjurunnaqtuq arragutamaat. Qakuqtat nalunaiqsijut sikuni aulajagunnanngettun ukiulimaapaluk. Asingit sikuujut aulajasuungullut.

Tariup Ilanga Sikusimajuq Arragulimaap Ungataanuungajuq: Maajji 5 (Mappiqtugaq Saangajuq, Qulaani)

Sikuit ilangit auqattangittut aujakkut arragugasangnullu. Taakua sikuit ingirrarutausuut uumajunut ilanginnut ukiukkut kisiani ulurianaqtummarialuit umiarjuarnut Ukiuqtaqtukkuuqtunut suuqaimma tisiniqaumma sikulisaarnikunni.

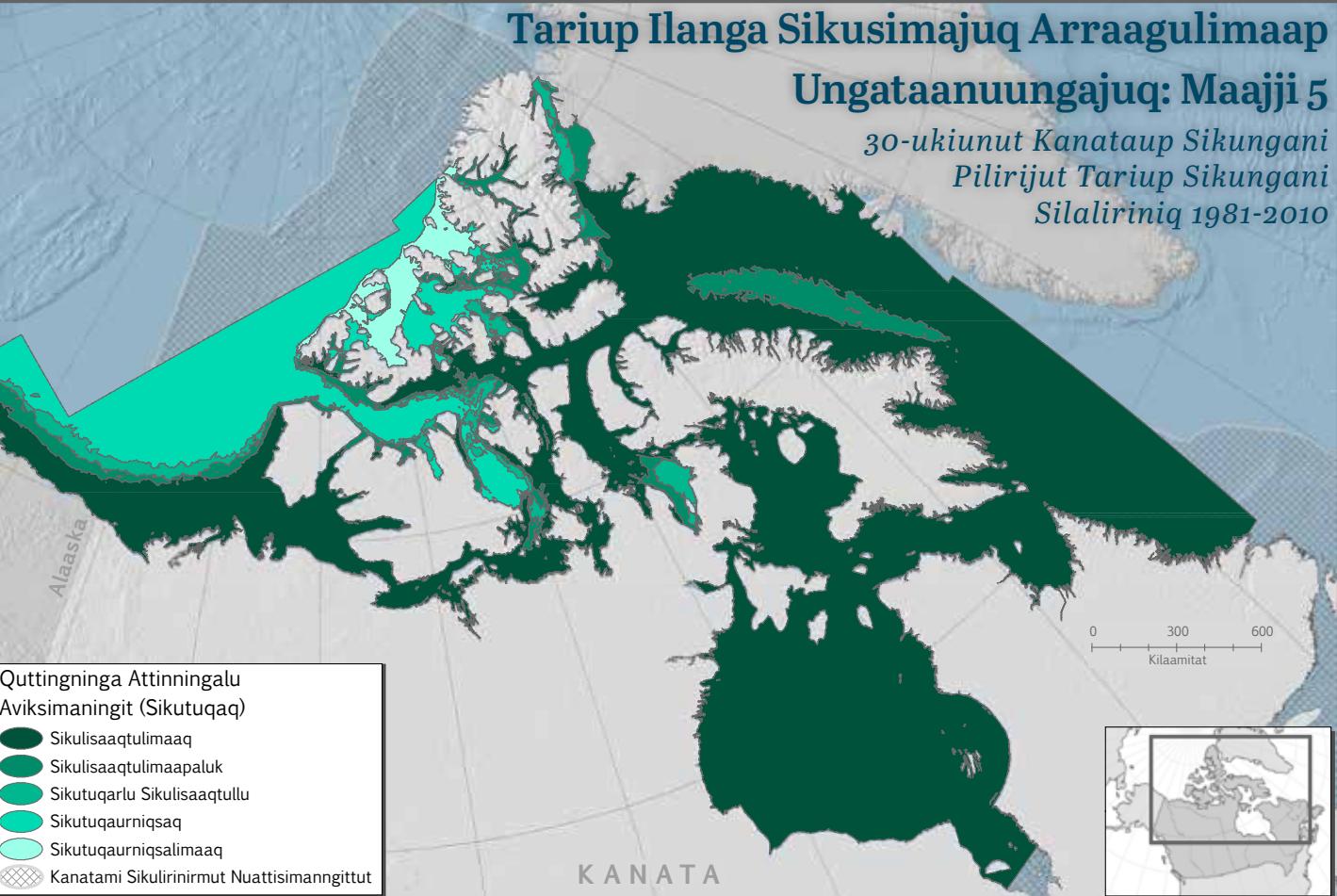
Qaujimajauli: Akunniqsuqtuq aujakkut sikuup mikinnipaanga akunninganiittuq attiniqpaami, arragutamaat atiniqpaami sikusimaninga anginiqsautillugu avvalluangani arraanini amma mikinnisaulluni avvalluakkanningani.

SIKUMU NUATAUSIMAJUT NAKININGAARNINGIT
- Siku: Kanatami Sikulirijikut (CIS). 2011. Silami malittuaq Sikuup Nunanganga (1981-2010). <http://iceweb1.cis.ec.gc.ca/30Atlas/>
- Nunanguarlaturamut Nuatusimajut: Nunangguq Kanatami 1:M, ESRI, Flanders Tariurmuit Pilirivvik, Nunarjallattoaq.

Tariup Ilanga Sikusimajuq Arragulimaap

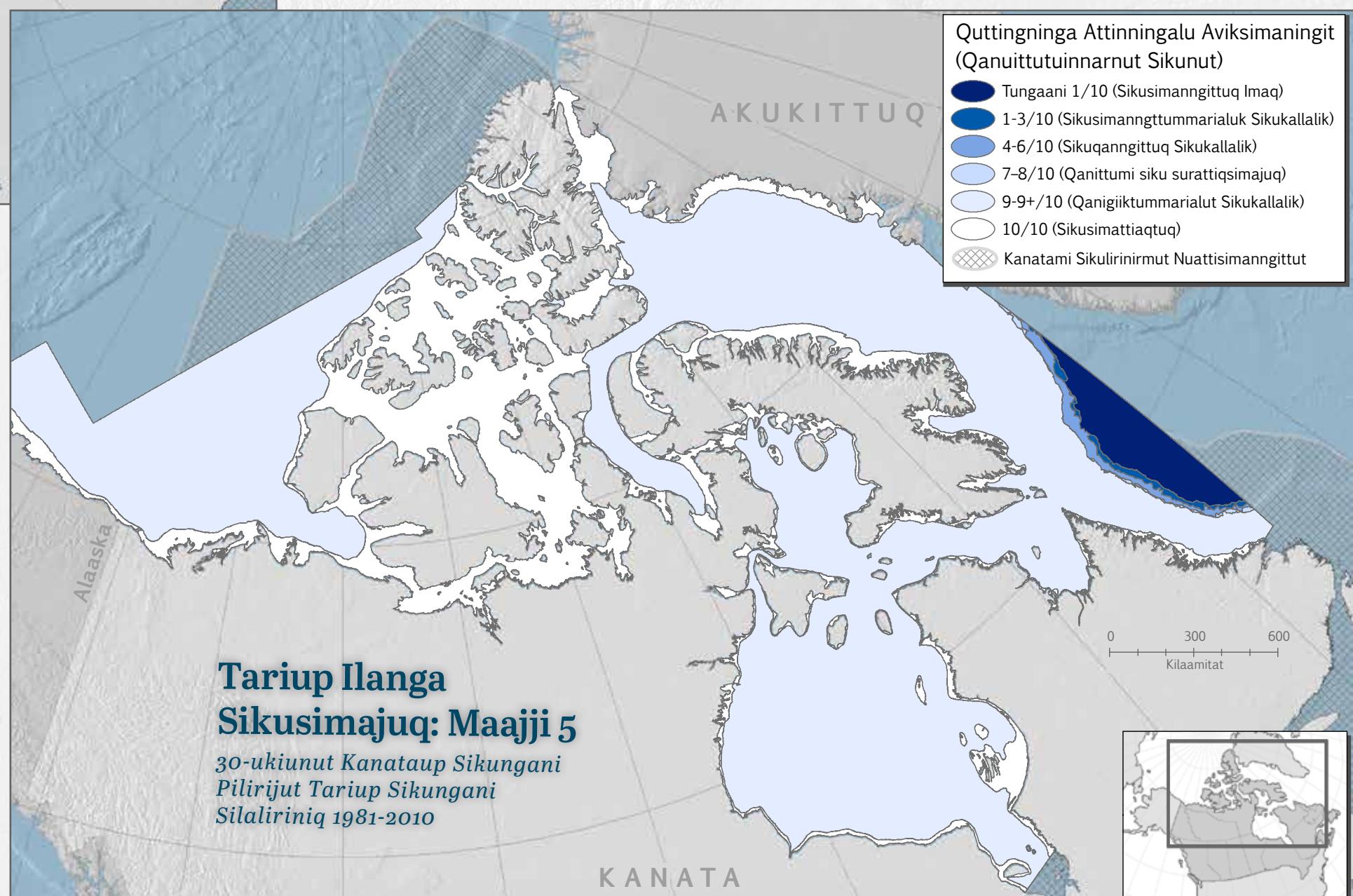
Ungataanuungajuq: Maajji 5

30-ukiunut Kanataup Sikungani
Pilirijut Tariup Sikungani
Silaliriniq 1981-2010

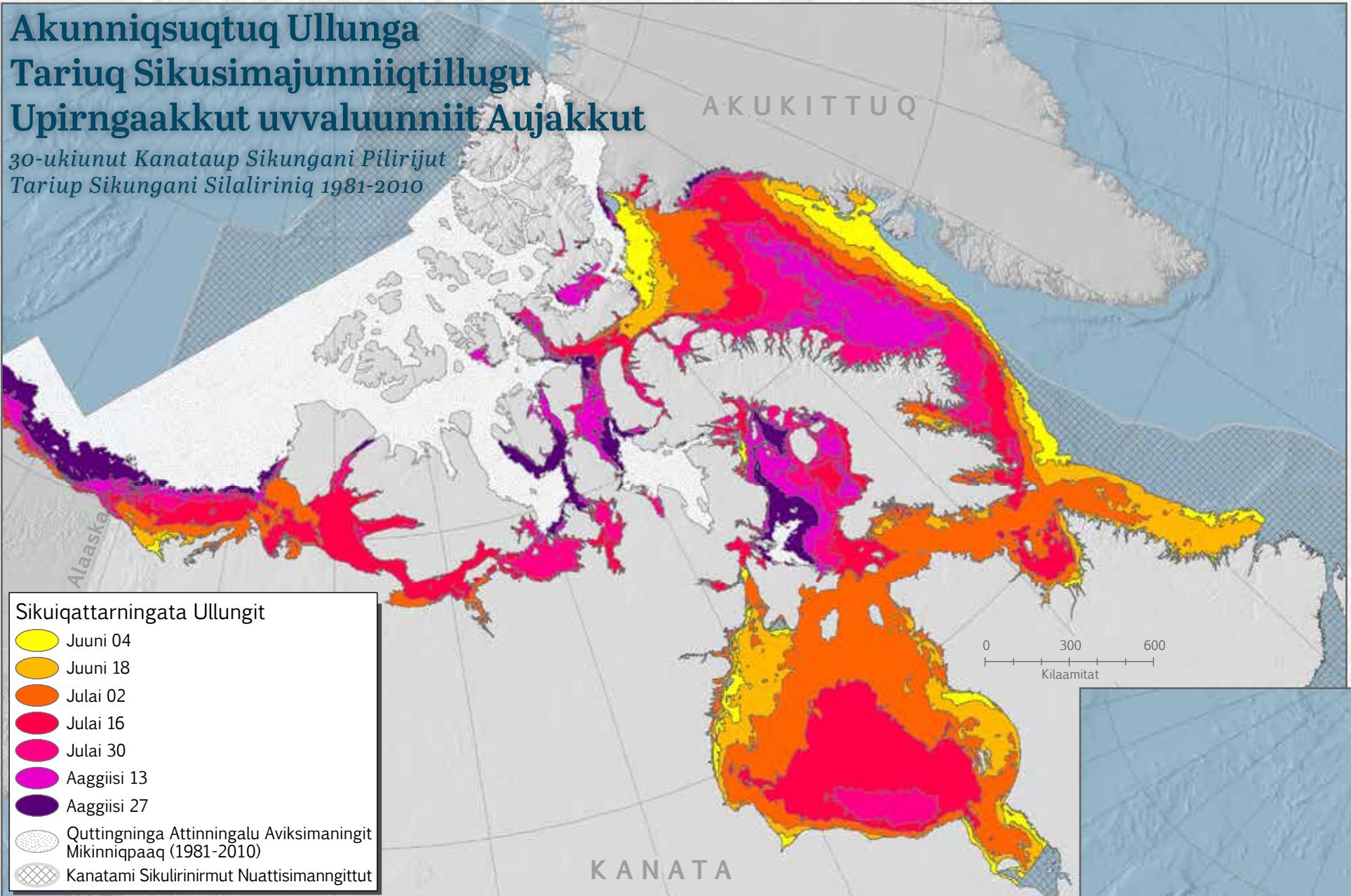
Tariup Ilanga Sikusimajuq: Maajji 5

30-ukiunut Kanataup Sikungani
Pilirijut Tariup Sikungani
Silaliriniq 1981-2010

Akunniqsuqtuq Ullunga Tariuq Sikusimajunniqtillugu Upirngaakkut uvvaluunniit Aujakkut

30-ukiunut Kanataup Sikungani Pilirijut
Tariup Sikungani Silaliriniq 1981-2010

Akunniqsuqtuq Ullunga Tariuq Sikusimajunniqtillugu Upirngaakkut uvvaluunniit Aujakkut (Qulaani)

Sikuqarunniiringa upirngaksaakkut aujakkullu pimmariuvuq tariumiutanut tingmianut amma angijuutinut pujinut taakkua umajut sikuikismajumi nirigiaqarmata uvvaluunniit aniqtirjariaqarmata.

Ullunga Tariuq Sikusimaliqtillugu Ukiaksaakkut (Taliqpiani)

Tariuq sikuvallichiqtillugu attiniqpaami sikuqaqtillugu Sitipirimi, inigijat upagaksaujut angijuutinut pujinut mikinniqsaulisut amma tariorjaq siqinnirviunginniqsaulisuuq.

Ullunga Nunamu Tunngajuq Siku Surattiliqtillugu Aulajjavallialiqtillugulu (Mappiqtugaq Saangajuq, Qulaani)

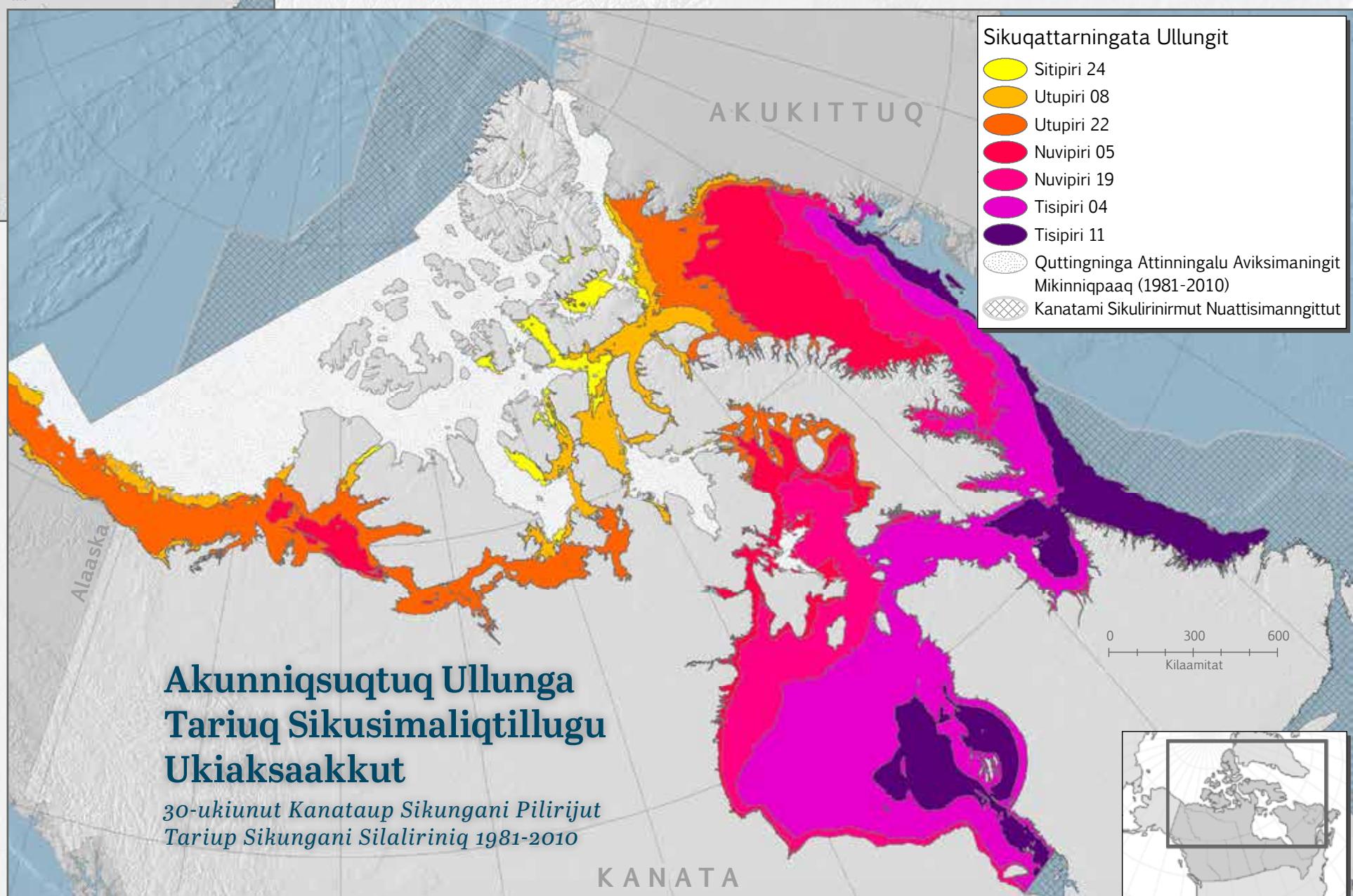
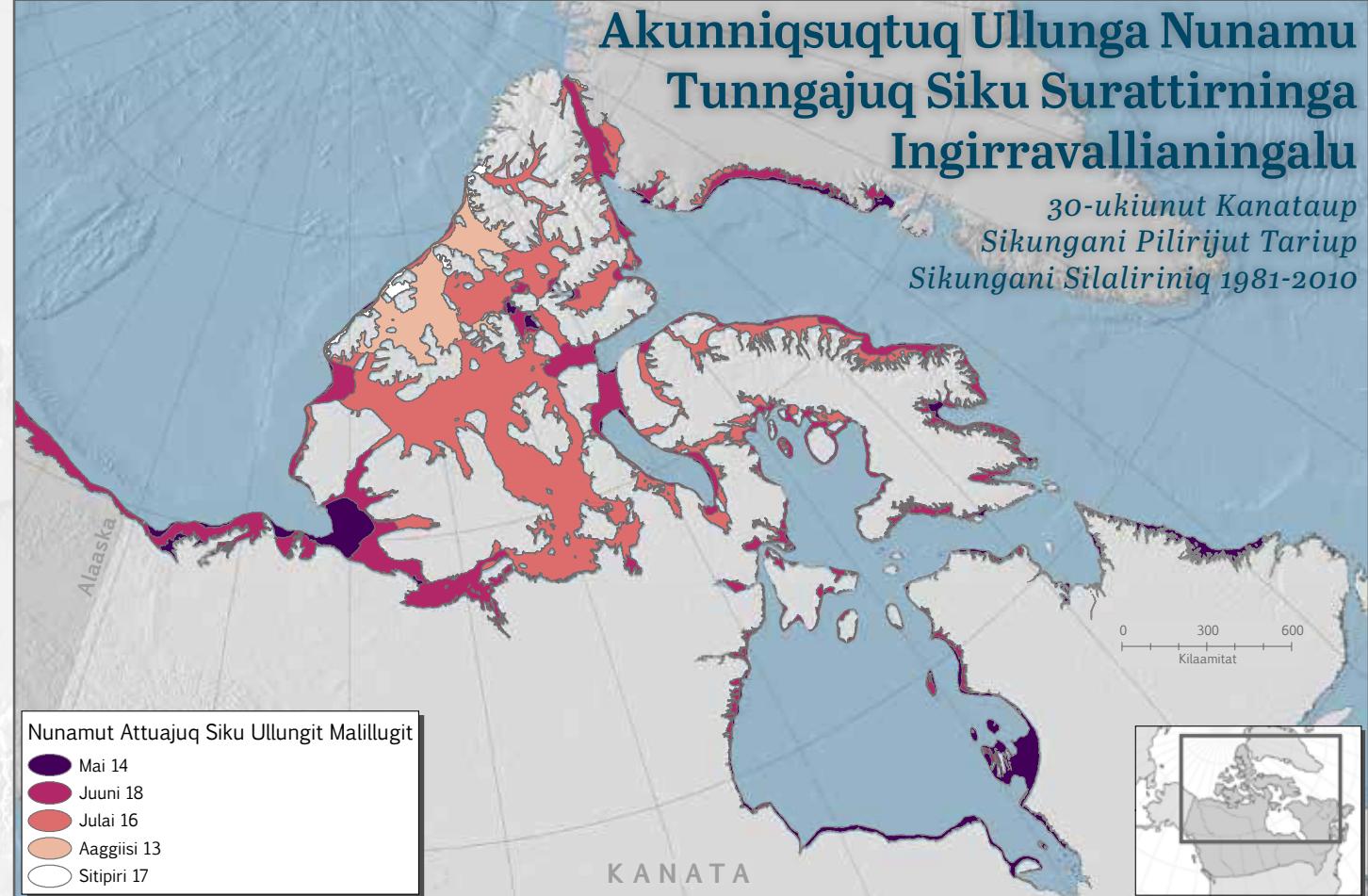
Surattiqattarninga amma aulajjavallialiqtillugu sikuup upirngaksaakkut mappiqsikkannisuq imani upagaksaunaungittuni uumajunut ilanginnut ukiup taqqinginni. Asiagungaaq, piviqaqtittinginniqsaujuq sikukut ingirranirmut amma angijuutini sikuani aniatitsisuq Ukuqtaqtumi usikattarnirmut.

Qaujimajauli: Ulluqutingit taakua qanuinniujunut ungavariaqsimajuq akunningani avalluangani ukiulimaani atuqsimajuni amma kinguvariaksiujuq avvakkanningani.

SIKUMU NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGIT
- Siku: Kanatami Sikulirijikut (CIS). 2011. Silami malittuaq Sikuup Nunangguanga (1981-2010). <http://iceweb.cis.ec.gc.ca/30Atlas/>
- Nunangguarlaturamut Nuatusimajut: Nunangguaq Kanatami t:1M, ESRI, Flanders Tariormut Pilirivik, Nunarjullattaaq.

Akunniqsuqtuq Ullunga Nunamu Tunngajuq Siku Surattirninga Ingirravallianingalu

30-ukiunut Kanataup
Sikungani Pilirijut Tariup
Sikungani Silaliriniq 1981-2010

Qangatajukut tautunniq piqalujarmi ikkattumiittuaq
tininngatillugu Ukkusiksaligmi, Ukkusiksalik
Mirguiqsirvingani. (ajinnguaq: Paul Souders)

ULIQATTARNIIT TINIQATAARNIILLU AKTUINIQARNINGILLU

- TARIURJUALIRINIQ**
 - Iqqangata
Qanuilinganiga
 - Tariurjaq
Nakinngaaarningit
amma Qaanga
Ingirringan
 - Tariup Sikua amma
Ajjigiingniningi
 - **Uliqattarniit
tiniqataarniillu
Aktuiniqarningillu**
 - Anuriatuit amma
Aktuaqarningit
 - "Ukiutaqturjuaq"
taannalu
 - "Ukiutaqturalaaq"

ULINNIIT TININNILLU AJJIGIINGINNUVUT TARIUP ITININGANI asijjitaqtut siqinirmut taqqirmullu, uqumainniqaqtittijuup nusuqattarninga, amma Nunarjaq kaivaqattarninganut. Uqumainniqaqtittijuup siqinirmi amma taqqirmi nusuqattaqtuq Nunarjuap tariungani tappaunga, qattinnilisuuq Nunarjuakkut aulasinnaaqtilugu ataagut. Uliqattaqtillugu tiniqattaqtillugulu, imauq itininga asijjisuuq tiniqattaqtuni ulikkanivattunilu. Ingirrianiit ungasinniqpaamut tiniqattaqtut uliqattaqtullu ikarranut 12 uvvaluunniit 24. Asingit, sanngiinisqas ulinngaliqtitsisut tininngaliqtitsisuullu akuniujukkut – taqqiup qitiani, taqqitamaat, taaqqiit pingasuujuqtut aniguraangat, uvvaluunniit taqqiit 12 aniguraangat.

Ajjigiqattannginngit itiningani amma aaqqiumaniganit tariurjarmi asijjisuuq qattinniujuni, tamakkua tiniqattarningit (ajjigiinnginngit ulitillugu tinitillugulu) ungasinniqsausuq ininginni ilanginni. Ukiuqtaqtumi, asijjirniujut siksusimanirmut ukiukkut aujakkullu asijjiivangmijut uliqattarningani tiniqattarninganilu qangakkullu.

Uliqattarningata ingirranginga nunarjulimaami uliqattarninganut tiniqattarninganullu ingirrajuiliuqattaqtuq. Taakkua utiqtaqattaqtut atautikkut tariup itininga asijjiquillu taikanissainnaq.

Uumajuqarviujut pimmariuningit

Ulinniit tininilliit saqqiisuuunguvut tiniujauqattaqtuni nunami, imaan uumajuqarviujuk tariurjaup sijaqpasingani, saqqiaasuuq amma immasuuq tariup asijjitarnganut marruiqsuqtuni ullutamaat. Tiniujauqattaqtuq nunaup silinngu pijuutili tiniqattarningani amma iqqangata sivitunganani. Nirukittuq sivitujuni sijjani amma siliktuq sivitungittuni.

Uliqattarninga tiniqattarningaluu paungariaqtittisuug amma taunungariaqtittisuug sikumi sijjamittuni, surattivattuni sikumi iqqanganu attuajumi (sijjami) amma puktalaajumi sikumi (itiqisami imaan).

Taakku surattiqsimajut puiviusuut nattirnut amma nirjaksanirutasuut piviqaqtitsisut nanurnut.

Uliqattarningata tiniqattarningatalu ingirranginga iqqangagut sikuullu ataagut uijjaqaqtitsisutuq imaanit tuni katiqsisuuq uunajunniqsami imarmi amma uumatsiarinnaqtaqtunim amma itiniqsimanngaaqtumi qaanganut, uumanaqtumi siqinnirvinaqtumi. Tappaunga katippalaiju uumatsiarinnaqtaqtalit utiqtiijunnaqtut saqqiaknirimi qaanganiittuni imaan asijakkut uunaqtunillu uumajuqarviujunnaqtut qanigijangani. Tappaunga katippalaijngattauq uunarnirmi saallittittijunnaqtut ukiup sikunganii mikijunillu sarvaliurunnaqtuq ukiukkut uumajukkuvittiaualluti aivirnut nattirnullu amma surattisarailluni upirgaksaakkut. Taimagunnarmijuuq sikuup ataagut anuraanngikkaluqaqtillugu.

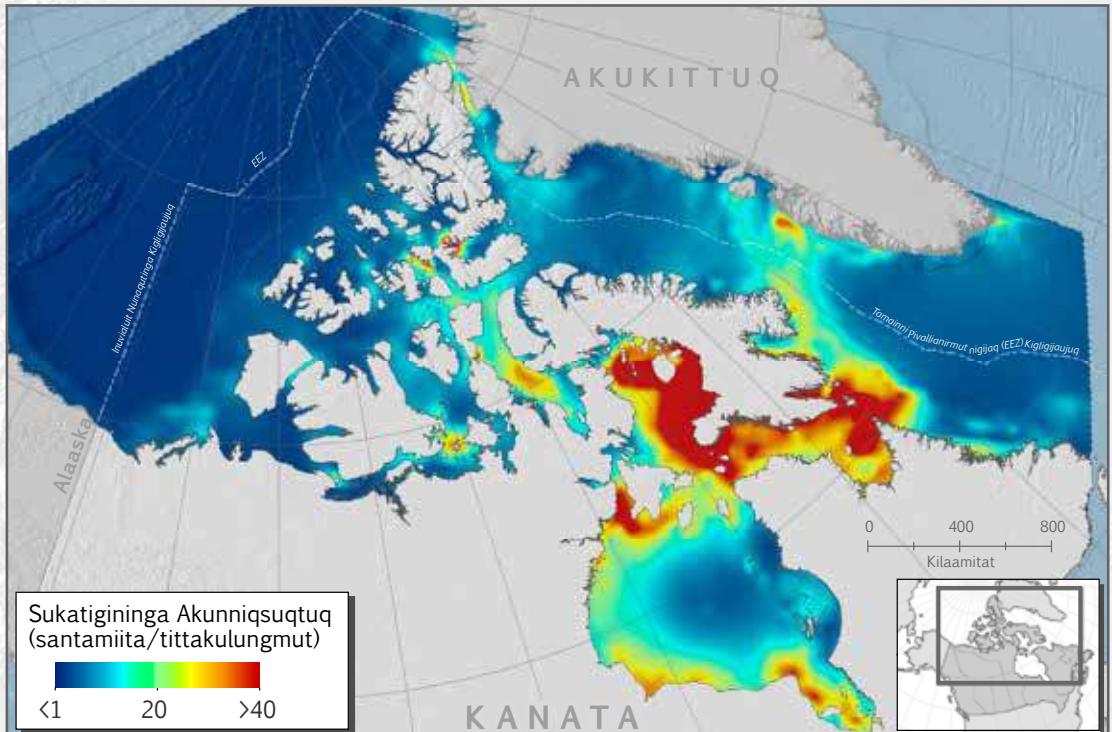
Isumaaluutaurjuaqtut

Uliqattarniit ingirritaitungmata silarjulirinirmut, silamuungittuq uvvaluunniit inungnuungittuq, isumaaluutitaqangittuq uliqattarniillu asijjitaqtanginntut. Kisianili, uumajuqarnirmut attuaningit ulinniit taakkunaniippuq sarvaralaani sikumi amma uunaqtuni uumajuqarviujuni; ulinniit tininilliit attuaningit asijjitaunnarialik sikuni saattuni (sarvait anginiqsaulirunnaqtut ammaqsaalilutlu) uvvaluunniit uunarninga amma uumatsiarinnaqtaqtqarninga imaan anginiga itiningaluuunniit asijjitaunnarialik. Nalunaqtuq nalauttaanasulluni taimaittuit asijjitaunnariaqarmangaat.

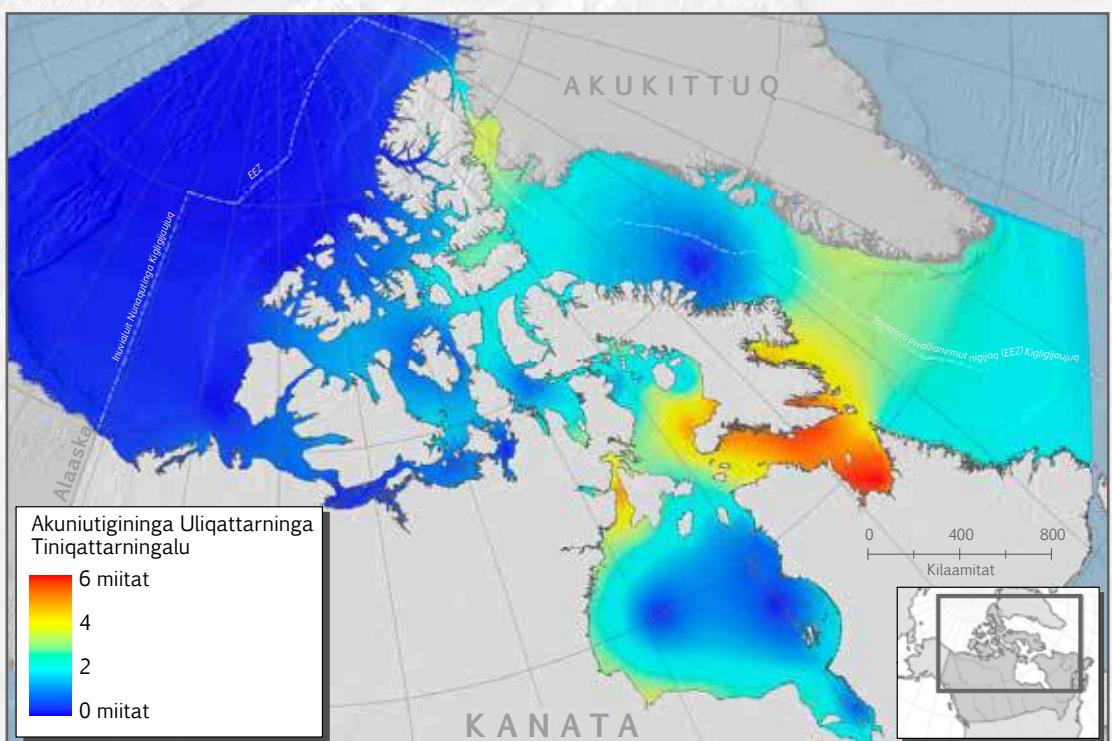
Amigarijaujut maannaujuq qaujimajaujunit

Piliutarjaujuq maannaujuq qaujimajaujunit taannauvuq nalunajaqsimattiarninga iqqanga, piluqtumi itininga amma aaqqiumaniga. Atutauvaktut qaujisarnirmut nalungaqtuq amigattillunilu imakkut ingiraviksajukkut amma amigaksijuq uliqattarniit tiniqattarniillu sannginiqpaanginni – sijaqpasingni tasiujarnillu, kangiqsurni, kangiqsukutaani, amma nirukittuni kangiqsuarjukkut.

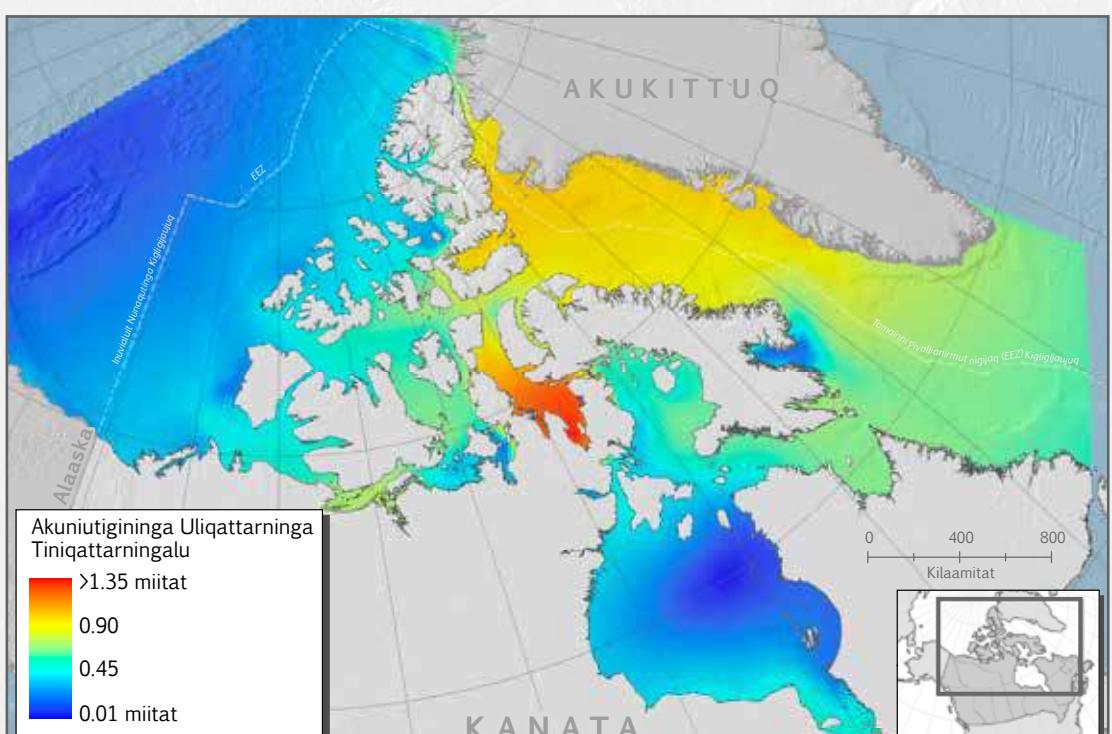
Aulajunnautit Uliqattarniup Tiniqattarniillu Ingirraningani, Taimipaluktuq Taqqilimaap Aulaningani

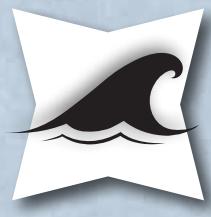

Tariup Itininga Asijjirninga Suunguniqsami Ulluuq Avvangani Uliqattarninganut Tiniqattarninganullu

Tariup Itininga Asijjirninga Suunguniqsami Ullutamaat Uliqattarninganut Tiniqattarninganullu

ANURIALUIT AMMA AKTUAQARNINGIT

- TARIURJUALIRINIQ**
- Iqqangata
Qanuilinganina
 - Tariurjuaq
Nakinnngaarningit
amma Qaangata
Ingriraninga
 - Tariup Sikua amma
Ajjigilnginningi
 - Uliqattarniit
tiniqataarnillu
Aktuiniqarningillu
 - **Anuriualut amma
Aktuaqarningit**
 - “Ukiuqtatqurjuaq”
taannalu
“Ukiuqtatquralaaq”

AJJIGIIQATTANNINGINNINGA AMMA ASIJJIQTUT TARIURJUARMI ingirratitavut isiqpalliajuni amma asiujjajaujun aulajunnautini. Ukiuqtatqutup imangit aulajunnautitaasut siqinirmi taimaigunnaqtillugu, aulajanirmut (aulajuminngaaqtuq) aulajunnauti ulinniujuni tininniujunillu anuriillu. Pijuttinga Ukiuqtatqutup nillasunninganut amma sikusimanageranuit akaunngiliurtauavuq ajjigilnginniujunit nunarjuap qitippasiani amma ukiuqtatqumii tuni isiqpalliajuni amma asiujjajaujun aulajunnautini. Nunarjuap qitia aksualuk siqinirmi aulajunnautiqasuuq arraagulimaaq, nunarjuap qajjunnguangi ukiukkutuaq siqinirviusuuk amma uunaqtumi tarraqtutitut qilangmuuqqaisuuq nuvujataqanngitillugu ukiukkutuaq. Tariurjuap anurimut aulajunnautitaarninga anuriuarjniagaapaluktuk tamainni. Taanna pijutigillugu, tukisigarutit anuriulungnu atutiqanniqsaujuq tariurjulirjinut tukisigarutini anurituinnarmi.

Uumajuqarviujut pimmariuningit

Umaniqaqtut aktuqtauningit anuriulungmut Ukiuqtatqutup imanginni ajjigilngittummarialuit. Taimaiqattarningit aulajjaisuut tariup imangani amma sikuni iluanu, avalunganu, amma aniatittisut Ukiuqtatqum, qanuinniujut Ukiuqtatqutup uumajuralanginnut sungiutaullti. Anuriualut aulajaisuut arraagutamaat sikuvalianirmi, sikuup pivallianingani, suqattinninga, amma pituqannguninga. Attuaningit matuiqattarninginut matuqattarninginullu aajurjan sarvanillu maniiluringanal ajiunngittumi sikuit ivujaunikuit inksaliuvappuq taimainninganut ujjirnarniqaangujuq Ukiuqtatqumimaani uumaniqaqtut najugarmint attuaqatigiinningini. Anuriualut sikumi ingirrattisut, sanngijualut ingirraniit, ingiulialuillu, sukkanqasmi katiqsuisut imauq qaanganani taikkuninga ataaniittuni, taimainninganut uomatsiarinnaqtut itiniqsaminngaasuut qaapaanganut. Uomatsarinnaqtuqatuq qaapaanga ikajuqsusuq attinipaami uomatisinirmut angijumi, uumattiaqtumi tariuqujarmi nigiksanit uiguliriktunit.

Isumaaluutaurjuaqtut

Asiijiqpallianaamit Ukiuqtatqulimaami anuriulungnut, suunguningit, saqiningillu asijiipallianiaqtuksavut tariurjuarmut amma sikumut uumaniqarviujuni taakkunungalu uumaniqaqtut najugarmint attuaqatigiinningini ikajuqtamini. Tukisiumaniqput sivunksamit silarjuup silangani Kanataup imangani Ukiuqtatqumipigiangarninganiittuq.

Amigarijajut maannaujuq qaujimajaujunit

Qaujinasuarnirmut anirnimittuni silarjuup ingirraningini anuriillu saqqittamini aaqqiksugsimattiqtuq. Piluaqtumi, nunarjulimaami anirnimia nautiqsurnirmitt atuqtuqariqtuq silami naluttaanirmut. Kisianili, taanna atuqtuqattaqtuq piuluangittuq tariurjuani nunami piuniqsauulluni, amma Ukiuqtatqutuq nautiqsuausimajuq ukiunut kassiinnarnut nunajijat asinginni. Qaujimaniqarniq pijjutajunit anuriujuani Ukiuqtatqulimaami piusivaalliqtaunjunnarajaqtut.

Attuaqattautijut Siku Anuriualut sikuni tulugattautitsijunnaqtut, sikullulilirluni unuqtuni Km silingniqarltu.

Siku surattiqsimajuq, Ualinirmiut Tariungani, Upernivik 2006.

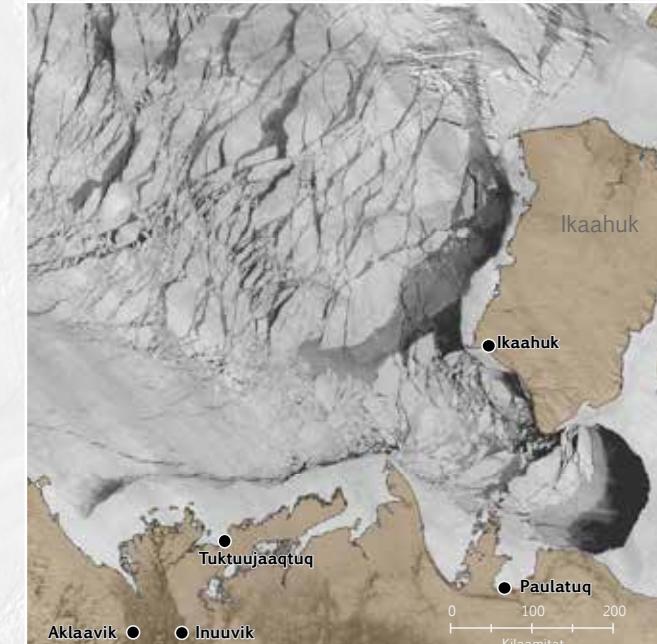
Aujakkut sikurlu sikuliulituviniq Ualinikkut ukiungulaugtumi. (ajjinguat: H. Melling)

Mappiqtugaq Saangajuq: Silarjuutillugu, Kuugjuaraaluk, Maanituupa.
(ajjinguat: Tamainni Kanataup Ajjinguat)

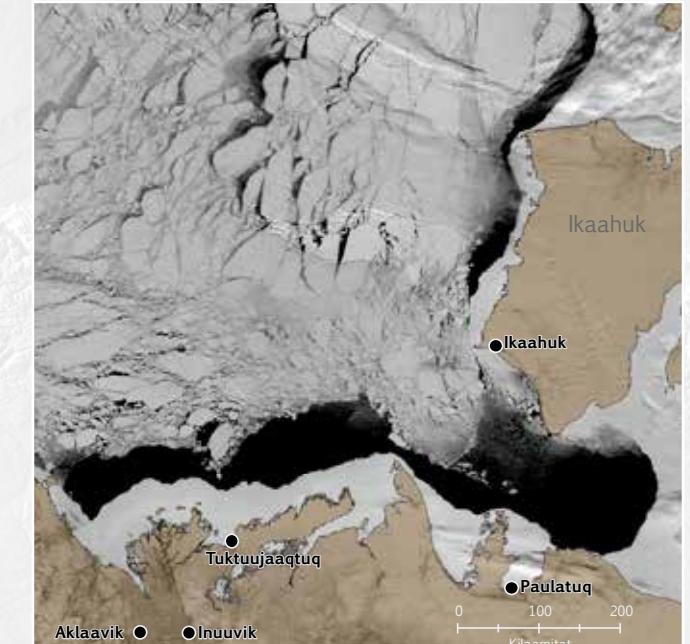
Anuriualut Attuaningit Sikusimajumi

Anuraaqtillugu tariuqpasingmut ullunut tisamanut piqsigtillugu Airrili 2015-mi (takuksaujuq mappiqtugaup atanni) matuiqslauqsimajuq sarvaalungmi kanangnangani Ualinirmiut Tariungani qangaqtaqtatusimajukut aijinguami takuksaujuq taissumanit (mappiqtugaup quanaani).

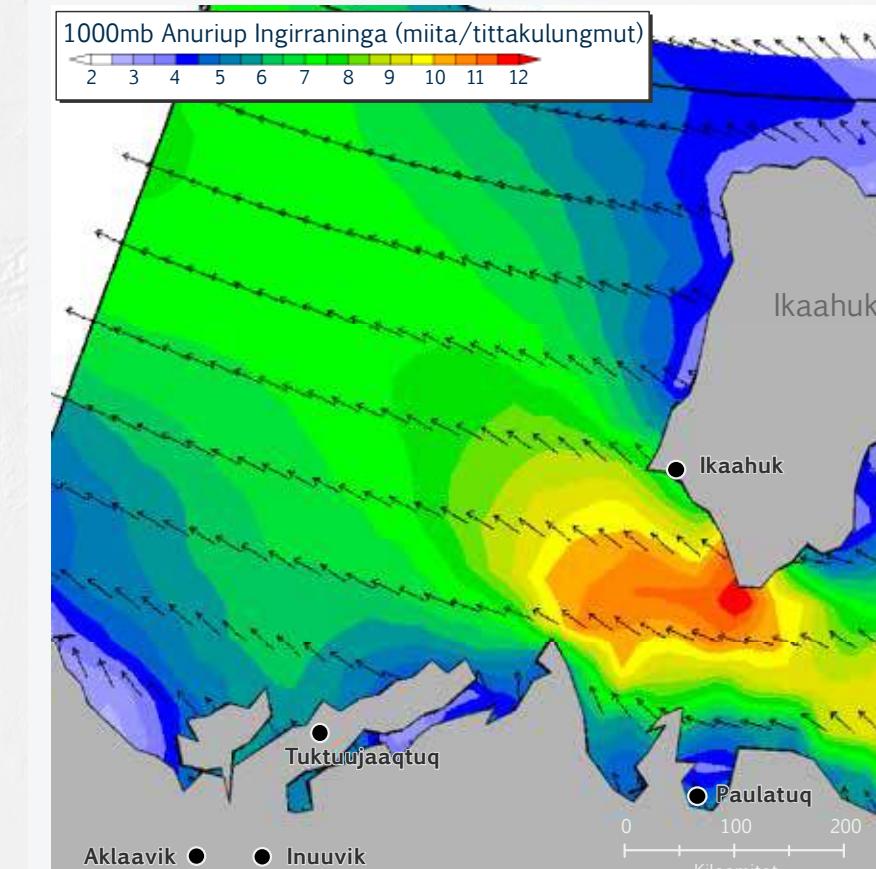
Piqsilaunngitillugu: 4/19/2015

Piqsilaauqtillugu: 4/27/2015

Qirnirniit imaujuq uvvaluunniit sikusimangngitit.

ANURIUP NAKINNGAARNINGA AMMA SUKKALININGA PIQSIFTILLUGU, AIRRILI 19-22, 2015

NCEP Nuas Amialika Aviktuqsimajuq Qaujisakkannirniq
1000 mb Anuriup Ingirraninga (miita/tittakulungmut)
Avittuqsimajuq Anginiqpaami

Sanniniqaat anurit aupaqtut.

NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGIT
- Qangattaqtausimajukut Ajjinguat: Ajjinguaq saqajaaqtiaqtuq NASA Nunarjuuma qimriuruutikut.
- Ajjinguaq atuinnautiaqtuq taakkununa NOAA-ESRL Qaujisarrilirijkkumi, Paultu Kaaluraatu ikiqavivingani uvani https://www.esrl.noaa.gov/psd/, Kalnay et al., "The NCEP/NCAR 40-Year Reanalysis Project," Bull. Amer. Meteor. Soc. 77, 437-470, 1996.

UKIUQTAQTURJUAQ, UKIUQTAQTURALAAQ

- TARIURJUALIRINIQ**
- Iqqangata
Qanuilinganiga
 - Tariurjuaq
Nakinnngaarningit
amma Qaangata
Ingirraninga
 - Tariup Sikua amma
Ajjigilnginningi
 - Uliqattarniit
tiniqataarnillu
Aktuiniqarningillu
 - Anuriat amma
Aktuaqarningit
 - “Ukiuqtaqturjuaq”
taannalu
“Ukiuqtaqturalaaq”

KINGUNITTINN NUNANNGUAT takuksautittismajut saqqijaqtunit aktuiniqaqtuni Kanataup imangani Ukiuqtaqtumi avatingani anginiqaqtuni hannahlagasangni tausantinut Km, iqqaillu aqjumaningit, sikuup qanuittuuninganut, ingirrianiit, imaqquqtunii, uliniit tininniillu, amma piqsuit. Taakkua attuaqtiginningit aqqiksuittaqsimajut tallimani tariurjourni takuksaujut nunanngami aviktuqsimajut piginngarnani. Kisianil, aksururningit taakua attuaqtigikut saqqijunnaqtut ajiunggittuni tariuq qanuilinganeringanut amma imaani uumajuqarviujumi mikiluaqtuni takujaujunnangtit nunanngani tavvani saqjitaquni. Pingasut uuktutigijaujunnaqtut unuqtuni tavvani saqqijaaqtitaujut.

Piani Ikirasanga

Piani Ikirasanga 30 km silingnili kangiqsuarjuulluni qitiqpasingani ilutuniujumi Kanatami Ukiuqtaqtumi Tunngavingani. Ingirrianiit aulataujut uliqattarninganit tiniqattarninganullu tamaani amma ikkaniqsani ikirasarni nigipasiani sanngijut (1-mit 2-mut miita/tittakulungmut). Atlaantik imanga tikiutisuuq sivituninginni ujarallaajuni nigipasiani amma uangnaqpasiain itiluarma ingirranirmut ilutuittu qaangaut, aulajunnautinga uliqattarniup tiniqattarniullu sannginingit katiqatqatittusuq Pasivik amma Ukiuqtaqtuuq imanginni ikkarninginnulli ilutuittu qaangirunnaqtut. Katiqattarningit tappaungaqtitsijuumisuuq uunajungnijumit Atlaantik imagani qaanganut, uunaqsillumi sikuup tuvanganii. Tariurjuap uunarninga sikuup aniglivallianingani nuqqangatitsisuuq taqqini nigrasuktillugu amma sukkaliniqsami sikuqarunniqitsisuuq qanigjaaani sikulliqtilugu. Sikusimaluannginningarut aiviit ukiukkut tamaaniisut-iningit ilangit sikuqanngittamarisut – uumanattiarniqsaq nattinut, nanurnut, tariumiunullu tingmianut. Saangjumi uliqattarninga tiniqattarningalug Piani Ikirasangata qanigjaaani attiniqsaaq 1,000 km², mikittuq Kanataup imangani Ukiuqtaqtumi, kisiani uumajuqarviuninga pimmarijuaqtuq mikininga ungataluanut. Taimaassainnarlu qanuilinganeringit taimapangmjut ikirasangni asinginni ilainnakulunginni kanangnangani Kanatami Ukiuqtaqtumi Tunngavingani.

Kangiqsukutaat Ausuittuup Uangnangani Qikiqtaaluk nigiani

Kangiqsukutaat Ausuittuup Uangnangani Qikiqtaaluk nigiani aqutiuvt sirminut Ausuittuup Imanganuqattalauqtuni. Ausuittuup Inuqutingit pimmarijusuktut, Taana Nigiani Kaip Kangiqsukutaaq nattirasuvittiauvgiulluni. Tuugaalit amma tariumiut tingmiat tamaaniigajungnirraqtausuungumijut. Tauvani uumattiarngit – tunngavigijauningit niqksanit uigulirikunit – pijutiksalluatausuq katiqsuqsimauuninginni uumattiarngit anginiqsami tariumi uumatsiarinnaqtunit saqqittuqasungummata imarni. Uumatsiarinnaqtut nakningaarningit itiniqsaninngaaqtut imani suuqaimma taakua aqajait sukkalijumi pirusungummata imauq qaangata qanigjanganii. Qaujisqaqtut sikumi atuqattaqtut nalunaikkutauulluni uumatsiarinnaqtut tappaungavallianinginni suuqaimma itiniqsaaq imaq Ukiuqtaqtumi uunajunniqsausuuq amma uumatsiarinnaqtuqarniqaulluni imauq qaatuinnangani. Qaujisarnit saqqisimajut uunajuutuq imaq Nigiani Kaip Kangiqsukutaami imauq qaanganuuringa, saattumi sikutitisuuq ukiukkut marrunillu asinginni kangiqtukutanit. Qaujisarniq saqqiuvuq uliqattarniullu ingirranginga ilutunirmut (ilutuniq) kangiqtukutaap isirianga piijutausuuq tappaungaiqqanirmi, kisiani kangiqtukutaalimaat taimaka aktuqtausimajaangittut.

KANATA

Haski Tasiit

Haski Tasingit tallimajut kuukpalliajut Livupu Tasiujanganut tauvani Ualinirmiut Tariungani, Tuktujaqtuup amma Inuviup qanigjanganii. Haski Tasingit aviksimalut Ualinirmiut Tariungani ikkaktukulungmut ilutujumi tisamanii miitani itiniqaqtumut, sikusimasuungulli tisamaujuqtunut taqqinut ukiup iluani. Tasiit ajiunggittumi uumaniqaqtut najugarminit attuaqtiginninginni, katiqsuqattarninginni imattiauva kuungninga amma tariup imangani tariumi. Pijutigillugu ajiigiiunggittumi tariuquqtunninginni, tasiit najuqtaujuut iqlungnut ajiigiiunggittunut, tariumiutanut,

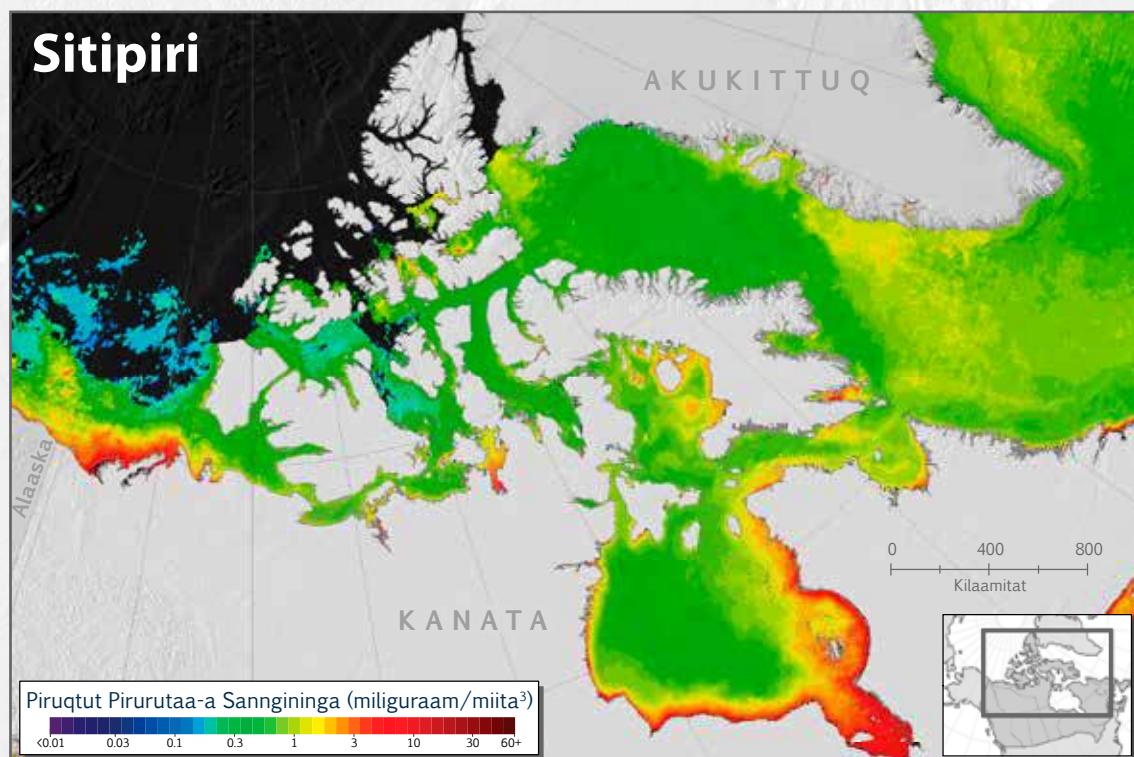
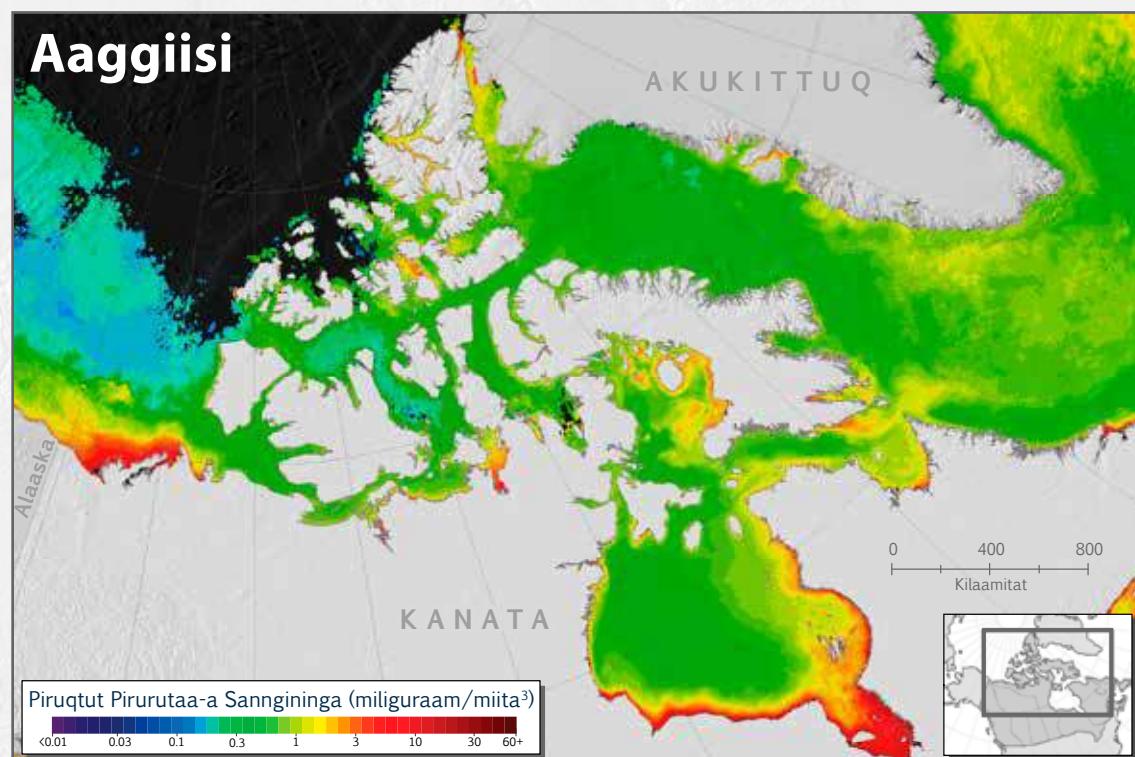
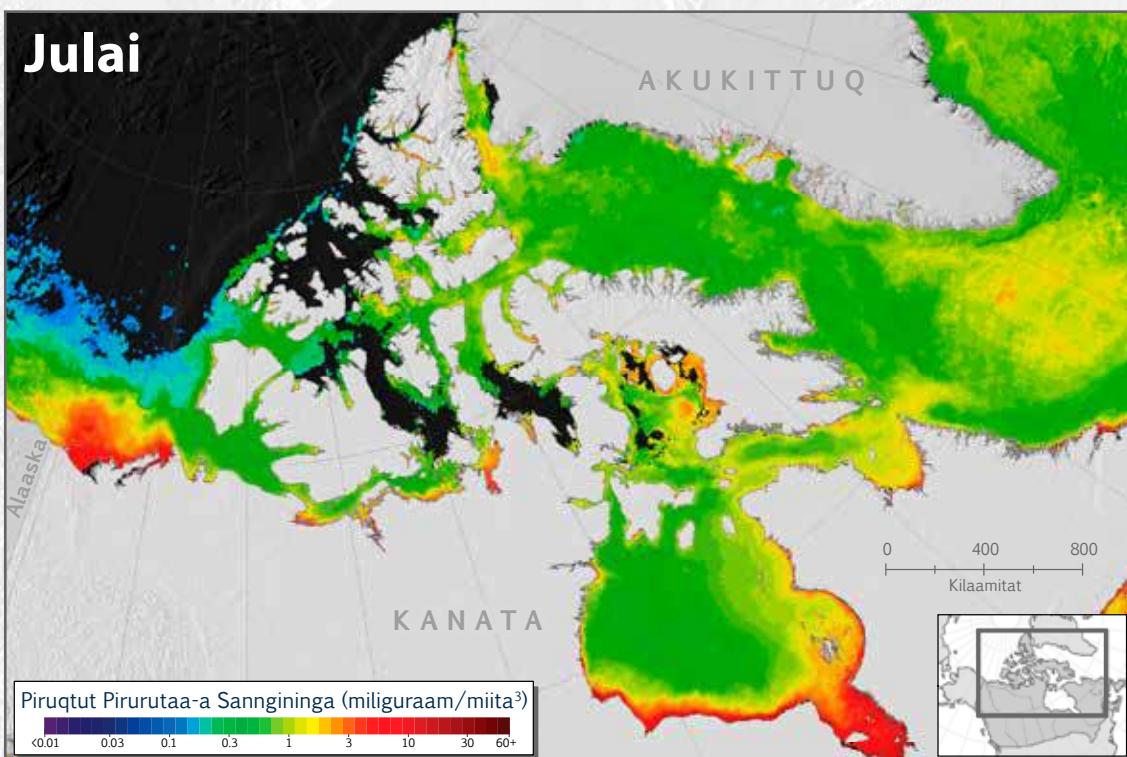
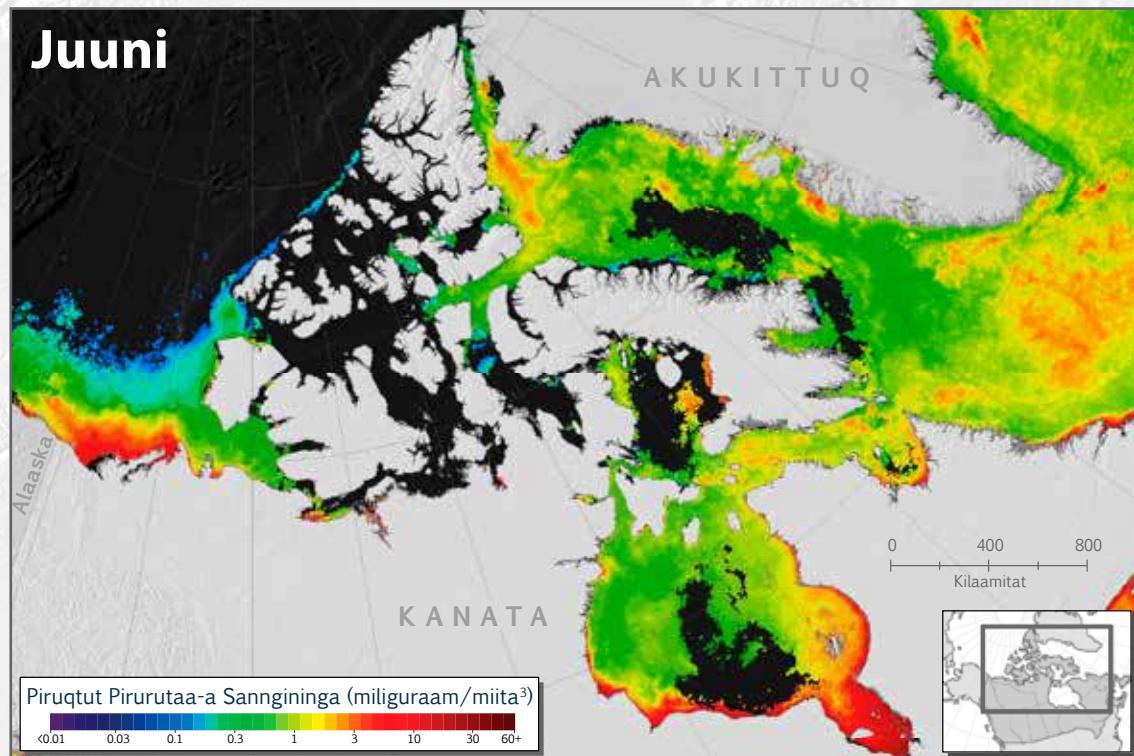
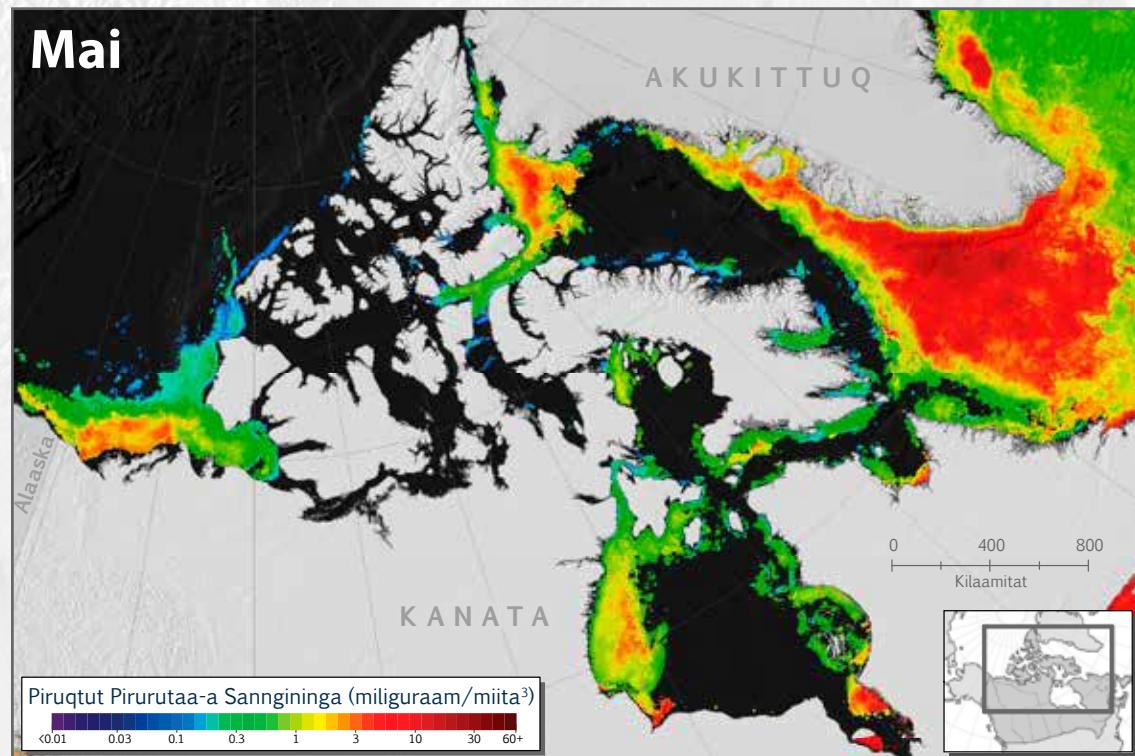
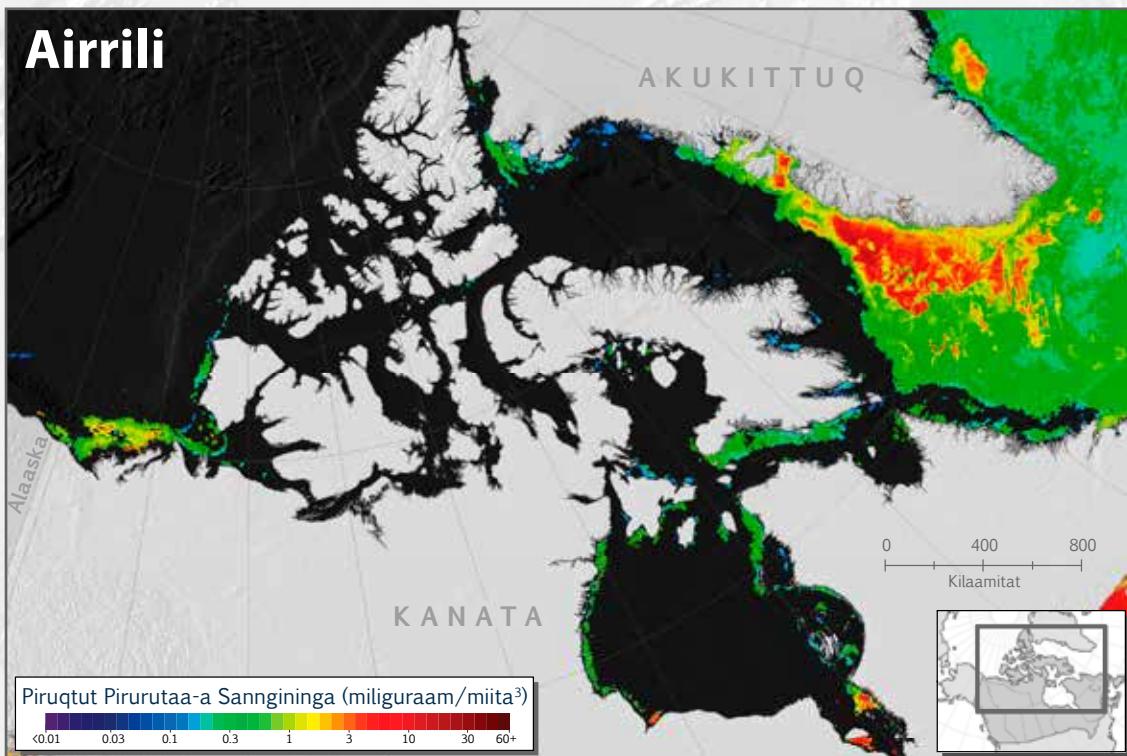
imattiavangmut suvajariaqattaqtut, amma ilanginnut imattiavangmiutanut uumajunut. Igaluit suvajaqattaqtut tasirni, ukiuqpaktuti tauvani, amma niqksaqsuurnirmut. Qilalugait tauvani niriqattaqtut aijakkut. Ilannikkut, qilalugait tasirmuuqattaqtut ukiuksakkut sikuvalliatilligut aqquqtsarivaktangit tariumut. Inigjanga kiinaujjanirmut amma iliqqusirmut pimmarijuaqjuq Inuvalungmiunut, atuqtaujumariuvangma angunasunnirnmut, iqualugasungnirmut, mikigiannirnmut, ingirrinxillu.

Mappiqtugaq Saangajuq: Qaaqagit puqtuuutiit sirmingillu Ausuittuup Uangnangani Qikiqtaalungmi tariummuungajut. (ajjinggaq: David Noton Ajjiliurijii)

NUATAUSIMAJUT NAKINGAARNINGIT
 - Nunanniarlutarutut Nuatausimajut amma Haski Tasiit Ajjinggaq: Esri, DigitalGlobe, GeoEye, Earthstar Geographics, CNES/Airbus DS, USDA, USGS, AeroGRID, IGN, ammalu Nunanngani (GIS) Atuqtaqtiujuni.
 Piani Ikirasanga, Ausuittuup Uangnangani Qikiqtaaluk
 - NASA Nunaruumi qimirruarutikut

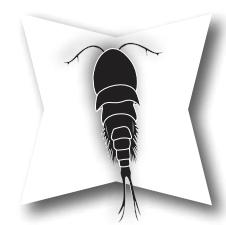
Taqqitamaat Piruqtut Pirurutaa-a Silaliriniit

Nunannguat ataaniittut takuksautittijut taqqitamaat qanuq angitigijumi pируqtut pirurutaa-a sannginiqarmangaaq Kanataup Ukiuqtaqtungani qangattaqsimajukkut ajjinnguatigut. Piruqtut pirurutaa uujaaujaujutiujuq imarmiutani pируqtuni attatiqanngittuni, inigijaujut sanngijuni pируqtunut pirurutilingni pируvuijut imarmiutani pируqtuni attatiqanngittuni. Imarmiutait pируqtut attatiqanngittut takujaujunnaqtut pируqtillugi ajjigiitngittuni inni Airrilimi, Kanataup Ukiuqtaqtulimaanganiisut upirngaksaakkut aujakkullu. Piruqtut niqiksarijausut qupirruarjungnut imarmiutani asilimaanullu niqiksanut uiguliriiktunut, taakunungalu iqalunnut, tariumiut tingmiat, amma puijiit, nuqattaaqtualuit tauvani niqiksaqsiurvingni.

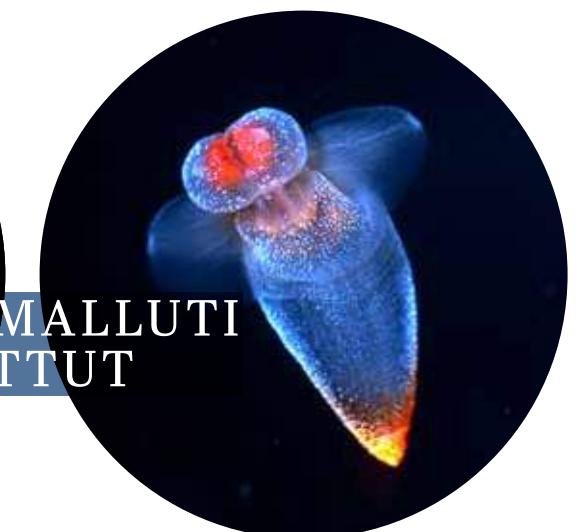

Qirniqtami Taqsaliit = nuattiviusimannqittuq

- Pirututqatutut Nauatusimajut Nauatutqaaingnit
Uumaniqarningmi Pilirivjuatqigikut; (2016): Tariurmii qimirruarnirmi Angijumi Nunami qimirruarnirmi Quajisauti (SeaWiFS) Tariurjaap Amianginut Nauatusimajut, NASA OB.DAAC, Greenbelt, MD, USA.
https://oceancolor.gsfc.nasa.gov/do/10.5067/ORBVIEW-2/SEAWIFS_OC.2014.0/
Kamagiisuuq taakkununga NASA Tariurjaap Uumaniqarninga Aulajuq Tuqaquivik (OB.DAAC), Goddard Space Flight Center, Greenbelt MD.
- Nunaangqarluartut Nauatusimajut: Nunannguaq Kanatami 1:tM, ESRI, Flanders Tariurmii Pilirivjuq, Nunariujallattaaq.

KINGUIT AMMA QAUMALLUTI TANGIQAQQUJINGITTUT

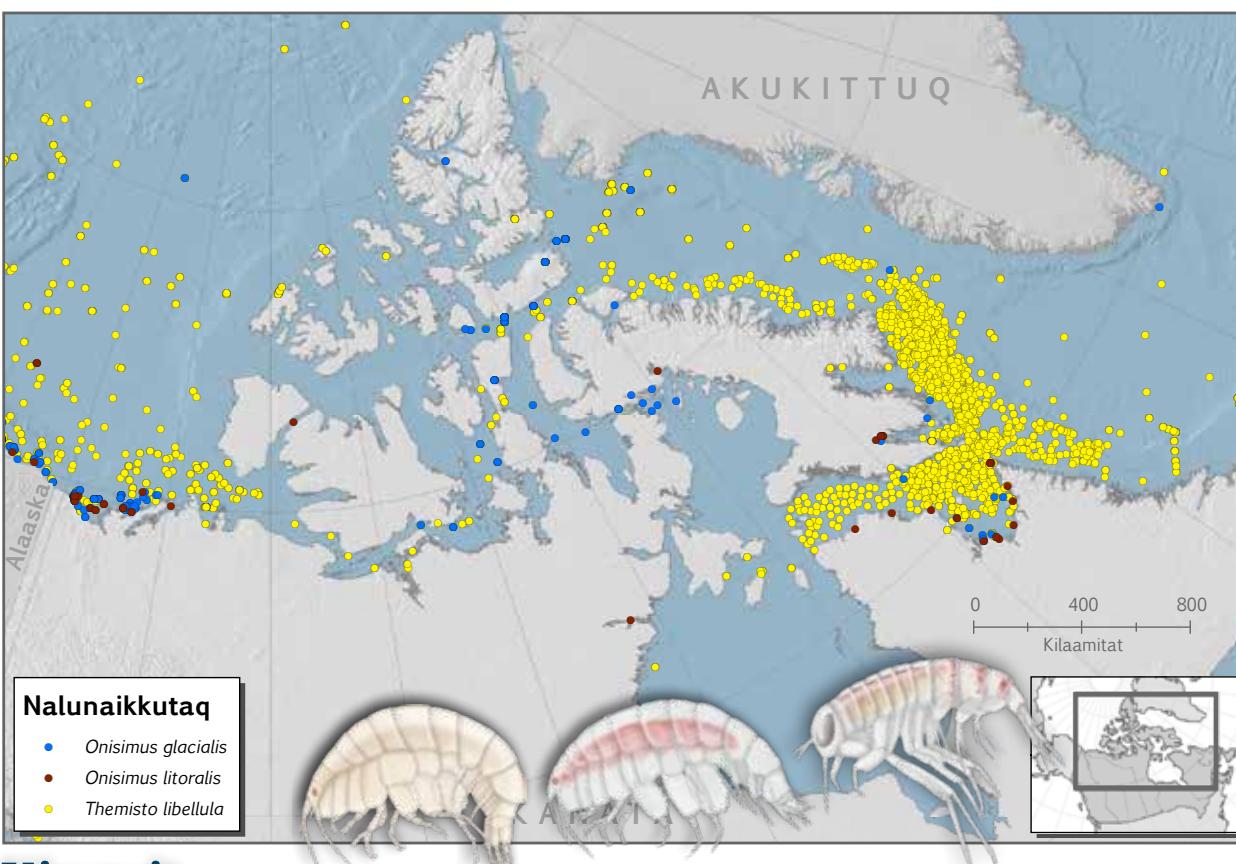

**NIQIKSANIT
UIGULIRIKTUNIT
ISUANIITTUT**

- Imarmiutait piroqutut attaqiangnitit
- **Kinguit amma
Qaumalluti
tangiqaqqujingittut**
- Tangiqaqqujingittut, Niglasuktumit, Kumaujait katisimajuit amma Iquatajuit

Qulaani saumiani:
Onisimus glacialis
(*aijinnguaq*: B. Bluhm
UAF/CoML)

Qulaani taliqipani:
Clione limacina
(*aijinnguaq*: D. Kent,
Tariurjuarmi Silatuniq,
Vaannkuuvaap
Imarmiutaqarviani)

Kinguit *Onisimus glacialis*, *Onisimus litoralis*, *Themisto libellula*

Kinguit

Qanuilinganirijatuqangit

Kinguit katiningajuni saqqivut tisijumi sauniliit qupirruarjuit imarmiutait namilimaq najuqpaktut Ukiuqtatqutup imangita uumajuqarvinginni. Hannalagasangni kingungni aijiungnittuni qujisimajut Kanataup Ukiuqtatqunganga tariunginni, unuqtut najugaqarvitualit (Ukiuqtatqumikian nanijavunnaqtut). Marruliqangajuuk aviksimalluataqtuuq, taakkua Gammarridae amma Hyperidae. Gammarridae nanijaugajusuut sikuup ataani amma tariup iqqanganani, taakuali Hyperidae mainnarmiigjut sikuqanngittumi.

Kinguit takiniqagajusuut 12 amma 25 mm akunningani, kisiani ilangit anginiqarunnaqtut 6 cm-nik. Uumajut taakkua *Onisimus litoralis* amma *Onisimus glacialis* unurnipaanguatajut taakkuninga Gammarridae tariup sikungani amma tariup iqqanganani najuqpaktangit Kanataup Ukiuqtatqungani. *Onisimus* umajut aijiungnittuni qiliqtun, aupaqtuni ijiliik. *O. litoralis* sungiujisuuq amma amiakuvinirni nirisuuq tariup sikuata ataani, tariup iqqanganani, ilaannikkullu imauq qulaani. Nirisuq tariup sikunganiittuni aqajarni, qupirruarjungi imarmiutani, tuqngajunillu umajuni amma sanirni niqksaqtatqattianngillugu. Tukisinaqtukkut, *O. glacialis* tariup sikuata ataanituaq

nanjausuut, niravaktut sikumiisuunit nirjaksani suurlu tariup sikuata aqajanginni asinginnilu sikulirjuamiisuuni uvvalunuuniit sikumiutaujuni tisijumi sauniliit.

Imauq qulaaniigjutut Hyperidae uumajut taakkuangunnaqtut niqituqtiunnaqtut uvvalunuuniit sunalimaaqtuqtiunnaqtut, ilaannikkullu amiakkusiutqunnaqtut. Kanataup Ukiuqtatqungani unaalaqgatajut uumajunit taakkuangut *Themisto libellula*. *T. libellula* niqituqtiunnaqtut amma nirisungullu qupirruarjungi imarmiutani imauq qulaani, unuqtualungnillu takkuninga tangqaqqujingittuni.

Nanituinnaarningit

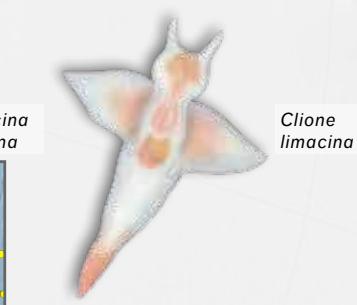
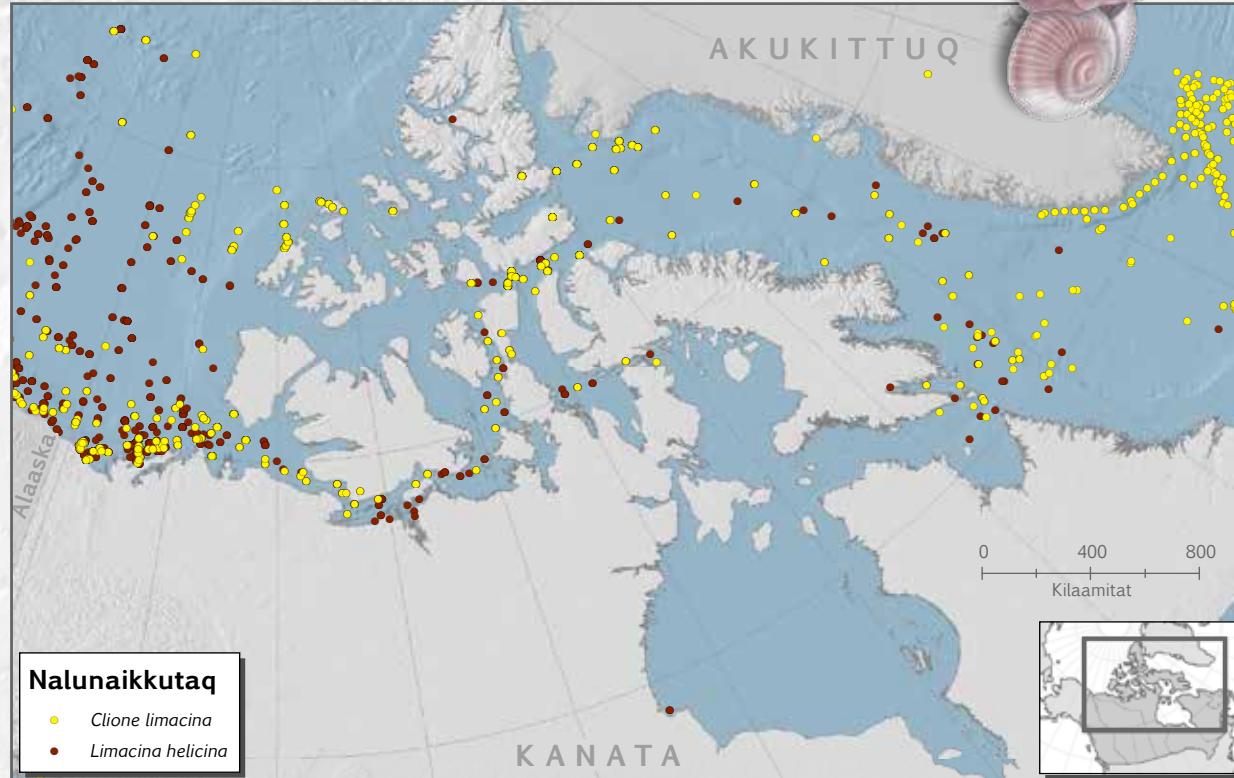
Ukiuqtatqumi kinguit namilimaq nanijavunnaqtut Ukiuqtatqutup tariunginni. Nanituinnaarningit aulatauvuq najuqpaktanginut qanuittuuninginni amma niqksani atuinnajni. *Onisimus litoralis* amma *Onisimus glacialis* najugaqarvitualit Ukiuqtatqumi. *O. glacialis* maliksasuuq tariup sikungani amma nanijaugajungaqtut ukiunut unuqtunut sikuunni. *O. litoralis* sungiujisuuq amma amiakuvinirni nirisuuq tariup sikuata ataani, tariup iqqanganani, ilaannikkullu imauq qulaani. Nirisuq tariup sikunganiittuni aqajarni, qupirruarjungi imarmiutani, tuqngajunillu umajuni amma sanirni niqksaqtatqattianngillugu. Tukisinaqtukkut, *O. glacialis* tariup sikuata ataanituaq

Uumajuqarviujut pimmariuningit

Ukiuqtatqumi kinguit nirjaurjuasuuq iqlungut, tariurmianutan tingmianut, amma puijnut Kanataup Ukiuqtatqungani. Aijiungnittuni najuqpaktangit nirjaunasusut aijiungnittunut anginiqsanut umajunut suurlu iqlalut Tariurmiut, Siarnat Qilalugait, Arviit, amma sikumiisuunit umajunit suurlu Ugat amma nattit.

Qaumalluti tangiqaqqujingittut

Limacina helicina, *Clione limacina*

NUATASIMAJUT NAKINNGAARNINGIT

Kinguit

- Titatausimajut Pitoqatotanningit: GBIF, 2016. *Onisimus litoralis*, GBIF Pitoqatotanningit Minoqtauninga. Atuqtuaq 13/09/2017. <https://doi.org/10.15468/dl.nolgs>; GBIF, 2016. *Onisimus glacialis*, GBIF Pitoqatotanningit Minoqtauninga. Atuqtuaq 13/09/2017. <https://doi.org/10.15468/dl.kmyso>; GBIF, 2016. Themisto libellula, GBIF Pitoqatotanningit Minoqtauninga. Atuqtuaq 13/09/2017. <https://doi.org/10.15468/dl.mrcbs>; OBIS, 2016. Nunanggaqtautut Nunaqjallattoo. Qaumalluti tangiqaqqujingittut Tukisigiarvingani. Qaumalluti tangiqaqqujingittut Tarjuulirinimut Katmajit taakkunganga UNESCO. Atuqtuaq: 13/09/2017. <http://www.iobs.org>
- Nunanggaqtautut Nunaqjallattoo: Nunanggaqtautut Nunaqjallattoo. Qaumalluti tangiqaqqujingittut
- Titatausimajut Pitoqatotanningit: GBIF, 2016. *Clione limacina*, GBIF Pitoqatotanningit Minoqtauninga. Atuqtuaq 13/09/2017. <https://doi.org/10.15468/dl.sfhdr>; GBIF, 2016. Nunajalimmanonqutpaligiajut Tarjuulirinimut Qaumalluti tangiqaqqujingittut Tukisigiarvingani. Govamaataqtinginngitut Tarjuulirinimut Katmajit taakkunganga UNESCO. Atuqtuaq: 13/09/2017. <http://www.iobs.org>
- Nunanggaqtautut Nunaqjallattoo: Nunanggaqtautut Nunaqjallattoo. Qaumalluti tangiqaqqujingittut

Atutsiarnirmut isumaalunniq

Maannaujuq piluaqtailimanirut isumaaluutitaqangittuq kingungnut. Tariup sikungani najuqpaktangit nunguppallialiqutut sikusimanginniqsaunirnut, uluriantuq sikulirjuamiisuunit kingungnut tariup sikungani aqajaqtusuuni asinginnillu sikulirjuamiisuuni umajuni niqksaqsiusuunit.

Amigarijaujut maannaujuq qaujimajaujunit

Nainaarlugu, tukigigiarut uumaninginni amma uumanirijanginni unoqtunut kingungni Ukiuqtatqumi qaujimajauluangittut. Nuatausimajut angininginni amma nanituinnaarninginnik Ukiuqtatqumi kingujuni amigaksingmijut. Tukisiumakkannanirmi uumanirijanginni atutuqrajaqtuq atutuqammarringninginni Ukiuqtatqutup tariungani niqksanit uiguliriktuq, piluaqtumit sikumiutaujuni umajuni tariup sikuqtautillugu.

Qaumalluti tangiqaqqujingittut

Qanuilinganirijatuqangit

Qaumalluti tangiqaqqujingittut qupirruarjuit imarmiutait ilagijangit puijuramiasuut. Atingit tukiqatqut "isaruuqqujijut isigangit" suuqaimma isiganga aqqiqiagisimangmat puijuramiasuut isaruullutti. Pingasuni umajuni nanisisuut Ukiuqtatqumi. Marruuk unulaanguut Kanataup Ukiuqtatqungani taakkangujuuk *Limacina helicina*, saunilik umajuuq taiguqsausuungummijuuq "tarjumi tarralkisaq," amma uvininnaaqtuq uumajuuq *Clione limacina*, uvvalunuutit "tarjumi ainngili."

Tariurmi tarralkisaq, *L. helicina*, takiniqarunnaqtuq tikillugu 8 mm innauliqtillugu, taannali tariurmi ainngili *C. limacina* takiniqarunnaqtuq tikillugu 4 cm. *L. helicina* sunalimaaqtuqtiuq niqksanisuuq atutuqti angijuutini nuvauququijuni pirralalaqsimaqquujijuni taakkua imarmiutait piroqutut attatiqangittut amma mikinniqsat qupirruarjuit imarmiutait nigaviqattaqtut pirralalaqsimajumi (suurlu tangiqaqqujingittut) nigaviqattaqtut. Taanna aijiungnittuq nirjakaqsioruq piviqaqttijuuq *L. helicina* anginiqsani nirjunnarniarmat, asinginnillu *L. helicina*. *C. limacina* niriqattaqtut imarmiutani piroqutut attatiqangittut pirilisaatqillutit, kisiani innaujut niqituqtiuq amma taakkungatuaplik nirisuuq *L. helicina*. *C. limacina* sungiutismajut nirjunnasinniemi saunilinni qaumalluti tangiqaqqujingittut *L. helicina*, ilaqaqtuni atutuikkuqtumi nirjaunasunnirmi-nirinasunnirmillu uumanirmit amma sananirmi aijiungnittumi uqsuni annaumajutiksani sanrvaisuut, akunialuk uumajunnarniarma nirjakaqtanngittugu.

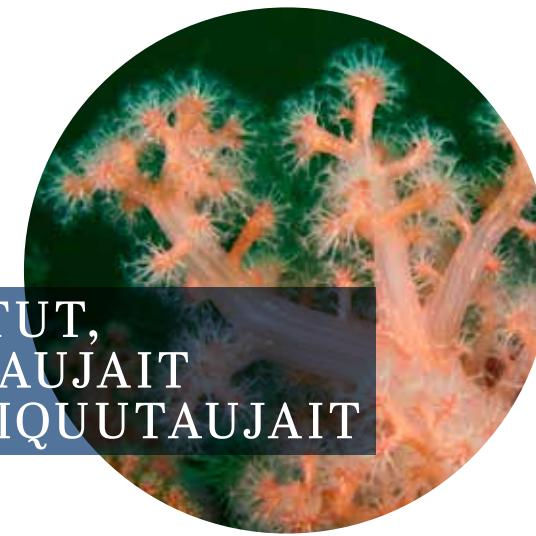
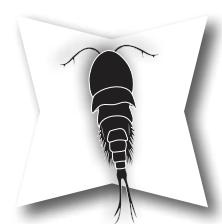
Atutsiarnirmut isumaalunniq

Silaap asijiqpallianinga isumaaluutaurjuaqtuq Ukiuqtatqumi qaumalluti tangiqaqqujingittut tarjumiarmi utirnauqtuqaringanani qvvvariarninganut aniqsaarunniraqtaup CO₂, isiaqijut ajurnarniqsaunaqtuq qaumalluti tangiqaqqujingittut, *L. helicina* piluaqtumi, qaaningita saunilirutinginnut. Piluaqtumi, Ukiuqtatqutup qupirruarjuit imarmiutani, qaumalluti tangiqaqqujingittut anginiqpaami aqirruuaq, ulurianaqtuq surunnaqtuq tanginiqatqaqtut imarmiutani niqksanit uiguliriktuq. Taimaimma, angijuutini aqirruuaani iluraisuuq Ukiuqtatqutup iqlanginnu, tarjumi tingmianut, amma qilalugarut, asuilaak lnungut anginiqsanit uumajuqtuqattaqtun.

Amigarijaujut maannaujuq qaujimajaujunit

Surnnaqtut isumaaluutirjuaqtuq Inuit timinginnut; qaujimakkanniriaqarniq taakkua qaumalluti tangiqaqqujingittut avatiqqaqtinqarninginni amma surunnaqtuqtaavallianinginni, qanuilinganillingu tuqunnaqtuni ilaurutiksani siammaktirvallianinginni quttinipaami niqksaqsuvaktunut. Ilakkannirlugu, qaujisarvingni qaujinasukkanniriallit aktuanuijunit utirnauqtuqaringanini taakkuninga *L. helicina* akunkkanni qaujisactaulut sivunksami qanuilinganiugajaqtun.

Ajinnguaq: Tariurmi Tarralkisaq, *Limacina helicina*. (ajinnguaq: D. Kent, Tariurjuarmi Silatuniq, Vaannkuuvaap Imarmiutaqarviani)

TANGIQAQQUJINGITTUT, NIGLASUKTUMIT KUMAUJAIT KATISIMAJUIT AMMA IQUUTAUJAIT

NIQIKSANIT
UIGULIRIKTUNIT
ISUANIITTUT

- Imarmiutait piruqtut attatiqangitit
- Kinguit amma Qaumalluti tangiqaqqujingittut
- Tangiqaqqujingittut, Niglasuktumit Kumaujait katisimajuit amma Iquutaujait

Tangiqaqqujingittut

Qanuilinganirijatuqangit

Tangiqaqqujingittut unurniqpaangujut quipirruarjungni imarmiutani, nirjauniqpaangusut iqalungnut, tingmianut, qilalugannullu. Quipirruarjuit imarmiutait katilimaaqtugit uqumainningit Ukiuqtaqtuup tariliimaanginni aulataujut tangiqaqqujingittunut *Calanus glacialis* ammalu *Calanus hyperboreus*, kisiani asingittau tangiqaqqujingittut taikaniiqatausungummijut taakalu *Calanus finmarchicus*, *Calanus marshallae*, *Pseudocalanus spp.*, *Metridia longa*, *Triconia borealis*, ammalu *Microcalanus spp.*

C. glacialis amma *C. hyperboreus* najugaqarvitaliit Ukiuqtaqtuup imanginni. Sungiujisimajut taasuumunga avatimut suurlu taqaiqsirviuniraqtujuq, taijauuuq piruppaallinnigkainnarniq, taimagunnasut ukiurunnarluti nigliqtaqtun Ukiuqtaqtuup imanginni. *C. glacialis* ammalu *C. hyperboreus* akunninginni 3-nik 8-nut mm-nik takiniqasut, namiigaksanginni uumaninginni, taakkua *C. hyperboreus* anginiqsaarjuulluti. Tangiqaqqujingittut angiglivaallisuut uviningi piijaqtillugit. Ammaqsimaliqtilugit, unuqtuqsuqtut piruspaallisut, ilagilluniuk quipirruarjuuqqujiniq, asuilaak pingasuujuqutu copepodite-nguniraqtajuni, kingulliqpaangani innauliqtut.

Nanituinnaarningit

C. glacialis amma *C. hyperboreus* katilimaaqtugit 70 pusantimi Quipirruarjuit imarmiutait katilimaaqtugit uqumainningit ilanginni Kanataup Ukiuqtaqtungani. Tamaakkii uumajut siammaksimajut Ukiuqtaqtuup tarungiinni, taakkua *C. glacialis* unurniqpaangulluti sivitijun amma *C. hyperboreus* qitippasiniisut itiniujun amma itiniqsiun sivituniujuni. Marruuk uumajuuq ingirraqattaqtuup itiniqsamuuqattaqtut imaanut ukiukkut: *C. glacialis* akunninginni 200 amma 500 m amma *C. hyperboreus* akunninginni 500 amma 2,000 m. Itinimünningit asijirunnarmijut qautamaaq qaumanijuq malillugu, tamanna tajaujuq ulluinnarmut ingirraniq.

Uumajuqarviujut pimmariuningit

C. glacialis amma *C. hyperboreus* pimmariuniqpaangujut nunatumajut Ukiuqtaqtuup imanginni, unuqtuni niravaktut imarmiutait pirusut attatiqangittun amma sikumiittuni aqajarni, piluaqtumi upirnaksakkut qilamikuluk pirurjuaalukasimatlillugit. Asijjiisutuq quiktsautini amma niqini nukittiaringnaqtuni taakkunani piruqtuninngaqtut uumatsiarinnaqtut amma ajiunngittut uqsuit, tuqquqtasimasuut annaumajutaulluti. Taimaimmat, ilagiqalluataqtut Ukiuqtaqtumi tariurmri niqiksanit uiguliriktuni, tunniqsaisuut uumatsiarinnaqtuni uqsuni Ukiuqtaqtuup iqalunginnut, tingmianut, amma puijinut. Ilakkannirlugu, tangiqaqqujingittut, pauksani aniatitsinirmi Ukiuqtaqtumi suuqaimma paungmi itiniqsamuuqsisuungummata aniqtinrikkut itijumiitillugit ukiukkut.

Qulaani saumiani:
Calanus glacialis
(ajinnguaq: Allison Bailey/
Norsk Polarinstitutt)

Qulaani taliqpiani:
Gersemia rubiformis
(ajinnguaq: Robert La Salle/
Aqua-Ajinggaq)

Atutsiarnirmut isumaalunniq

Maannaujuq piluqtaillimanirmut isumaalutitaqanngittuq kingungnut. Kisianili, silaup asijjiqpallianinga aktuiniquaramaarunnactut taakkuninga umajuni, suurlu, unuqtualuvnigut naammanaangikkuni imarmiutait pirusut attatiqanngittut pirurjuasimatlillugi. Uqquniqsimiingaaqtut quipirruarjuit imarmiutait tikippalianingit silaup asijjiqpallianinga pijutigillugu isumaaluaungmijut. Attarnaqtumiingikkaluqaqtut, tangiqaqqujingittut qanuilinganingit taikani Ukiuqtaqtumi tariurmri niqiksanit uiguliriktuni nauttiqsuqtatsiariallit qanuilingalingkalluarmangaat silaup asijjiqpallianinganut.

Amigarijaujut maannaujuq qaujimajaujunit

Nuatausimajut nirjavaktut taakkununga tangiqaqqujingittunut amma aktuaqatiginnit asingut quipirruarjuit imarmiutanut pisimatsijuqluanngittuq. Ilangit itinimiqattarningit tagjuarninginnut tukisiumajauuanngittuq, suurlu aktuaniqqaqtut ulluinnarmut ingirraniq tariurjuap paungmi aniatitsinanganut, amma arraagulimaamut ajiingnuami aarraagumi silaup ajiigiinngitanginnut tagjuarninginni amigaksijut. Ilakkannirlugu, qaujisarniq tangiqaqqujingittuni pauksani aniatitsinujumi amigaksijut amma qaujinasukkanniriallit Ukiuqtaqtumiqasaujuni.

Kumaujait katisimajuit

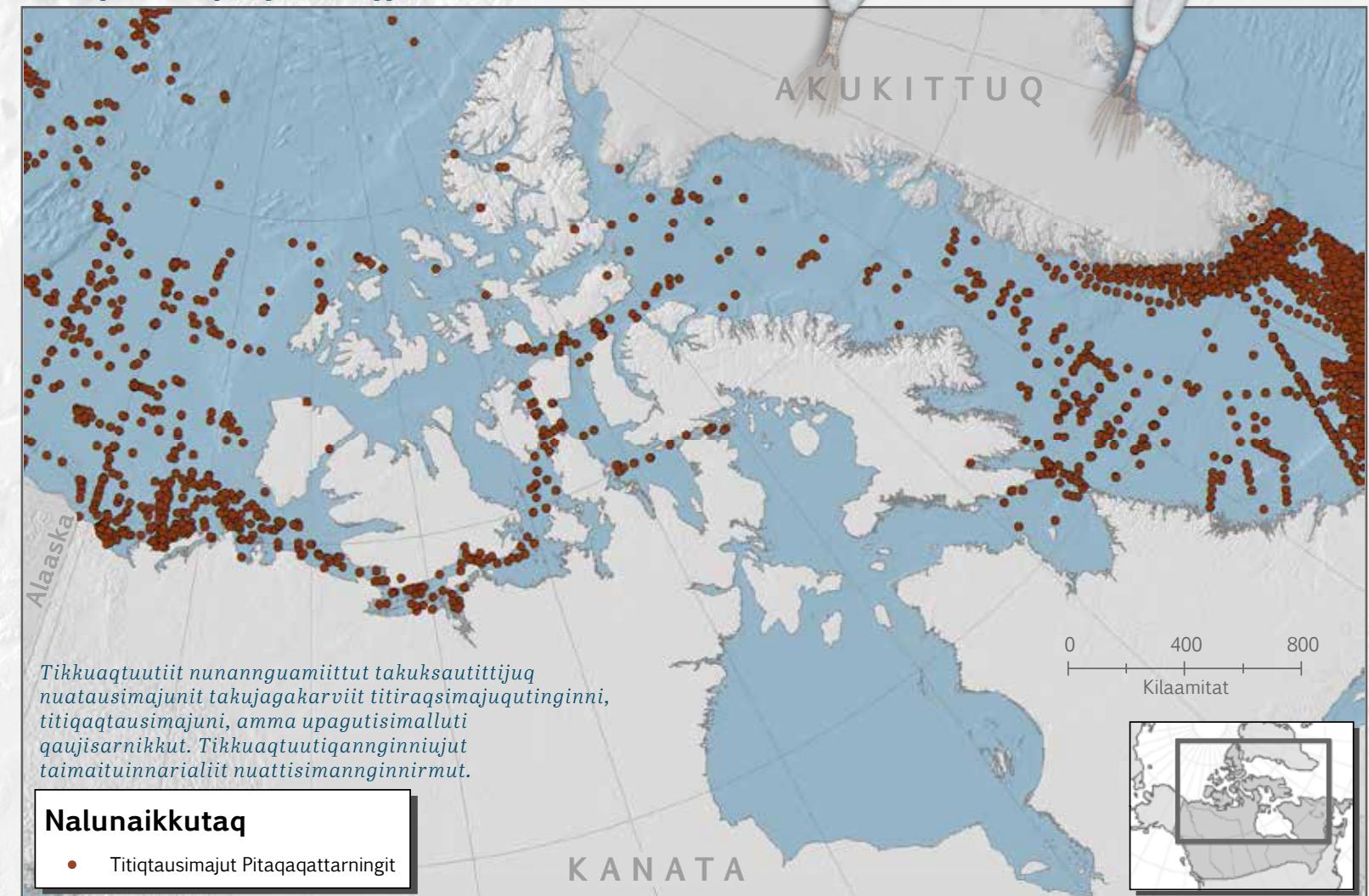
Qanuilinganirijatuqangit
Kumaujait katisimajuit qimirluqanngittut ajittumi tunngasut amma tisiniujuni. Kumaujait katisimajuit tautuktaugajkaluaqtut uqqujuminngaaqtut, saqqijaarningit amma avatigaqatiginnit aulaningit itijumi amma nigliqtaqtumi imaani avatini pimmariqatausimajut arraagunut 30-nut qaujisarnijumut.

Kumaujait katisimajuit tisijut tangiqaqtut saunirni; ajittut kumaujait katisimajuit iluagut sauniliit tajaujuut sclerites-nik makimatisut atuqtausuungmijut nalunaiqsinirmut kisuugiksanginni. Nigliqtaqtumiut Kumaujait katisimajuit tisijut ajiigiinngittuni aviktuqsimaqtut, taakkualu qirniqtat kumaujait katisimajuit uvvaluunniit antipatharians, iqqangani pirusciat angijuutiusut amma mikijuutiusut, amma qarasauqqujut, mikijuunalluti. Unurniqpaangujut ajittut kumaujait katisimajuit taakkuaungummijut *Anthomastus grandiflorus*, *Gersemia rubiformis*, amma *Duva florida*, unuqtun makuningia pirusutkallangni nanisisuungummijut.

Kumaujait katisimajuit katiqsuqsimasuut miqqullaqqujilluti qanigut nirisut kanngaqtirisut imarmiutani nuuttunnangittuni imaani. Kumaujait katisimajuit ajiigiinngittuni sanakkannisut, suvajannikkut nangminiq qiturngiurnirmut, taakkua nutaat miqqullaqqujilluti qaniginni saqqisut angajuqqaqiarjaujumi kumaujarni katisimajunit nutaami kumaujarni katisimajuni sanasuq.

Tangiqaqqujingittut *Calanus sp.*

(*C. glacialis*, *C. hyperboreus*, *C. finmarchicus*, amma *nalunaiqtausimanngittuq Calanus spp.*)

NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGIT
 - Titiqtausimajut Pitaqqattarningit: GBIF. 2016. *Calanus hyperboreus*. GBIF Pitaqqattarningit Minaqtauninga. Atuatujug 13/09/2017. <https://doi.org/10.15468/dl.cpf9fc>; GBIF. 2016. *Calanus glacialis*. GBIF Pitaqqattarningit Minaqtauninga. Qanummiqjuni Tukisijorvingani. Govamauqatigilngitut Tariurjualinrinmut Katimajuit taakkunganga UNESCO. Atuatujug 04/08/2016. <http://www.iobis.org>
 - Nunangurluartermut Nuatausimajut: Nunanguaq Konatami 1:1M, ESRI, Flanders Tariurm Pilirvik, Nunarjullataaq.

Kumaujait katisimajuit ajiunnginningit amma unurningit akunninginni
Qikiqtaalaup Ikirasanga amma Sannirutiup Imanani, kisiani tamanna taimaituinnarialik qaujisacqaujutiksalarinirmut.
Kumaujait katisimajuit tisijut unurniqpaangusut akunningani 300 m amma 1,000 m-mi.
Kumaujait katisimajuit ajiutit amma iqqangani pirusutkallallut nanijausut nunarjuap aviksimaningit nunamut tunnajumi amma itiniujumi.

Uumajuqarviujut pimmariuningit
 Kumaujait katisimajuit iniksarijut najuqtajunut unuqtunut uumajunut, ilanginnullu niurrutauvaktutun iqalungnut. Pimmariuningit taakkut kumaujait katisimajuit amma najuqpaaktangit tunngavilik angininginni amma sanasimanagerinni, namiinnginnillu avatimi. Kumaujait katisimajuit tunngajut ajiuttiit ikajuutiliit taakkua iqqaqattianirmi.

Atutsiarnirmut isumaalunniq
 Kumaujait katisimajuit aktuqtausut iqalugasungnirmut, iqqangani uniaqsiqjut, uvvaluunniit iqqanganiqsiutimut, surainiqpaangusuuq. Iqalugasuanginnarniq aksurutitsigunnaqtut kumaujait katisimajuit amisururiarninginni iqqanga ijunga ulavitaunguni amma nutaani taununngaqpalliajuni. Kumaujait katisimajuit attuqtausaraimmijut silaup asijjiqpallianginanut, piluaqtumi taikkua amaluktami sauniliit, attuqtausut tariurjuap utirnaqtuqarninganut.

Niglasuktumit Kumaujait katisimajuit amma Iquutaujait (Kajusijut mappiqtugarni 46-47)

Nanituinnaarningit
 Kumaujait katisimajuit tisijut sivitujumiisut Laapatuup kanangnangani tappaungalimaaq Sannirutiup Imananut, titiqtasimangmijut qaujisarviusimajuni amma Quttiktumi.

Ajiinnguaq: Iqqangani Piruqtukallat, Pennatulacea.
 (ajinnguaq: Bedford Silattuqsaqvik Tariurjualinrinmut)

NIGLASUKTUMIT KUMAUJAIT KATISIMAJUIT AMMA IQUUTAUJAIT

**NIQIKSANIT
UIGULIRIIKTUNIT
ISUANIITTUT**

- Imarmiutait piruqtut attiqanngittut
- Kinguit amma Qaumalluti tangiqaqqujingittut
- **Tangiqaqqujingittut,
Niglasuktumit
Kumaujait
katisimajuit
amma Iquutaujait**

Iquutaujait

Qanuilinganirijatuqangit

Iquutaujait pituqaulluti uumajaujut, ujarannguqsimaningit akuniunniqsamit 800 miljannik arraaguni. Nirivaktut irruqtuivaktut imarmi amma nirisutu qupirruarjungni asinginnillu mikittutini. Iquutaujait saunilii tajausuunit spicules. Asingit iquutaujait ammajallaumi tangiliit saunigjaulluni. Iquutaujait pisuutunuqtualuulli: ilangit ujararnut tunngajut, ilangit napaaqturlaujatit, ilangillu katinngauqtut anginingillu ajiqjinnigittuutauulli. Naniaugajusut inigijaujunit Kumaujarnut katisimajunut aqittuni tisijunillu asingillu qimirluqangittuni, taakkualimai ajiungittumi iqqangani najugarviliusuut. Takkuu najuqtaujut inigijaujunnaqtut ajiqjinnigittunut asinginnut imarmiutanut, niurratausuunullu iqalungnun.

Maanngaruluujuq piliriaqsimajut nuattinirmut iquutaujarnik qujisarnirmut umiarjuakkut qujisarniujuni. Kanataup Ukiuqtaqtungata kanangnangan, 100-nginnipaluktuni uumajuni titqsisimajut. Qujisartaqjuksat nalunaiqtausimajut qujisarnirkut takuksautitsijuq unurniqsaujut taakkua Aliuq Itiujaat, *Asconeia foliata* ammalu taakkua the Ammajulit itiujaat, *Mycale lingua*. Nuatausimajut katiqsusqsimajut qujisarnirkut titqeqatigut amma iqalugasunnikkut saqqsimajut katilmaaqtugit uqumainningit Geodid Iquutaujarni, nanjausuungmijut nigikkanni Laapatuup sijappasingani, Grand Banks-mi, amma Atlaantik Uangnangata imanginni Iceland-mi amma Faroe Qikiqtanginni. Ukiuqtaqtumani naniaugajusungummijut asingit iquutaujait aviktuqsimajuni *Polyamastia*. Unuqtut ajiqjinnigittuqit iquutaujait aviktuqsimajuni *Chondrocladia* naniausimangmijut Kanataup Ukiuqtaqtungata imanginni.

Nanituinnaarningit

Iquutaujait namituinnaaqtut Ukiuqtaqtuuup imanginni, tisijuni amma aqittuni iqqamiipattut. Ukiuni atusaaqtuni, qujisartaqjuksanit nuattisimajut qujisarnirmut umiarjuarni amma situ tarrijaaksani, tukisiumatitsiniqsaujut sanngininginni amma namiinninginni.

Uumajuqarviujut pimmariuningit

Iquutaujait sanavakut najuqtaujuni taruiup iqqangani, tunngaviullutillu asinginnut tariumi qimirluqangittuni uumajuni. Iquutait kapinnaqtungit tunngaviqaqtsisut, piluaqtut aqittuni avatini. Unuqtut katinngauqtut iquutaujait nalungaqtasimajut "surasarattini iqqangani inini" amma "attuqtausarattini imaani avatiaqatigiinnginni" amma sapujausimajut iqalugasunirmi inigijaujut ilanginni. Suvaijainiq cuttlefish-nguniraqtajuni iqalungni qujisausimajut taikkuu *Mycale* Laapatuup sivingajungani, iquutaujait ilangit pimmarijunni najugarviqatitsijut asinginnut tariumiutanut qimirluqangittunut.

Atutsiarnirmut isumaalunniq

Iquutaujait qavuktaujunnaqtut iqqangani uniaqsinirmut, qangakkullu unuqsikkannisuungmangaat Ukiuqtaqtumi uumajunut qujimajaunnigittuq. Iqlugasunrgnijut umiarjuut nuatsiqtaqsimajut 8,000 kilograamnik iquutaujarni atausiqaqsilluti Qikiqtaaluup Ikirasangani; Saglik Imangani, piluaqtumi taikkuu Geodid-mi ilajijaujuni. Tisijullaajut uumajuit taikkaluu piruqtukallausut uvvaluunniit ammaluktaujut ulurianaqtumiinnginniqsaujut iqalugasuutinut.

Amigarijaujut maannaujuq qujimajaujunit

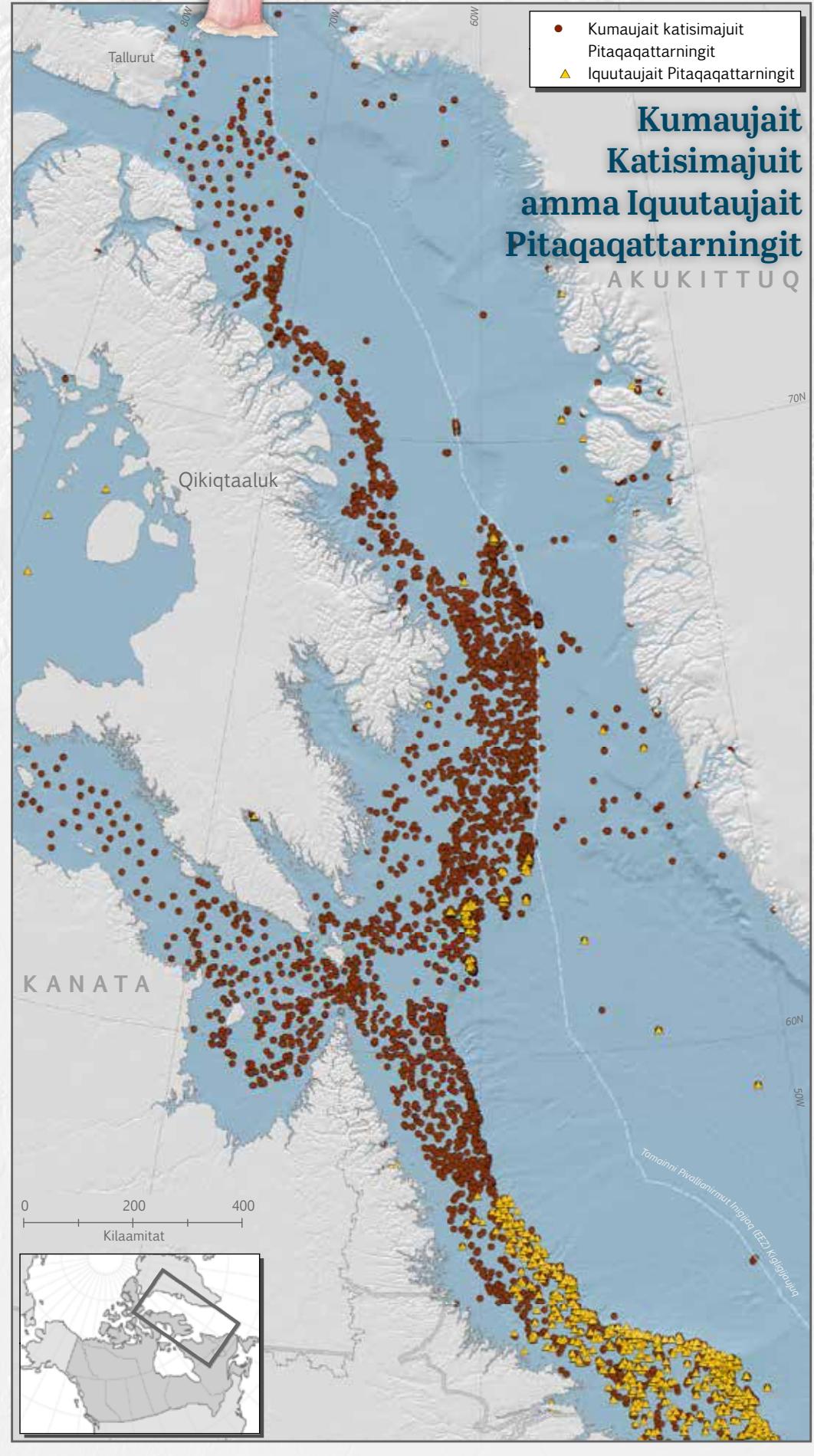
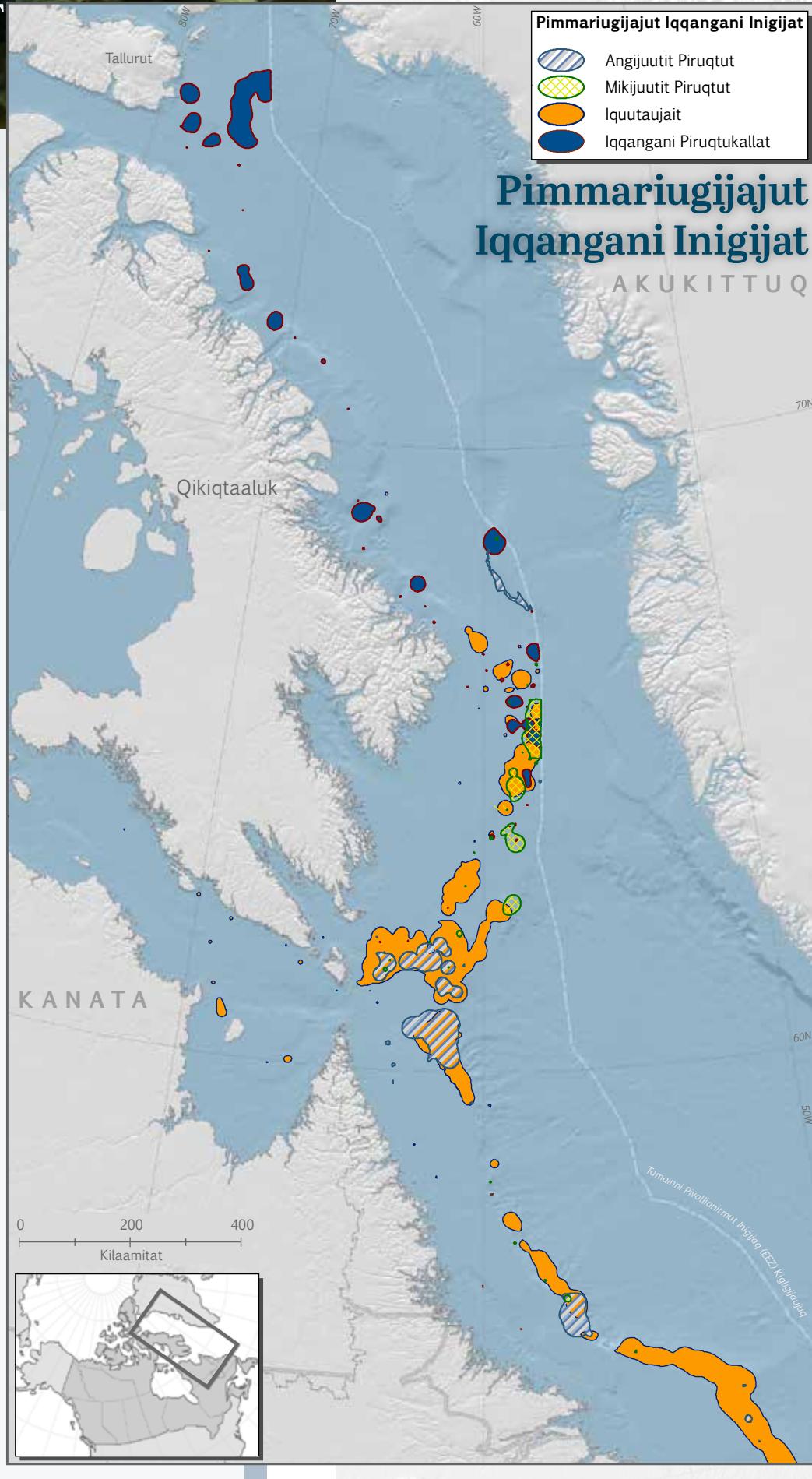
Iquutaujait Kanataup Ukiuqtaqtungani titqtauviallitainnaqtut amma nalungaqtaviallalluti. Uumajuqarviujut pimmariuningit pimmarijunnaqtut qujimajaliqtuni nuattinirmut inini asinginni, qujimaluanngittut qanuq qiturngiusungummangaat amma pirukkannisuungummangaattheir, amma pimmariugijauningit asinginnut uumajunut avatiaqatigiinnginni.

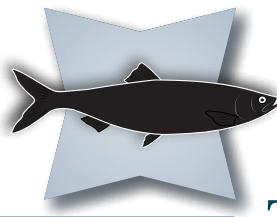
Mappiqtugaq Saangajuq: Iquutaujait, kumaujait katisimajuit aqittut, uqaujakutalit, ammajallaajut amma aasivaujaqtut Qikiqtaaluup Ikirasangata iqqanganiittut Kanataup Ukiuqtaqtungata kanangnangan. (ajinnguaq: Imarmiatalirijkkut Tarijurjalirijkkullu Kanatami)

NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGIT
- Pimmariugijajut Iqqangani Inigijat: Kenchington, E., L. Beasley, C. Lirette, F.J. Murillo, J. Guizarro, V. Wareham, K. Gilkinson, M. Koen Alonso, H. Benoit, H. Bourdages, B. Steinte-Marie, M. Treble amma T. Siford. 2016. "Delineation of Coral and Sponge Significant Benthic Areas in Eastern Canada Using Kernel Density Analyses and Species Distribution Models." Imarmiatalirijkkut Kanatami Qujisarnirkutit Uqajuijuaqtikut Pilirivling Qujisarnirkut Tiligaaq, 2016/03, v1 + 178 mappiqtugaq.
- Nunangqarluutarmut Nuatausimajut: Nunangnuaq Kanatami 1:1M, ESRI, Nunangqalltaaq.

Gersemia rubiformis unulaangujut
niglasuktumit kumaujait katisimajuit aqittuni.

NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGIT
- Kumaujait katisimajuit amma Iquutaujait Pitaqaqtarningit: Imarmiatalirijkkut (DFO) (2017), Iquutaujait, Katisimajuit, Katisimajut Nuatausimajut. Pitaqaqtarningit Attuqtaqoraituni Tariumi Avatiaqatigiinnginni Portal-mi, Nunarjuami katisimajit Qujisarnirkut Tariumi (ICES). http://www.ices.dk/
- Nunangqarluutarmut Nuatausimajut: Nunangnuaq Kanatami 1:1M, ESRI, Nunangqalltaaq.

TARIURMIUT AMMA IMATTIAVANGMUT SUVAIJARIAQATTAQTUT IQALUIT UKIUQTAQTUMI

TARIURMIAMMA IMATTIAVANGMUT SUVAIJARIAQATTAQTUT IQALUIT

- Imattiavangmut
Suvaijariaqattaqtut
Iqaluit
- Akunnisutqumiiut
Iqaluit
- Iqqanganiisut
Iqaluit
- Anginiqsanut
Niqliksarjaujut Iqaluit

Pigianngarninga

Qaujimajaqaqtugut 1,439-nik imattiavangmiutani amma tariurmietani iqalungni Kanatamiittuni. Taakkunangat, 222 iqaluit Kanataup Ukiuqtaqtungata tariunginniit. Ukiuqtaqtuup tariungani, 20-nginnipalukut imattiavangmut suvaijariaqattaqtut iqaluit, tukiqaqtuq utiqtaqtuup imattiavangmi tariurmuit niriñirmut, suvaijanirmut, amma ukiuriaqtunirmut. 55-nginnipalukut iqaluit aijijiinngittut inilir imattiavangmi ukiuqtaqtuup tungaani 60° sanimut, piluaqtumi Nunatsiarmi, ilangillu Nunavummi. Taanna naasauti ilaqaqtuq imattiavangmut suvaijariaqattaqtut iqaluit tariurmuit kuungnuit tasirnuluu umaksaunti amma uumatsiarinnaqtuni imattiavangmi amma nunami avatiqaqatigiinnginni. Najuqattaqtuni. Kanatamiittuq ilanga Ualinirmiut Tariunga inigijaujuq 52-palungnut tariurmii amma 20-nut imattiavangmut suvaijariaqattaqtut iqaluit amma imattiavangmiutanut uumajunut. Kanatamiittuq Qikiqtait Ukiuqtaqtuup Tariurjuangani (uangangan) akiani taikunga 200-majunik-ungasingnilingmi. Kiinaujanirmut Kigiliuqtausimajuq) inigijaujuq 68-palungnittuun tariurmii amma 13-nujunut imattiavangmut suvaijariaqattaqtut iqaluit amma imattiavangmiutanutuumajunut. Sannirutiupmanganiamma Qikiqtaaluup Ikirasanga inigijaujuq 104-nginnipaluktunut tariurmietani amma 5-nut imattiavangmut suvaijariaqattaqtut iqaluit aijijiinngittut iqalungnit.

Uumajuqarviujut pimmariuningit

Ukiuqtaqtuup tariungani iqaluit pilluatarjaujut tariurjuami avatiqaqatigiinnginni uumaksautini tunisisuungummata attiniqsamiittut niqliksanit uigliriiktuni asinginnut iqalungnut, tariurmietani tingmiani, amma puijinut. Uqattiarlugu, iqaluit nirivaktut

imarmiutani nuuttunnannigittuni, asuilaak nirjaksauliqtut tingmianut uumajunullu. Tariurmietani iqalungni tautunniarluni isumagijauqasiujjaujariilii imattiavangmut suvaijariaqattaqtut iqaluit (suurlu Iqaluit Tariurmietani iqaluit aijijiinngittut iqaluit) sijuup qanigijaani itijumillu aujakkut taimainninginnillu pimmariqatautuj Ukiuqtaqtumi tariurmii avatiqaqatigiinnginni. Ingirraningit imattiavangmut suvaijariaqattaqtut iqaluit tariurmuit kuungnuit tasirnuluu umaksaunti amma uumatsiarinnaqtuni imattiavangmi amma nunami avatiqaqatigiinnginni.

Siliqqusirmut pimmariuningit

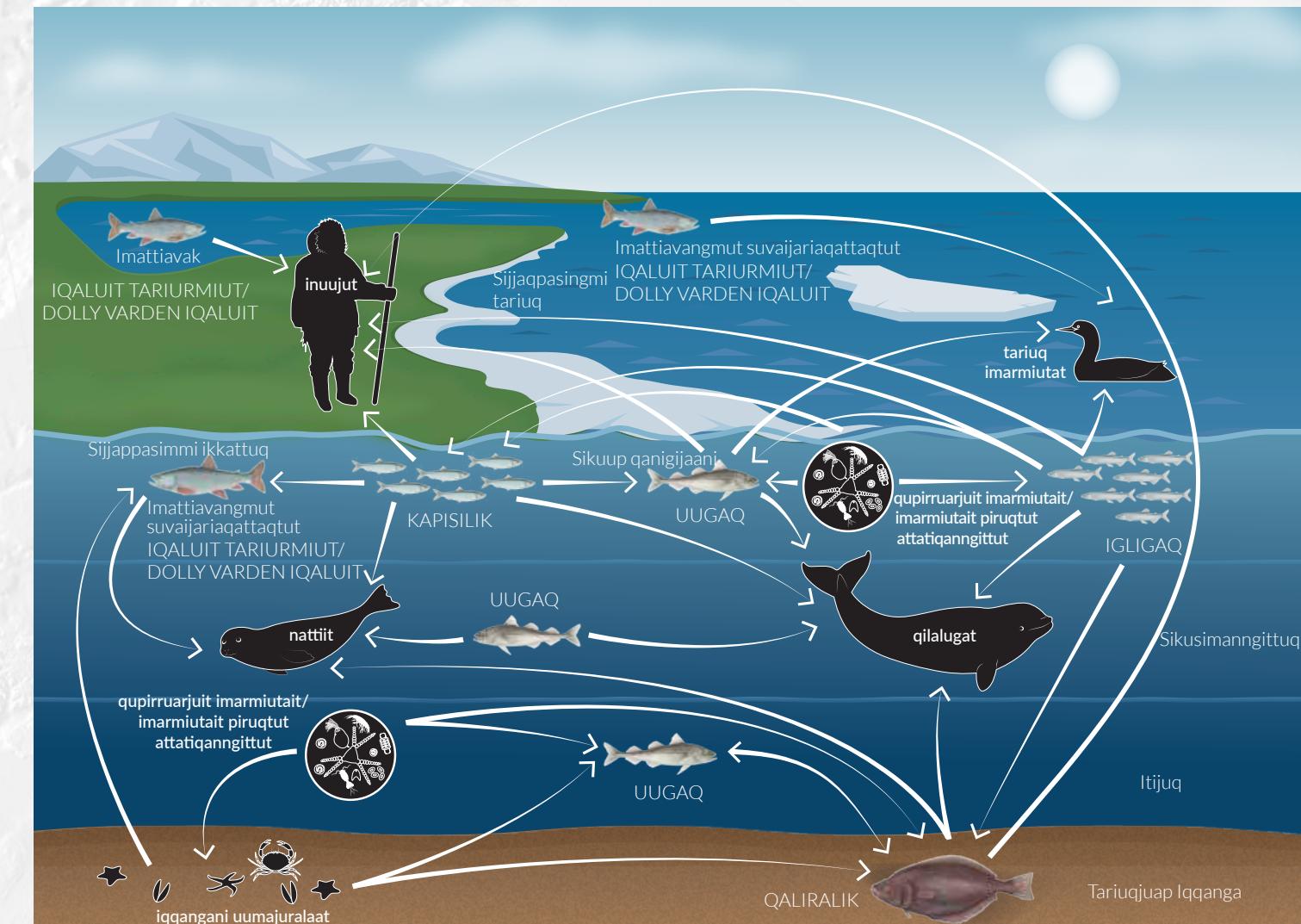
Iqalliarriq akunirjuaraaluk pimmariugijaujuq Inuit iliqqusinganut inuusinginnillu. Imattiavangmiut, imattiavangmut suvaijariaqattaqtut, amma tariurmietani iqaluit pijaqqatallauqtut arraagulimaami, iqalugusujualauqtut upirngaksaami ukiakaakkullu iqaluit ingirraqtaqtut suvaijarnirmut amma ukiivinginnut unuqtualuilligut. Ullumiujuk, iqaluit pimmarijut iliqqusirmut, niqliksaattianirmut, amma kiinaujanirmut Inungnut. Iqalliaqattarniq nirjaksanirmut qaakkaniagut, mikjuutiit niurrutiqapaktut iqalugasuaqtii pimmarijumi pijaksaqarmijut kiinaujanirmut nunaalit ilanginni Inuit Nunangani, taakkualu Iqaluit Tariurmietani iqalugusuaqtii Ualiniup Kuungani Sannirutiup Imanganut gallunaani ukiuqtaqtumillu niuviaksauvaktut.

Isumaaluutaurjujaqtut

Silaup asijjiqpallianinga asijjiilirmijuq tariurmietani piraqpalliajuni, sikuqannginniqsaunirmut, amma imauq unaqsiqvallianinganut. Taakkualiaat asijjiqpalliajut turaangalirutaiuunnaqtut gallunaaninggaqtut iqaluit Ukiuqtaqtumi tariunginnuurluti. Sikuusimanginniqsauniq Ukiuqtaqtumi tariukkut usikattarniqsaulirunnaqtut ulavisaatuinnariallit ingirraningita aqquutingit iqalungnut uvvaluunniit suruiluni amma nutaani uumajuni tamaungaujiluti. Sikuusimanginniqsauliruningal anginiqsami iqalugasugvini tamaungaliqtsituninnariaqarmijuk quajinasugarluti. Maannaujuq taimaaraaluk iqalugasuqtitaqangittuq Kanataup Ukiuqtaqtungata imanginni. 2011-mi, angirutimi atiliuqtuqalaqtut Kanataup gavamanganii amma Inuvialuit inunginni ualnirmi Ukiuqtaqtumi nuqqangatitsilluti angijuutinut iqalugasuqtinut Ualnirmiut Tariungani, taimaassainnaq nuqqangatitangmiujq milaligamiut kigligijangani, nuatausimajuni amma tukisigiarutini pisimattiliqpaata tukisiumaniqsaunirmut taassusinga avatiqaqatigiinnginni. Kanata maannaujuq nunaruarmiutin uqaqtaqtuq ungavariaqsinrmut taassusinga atuagarmi nunarjulimaaq imanginnut Ukiuqtaqtuup Tariurjuangata qitippasiani. Sannirutiup Imangani, Qaliralinniasut amma kingukpani Kanataup Akukittuullu imanginni. Iqalulirinirmut avatiqaqatigiinnginni aulattinirmut parnautimi aqqiksuiwalliajut Kanataup imanginnu.

Iqalliaqattarniq nirjaksanirmut Uqsuqtuumi, Nunavut ualiningani nunaalijuq. Iqaluit pimmariugijaujut inuqliqanut nirjaksalluti Inulimaanut Kanataup Ukiuqtaqtulimaangani. (ajinnguaq: Ton Koene)

UKIUQTAQTUMI IQALUIT TUKISINAQSITITAUSIMAJUQ NIQIKSANIT UIGULIRIIKTUNIWEB

Taanna tukisinaqsititausimajuq niqliksanit uiguliriiktuni takuksautitsijuq aulaniujumi aulajunnautini Ukiuqtaqtuup imangani amma imattiavangmut suvaijariaqattaqtunut iqalungni. Qalirrikut niriqattautiuni takuksautitijuq atuni uumajut aktuaqatigiingmangaat.

Isumagijauqasiujjaujut ilanginnut uumajunut

Tisamaujunngigaaqtut iqaluit aijijiinngit amiaqsismajut tavani, niruaqtausimajut pimmariugijaujinnut ukiuqtaqtuup iliqqusinganut amma kiinaujanirmut amma/uvvaluunniit pimmariugijaujinnut Kanataup Ukiuqtaqtungata tariungata avatiqaqatigiinnginni. Asinginni iqaluktaqarmijuk pimmariugijaujuni Ukiuqtaqtuup tariungata avtinganut. Suurlu, siurarmiutat iqalukutaat (*Ammodytes sp.*) pimmariuulluti niqliksajut attuniqsanut puijinut Ukiuqtaqtuup Tariurjuangani. Aqiarurijaujuni naniausimajut amisunit uumajunut inungnun nirjaujusunut, taakkualu Qilalugat, nattiit, amma tariurmuit tingmat taakkualu Akpait, manningit Inungnut nirjaujusut. Ukiuqtaqtumi siurarmiutat iqalukutaat (*Ammodytes dubius*) pimmariulluni nirjaksauju niurrutuvaktunut pimmarijumut iqalungnut, taakkualu Atlaantik Aupaqtut (*Salmo salar*) ammalu ugait. Kisianili, amigaluqatuni nunattisimangittut titiraqsimajuni namiigiaxsanginni inigijanginni.

Amigarijaujut qaujimajaujunit

Nuatausimajuni pitaqarluatqillugu ilanginni qaujisaqtuajutiksanu nuatausimajuni Kanataup Ukiuqtaqtungata imanginni, inigijaujut unuqtut qaujisaqtuajariiliissuli, nuattijausimajut attiniqaani amigaaksijut. Qaujisarniit Ukiuqtaqtuup tariunganta avtingani ajurnaqut ungasininganut, akinginnut, amma tariup sikuusimanqanut. Kisianili, nutaani qausijarniqatilligut, nutaaniit uumajunut quajivalliasimajut. Nalauttaarunnarluatqillugu aktuinijunit silaup asijjiqpallianinga Ukiuqtaqtumi tariurmii iqalungni, qassiuningit, nanituinaarngit, amma uumajuqatigiinnginni unuqtunut uumajunut qaujimajaujtiangittut, angijumisuli illinrialiit.

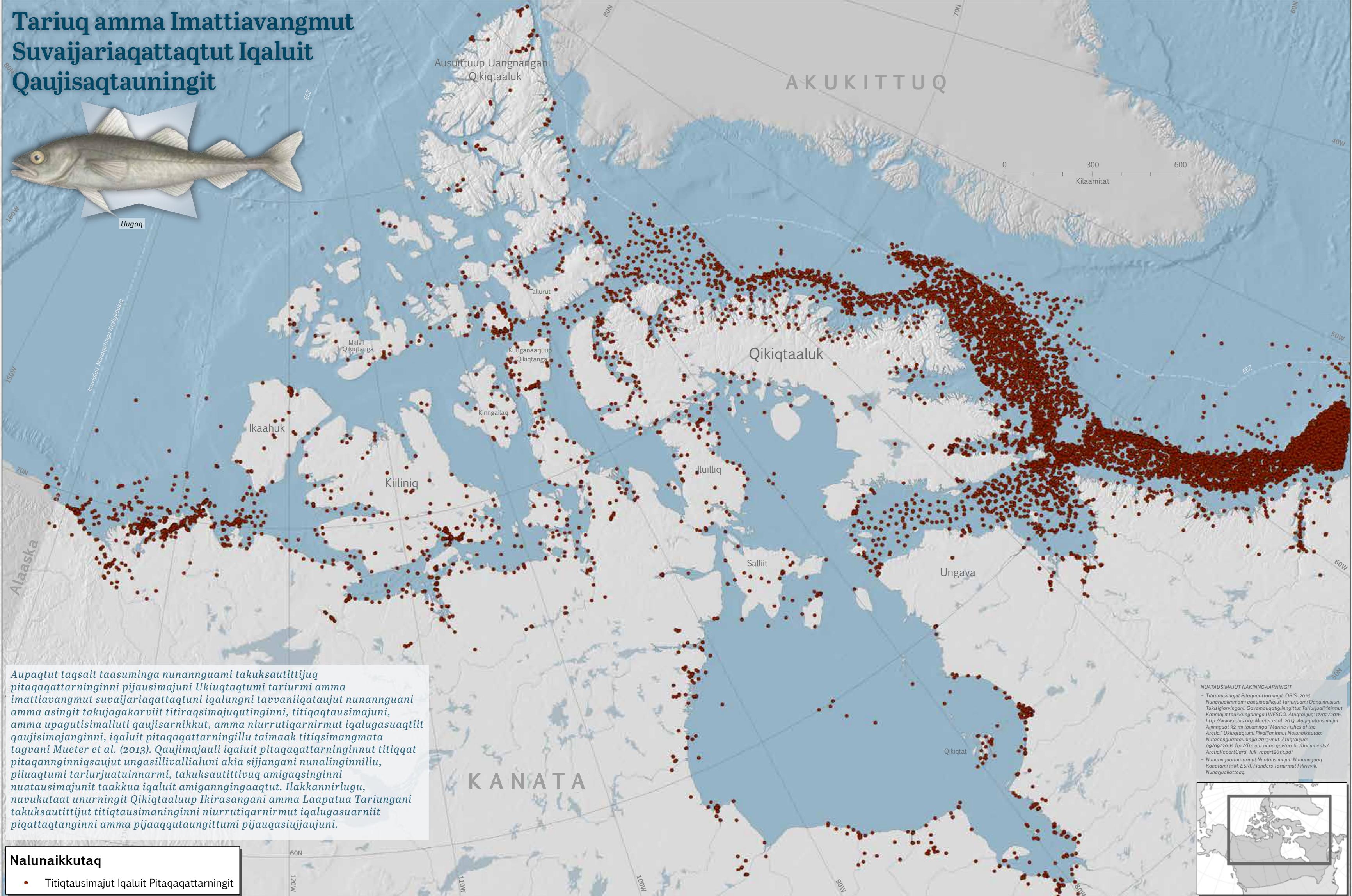
Uqalimaakkanninirmut, takulugu mappiqtugaq 107.

Imiqquatailaq (*Sterna paradisea*) kiingmiaqtuq igligrarmi Hubbard Nuuvap qulaagut Kangiqsualuup Iluani. (ajinnguaq: WorldFoto)

Tariuq amma Imattiavangmut Suvaijariaqattaqtut Iqaluit Qaujisraqtauningit

**TARIURMIAMMA
IMATTIAVANGMUT
SUVAIJARIAQATTAQTUT
IQALUIT**

- **Imattiavangmut
Suvajariaqattaqtut
Iqaluit**
 - Akuniqsuqtumiitut Iqaluit
 - Iqqanganiisutuq Iqaluit
 - Anginiqsanut Niqksirajuut Iqaluit

Ukiuqtaqtumi unnuakkut siqiriq qaumavuq angutinut iqalugasuktuni Iqaluit Tariurmuitani Hazen Tasingani, Ausuittuup Uangnanganii Qikiqtaalungmi. (ajjinggaq: National Geographic Creative)

Iqaluit Tariurmiet amma Dolly Varden Iqaluit

Qanuilinganirijatuqangit
Iqaluit Tariurmiet (*Salvelinus alpinus*) amma Dolly Varden Iqaluit (*Salvelinus malma malma*) isuuraniqatautut amma aupaqtuni iqalunni (Salmonidae). Tamakkii imattiavangmut suvajariaqattaqtut iqaluit (imattiavangmuusut amma tariurmuuusut uumanilimaanginni) uvvaluunniit imattiavangmituaq, uumanilimaanginni tasirniisutuvvaluunniit kuungni. Tamarmi tauttungi aijiqittunnanngittut, tamanna tukilik anginingi aijiqiiqattangittut pijjutiqasut nirvaktanginni amma nani uumanasukpangmagaat. Suurlu, imattiavangmut suvajariaqattaqtut iqaluit amma imattiavangmiutat kisiani tauttungit (anginingit aijiqiiqattangittut), ilangillu itijuni tasirni, ilangit tiqittut amma aktuutit tauttunginni nanisijunnaqtut. Iqaluit Tariurmiet amma Dolly Varden Iqaluit nirvaktut iqalunni, quipirruni, amma tisijumi saunilinni.

Iqaluit Tariurmiet unuqtummarialut Kanataup Ukiuqtaqtulimaangani, taakkua Dolly Varden Iqaluit takujaugajunnginniqaalluti. Dolly Varden Iqaluit nalugijaulauqtut Iqaluit Tariurmienunasugijaalluti Kanataup Ukiuqtaqtungata ualiningani, taimainninganullu titiqtausimannnginniqaalluti. Taakkua Dolly Varden Iqaluit aviktuqsimaningit Kanataup Ukiuqtaqtungani taakuangujut *Salvelinus malma malma*. Aviktuqsimaningit nalunangimmata asinginni Dolly Varden Iqalunni taikan Pasivik imaqarvinginniittuni uvvaluunniit kuugvinginni.

Nalunaikutaq

Iqaluit Tariurmiet

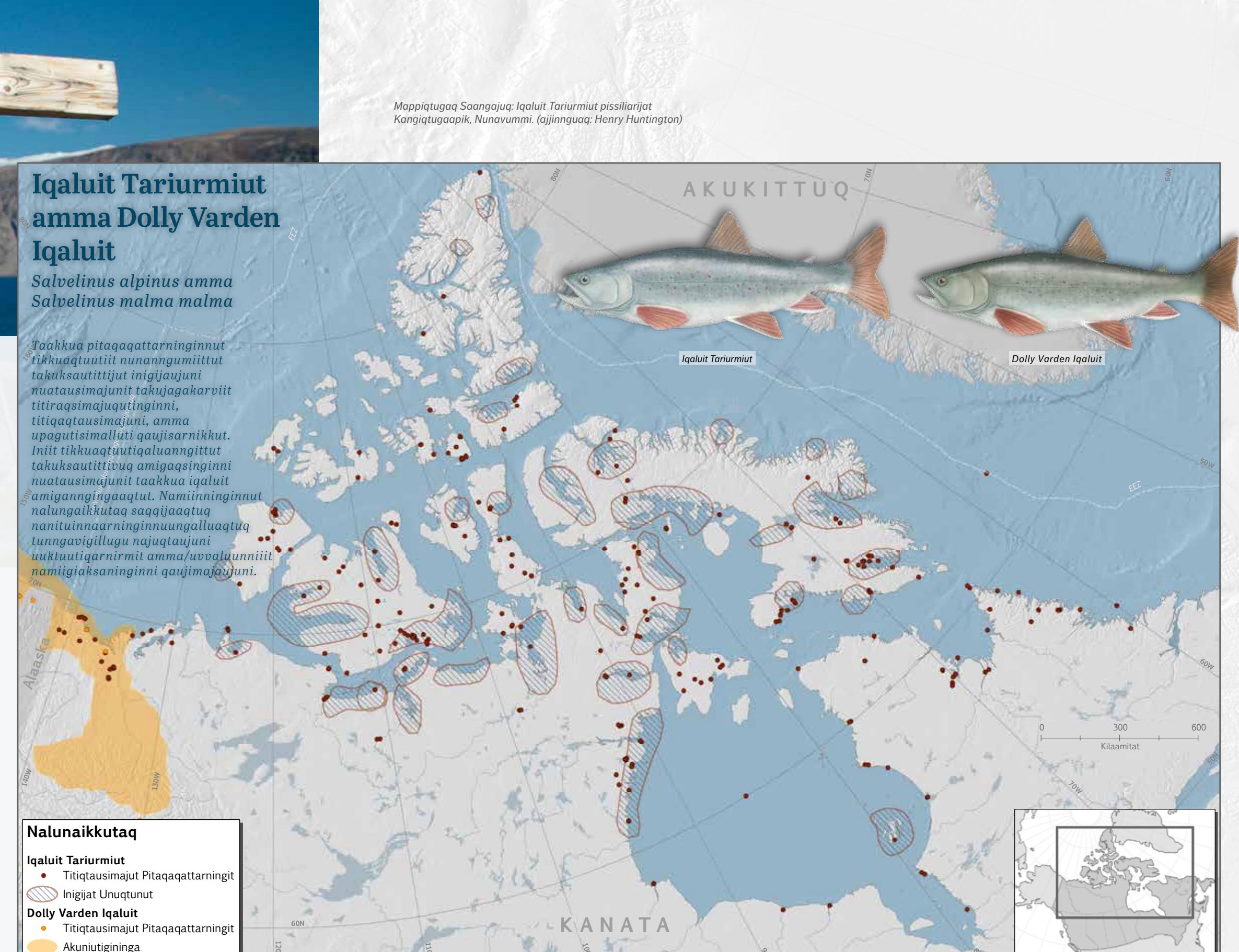
- Titiqtausimajut Pitaqaqtarningit
- Inigijet Unuqtunut

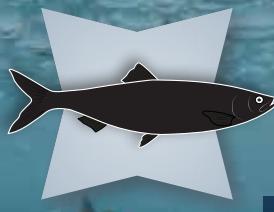
Dolly Varden Iqaluit

- Titiqtausimajut Pitaqaqtarningit
- Akuniutigininga

Pimmariuninga Inungnut
Iqaluit Tariurmiet amma Dolly Varden Iqaluit pimmariullistik nirjaksajutut amma nukiksautiksaalluti Inungnut. Nunavummi, Iqaluit Tariurmiet kinguninganiittut nirjauqipaasunniq inuliqtani tuktuit siviliqipaangujut amma Inuivialuit Nunanganii pingajugijauqjauq nirjauqipaasunniq tuktuit paurngailu sivilliullut. Niurrutausuunit Iqaluit Tariurmiet iqalugasugviliit Nunavummi amma Nunatsiavummi iqqanaijaqtittisuunit Inungni. Niurrutiqarnirmut nunamuuqqaqtajutut 57 taans-nginniilaauqtut akiqaqtut \$186,000-nik 2012-mi.

Atutsiarlirmut isumaalunniq
Ukiuqtaqtuuq ualiningani Dolly Varden Iqaluit unurningit nalunaiqtaulaauqtut "uumajut isumaalunnaqtut" Ummajuit Ulurianaqtupiittut Piqujaup ataagut 2010-mi. Inuit nunalingit ilangit uqaqsimajut unurningit amisuularunniqut iqalungasukpaktamini. Silaup asijjiqpallianinga aktuinlik tamakkiini imattiavangni amma tariurmiet avatini ulurianarniqpaangujauq tamakkiiniut uumajunut. Taakkua aksuruusautit turangalirutauniaqtut avatilirinirmut asijjirutauniaqtun uumanigni, nunami, ilaurutiksaniglu aktuinuijuni imarmiutanut avatiqaqtigiiinninginni.

AKUNNIQSUQTUMIITUT IQALUIT

TARIURMIAMMA
IMATTIAVANGMUT
SUVAIJARIAQATTAQTUT
IQALUIT

- Imattiavangmut
Suvajariaqatqaqtut
Iqaluit
- **Akunniqsuqtumiitut
Iqaluit**
- Iqqanganiisut Iqaluit
- Anginiqsanut
Niqiksarijaujut Iqaluit

Uugaq

Qanuilinganirijatuqangit

Uugait ilagijaujut taakkununga Gadidae. Tisamaujuqtunit aijigiinnigittuni qaujimajaujutqalik Kanataup Ukiuqtaqtungani. Uugait qaakkanniagut (*Boreogadus saida*), tisamani tariurmiaqtatqaakkanniqtuq: Atlaatik Uugait (*Gadus morhua*), Akukittuuq Uugait (*Gadus ogac*), Polar Uugait (*Arctogadus glacialis*), amma Saffron Uugait (*Eleginops gracilis*).

Uugait nanijausuut ikkattumi ittijumillunniit niglinaqtumi tariurjuarni itiniqpaangiisut 1,300 uuktuutiit. Sungiutisarainninginnut sikusimainnaqtuni tariurni, taakkua nanijaujunnarmijut tariup sikuata ataani. Niravaktut tisijumi saunilinni suurlu tangiqaqqujinngitturaalaniit amma iqalungni tigittuni uvvaluuniit suvangi, amma imarmiutani nuuttuunnannangittuni. Uugait takinitaapalusut 40 cm-nik Kanataup Ukiuqtaqtungata imanginni. Kajuuqattaqtut unuqtuni qirniqtanik taqsaralaqtut tunungainni amma qaulluniqsaulluti naappasikkut. Uugait mikittutini kavisiilit.

Nanituinnaarningit

Nunarjarmi, Uugait ukiuqtaqtulimaamiittut. Kanataup Ukiuqtaqtungani, Ukiuqtaqtuup Tariurjuanganiisut unuqtualuulluti. Uunarnimiisut Uugait pirunninginnut akunningani 0 °C amma 4 °C.

Uumajuqarviujut pimmariuningit amma pimmariuninga inungnut

Uugait pilluatarijaujut Ukiuqtaqtuup tariungani avatiqaqtiginningini, ikajuutilit 75 pusanitinginni uummaksautini siammaktitnirmi taakkuniga imarmiutani nuuttuunnannangittuni amma qimirluqatnirut (iqaluit, nattiat, qilalugait, amma tariurmuit tingmiat). Tuugaaliit nirjuaqattaqtut Uugarni. Taimainninganut, unurninginnullu, Uugait pimmariqatajut nirjaksalluti uumajunut Inungnut nirjavaktunut. Uugait pijaunasuvangmijut unuqtunut Inuit nunalinginni.

Atutsiarnirmut isumaalunniq

Maannaujuk piluaqtalimanirmut isumaaluutitaqanngittuq Uugarnut. Silaup asijiqpallianinga aktuniqasuuq sikuqannginniqsaulirnirmut Ualinirmiut Tariungani taimainninganut unurniqsan tangiqaqqujingittuni pitaqalirningani, nirjaksalluatat Uugarnut, taimainninganut uugait anginiqsaulirnunaqtut unurniqsaulirlitiliunniit. Kisianili, unuqtualuit Pasivik siurarmiutat iqalukutaat (*Ammodytes pacificus*) inuusuktut qaujijaujariulaqtut 2010-2011-mi amma inangiqsituinnariilut Uugarni sikutaqarunniqpalliatillugu.

Taakkua pitaqannginniqsaulipata ulavisaqunnaqtuq taasuminga Ukiuqtaqtumi tariurmii niqksanit uiguliriiktuni, ungasiktualungmут aktuijunnaqtuni.

Amigarijaujut maannaujuk qaujimajaujunit

Uugait nautiqsuqtajut tukisiumakkanninrmut qanuq silaup asijiqpallianinga suurlu sikuqannginniqsauniq, tariurjuap qaangani uunajunniqsamai

Niglinaqtuni imaanii nanijausuut Ukiuqtaqtuup Tariurjuangani, Uugait niravaktut imarmiutani nuuttuunnannangittuni amma nirjaksalluatajut nattirnut, qilalugarnut, tariurmii tingmanut, inungnullu. (aijiinggaq: Bjorn Guliksen)

Saangajuq mappiqtugaq amma taliqpiani: Siku pimmariujuq najuqtalluni makkutunut Uugarnut. Atuinnautittijuq nirijaksani (suurlu tariurmii aqajait) amma pijaurjaiqsimatititisuq niravaktuni. (aijiinggaq: Peter Leopold)

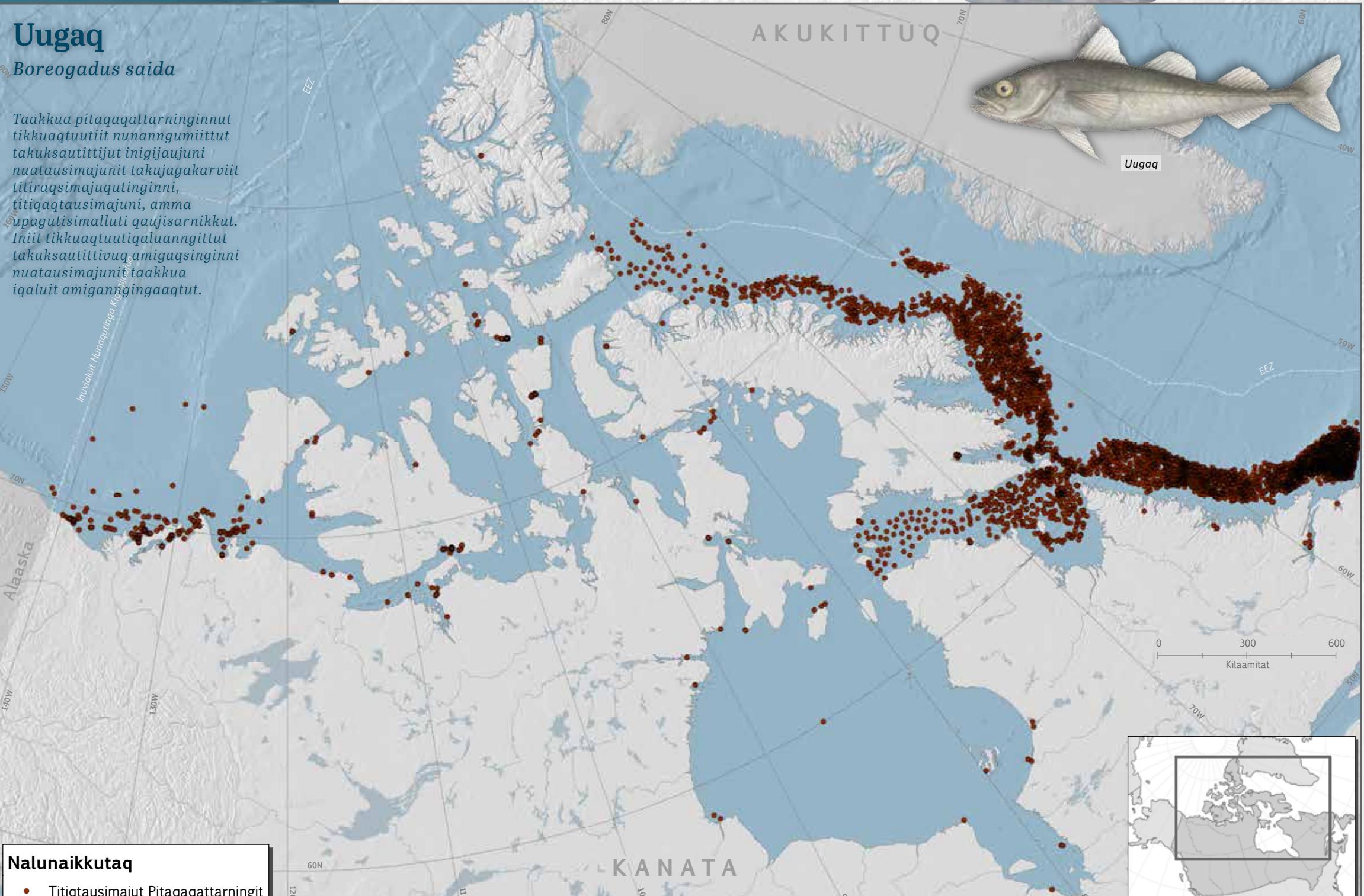
Uugaq

Boreogadus saida

Taakkua pitaqatarninginnut tikkuaqtuutiit nunanngumiittut takuksautittijut inigijaujuni nuatausimajunit takujagakarvii titiraqsimajuqutinginni, titiqaqtausimajuni, amma upagutismalluti qaujisarnikkut. Initit tikkuaqtuutiqaluanngittut takuksautittivuq amigaqsinginni nuatausimajunit taakkua iqaluit amiganigingaaqtut.

NalunaikkutAQ

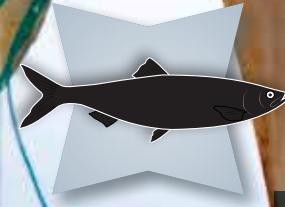
- Titigtausimajut Pitaqatarningit

imaqarninga, nirjaksattivakkaniit tappaungappalianingit sannginiqsanut anurinut (pilirijusiuq anuraarniq imaup qaangagut sanngiliqittisuq imaup qulaani, asuilaak imarmi itiniqsmi qulaanuusisuuq), amma silataaniningaaqtut uumajuit aktuiniqaraqajutut unurninginni. Qaujisarniqtaqaraluaqtillugu taakkunani uumajuni, ilinniakkanirialiit uumaninginni amma unurninginni, asinginnillu sanasimaninginni najuqpattaminillu.

NUATAUSIMAJUT NAKINNAARNINGIT

- Titigtausimajut Pitaqatarningit: OBIIS. 2016. Nunavutlimalimi qonuqqallajut Tariurjuami Qanuinniijuni Tukisigiarvingani. Gavamaaqtiginingitut Tariurjuallinrmut Katimajut taakkunanga UNESCO. Atuqtaujuq: 17/02/2016. <http://www.obiis.org>
- Nunavutlimalimi Nuatausimajut: Nunannguaq Kanatomi i:tM, ESRI, Flanders Tariurmut Pilirivvik. Nunavutlatalaaq.

IQQANGANIISUUT IQALUIT

TARIURMIAMMA
IMATTIANGMUT
SUVAIJARIAQATTAQTUT
IQALUIT

- Imattiangmut
Suvajariaqatqaqtut
Iqaluit
- Akunniqsuqtumiitut
Iqaluit
- **Iqqanganiisut Iqaluit**
- Anginiqsanut
Niqiksirajuut Iqaluit

Qaliralik

Qanuilinganirijatuqangit

Qaliralik (*Reinhardtius hippoglossoides*) itijumiutaujuq saattuulluni iqaluk niglinaqtuni imaaniisut ilagijaalluti taakkununga Pleuronectidae. Taakkua iqaluit qaujimajaungmijut "taliqpian ijlil" suuqaimma nallangasautt iqqangani taliqpininganittu ijingillu illuktu tailiqpingaainganiimmatik qanigijanganilluunnit niqauan. Nirigajusuungut taakkuangungmijut tisijuni saunilingni, cephalopods-nguniraqtajuni, amma iqalungni uumavaktuni tariup iqqangata qanigijanganni. Atlaantik Tariurjuangata uanganakpasiani, Qaliralit ingirrakkaalui. Kanatami, Qaliralit taijagajungmijut Akukittuup Qaliralingit uvvaluunniit Qaliralik.

Nanituinnaarningit

Qaliralit namituinnaaqut Ukiuqtaqtuup imanginni ukiuqtaqtumi, Atlaantik uangnanganilu, Ukiuqtaqtumi, amma Pasivik Tariurjuanginni, tauvanilu Bering amma Chukchi tariunginni. Itinrimisut 1-2,200 uuktuutini amma naniaugaqjusuut itinilinni 500-1,000 uuktuutini. Kanatami, unuqtualuit Atlaatik uangnakpasiani tauvanngat Gulf of St. Lawrence-mit itijumut Grand Banks-nut Niuvanlanmi amma uangnanganut Qikiqtaaluup Ikirasanganut amma Sannirutiup Imanganut Nunavuup kanangnakpasiata sijjangani. Ukiuqtaqtuup Tariurjuangani, unuqtualuit Tinujjarvingmi, Sullualungmiitut amma Ungavamit, tauvaniisuuungummijut Smith Imangani. Sivulliqpaami titiraqtaulaqtuq Qaliralinnut Ualinirmiut Tariungani, Kanataap Ukiuqtaqtungata ualiningani, titiraqtaujujuq 1995-mi.

Pimmariuuninga Inungnut

Qaliralit pimmariegijaujut niurritiqarnirmut iqalugasuarnirmut Kanataap Ukiuqtaqtungata nunalininginnut kanangnanganiiutuni. Kanatami pingasut tisamaajuni Inuit Nunataarutingit kuutaqaqtut niurritiqarnirmut nangminirijaujukut amma Nunaqqaqqaqsimajunut nangminirijaujunut. Sannirutiup Imangani iqalugasunnirmut kuuta Nunavummuungallattaqtut, angqtausimajuq iqalulirinirmut ministamat. 2010-mi, Nunavik Ukiuqtaqtumi Niqitaarvik amma Laapataumi Inuit Pivallajulirijikkut Kuapuriisakkut (Nunatsiavut) atuni kuutaqlauqtut 70 taans/arraagumut Qikiqtaaluup Ikirasangata iqalugasunnirmut. Turrngat Iqalulirijikkut Kuapanga Nunatsiavummi katilimaqaqtugi 160 taansnik/arraagumut.

Atutsiarnirmut isumaalunniq

Imarmiatalirijikkut Tariurjulirijikkullu Kanatami llaliutisimajumi Iqalulirinirmut Aulattinirmiit Parnautiliit Qaliralingnut pingannangani Sannirutiup Imangani amma Qikiqtaaluup Ikirasangani. Ujjiqsurnirmut aturnirmi qassinginniinnginnut aulattinirmut atuqattaqtut. Ujjiqsurnirmut aturnirmi tukiqaqtuq ujjirusulluni autlattinirmut isumaliurinirmut, suurlu nalunaiqsinasunnirmut katilimaqaqtugit pijaujunnaqtuni amma kuitan aaqqiksuinirmi, qaujisatqulirinirmut tukisigiarutit nalunaqtillugit. Qaujimajaurjaqtut suvajarviuqattaqtut Qaliralingnut itijumiisut sivingajumi Laapatuap amma Niuvanlaan uangnakpasiasi sijjanginni. Niurritiqarnirmut iqalugasunniq amma uqsalungmut gaasimullu qanuiliuqtuquatinnaiali taikanissainnaq atauttikku; taimaimmat sapujjarialit suvajarviuusuni pimmariujuq pitaqalikkanniqullugu.

Sikumi Qaliralinniarniq qanigijaani
Kangiqtugaapik, Nunavut.
(ajjinnguaq: Henry Huntington)

Mappiqtugaq Saangajuq: Pissiurniq qaliralingni asinginnillu iqalungni piqqusituauvuq suruittailinirmiit pimmariujumi nirjaksami.
(ajjinnguaq: Mark Hannaford)

Qaliralik

Reinhardtius hippoglossoides

Taakkua pitaqaqattarninginnut tikkuaqtuutiit nunangumiitut takuksautittijut inigijaujuni nuatausimajunit takujagakarviit titiraqsimajuqtinginni, titiqaqtausimajuni, amma upagutisimalluti qaujisarnikkut. Initit tikkuaqtuutiqaluanngittut takuksautittivuq amigaqsinginni nuatausimajunit taakkua iqaluit amigannginggaqtut. Namitninginrnut nalungaikkutaq saqqiaqtuq tamaani kiggatqiuq namiigiaiksanginni tunngaviqaaqtuti namiigiaiksanginni qaujimajaujuni.

NalunaikkutAQ

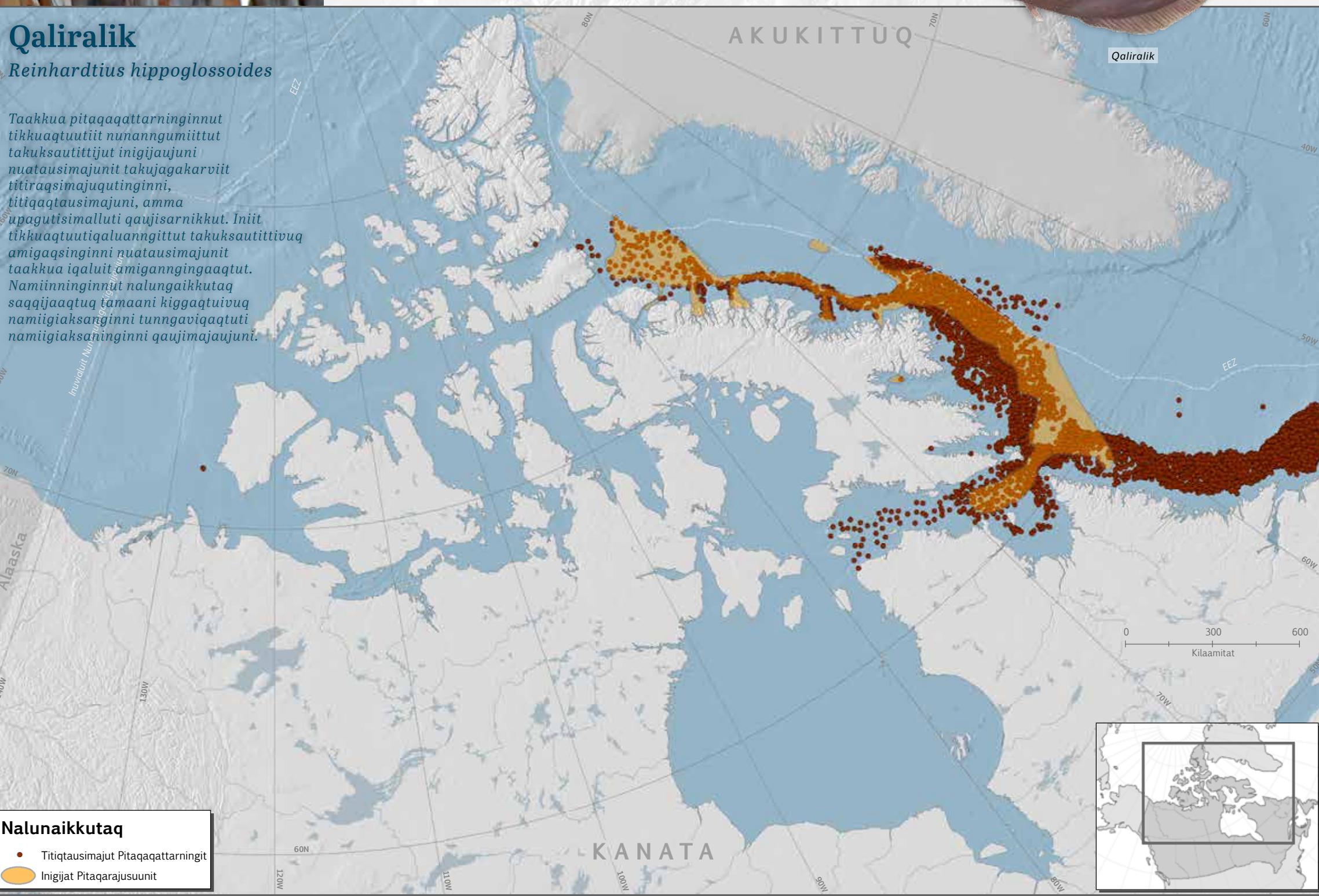
- Titqtausimajut Pitaqaqattarningit
- Inigijat Pitaqarajuusut

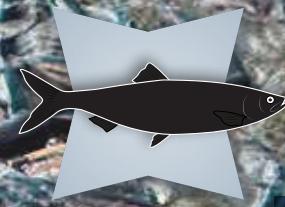
Amigarijaujut maannaujuq qaujimajaujunit

Namiillattaanilimaangit Qaliralijut Ukiuqtaqtuup Tariurjuangani Kanatami qaujimajaungittuq, amma qaujimaluanngittut najuqtajut iliqqusingiluunniit Qaliralijut qitiani ualininganillu Ukiuqtaqtuup Tariurjuangani.

NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGIT

- Titqtausimajut Pitaqaqattarningit: OBIS. 2016. Nunavutlimomi qanuippalliojut Tarijuami Qanuinniujut Tukisigiarvingani. Govarnouaqtagiingitut Tariurjulirinirmut Katimajut taakkunganga UNESCO. Atuqtaujuq: 17/02/2016. <http://www.iobis.org>.
- Inigijat Pitaqarajuusut: Stephenson, S.A., amma L. Hartwig. 2010. "The Arctic Marine Workshop: Freshwater Institute Winnipeg, Manitoba, February 16-17, 2010." *Can. Manuscript Rep. Fish. Aquat. Sci.* 2934:vi + 67 mappiqtugaq.
- Nunanguarluatarmut Nuatausimajut: Nunangueq Kanatami t:1M, ESRI, Flanders Tariurm Pilirivik, Nunarjulatooa.

ANGINIQSANUT NIQIKSARIJAUJUT IQALUIT – 1

ARIURMIAMMA
IMATTIANGMUT
SUVAIJARIAQATTAQTUT
IQALUIT

- Imattiangmut
Suvaijariaqatqaqtut
Iqaluit
- Akunniqsuqtumiitut
Iqaluit
- Iqqanganiisut Iqaluit
- ➡ **Anginiqsanut
Niqiksarijaujut Iqaluit**

Igligaq

Qanuilinganirijatuqangit

Igligaq (*Mallotus villosus*) uumakutaarunnannittuq iqualuk ilagiajuq taakkunungaaecies of fish belongin Osmeridae, qaujimajaujmijut imaa Northern Smelt ilagiit. Tiqittuutijut iqualuit pirusut 25 cm-palungnut. Igligaq unuqtualuit inigijaujuni Kanataup Ukiuqtaqtungani namiinnnginni, unuqtualuuut sijjaqpasingni. Sikusimanngittumi imarmiutaujut tariurjuarmi ikkattuniisut amma 725 uuktuutinik itinilinni.

Igligat niriqattaqtut niglasuktumi Ukiuqtaqtuuq imanginni niravktuti qupirruarjut imarmiutani suurlu Tangiqaqqujingittuni, tisjumi sauniralaalinni, kumangni, amma iqalungi tiquittuni. Katinngausut unuqtualuullti amma uumattiarinnaqtut taikani Ukiuqtaqtumi tariurmii niqksanit uiguliriiktuni. Igligaq marrunnik suvaijanirmut iliqqusilut, sijjam suvaijasuut uunajunniqsani imarni amma itiniqsami suvaijanirmi niglasungniqsami imaanii. Tisamani ukuqpaluktillogit suvaijasuut amma tuqugajusut suvaijarniuringani.

Nanituinnaarningit

Nunarjulimaami, Igligaq nunarjuarmi ukiuqtaqtulimaami nanituinnaqtut, tariurjuarnillu Kanataup ukiuqtaqtungani, Mialigarni (Alaska), Rasami, Eurasiami, Akukittuni, amma Iceland-mi. Kanatami Mialiganillu, Igligaq taavaniisut Glacier Tasiujangani, Alaaskami ualinirmi tappaunga Ukiuqtaqtumi amma Atlantikmi sijjani tauvunga Sainte-Flavie, Kuapakmi St. Lawrence Kuungani. Kanataup Ukiuqtaqtungani, nanijausuut ikkaktuni itjuniglu tavani Ualinirmiut Tariungani, Amansan Imangani, Queen Maude Gulf-ni, Tallurutiup Imangani, Amittup Tariungani, Kangiqsualuup Iluun amma Siginirmiuni, Sullulungmi, Sannirutiup Imangani, amma Qikiqtaaluup Ikirasangani.

Uumajuqarivjut pimmariuningit

amma pimmariuninga inungnun

Igligaq pimmariujut Ukiuqtaqtumi tariurmii niqksanit uiguliriiktuni niriqaujuutasuungummata aktuniqsanit iqalungnut suurlu uugarnut (ilagiit Gadidae) amma imattiangmut suvaijariaqatqaqtut Iqaluit Tariurjuutanut (*Salvelinus alpinus*), tariurmii tingmiat suurlu Akpangnut amma puijinut suurlu Qilalugarnut.

Kiggaqtuingmijut unuqtualungi katilimaaqtugit uqumainningit atuinnaunjuni niriqasulluti taakkununga uumajunut. Taimailinganiganut tavani niqksanit uiguliriiktuni, unurninginnullu, Igligaq pimmarijuangujut uumajunut Inungnun niriqauvaktunut. Ilakkannirlugu, Igligaq niriqauvaktut Qikiqtarmiunut Inungnun (Nunavut) amma Laapatuap Inungnunut (Nunatsiavut). Unuqtualuullti imaanii galuktausuut niriqauvaktut uujuulluti, mikigaulluti, pissiliangullutiluunniit.

Atutsiarnirmut isumaalunniq

Maannaujuq piluaqtailimanirmut isumaaluutitaqanngittuq Igligarnut. Igligaq qaujimajaujut qilamikuluk asijjiinnaujaqtut namiigiaxsanginni silaup asijjirninga maliglugu, uanganganuujuumisut imaq

Mappiqtugaq Saangajuq: Angusalluk amma arnarluk Igligaq suvaijannaqsitillugu. (ajinnguaq: Rolf Hicker)

Igligaq

Mallotus villosus

Taakkua pitaqaqattarninginnut tikkuaqtutit nunanngumiittut takuksautittijut inigijaujuni nuatausimajunit takujagakarviit titiraqsimajauqutinginni, titiqaqtausimajuni, amma upagutismalluti qaujisarnikkut. Inuit tikkuaqtutiqualuanngittut takuksautittivuq amigaqsinginni nuatausimajunit taakkua iqualuit amiganngingaaqtut. Namiininginnut nalungaikkutaq saqqijaqtuq tamaani kiggaqtuivuq namiigiaxsanginni tunngaviqaqtutuq namiigiaxsannginni qaujimajaujuni.

NalunaikkutAQ

- Titqtausimajut Pitaqaqattarningit
- Akuniutigininga

NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGIT

- Titqtausimajut Pitaqaqattarningit: OBIS. 2016. Nunarjulimami qanuippallijut Tariurjuani Qanunngiuni Tukisigiarvingani. Govamaqtiginnitut Tariurjuarinimut Katimajuit taakkunanga UNESCO. Atuqtuaq: 17/02/2016. <http://www.iobis.org>

- Naminningit: Aqqigiaqtausimajuaq taikanga Dodson et al. 2007. "Trans-Arctic dispersals and the evolution of a circumpolar marine fish species complex, the capelin (*Mallotus villosus*)."*Molecular Ecology*, 16:5030–5043. doi:10.1111/j.1365-294X.2007.03559.x; Aqqigiaqtausimajuaq taikanga Carssadden, J. E., amma Vilhjalmsson, H. 2002. Ajinnguaq 1 – "Capelin - what are they good for?" *ICES Journal of Marine Science*, 59: 863–869. doi:10.1006/jmsc.2002.1283.

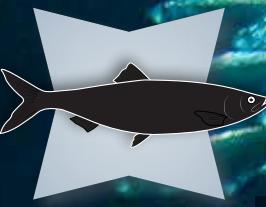
- Nunanguarluatarmut Nuatausimajut: Nunannguaq Kanatomi 1:1M, ESRI, Flanders Tariurmuit Pilirvik, Nunarjullatqaq.

uunajunniqsauliqtillugu. Sialup asijjiqpallianinga tariurmii uunajunniqsauliqtittijuq unurniqsani Igligaqalitunnarrialik unulauqsimangikkaluqtuni inni. Ikajuutiqatunnarrialik Igligaqtusunut qulaani uqausijuni piunngitunnarrialik uumajunut inangiqtajunnaqtunut, suurlu Ugait (*Boreogadus saida*).

Amigarijaujut maannaujuq qaujimajaujunit

Maannaujuq namillattaani limaangit Igligajut Ukiuqtaqtuuq Tariurjuangani Kanatami qaujimajaunngittuq. Igligaq nauttiqsuqtajut tukisiumaniqsauermut silaup asijjirninga qanuq aktuiniqaniarmangaq namiiqattalirninginni.

ANGINIQSANUT NIQIKSARIJAUJUT IQALUIT - 2

ARIURMIAMMA
IMATTIAVANGMUT
SUVAIJARIAQATTAQTUT
IQALUIT

- Imattiavangmut
Suvajariaqattaqtut
Iqaluit
 - Akunniqsuqtumiitut
Iqaluit
 - Iqqanganiisuuut Iqaluit

► **Anginiqsanut**
Niiksarijaujut Iqaluit

Pasivik Kapisilik amma Atlaantik Kapisilik

Qanuilinganirijatuqangit

Kapisiliik tigittut, qaulluqtat, mikijut iqaluit sikusimanngitturmiautat tariurjuarmi. Pasivik Kapisilik (*Clupea pallasi*) amma Atlantic Herring (*Clupea harengus*) ikkattumiitunnraqtut sijjaqpasingmii nunarjuap aviksimaningit nunamut tunngajumi, nanijaujunnaqtut itinilimmi 475 uuktuutini amma 364 uuktuutini. Atlaantik Kapisilik pirusuut takiniqaqtumi 45 cm, ukiuqqutuniqpaaq titiqtausimajuq 25-nik arraaguli. Pasivik Kapisilik pirusuut takiniqaqtumi 46 cm, ukiuqqutuniqpaaq titiqtausimajuq 19-nik arraaguli. Atlaantik Kapisilik unurniqpaanguqataujut tariurmia iqaluqtini nunarjuaalimaami. Ukiuqtaatuup Tariurjuangata Nigiani, Atlaantik amma Pasivik Kapisilik innait suvanguillu pimmaruiut niurrutiqapaktunut igalugasuagtinut.

Kapisiliit katinngasaut suvaijarnaqsitillugu, ukiunnirmut, amma nirinirmut. Maliksautisut ingirranijuuni ilinnaqtaujut iqalutuqaunniqsani. Innauniqsat kapisiliit ullukkut itiniqsamisiut amma ikkaniqsamuusut unnuakkut nirinirmut, qaumaniq pimmariqataujuq ingirravanninginnut. Tamaakkiiq ingirrasuut qaningit mappingalluti, nirisuut irruqtuinikkut imarmiutait piruqtut attatiqanngittunit tangiqaqqujjingittunillu, tisijuni saunilingni, amma iqalungni tiquittuni. Atausimi amma marruunnik ukiuliit kapisiliit nirjuavaktut pirulisaqtilluguq Iqligajuni (*Mallotus villosus*).

Nanituinnaarningit

Nunarjulimaami, kapisilit uangananganiiutut Atlaantik amma Pasivik Tariurjuanginni Ukiuqtaqtuullu Tariurjuangani. Kanataup Ukiuqtaqtunga, Pasivik Kapisilik nanijausut Kuin Maat Imangai amma Ualinirmiut Tariungani amma Amansan Imangani, Liverpool amma Wood Tasiujarni, nigianiillu sijjanginni Ikigahak Nunatsiaq amma Nunavut kiglingani. Atlaantik Kapisilik nanijausut Siqinirmiuni, Kangiqsualuup Iluani, Sullualummi, amma Tallurutiup Imangani.

Uumajuqarviujut pimmariuningit amma pimmariuninga inungnut

Unuqtut iqaluit, tingmiat, puijillu nirivaktut
kapisilingni. Taimaimmat, kapisililit
pimmariuqataujut Ukiuqtaqtumi tariumi
niqksanit uiguliriiktuni. Pasivik
Kapisilik nalunaiqtausimajuq
pimmariugijaulluti iqalungni Paulatuq nunalingani, nirijausut
Ualinirmiut Kuungata Inunginnut Inuvialuit Nunangani. Atlaantik
Kapisilik nirijausut Makkuvik Inunginnut Nunatsiavummi.

Atutsiarnirmut isumaalunn

Kutsiaq innut isumaaluarlinaq
Maannaujuq piluaqtailimanirmut isumaaluutitaqanngittuq
kapisilingnut Ukiuqtaqtuup Tariuruangani. Nalunaiqtausimajuq
anginingit qassiuningillu kapisiliit quvvariasuuq uunajuniqsani
tariuruarmi. Kapisiliit katilimaaqtugit uqumainningit quvvariatiuinnarialil
silaup asijiiqpallianinganut Ukiuqtaqtuup Tariuruangani.

Makkuktug Atlaantik Kapisilik (Clupea harengus). (ajjinnguaq: Blickwinkel)

*Mappiqtaqaaq Saangajuq: Pasivik Kapisiliiit ingirraqatigiisuu
nirjauttailimanirmut amma naluliqtitsinirmut.
(aijinnquaq: Manfred Ruckszio)*

**Atlaantik amma
Pasivik Kapisilik**

Clupea harengus ammodytes
Clupea pallasii

Taakkua pitaaqatarninginnut
tikkuaqtuutiit nunanngumiittut
takuksautittijut inigijaujuni
nuatausimajunit takujagakarvii
titiraqsimajuqutinginni,
titiqaqtausimajuni, amma
upagutisimalluti qaujisarnikkut.
Inuit tikkuaqtuutiqaluuanganngittut
takuksautittivuq amigaqsinginn
nuatausimajunit taakkua
iqaluit amigaqningaagtut.

Basivik Kapisilik

- Titiqtausimajut Pitaqaqtarningit

Atlaantik Kapisilik

- Titiqtausimajut Pitaqaqtarningit

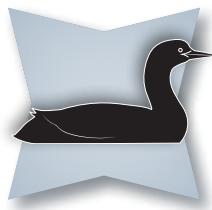

Amigarijaujut maannaujuq qaujimajaujunit

Maannaujuq namiillattaanilimaangit Atlaantik amma Pasivik
Kapisilit Ukiuqtaqtuup Tariurjuangani Kanatami qaujimajaunngittuq.
Ilinniakkiriallit uumaninginni amma unurninginni, asinginnillu
sanasimaninginni najuqpattaminillu Kanataup Ukiuqtaqtungata
tariunginni. Tukisiumattiannginnirmut iqalungni Ukiuqtaqtumi pijjutaujuq
angininganut amma sikusimaqattarninganut arraagulimaapalungmi,
gausiiaraksani amma qaujisarnirmi aksururnaqtuq akitullunilu.

NUATAUSIMAJUT NAKNINGAARNINGIT

- Titiqtausimajut Pitaqatgarttarningit: OBIS. 2016. Nunarjuallimmami qanuippalliajut Tarijuuami Qanuinniujuni Tukisigiarvingani. Gavamaaqutiqinginngitut Tarijurualinirnmut Katimajuit taakkunganno UNESCO. Atuqtaujaq: 17/02/2016. http://www.ibios.org
- Nunanggularuattarmut Nuatausimajut: Nunannguaq Kanatami 1:tM, ESRI, Flanders Tariurmutter Pilirivvik,

SIGJAQPASINGMIUT AMMA TARIURMIUTAT TINGMIAT UKIUQTAQTUMI

SIJJAQPASINGMI AMMA TARIURMI TINGMIAT

- Kanguit
- Tariurmiut mitiit
- Qaqsaat
- Tariurmiut tingmiat
- Sijjamiut tingmiat

Uumajuqarviujut pimmariuningit

Tariurmiut tingmiat nunarjuaalimaamiittut, qajjiinggauni uqqujumut, uumaqattaqtut anirnimi, nunami, tariurmi, sikumillu. Silaup aksurunnarninga tariurmiut tingmianut atuqtauvaktuni avatini sungiutititsimajut sanasimaninginni uumaninginnillu asijiqataurjuunnaqtutillu. Ajjiingngittuni niriqattalaruaqtillugit, tariurmiut tingmiat nirkkalaangusuut tariurmi niqksanit uiguliriiktuni. Atuutiqatut amma nalunaikkutattiaavajut Ukiuqtaqtumi tariurmi avatiqaqatigiinnginni qanuininginni – saqqisut asijjirniujuni tariurmi niqksanit uiguliriiktuni, asijjirniujuni nirijaujut nanituunnaarninginni, amma surunnaqtut nuappallianingit – pimmariulipalliatuunnaqtumi ikajuutilit qaujisarnirmiit tariurmi qanuinnginni, najuqtajuni piuqsuarnirmi, amma tariurmungajuni parnaijutiksanut.

Siliqqusirmut pimmariuningit

Taimappu, tingmiat iliqqusirmut pimmariuvut Ukiuqtaqtumi, pimaariuniraqttauggujut upirngaksaamit, ilaliutisimattiqtut Nunaqaqqaqsimajut unikaanginni sanauganginnillu. Ingirraqattaqtut tingmiat atuinnautsingmijut nutaami niqimi manniillu, ukiukutaangulaqtuni, niglasulaqtuniglu, amingit, sauningit, qunirungillu tariurmiunut tingmianut atuqtasuuut annuraanut, sanarrutinut, ukpinnilirinirmullu. Nirjaksanirmut tariurmiunik timmiaqtarniujug manningillu Kanataup Ukiuqtaqtungani atuqtajutuq, piqqsituqriajujuq Nunaqaqqaqsimajunut

amma Qallunaanut tikiqattalauqtunut. Ullumiujuq, tamarmikasat tariurmiut tingmiat sapujjausimajut angunasuktaunirmi nunaqaqqaqsimangittunut angunasuktinut Kanatalimaami, kisiani ilainnangit imarmiutait (amaulirjuat, scoters) amma akpait piluaqtumi Niuvanlan amma Laaptatuami. Nunaqaqqaqsimajut angunasuktiit sijjamiuni tariurmiunillu tingmiavaktut manniillu namituinnaq atuinnautillugit, kisiani nunalinni qanigjaaqna illu qanigjaaqatuniiunuqtuni tariurmi tingmian i katinnagauqtuni.

Atutsiarnirmut isumaalunniq

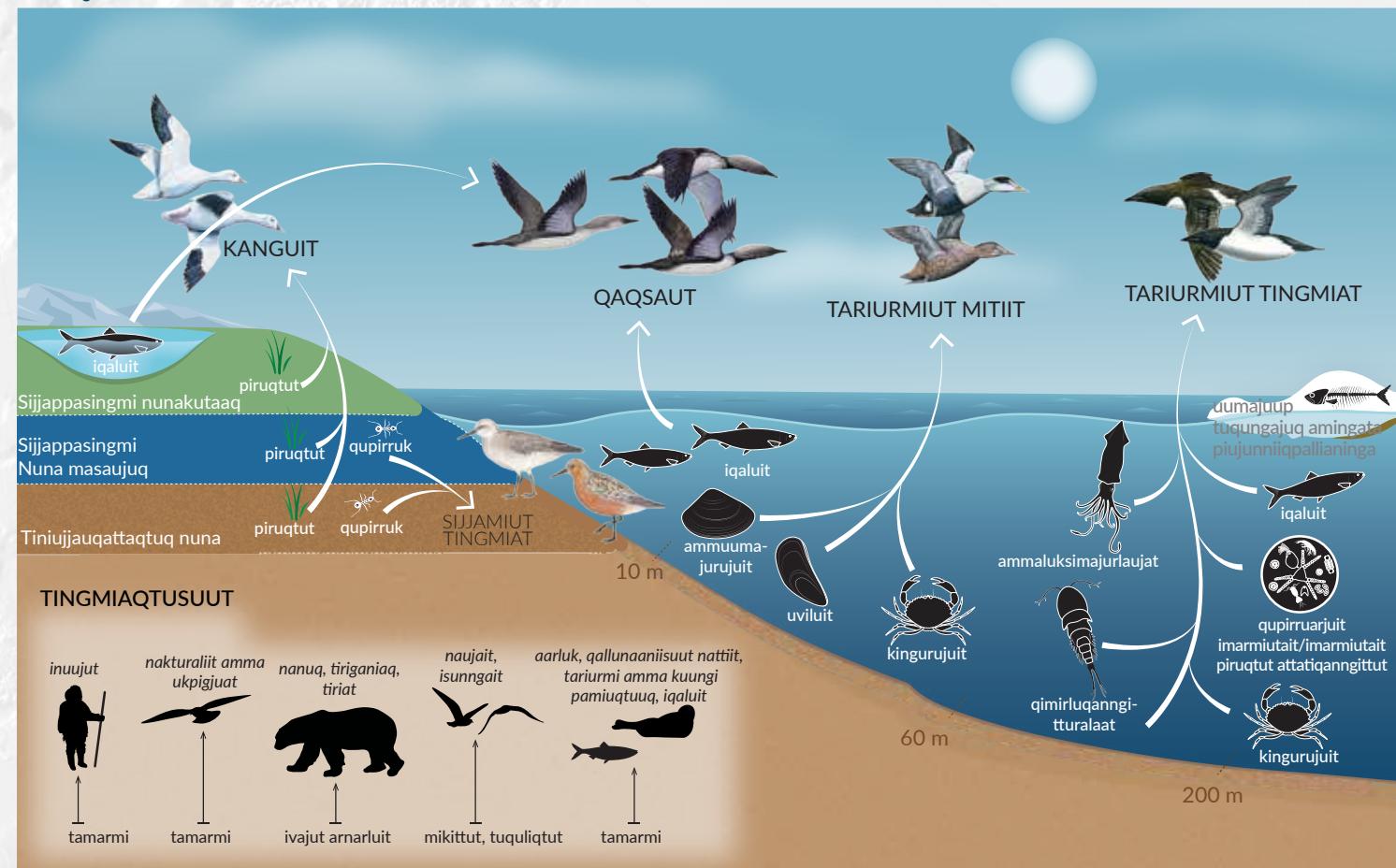
Unuqtut tariurmiut tingmiat ulurianqtumiiniraqtajutu pitaqarunniiraqtaujulluunniit nunarjuarmi amma nunarjaap aviksimaningit nunamut tunnajumi. Taimappu, tariurmiut tingmiat ulurianaqtumiinisaqjut asilimaanginni tingmian, nunguppaliasimajut sukkaniqsanit quliuq ungataanut arraaguni. Ilangit nalunaikkutangit tariurmiut tingmianut qanuijutaungittut aksurunnaqtuni avatinut ulurianaqtumiitsisjuq pitaqarunniirunnarninginni.

Silarjualimmami, tariurmiut tingmiat unuqtuni najugavinginnut avatinginnullu aksuruutiliit, taakkualu najuqtausuuni asijuinirmi amma asijiqtauninginni, ulavitauningit, angunasutauningit, aktuqtauningit niurrutiqaapaktunut iqalugasuarinirmi, uqualuuq kuvassinginni, surunnarjaqtuni, tariurjuap utirnaqtuqarninga, asingillu isumaaluutit turaangaqasitujut silaup asijiqpallianinganut. Unuqtut aksurunnaqtut maannaujuq saqqijaaqtut Ukiuqtaqtumi.

Najuq sinaani. (ajjinnguaq: Roberta Olenick)

UKIUQTAQTURMIUT TINGMIAT TUKISINAQSITITAUSIMAJUT NIQIKSANIT UIGULIRIIKTUNI

Taanna tukisinaqsititausimajut niqksanit uiguliriiktuni takuksautitsijuq aulaniujumi aulajunnautini Ukiuqtaqtuuup sijaqpasingani imarmiutanillu tingmiani. Qaalirlikut niriqattautijuni takuksautittijuq atuni uumajut aktuaqatigiingmagaat.

Isumaaluutaurjuaqtut

Silaup asijiqpallianinga asijjivalliatillugu Ukiuqtaqtumi sukkaniqpaami namilimaanuniarjuarmi, asijjirjaqtut aktuiniiliit Ukiuqtaqtumi vaqattaqtuni tingmian ajjiginnitukkut, piujunniqtsinikkut uvvaluunniit asijutitsinikkut najuqtausuunit, tingmianguqatigiingittut qiturgiuringtuvvaluunniit naammamaaqsinqinnirmi amma atuinnauningit nirjaksaujut, amma qvvasarriaqtumi pitaqqaqtarningi silaup asijjirjuarningit. Akuniuniqsamsi sikusimaqtannginniujug piviqqatsitsiuinalialik arraagulimaap iluani usikattarnirmut amma sanavigjuani pivalliatisiniqsunirmi nunaminngaaqtuni piijutiksani piijainirmi. Pivallianijut taimaitut sukkaligiaqtisunnaqtut aktuiniullarittumi silaup asijiqpallianinga tariurmiutanut tingmianut, avatinginni ulavisaqsiunikkut, najuqtausuuni asijuinirmi, surunnaqtuni, asingillu akaunngiliurutiit.

Amigarijaujut maannaujuq qaujimajaujunit

Qaujisarnirmut piuqsuarnirmut qanuilinganigit atuqtaujullu tingmiat katingannginnut aksurunnaqtuq, kisiani nuattinirmi atuutilingnit unuringinnut amma nanituunnaarninginnut tariurmiut tingmianit aksurunnaqtummarialuk, piluaqtumi angjialummi ungasittumillu Kanataup Ukiuqtaqtungani. Qaujisakkannirniit aturluti qaujisautini ingirraninginut, qangattaqsimajullu ajjilurutiit, maliksarnirmut niqksasiuqtillugit nuunringinni arraagutamaallu ingirraningit tariurmiut tingmianit Ukiuqtaqtumi uvvaluunniit tappaunga utimullu pimmariujut tukisigiarutini amigaksitillugit amma nalunaiqsinirmi pimmariujuni tingmialiurvini, niqksasaqtuni, nuqvariuvakuntillu inini, amma, ingirraviuvaktut qangataviuvaktullu.

Saumiani taliqpiani: Amaulirjulaat uumakpalliajut; Amaulirjuat mitiit niqksasiuqtut. (ajjinnguat: Joel Heath)

Nalunaiqtausimajut Iniit

Sijjaqpasingmi amma tariurmii Pilluat Najuqtauluatasuut Iniit
amma Pimmariujut Tingmiaqarviit Kanataup Ukiuqtaqtungani

Taakkua nalunaiqsimajut iniit Pilluat Najuqtauluatasuut Iniit
amma Pimmariujut Tingmiaqarviit pimmariujuni ajjigiinngittuni
timiaqarviusuut uvvaluunniit ikajuqsuqtut 1 pusantimi Kanatami
katilimaaqtugit tingmiani. Inigijautuinnarialit atuqtajunnaqtut
tingmianguqatigiit, ivavviit, nirivviit, qiturngiuringit,
sulijarningit, aanniaqarniq, ingirraniq uvvaluunniit ukiuniq.

Nalunaikkutaq

Nalunaiqtausimajut Iniit: Umaniqarvilluatut Iniit amma
Pimmariugjaujut Tingmat Iningit

NUATAUSIMAJUT NAKINNAARNGIT
– Pilluat Najuqtauluatasuut Iniit: Kanatami Uumajulirijjuukkut. 2016. "Key Habitat Sites for Migratory Birds in the Nunavut Settlement Area" (Aqqigiaqtaq Mai 2016). Availillikkut amma Silaup Asijjalpalirijjuuktut Kanatami: Latour, P.B. et al. 2008. "Key migratory bird terrestrial habitat sites in the Northwest Territories and Nunavut." (3-ngrani ittagtaajuaq). Paippaarijaukalasuuq 114. Kanatami Uumajulirijjuukkut. http://publications.gc.ca/collections/collection_2009/ec/CW69-1-114-1E.pdf;
Mallory, M.L. amma A.J. Fontaine. 2004. "Key marine habitat sites for migratory birds in Nunavut and the Northwest Territories." Paippaarijaukalasuuq 109. Kanatami Uumajulirijjuukkut. http://publications.gc.ca/collections/collection_2011/ec/CW69-1-109-eng.pdf;
– Pimmariujut Tingmianuit Iniit: Tingmiani Qaujisarnit Kanatami. 2015. Pimmariujut Tingmianuit Iniit Kanatami Tuqquqtausimajukkuvik. Puat Ruan, Antiaru: Tingmiani Qaujisarnit Kanatami. http://www.ibacanada.org
– Nunangluarluatarmut Nuatausimajut: Nunangguq Kanatami 1:1M, ESRI, Flanders Tariumut Pilirivvik, Nunarjallattaaq.

UKIUQTAQTUMI-IVAJATTUT KANGUIT

Kanguq, Naujaq, amma Nirlilaaq

SIJJAQPASINGMI
AMMA TARIURMI
TINGMIAT

- **Kanguit**
 - Tariurmiut mitiit
 - Qaqsaq
 - Tariurmiut tingmiat
 - Sijjamiut tingmiat

Qanuilinganirijatuqangit

Pingsut tingmiat uvaniqataujut qiturngiusut Ukiuqtaqtumituaq. Marruuliqiangajut Kanguit ilisarijausimajut Kantami Mialiganillu – qitippasianiiituuq nunarjuap aviksimaningit amma pingannangiunuqtut, qausimajaujut Ununnginniqsat Kanguit (*Chen caerulescens*), amma kanangnangiunuqtut, qaujimajaujut Unuqtut Kanguit (*Chen atlantica*). Tamakkii Kanguit amma Naujat marruunniktaqsaliik: qaujimajauniqsaq qakuqtaq amma qaujimajaunnginniqsaq tungujuqtaq. Tungujuqtalit Naujait takuujagajunngittut isumagijaujut nuliaqattarninginni tungujuqtalingnik Kangurnik. Marruuliqiangajut Nirlilaani pitalik Kanatami Mialiganillu – kanangnangiunuqtut, qaujimajaujut Atlaatik Nirlilaaq (*Branta hrota*), amma pingnnangangiunuqtut, qaujimajaujut Qirniqtaq Nirlilaaq (*Branta nigricans*).

Pingsut kanguit aviksimanajut ajiqipaluktuni iliqqusiliit amma uumajukkuviliit. Tamarmi innaruvalliajut (arraagu marruuk tisamanut), timiqquqtujut tingmiat qiturngiurjuasut amma makkutungit uumakutaaqattangittut. Kanatami, pingsut aviksimanajut iqaqtaqtut sijaqpasingmi nunami najuqtaqtut. Nirlilaat sijjaminiqsausut arraagulamaami taikkua marruuk saniani. Nirlilaat ivavvilit masaqtununam amma sijaqpasingmi tasiralaani, kuut isunginni, amma kuut sullunginni, ukiuvilit ulittaqtuup tinittaqtuup qanigiaani mararmi piroqsiani igliqaqtuti. Kanguit amma Naujat iqaqtaqtut ungasiktumi sijaqpasingmi masaunnginiqsaq nunami amma ilutujuni nunani. Taimaittuquaullut, Kanguit amma

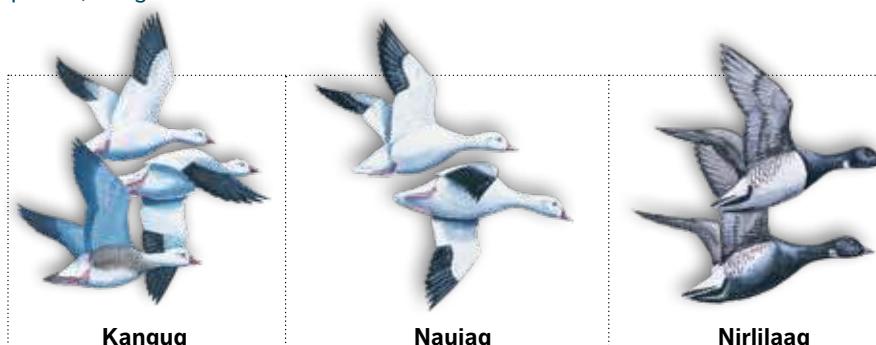
Naujat ukiuqattalaqtut sijaqpasingmi masaujuni, kisiani 1950 qitinginni ukiuqattarningit naniinningit asijjalauqtuq mappingajunut uumajuqarvinut najuqtausuunut Mialigait nigiani amma qitiani asijirniujunit uumajuqarvilirinirmi. Pingasulimaat aviksimanajut aksualuk katiningausut arraagulamaami. Kanguit amma Naujat iqaqtaqtut atauttukut amisuullut, katiningauqtauluullut, aksualuk katiningausut ivajannaunngitllugu.

Nanituinnaarningit

Pingasut aviksimanajut kanguit namituinnaaqtut Kanataup Ukiuqtaqtungani qiturngiurnaqtsillugu taakkuali Naujat, unuqtaluuusut Kuin Maat Imangata qanigiaani. Kanguit amma Naujat atuqattaqtut tisamani nunarjuap aviksimaningit qangatillugit ingirratillugit namituinnaasut Mialigan amma Maksikuumi ukiukkut. Ukiukkut namiuuningit taakua Nirlilaat aviksimanajut Pasivikmi amma Atlantikmi sijjani Kanatami Mialiganillu. Ukiakaakkut ingirraniqlaunaungitllugit, pingasut aviksimanajut kanguit ivasimaliqtilugit initaasut isarungit timingillu sulajasut, pinasuarusirnut unuqtunut ingirranngikainnasut. Kanguit amma Nirlilaanit nuqqarviqakainnasuungummijut ingirraniaqtilugit, unuqtualuit nuqqakainnasut Kangiqsualup Iluanut amma Siqinirmiunut upirngaksaakkut ukiakaakkullu.

Pimmariuninga Inungnut

Kanguit pimmariullataujut Inuit nirjaksanginnut Kanataup Ukiuqtaqtulimaangan, amma Kanguit, Naujait, amma Nirlilaat Nirlit pijaunasukpaktut

Titiraqsimajut 1:
Silarjuarmi amma Kanatami piuqsuarnirmut qanuilinganinge amma nunarjuap aviksimaningit piuqsuariqarninginnut pijaujariallit ilanginnut kangungnit.

Nunarjuarmi Piuqsuarnirmut Qanuilinganinge ¹	ISUMAALUGIJAUNNGINNIPAAQ	ISUMAALUGIJAUNNGINNIPAAQ	ISUMAALUGIJAUNNGINNIPAAQ
Nunarjuap aviksimaningit Piuqsuarnirmut Pijaujariallit ²	QULAANI TURAAGAKSAQ	QULAANI TURAAGAKSAQ	QUTTIKTUQ (ATLAANTIK – ATTITUMMARIK)
Kanatami Piuqsuarnirmut Qanuilinganinge (uumajuit) ³	QANUINNGITTUT	QANUINNGITTUT	QANUINNGITTUT

¹IUCN 2015, ²Kanatami Mialiganillu Imarmiutat Tingmiat Aulatauninginnut Parnautimi 2004, ³CESCC 2011.

Kanguuk kanguarat qanigijaaniitut ivavingani.
(aijinnguaq: Sergey Gorshkov)

nunalinni atuinnautillugi. Innait tingmiat angunasuktausuut niqimut, mannitqaattaqtut nirjaksamut aujalisaatqillugu, amma kanguit qunirungit uqqujjutausuq ukiuqsiutinut annuraanut. Pingasut kanguit aviksimanajut pijaunasuvangmijut angunasurasuunut Kantami Mialiganillu. Angunasurasuut aksuruqtitiningit ajiqiliqattangittut uumajunut inuijunillu, asijjitaqsimajuq. Arraagutamaat maligat turaangajut unurjuumiqullugit Kanatami Mialiganillu Imarmiutat Tingmiat Aulatauninginnut Parnautimi 2012.

Atutsiarnirmut isumaalunni

Taakkua pingasut kanguit aviksimanajut atutsiarnirmut isumaaluutaunngittut nunarjuarmi uvvaluunniit nunarjuap aviksimaningit (takulugu Titiraqsimajut). Kanguit amma Naujait unuqsikkaniqsimajut taimanngani 1960-nginni ukiuvqattiarneqsauninginnut amma angunasuktaunngijuuminninginnut. Taakkua, "uqittut" kanguit unuqtaluuuniraqtaliquq amma aulattinirmut isumaaluutajut suuqaimma angininganut amma akunialuk najugaqarvingit piujunqitqatqattarninginnut. Akuniuniqsamai angunasuktaunjunarluti amma unurniqsanai pigunnernirmiit maannaruluujjuq saqqitaujujuq uqittui kanguit pitaqluaqunagit, ikajuutiqaqsimajuq kananganangani unuqtuni, kisiani qitiani nunarjuap aviksimaningit unuqsivalliatuinnaqtutsuli.

Nirlilaat amisuularunniqqtut taimanngani anginiqsmi ukiukkut qaujisaqtauqattaliqtilugit 1960-nginni. Maannaujuq, ukiuqqt unurningit qanuittujaangittut uvvaluunniit unuqsivalliajut, qiturngiupaktut ilangit amisuularunniqqtut uvvaluunniit asijirjuajattut immaqa, ilangani, angunasukpaktut aktuiniqarningani arraagutamaat tuqraqtauningini.

Unuqtuni aktuinallik taakununga kangunnut Ukiuqtaqtumi qiturngiurvinginni, piujunniuringillu Kanguit amma Naujat qiturngiurnirmut najuqtausuut amisuularunnginnut, qiturngiurninginnillu (aarraigumi silaup ajiqiliqitanginnut ingirriani) nirjuaqattarninginnillu tikisaaliqattarninginnut qiturngiuqtiujut. Nirjaunasungningit nunainnarmi qiturngiuqpaktuni, kanguillu, aksuluujunnaqtuq arraaguni avinngait unuularunniqtilugit taakkut nirivaktut,

piluaqtumi Tiriganiat, asianingaaq nirjaksasiuqtillugit. Nanuit ivajajuni niriinniqsaavalirmijut sikusimannginniqsaauqattalirninganut amma nunamiukutaanniqaunnginnut. Savirajarni suruiniq isumalautaujunnarmijuq unuqtunut tingmianut imarmiutanut. Savirajalit sunagait nuqqaqtatillugit tingmianut imarmiutanut angunasuktautillugit 1999-mi, anguit asingillu tingmiat imarmiutanut niriunnaqtut suli savirajarni puukuni, nirjaksaqsiuqtillugit.

Amigarijaujut maannaujuq qaujimajaujunit

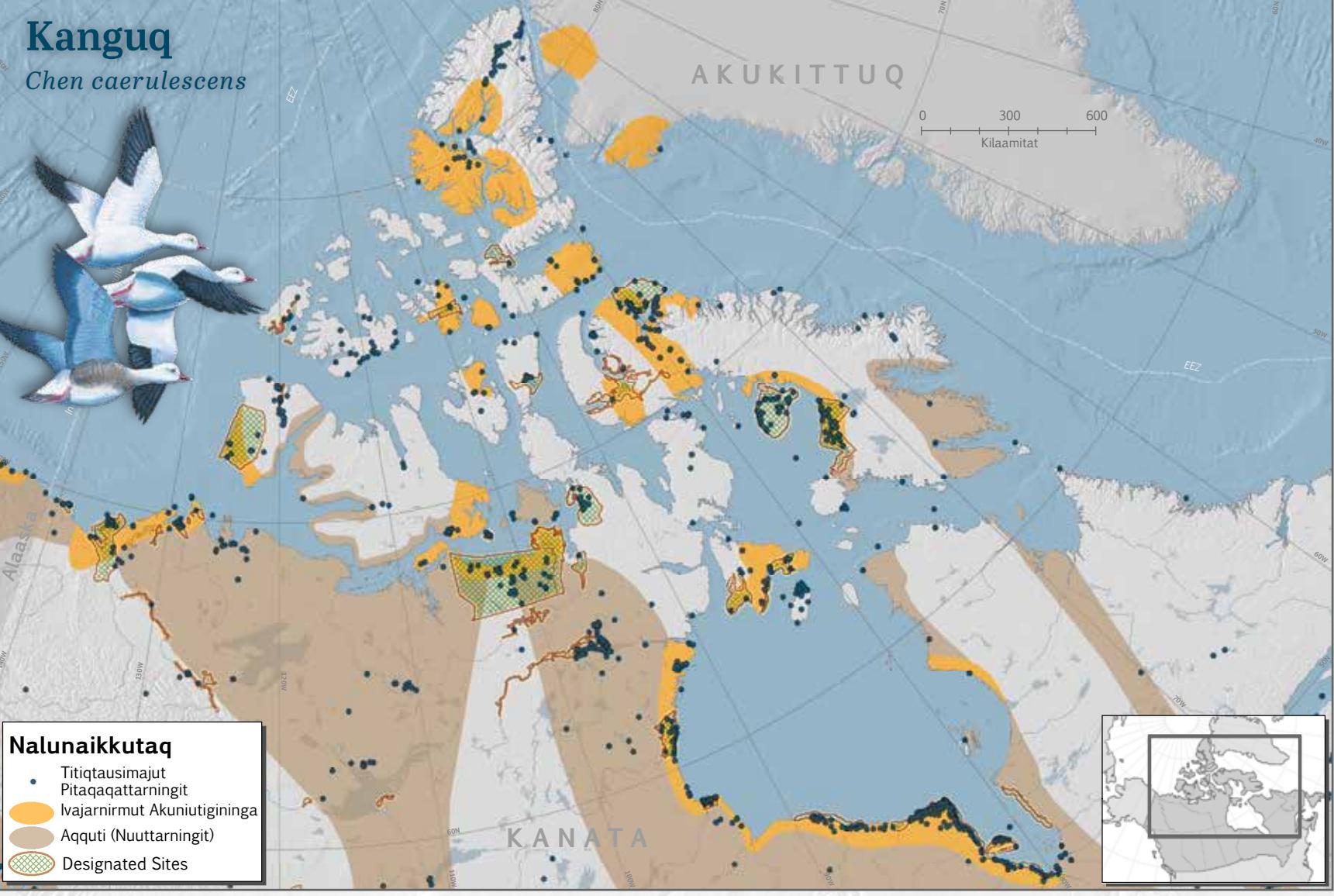
Ukiuqtaqtumi kanguit, amma Kanguit piluaqtumi, qaujisaqtausimattiaqtut asingit takunnannguarlugit Ukiuqtaqtumi qiturngiupaktunit tingmianit. Kisianili, qaujimajaunngittut pimmarijut piqsuarnirmut Ukiuqtaqtumi najuqtausuuni taimailingajut. Sannginiqppat taakuninga amigarijaujuni akunialuk aktuaijuni unuluarninginnut uqinniqsanut kangunni nunainnarmi avatiqqaqtigijunningini piroqutullu pirukkanniqattarninginni amma ingirranirvaktangit kigliqaqtittinaqtaq nunalimmi najuqtausuut atuinauninginni uvaluunniit naamagiuaingut kangurnut asinginnullu uumajunut sivuniksami. Aktuajut ikajuqsuqtut amisiuularuninginnut, naluttaaqtut pisimajaujunnaringinni, amma kigliqaqtitsiuinnariilut qaujisaqtaukkanniqarmajut.

Angunasunnirmut maligat nalunaiqsingmmatajjiqninginni taakuninga Kanguit amma Naujat, kajusinnaqtumi nunami nauttiqsuriallit aippanga attuqtauniqsaulingikkaluarmangaaq anginiqsmi angunasuktaunnaqtillugit.

Nirlilaanut, ajiqiliqninginnit nunalinni qiturngiuqtiujuni qanuinnaquniani amma unurninginnut naluattaqasimajut arraagutamaat ukiup iluani qaujisarnirmi aniqgutaujariallit nunalinni pitaqarunnilaunnginnginni. Namiiningit amma najugaqarvinginnut tukisigarututaaqaliit ulurianarutaujunit ingirraninginnut amma ukiuvingga nujugarvinginni, amma kasuumaqatigijunningit ukiuvigut amma Ukiuqtaqtumi qiturngiurvingit iningit amma aktuaqtigiktuu aarraagumi silaup ajiqiliqitanginnut namiqattarninginni.

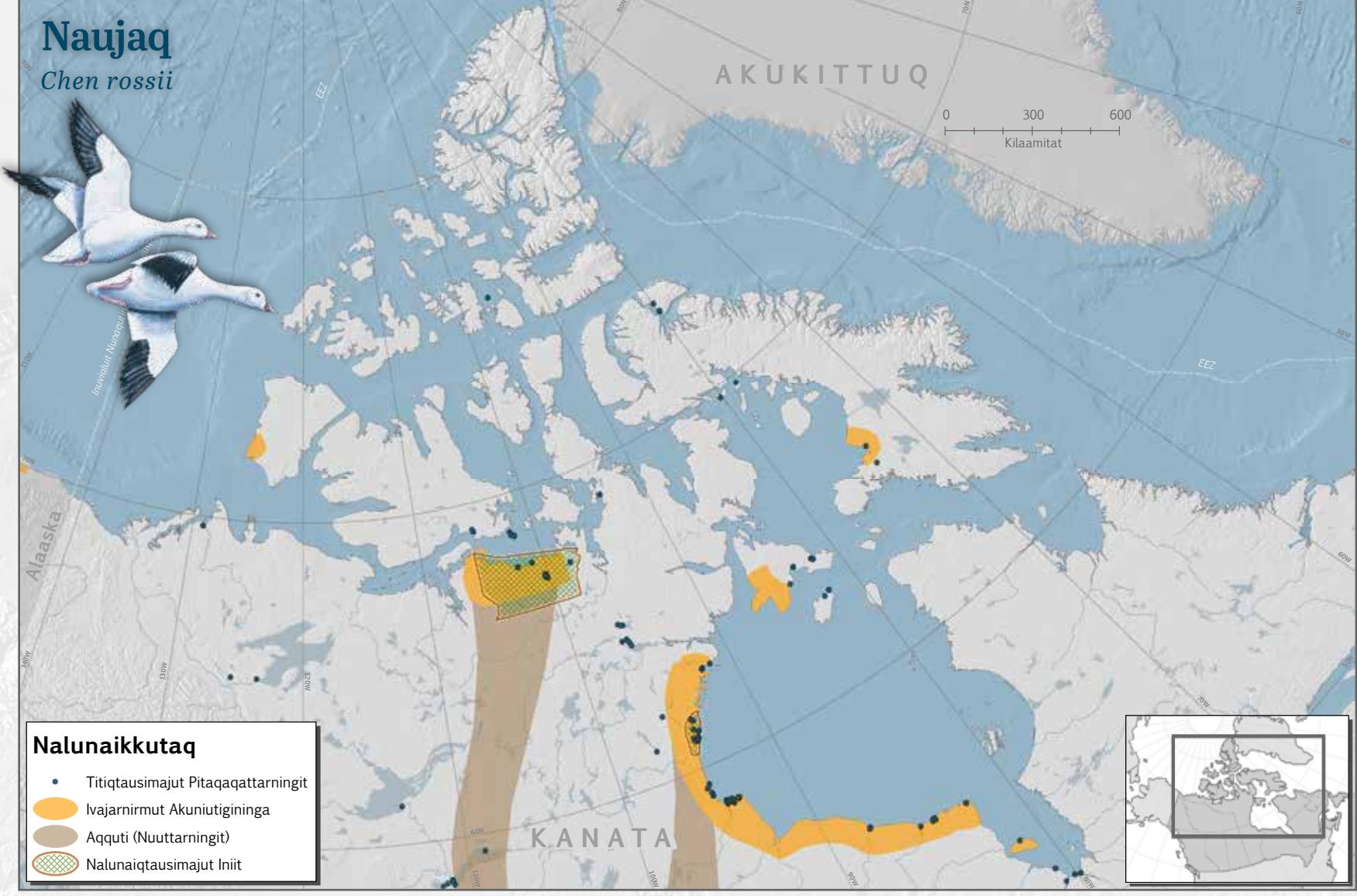

Nuatsiniq kanguit amma Nirlilaaq manninginni. (aijinnguaq: Trevor Taylor)

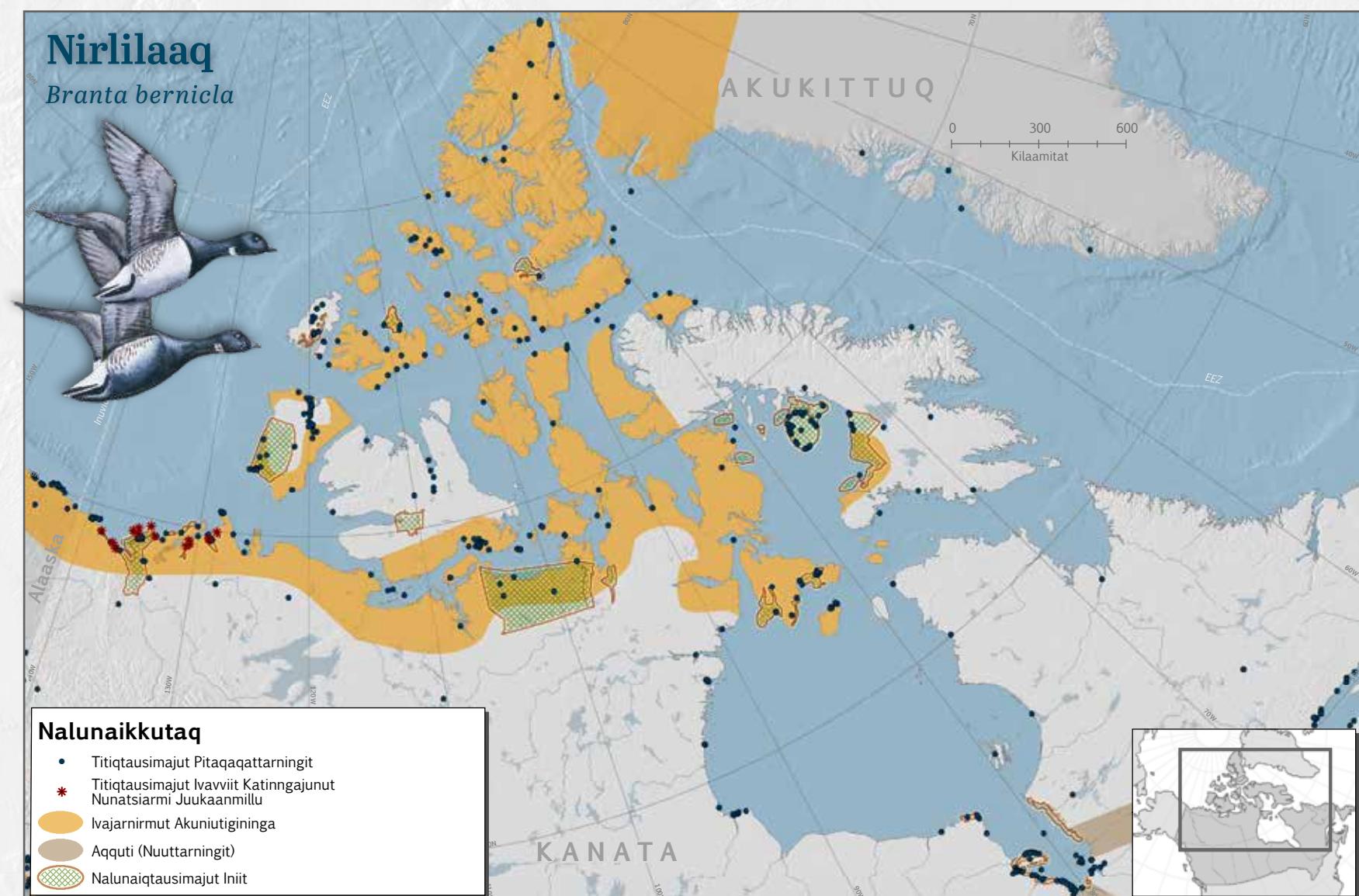
KANGUIT NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGIT

- Titiqtausimajut Pitaqaqtarningit: OBIS. 2016. Nunavutinimmami qanuippelliruit Tarirjuami Qanuinngiuni Tukisigiarvingani. Govamauqatiginnigilut Tarirjualinnimut Katmajuit taakkungangna UNESCO. Atuqtouaq; 17/02/2016. <http://www.iobis.org>; GBIF (Nunavutin Uumajunut Tukisigiarvumut Pilirivvik) (2016). Uvanngaaqtug. <http://www.gbif.org/>
- Naminningit Nuatausimajut: BirdLife International amma NatureServe. 2015. Tingmiat aijiginnigittut nanaunnaarninginnut nunannguaq nunarjumi. BirdLife International, Cambridge, UK amma NatureServe, Arlington, USA.
- Nalunaiktausimajut Inuit: Tingmiani Qaujisarniit Kanatami. 2015. Pimmaruijut Tingmianut Inuit Kanatami Tuqquqtausimajukuvik. Puat Ruan, Antiaru: Tingmiani Qaujisarniit Kanatami. <http://www.ibaconada.org>; Kanatami Uumajulirrijuakkut; Latour, P.B. et al. 2008. "Key migratory bird terrestrial habitat sites in the Northwest Territories and Nunavut." (3-ngaq titiqtausiaq). Paippaarjauakusuaq 14. Kanatami Uumajulirrijuakkut; Mallory, M.L. amma A.J. Fontaine. 2004. "Key marine habitat sites for migratory birds in Nunavut and the Northwest Territories." Paippaarjauakusuaq 109. Kanatami Uumajulirrijuakkut.
- Nunannguarluatarmut Nuatausimajut: Nunannguaq Kanatami 1:1M, ESRI, Flanders Tariumut Pilirivvik, Nunarjullattoaq.

NAUJAQ NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGIT

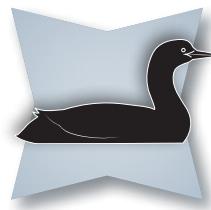
- Titiqtausimajut Pitaqaqtarningit: OBIS. 2016. Nunavutinimmami qanuippelliruit Tarirjuami Qanuinngiuni Tukisigiarvingani. Govamauqatiginnigilut Tarirjualinnimut Katmajuit taakkungangna UNESCO. Atuqtouaq; 17/02/2016. <http://www.iobis.org>; GBIF (Nunavutin Uumajunut Tukisigiarvumut Pilirivvik) (2016). Uvanngaaqtug. <http://www.gbif.org/>
- Naminningit Nuatausimajut: BirdLife International amma NatureServe. 2015. Tingmiat aijiginnigittut nanaunnaarninginnut nunannguaq nunarjumi. BirdLife International, Cambridge, UK amma NatureServe, Arlington, USA.
- Nalunaiktausimajut Inuit: Tingmiani Qaujisarniit Kanatami. 2015. Pimmaruijut Tingmianut Inuit Kanatami Tuqquqtausimajukuvik. Puat Ruan, Antiaru: Tingmiani Qaujisarniit Kanatami. <http://www.ibaconada.org>
- Nunannguarluatarmut Nuatausimajut: Nunannguaq Kanatami 1:1M, ESRI, Flanders Tariumut Pilirivvik, Nunarjullattoaq.

Taakkua pitaqaqtarninginnut tikkuaqtuutitit nunannguniittut takuksautittijut inigijaujuni nuatausimajunit takujagakarviit titiraqsimajuqutinginni, titiqaqtausimajuni, amma upagutisimallut qaujisarnikkut. Inuit tikkuaqtuutigaluunngitit takuksautittiuinnarialit amigaqsinginni uvvaluunniit nuatausimajunit uvvaluunniit tingmiaqannginniujumi. Nalunaiktausimajut Inuit pimariujut tingmiaqarvingnut amma pillutarnut najuqtaullutasuut ininut; taakkua iniuqtit ilisarijauasimajut ikajuqtsusuut unurniqsaniit uvvaluunniit ilaakkungajami atausiulaunuunniit umajuniit atausiqatutit ungataanuluunniit arraagup iluani ilaqrarunngatut katingajuniittut iniit, tingmianguatigiit, ivavviit, niriiviit, giturngiuringit, sulaijarningit, aanniaqarniq, ingirraniq uvvaluunniit ukiuniq.

NIRLILAAQ NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGIT

- Naminningit Nuatausimajut: BirdLife International amma NatureServe. 2015. Tingmiat aijiginnigittut nanaunnaarninginnut nunannguaq nunarjumi. BirdLife International, Cambridge, UK amma NatureServe, Arlington, USA.
- Nalunaiktausimajut Inuit: Tingmiani Qaujisarniit Kanatami. 2015. Pimmaruijut Tingmianut Inuit Kanatami Tuqquqtausimajukuvik. Puat Ruan, Antiaru: Tingmiani Qaujisarniit Kanatami. <http://www.ibaconada.org>; Kanatami Uumajulirrijuakkut; Latour, P.B. et al. 2008. "Key migratory bird terrestrial habitat sites in the Northwest Territories and Nunavut." (3-ngaq titiqtausiaq). Paippaarjauakusuaq 14. Kanatami Uumajulirrijuakkut.
- Nunannguarluatarmut Nuatausimajut: Nunannguaq Kanatami 1:1M, ESRI, Flanders Tariumut Pilirivvik, Nunarjullattoaq.

UKIUQTAQTUMI-IVAJATTUT TARIURMIUT MITIIT – 1

Amaulirjuaq, Qingaliq, amma Pamiukutaalik Mitiq

SIJJAQPASINGMI
AMMA TARIURMI
TINGMIAT

- Kanguit
- **Tariurmiut mitiit**
- Qaqsaq
- Tariurmiut tingmiat
- Sijjamiut tingmiat

Qanuilinganirijatuqangit

15-nik ajiiginnigittuni tariurmianut mitiqtalik

Kanatami Mialiganillu. Tamanna ilaqaqtuq pingasuni Ukiuqtaqtumi qiturngiupaktunit aviktuqsimajut taakkua Amaulirjuaq (*Somateria mollissima*) – Uanliningani ilangit (*Somateria borealis*), Kangiqsualup Iluani ilangit (*Somateria sedentaria*), amma Pasivikmi ilangit (*Somateria v-nigra*). Amaulirjuaq anginiqpaangujuq mitirni Kanatami Mialganillu, marruqsuqtuni anginiqsaq Pamiuqqquqjumi Mitirmi (*Clangula hyemalis*).

Qingaliq (*S. spectabilis*) akunniqsupaluktuq taikkua marruuk qitiani timingita anginingit. Taakua timingita angiliriinningit namiiqattarninginnut uumanasuarnirmut atuqpaktanginni. Taimaipalusut, Amaulirjuat marruqsuqtuti uumakutaaqnsausut Pamiukutaalingni Mitirni (7.4 arraagut takunnaqasiutilugu 3.1 arraagut), qiturngiunasarunnaqsisut (pingasut takunnaqasiutilugu marruunnik arraaguqaliqtillugit), manniqannginniqsausut (pingasunik tallimanut takunnaqasiutilugu tisamauqutungigaaqtut tisamauqutunut). Tukisigarutit makkuktut annaumanasuarnginnut amigaktut, kisiani attiuunusasijauq tamainnut pingasunut uomajunut.

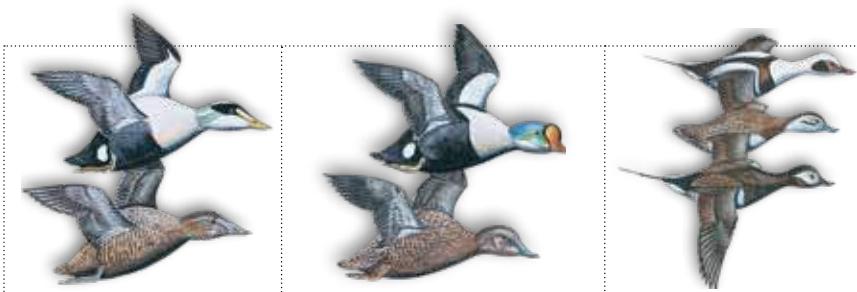
Pingasut uomajut aviksimalut ajiigiipaluktuq iliqqusiliit amma uomajukkuvliit. Tamarmi ukiuqtaqtumi qiturngiupaktut nanituinnaarningit amma aviktuqsimauqtut Ukiuqtaqtumi amma Ukiuqtaqtupasingmi sijjangini tariunginnillu naujuutasunik Kanatami kiturngiunaqsitillugu. Atuni aksurjuaraaluk katinngausut ukiukkut, ajiigiaqattangittut, kisiani katiluaqpangittut qiturngiulitqillugu. Amaulirjuat ivaqattaqtut katinngauqtaallutti, tariurmi qikiqtaralaani, angijuutini katinngausut tasiujarni

sarvaniluunniit (sikusimanngitut avalautausimajut sikumut) qiturngiurnannigittugu. Taanna katinngauqtunut iliqqusirijaq tukiqaqtuq Amaulirjuat nauttiqsusarainnaqtut kiturngiunaqsitillugu. Qingaliit aviktuqsimausut amma ivatuumnarialit Amaulirjuat qanigianginni, mikittuutaulluti qikiqtani, uvvaluunniit ungasigilluti sijjaqpaasiup nunangan. Pamiukutaalit Mitiit ivaggujut ungasigilluti, kisiani katinngauttiarunnangittut uvvaluunniit inutusuut tasiarjuit qanigianginni sijjaqpaasiup masauninginni. Suuqaimma Qingaliit amma Pamiukutaalik Mitiit ungasigiinnisaungmata, taimainninginnullu, takujausarainngittut amma nauttuqsirnirmut qiturngiunaqsitillugu, unurningit nalauttaaqtausuut ukiuvinginni qujisarniujuni.

Nanituinnaarningit

Tamarmi pingasut aviksimalut Pasivikmi amma Atlaantikmi sijjaup imanginni ukiuqtaqtillugu. Pingannangata sijjangani, Amaulirjuat ukiuqattaqtut Alaaskaup nigliani amma Aleutian Qikiqtarujunginni. Kanangnangata sijjangani, ukiuqattaqtut sijjaqpasinna Atlaantik Kanatami amma uangnakpasiani Mialganii nigliani Chesapeake Tasiujarjuanganut, Akukittuup nigliata sijjaqpasianut. Kangiqsualup Iluani unurningit (*sedentaria*) ukiuqattaqtut tariup imanginni Qikiqtat qanigiangani Kangiqsualup Iluani nigqpasiani. Qingaliit amma Pamiukutaalik Mitiit ukiuqsiuqpangmijut taakkua ajiipalungititut Amaulirjuanut. Qingaliit imainnarmiiniqsausut, amma Pamiukutaalit Mitiit niglianiqjuauniqsausut Pasivik sijjangani, Oregon uangnanganut. Pamiukutaalik Mitiit ukiugajuusungummijut tamainnik tallimani Great

Titiraqsimajut 1:
Silarjuami amma Kanatami piuqsuarnimut qanuilinganing amma nunarjuap aviksimaningit piuqsuariqarninginnut sivilliujajarialit ilanginnut tariurmianut mitirnuit.

Nunarjuami Piuqsuarnimut Qanuilinganingit ¹	ULURIANAQTUMIINKASAKTUT	ULURIANANGINNIQPAAMIITTUT	ATTUQTAUSARAITTUQ
Nunarjuap aviksimaningit Piuqsuarnimut Pijaujarialit ²	QUTTIKTUQ	QUTTIKTUMMARIK	QUTTIKTUMMARIK
Kanatami Piuqsuarnimut Qanuilinganingit (uumajut) ³	QANUINNGITTUT	ATTUQTAUSARAITTUT	QANUINNGITTUT

¹IUCN 2015, ²Kanatami Mialganillu Imarmiutat Tingmiat Aulatauninginnut Parnautimi 2004, ³CESCC 2011.

Arnarluk Amaulirjuaq nirjuq miqqulingni amma tisijumillu saunilinni sikuup ataan. (ajinnguaq: Joel Heath)

Tasialungni, unuqturjuaraalulluti nanijaugusuut (10,000-nginnik 100,000-nut) sijjait imanginni Atlaantik qitippasiani Mialganii. Amaulirjuat amma Qingaliit nirinniqsausut iqqanganiittuni qimirluqangnittuni arraagulimaq, suurlu uvilut amma miqqulingni, kisiani asinginnittau imarmiutani qimirluqangnittuni nirituinnariaqarmijut. Qingaliit nirivangmijut piruqsianit qiturngiuvviuvaktuni. Pamiukutaalit Mitiit ajiiginnigittunit nirjattaqtut, kumangni amma innarni qupirrungni amma tisijuni saunilingni. Pingasulimaani, mannilit arnait qanigjanganittuni nirivaktut, ivavingani qimailaukatuinnasuug imiriaqtaqtuni.

Pimmariuning Inungnut

Tariurmiut mitiit, piluaqtum amaulirjuat, pijaunasukkaaluit nirjaksanirmut Kanataup Ukiuqtaqtungani; manningi nuatauvaktut nirjavaktuti aulajaqtaqtillugu, ivavingillu qunigungit nuatauvaktut niurrutauqimut inigijaujunit ilanginni. Amaulirjuat angunasuktaunipaasut tariurmianut tingmiani Nunavummi, ilangit Inuit nunalingit aksualuk taakkuniga nirkattaqtut arraagulimaapalungmi (suurlu Sanikiluaq, Qikiqtani). Amaulirjuat angunasuktauningit qaujisaqtausuut arraagutamaat angunasunnirmut qaujisarnirmut apiqqutini. Taakkua titiqqaniarvikkut naksiujausuut angunasuktitut pijunnautingillu (tagvuuna ilainnangani nuattivaktut angunasunniujumit suuqamma Nunaqaqqaqsimajut niuviriatungittut pijunnautimi) uvvaluunniit isumaqsuataujut nunalingmi pilirangiulluti. Amaulirjuat angunasigiasuunut pijauvangmijut Atlaantik Kanatami amma Niu Ingalanmi, amma Kanataup Ukiuqtaqtungani ivajuit pijaunasukkaallungmijut nirjaksamut Akuktuni.

Atutsiarnirmut isumaalunniq

Taakkunangat pingsunit uomajunit, taanna Amaulirjuaq titiqsimajut quttiniqaamit atutsiarnirmut isumaaluuutauningani nunarjuami ("ulurianaqtumiinkasaktut"; takuluq Titiraqsimajut) amma

quttiniqaami atutsiarnirmut isumaalunnaqtuq sivilliujajarialik nunarjuap aviksimaninginni ("tuttiktuq"). Kanatami, Qingaliit imaittuuniraqtaujut "attarnaqtut" taakkuali Amaulirjuat amma Pamiukutaalit Mitiit Quaninnginnaraqtaulluti.

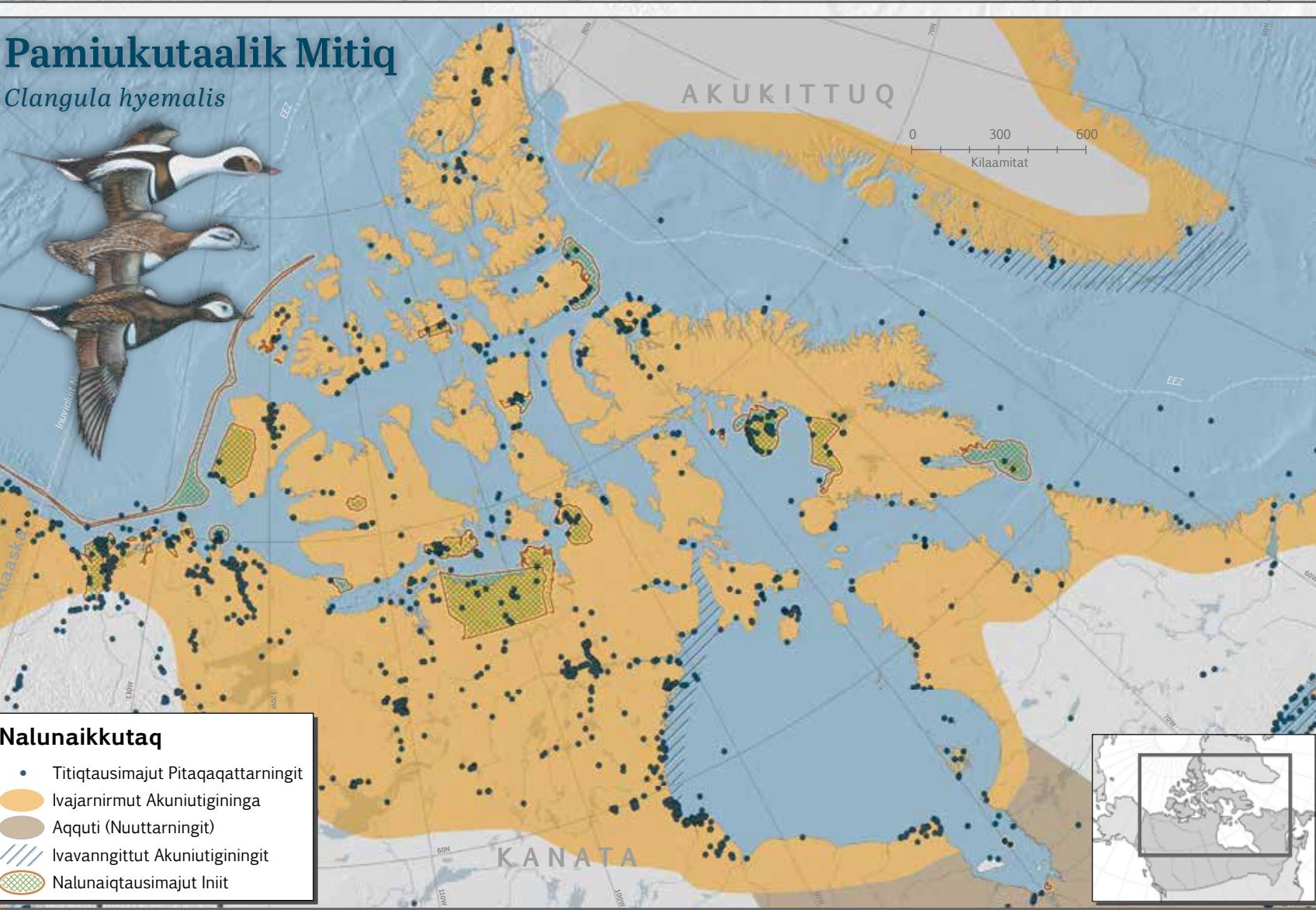
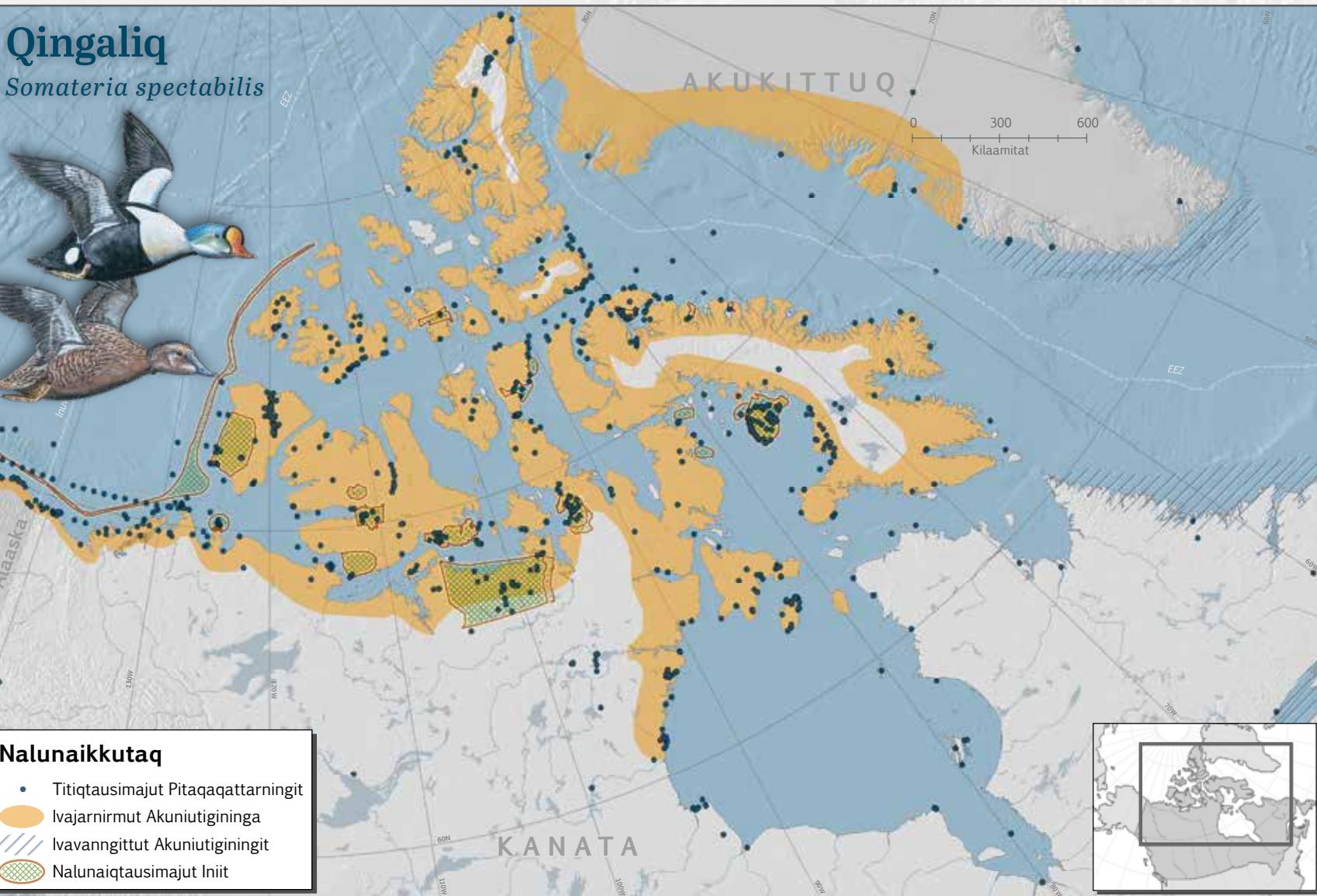
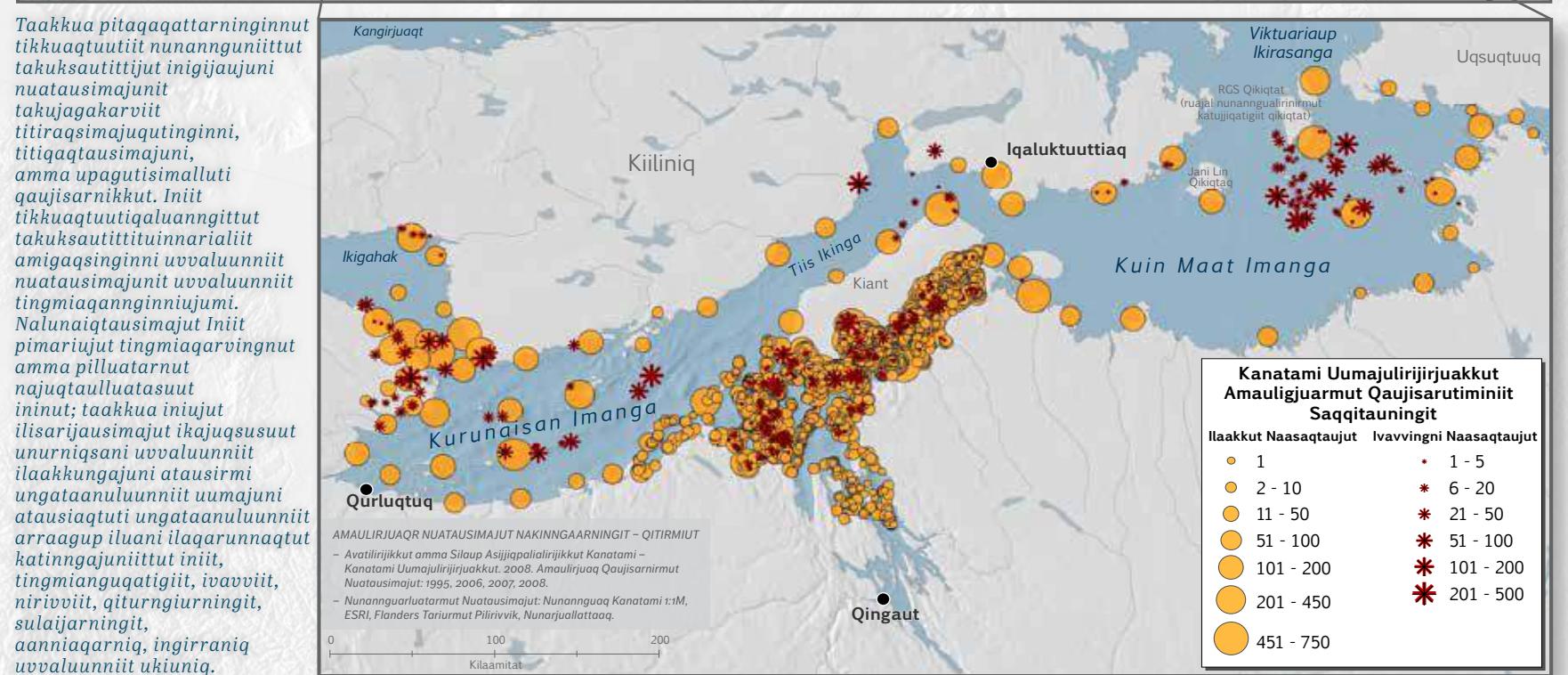
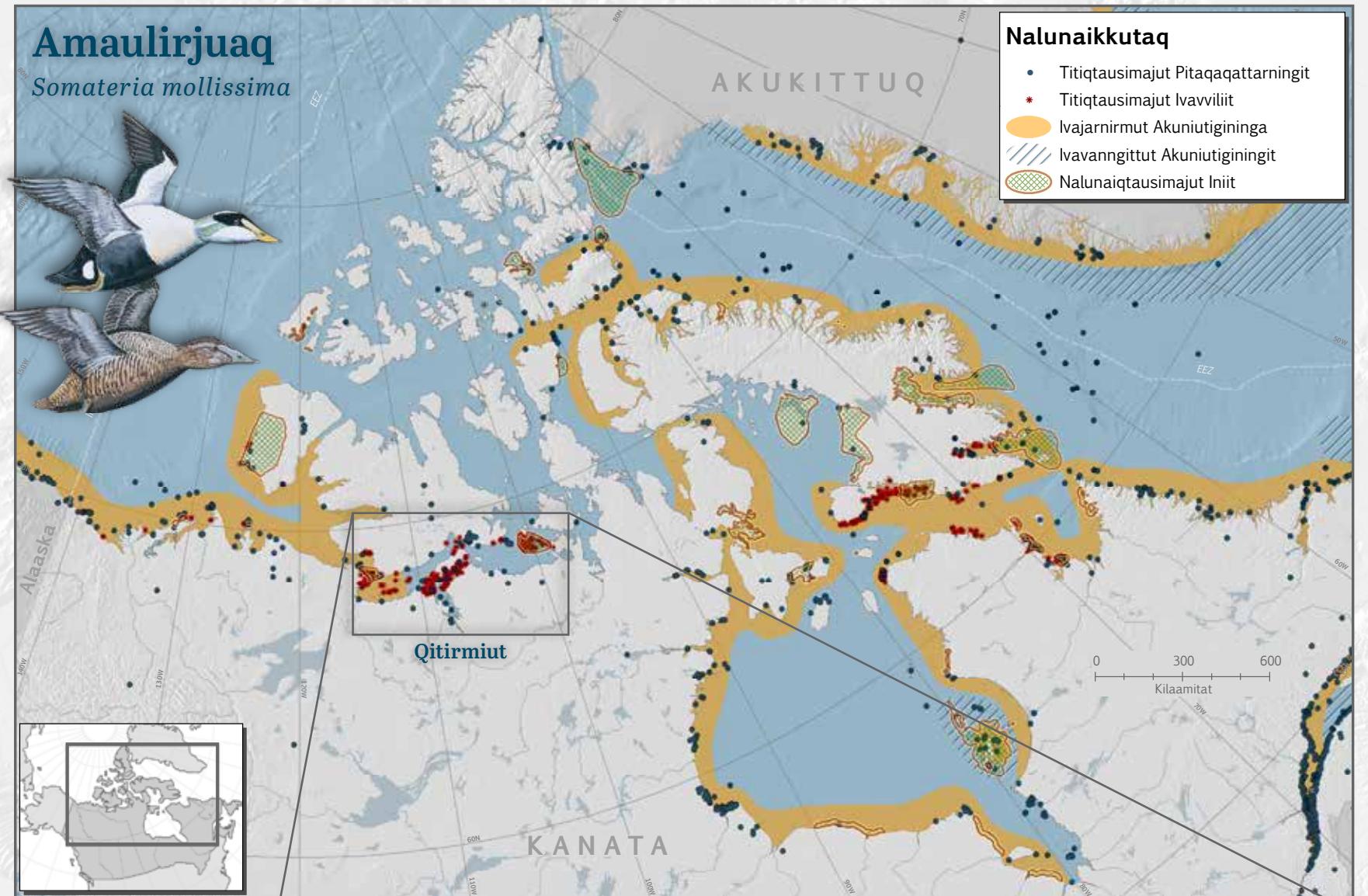
Uluranarniit tariup mitinginnut Ukiuqtaqtumi ivavinginni unuqtut, maanniilli tingmialalu pijaauqattarningit, nirjaksanirmut avvuqtauqattarningit, amma ivavvingga najangutit piujunniqpallianingit ujararniernirmut amma uqusalungmut gaasimullu qinirninginnut pijaaininginnullu. Surunnaqtut isumaaluuutauringuaqtut tariumiutanit mitirnun narjalimaami, taakkua quttkumi savirajaqasut taikanngat ukiuwigivaktanginni. Annarnaqtut aittuutausuut qaujiausimajut nigianiqattaqtillugit taakkut tariumiutanit mitirni, aksurjuaraaluk, taimagaутaunginnausuq ukiukkut turqasut. Tingmiani aanniarjiausuq maannaruuluujuq attuasimangmijut Amaulirjuani qirngiujutti Ukiuqtaqtumi, aksurjuaraaluk attuasimangmijut ilanginni katiingauqtuni. Ukiuvinginni, isumaaluuutaunipaangujut ajiigiaqattangittut atuni aviktuqsimauqtunu, kisiani ilaqrarmijut saqqivviunirmi surunnaqtuni, tariurmi surujuni (uqusaluup kuviningit), amma itijumi pivallajutaujuni. Inuit qaujimajatuqangit nalunaiqsimangmijut unurnierningit taakkuniga tauvaniqattaqtuni Amaulirjuaq unurningit Kangiqsualup Iluani, qaujiaugallalauqtuq qaujisarniujunut qiturngiunaqsitillugu.

Pijutaujut unurunnierninginntut qaujimajaujut kisiani isumajajut taimaitauninginni asijirniujuni ukiukkut sikuup qanuittuninginnu, kasuumajuq, ilangani, imarumut uummaqqtuurniujumi sijjangani.

Amigajaujut maannaujuq qaujimajaujunit

Taimaimma, anginiqapait qaujimajaujittut taakkunanga pingasunut tariumiutanit mitirnun attuiniujut silaup asijiqpallianinganut, aksurjuaraaluk sukkaligialtittijunnaqtuq ulurianaqtuni saqqijaaqtuni. Amigajaujut qaujimajaujunit suli pitali namijiaksanginni amma najuqtausuut utuqtauninginni, suurlu ivavallajuni niqksasiuqtillu.

Amaulirjuaq manningi qunirulingmi ivavingmi. (ajinnguaq: Sheila Enfield)

AMAU LIRJUAQ NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGIT

- Titiqatsusaimajut Pitaqqatattarnigit: OBIS. 2016. Nunarjaliummami qanuippalliajut Tarijurjuuni Qanuinniuuni Tukisiqirgani. Gamavavaqtiiginnittut Tarijurjuinirmut Katimajuut taakkunganga UNESCO. Atutqaujut: 17/02/2016. <http://www.iobis.org>; GBIF (Nunarjurmuni Umoanjumut Tukisiqirjuinermut Pilirivik). 2016. Uvannaqatuq: <http://www.gbif.org/>
 - Katinnguttingut Nuatausaimajut: Alexander et al. 1988. Alexander Anna Hawkings, 1988; Cornish Anna Dickson, 1997; Avatilirjikkut amma Silaup Asijjalipollalirjikkut Kanatami. 2016. Amaulirjuuaq Qujisarniit, 1965-2016; Falderauq, FG, Rail J.-F., Savard J.-P.L. 2003. "Breeding survey of Common Eiders along the west coast of Ungava Bay, in summer 2000, and a supplement on other nesting aquatic birds." Kanatami Uumajulirjirjuukkut, Kuapakni; Johnson amma Ward, 1985; Kay et al., 2006; Ward, 1979.
 - Namaaniingut Nuatausaimajut: BirdLife International amma NatureServe. 2015. Tingmiat aqjiiqiangittut nanituinaarninginnut nunannguaq nunarjumi. BirdLife International, Cambridge, UK amma NatureServe, Arlington, USA.
 - Nalunoqtausaimajut Inuit: Tingmiani Qujisarniit Kanatami. 2015. Pimmaruijut Tingmianut Inuit Kanatami Tuqqutqausaimajukuvik. Puat Ruan, Antiaru: Tingmiani Qujisarniit Kanatami. <http://www.ibacanada.org>; Kanatami Uumajulirjirjuukkut. 2016. "Key Habitat Sites for Migratory Birds in the Nunavut Settlement Area" (Aaqiqiaqtaq Mai 2016). Avatilirjikkut amma Silaup Asijjalipollalirjikkut Kanatami; Latour, P.B. amma et al. 2008. "Key migratory bird terrestrial habitat sites in the Northwest Territories and Nunavut." (3-nangi titiqaqtuq). Paippaajraulualuksausuq 114, Kanatami Uumajulirjirjuukkut; Mallory, M.L. amma AJ. Fontaine. 2004. "Key marine habitat sites for migratory birds in Nunavut and the Northwest Territories." Paippaajraulualuksausuq 109, Kanatami Uumajulirjirjuukkut.
 - Nunannguarluatarmut Nuatausaimajut: Nunannguaq Kanatami 1:1M, ESRI, Flanders Tariurmut Pilirivik, Nunarjullataaq.

QINGALIQ NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGIT

- Titiqtausimajut Pitaqqatarningit: OBIS. 2016. Nunarjuaalimmami qanuipallujut Tarirjuami Qanuinijuuini Tukisigjorvani. Gavaamotagiingittut Tarituradujirimirut Katimiqta taakkunganna UNESCO. Atuguajuaq: 17/02/2016. <http://www.iobis.org>; GBIF (Nunarjuaami Uummajunut Tukisigjorimirut Pilirivvik). 2016. Uvanngaataq: <http://www.gbiif.org/>
 - Naniimutigntuqasut: BirdLife International amma NatureServe. 2015. Tingmijat aqjiiqtingittut nonituinuarraninginnut nunannguaq nunarjuaami. BirdLife International, Cambridge, UK amma NatureServe, Arlington, USA.
 - Nalunaqtausimajut Inuit: Tingmani Oqaijsarniit Kanatami. 2015. Pimmarillut Tingmaniat Inuit Kanatami Tuqqutausimajukkuvik. Puat Ruan, Antiaru; Tingmani Oqaijsarniit Kanatami.
<http://www.ibacanada.org>; Kanatami Uumajulirjirjuakkuut. 2016. "Key Habitat Sites for Migratory Birds in the Nunavut Settlement Area" (Aqaoqiqiaqtuq Mai 2016). Avatirilirkjuktum Siloos Asijapallalirjirkut Kanatami; Latour, P.B. et al. 2008. "Key migratory bird terrestrial habitat sites in the Northwest Territories and Nunavut." (3-nogni titiqataajuq). Paippaarujaulualksasuuq 114. Kanatami Uumajulirjirjuakkuut; Mallory, M.L. amma A.J. Fontaine. 2004. "Key marine habitat sites for migratory birds in Nunavut and the Northwest Territories." Paippaarujaulualksasuuq 114. Kanatami Uumajulirjirjuakkuut.
 - Nunangnaqluarlumat Nutuaasimajut. Nunangnaq Kanatami 1:1M, ESRI, Flanders Tarirumut Pilirivvik, Nunarjuaallttaaq.

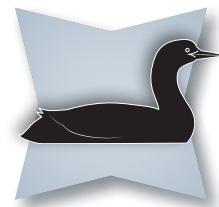
PAMIUKUTAALIIT MITIQ NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGIT

- Tiitaqtausimajut Pitaqaqattarningit: OBIS. 2016. Nunarjuaalimmami qanuupiitut Taruriuumi Qanuinjuuni Tukisigiarvngani. Gavaamautiginniqitut Taruriualirrimut Katimajut taakkunganna UNESCO. Atugtagaq: 17/02/2016. <http://www.ibobis.org/> GBIF (Nunarjuaalimmami Uumajunut Tukisigiarriurmuit Pilirivik) 2016. Uwanngaatqu: <http://www.gbf.org/>

Naminningut Nuatausimajut: BirdLife International amma NatureServe. 2015. Tingmiat aqjigiaqtingut naniutinnaarmingnunut nunangaaqunaq norjaumi. BirdLife International, Cambridge, UK amma NatureServe, Arlington, USA.

Nalanaqtuausimajut Inuit: Tingmian Qajusarniit Kanatami. 2015. Pimmarjuut Tingmianut Inuit Kanatami Tugtuqtausimajukkuvit. Puat Ruan, Antioriut; Tingmiani Qajusarniit Kanatami. <http://www.ibocanada.org/>; Kanatami Uumajalirjirijaaukkt. 2016. "Key Habitat Sites for Migratory Birds in the Nunavut Settlement Area" (Aqqejiaqtaaq Mai 2016). Avatilirjikkut amma Silaja Asijjutpalialirjikkut Kanatami; Latour, P.B. et al. 2008. "Key migratory bird terrestrial habitat sites in the Northwest Territories and Nunavut." (3-niganit ittaqtaujuq). Paippaarrjalaukasuuq 114. Kanatami Uumajalirjirijaaukkt; Mallory, M.L. amma AJ. Fontaine. 2004. "Key marine habitat sites for migratory birds in Nunavut and the Northwest Territories." Paippaarrjalaukasuuq 109. Kanatami Uumajalirjirijaaukkt.

Nunangaaqluatuarmut Nuatausimajut: Nunangaaq Kanatami :t:M, ESRI, Flanders Taruriuumi Pilirivik, Nunarjuaallataaq.

UKIUQTAQTUMI-IVAJATTUT TARIURMIUT MITIIT – 2

Qaulluqtami isarulik Scoter, Surf Scoter, amma Qirniqtaq Scoter

SIJJAQPASINGMI AMMA TARIURMI TINGMIAT

- Kanguit
- **Tariurmiut mitiit**
- Qaqsaq
- Tariurmiut tingmiat
- Sijjamiut tingmiat

Qanuilinganirijatuqangit

Tisamani ajigiinnigittuni scoter-talik nunarjuarmi, pingasut qiturniusut Kanataup Ukiuqtaqtupasingani amma Ukiuqtaqtuup ininginni. Scoters ajiungittut, silikut tariumiut mitiit. Qaulluqtami isarulit Scoters (*Melanitta fusca*) anginiqaangujut, angusallut uqumainniliit tickillugu 2 kilugraamnik. Qirniqtaq Scoters (*M. americana*) avalluangani mikinniqsat Qaulluqtami isarulinnik Scoters-nik, amma Surf Scoters (*M. perspicillata*) anginingit akunniqsuqtut. Scoters qiturngiulisut marruunnik arraaguqaliqtillugit, manntaasuut tisamaujuqtunik quliunngiluaqtunut atuni ivajaraangami. Tukisigarutit innait annaumanasuarnginnut amigaktut, kisiani quttitkummariuq (quliini arraagunit ungataanulunni) tamainnut pingasut uumajuntu.

Scoters ajiigipaluktuni iliqqusiliit amma uumajukkuviliit, aviktuqsimaqtut Ukiuqtaqtupasingmi amma attiniqsami Kanataup Ukiuqtaqtungani qiturngiunaqstillugu. Qaulluqtami isarulit Scoters nunarjuarmi ukiuqtaqtulimaami qiturngiupaktut nanituinnaq amma, Kanatami Mialiganillu, qiturngiupaktut uumajuqarvingni prairie-uniraqtajuni Kanataup qitiani amma Puritis Kalampiap nunappasingani. Surf Scoters Kanatami Mialiganillu qiturngiusut, ungasiktiliaqtut ilangit takujaugajuut Juurap uanganakpasi. Qirniqtaq Scoter maannaruluulaqtuq aviktausimajut taassusinga Common Scoter-mi (*M. nigra*) Juurapmi; qiturngiupaktut Kanatami Mialiganillu qassiinnat Rasaup kanangnanganiingmjut. Qirniqtaq Scoters qiturngiunasugijausuut marruiliqqangajuni

unurniujuni. Kanangnangani katinngauqtut taavingga Kangiqsualuup lluuta pingannangani Laapatuamut unurniqpaat Kuapak tarrangiittut. Pingannangani katiingauqtut Ualirnirmiut Kuungata pingannangani pigiasut Nunatsiarmi, sijjaqpasikkut amma ilanginnut Alaaskaup qitianut. Maannaruluulaqtuq qaujisautinut amma qaujisarnirmut nuatausimajut nalungaiqsijut qiturngiurnirmut namiqattarninginni Qirniqtaq Scoters amma nunami najugarvilit Kangiqsualuup lluuta pingannangani, isumaqtaqtuq taakkua kanangnangani amma pingannangani qiturngiuqtut aviksimannigtiunnarialit. Scoters aksurjuaraaluk katinngausut ukiukkut, angijuutaulluti ajiqiiqattangittut, kisiani katiluaq pangattut qiturngiuqtiillugit. Qaulluqtami isarulit Scoters ivaqattaqtut unuqtualuulluti katinngalluti, qikiqtaralaaniqsausuut, ilaanniggut ivaqatiqasut naujarnik amma imiqqatalarni. Surf amma Qirniqtaq Scoters ungasinniqsausuut qiturngiuqtiillugit amma ivaqattaqtut inuutuulluti tasiralaat amma masait qanigjaani.

Nanituinnaarningit

Tamarmi pingasut scoter aviksimajut kanangnangani amma pingannangani sijjait imanginni Kanatami Mialiganillu ukiungutillugu, kanangnarmiut qiturngiuqtut ingirrasut Atlaantik sijjangani amma pingannangani qiturngiuqtut ingirrasut Pasivik sijjangani. Pasivik sijjangani, tamainni pingasut umajut taavaniisut Aleutian Qikiqtanginni nigliuanut taununga Baja Kalifuaニア ilangutan. Atlaantik sijjangani, tamainni pingasut umajut scoters

Titiraqsimajut 1:
Silarjuarmi amma Kanatami piuqsuarnirmut qanuilinganinga amma nunarjuap aviksimaniningi piuqsuariaqarninginnut sivulluijjaujarialit scoters-nut.

Nunarjuarmi Piuqsuarnirmut Qanuilinganingit ¹	ISUMAALUGIJAUNNGINNIQPAAQ	ISUMAALUGIJAUNNGINNIQPAAQ	ULURIANAQTUMIUKASAKTUT
Nunarjuap aviksimaniningit Piuqsuarnirmut Pijaujarialit ²	QUTTIKTUMMARIK	QUTTIKTUMMARIK	QUTTIKTUMMARIK
Kanatami Piuqsuarnirmut Qanuilinganingit (uumajuit) ³	QANUINNGITTUT	QANUINNGITTUT	QANUINNGITTUT

¹IUCN 2015, ²Kanatami Mialiganillu Imarmiut Tingmiat Aulatauninginnut Parnautimi 2004, ³CESCC 2011.

Katinngauqtalui Surf Scoters. (ajjinggaq: Paul Colangelo)

Atutsiarnirmut isumaalunniq

Nutarjulimaami, Qirniqtaq Scoter titiqtausimajut quttiniqpaamit atutsiarnirmut isumaalunnaqtut ("ulurianaqtumiukasaktut"), taannali Qaulluqtami isarulik amma Surf Scoter titiqsimajut imaa "isumaalugijaunnginniapaangulit." Tamainni pingasut, kisiani, atutsiarnirmut siuvulluijjaujarialit nunarjuap aviksimaniningi ("quttiktummarik"), amma isumajaujut imailingalluti "qanuuningittut" Kanatami (takulugu Titiraqsimajut).

Ulurianarutautuinnarialit scoters-nut Ukiuqtaqtumi ivavinginni unuqtut, manniiliu tingmialallu pijauqattarningit, nirjaksanirmut Kanataup Ukiuqtaqtungani; manningi ilaannikkut nuatauvaktut nirjavaktuti aujalisaqtillugu. Qiturngiurunngittunut angunasunnuvaktuq anginiqsarjuangujuq amma, arraagunit aturataaqtuni, 40,000–50,000 scoters-nik angunasuksimajut Mialigait kanangnaturangani.

Pimmariuninga Inungnut

Tariurmiut mitiit asingititut, scoters pijaunusavangmijut nirjaksanirmut Kanataup Ukiuqtaqtungani; manningi ilaannikkut nuatauvaktut nirjavaktuti aujalisaqtillugu. Qiturngiurunngittunut angunasunnuvaktuq anginiqsarjuangujuq amma, arraagunit aturataaqtuni, 40,000–50,000 scoters-nik angunasuksimajut Mialigait kanangnaturangani.

Angusalluk Surf Scoter tisijuni saunilinni nirjuq. (ajjinggaq: Nigel Tate)

Amigarijaujut maannaujuq qaujimajaujunit

Unuqtunit qaujimajaqangittut scoters-nut Kanataup Ukiuqtaqtungani, qassinginniuningit amma qanuilinganit, unurninginnut qanuilinganit, unurninginnut aqqijumaningit, amma aktuiniujut inungnut angunasuktauningit. Qaakkanniagut, qaujimajaqluanngittut silaup asijjipallianinganut attuiniutuinnarialiit, suurlu masaujut panipallianingit nunami qiturngiurivuaktut, aksurliqtitsikkannituinnarialit ulurianavagiqtuni. Tukisiumaniqtaakkannirniq unurningita angininginnut amma qanippallianinginnut atutsiarnirmut amma aulattinirmut sivulluijjaujuq tariurmiutanut mitirnut, taakkualimalu pingasut scoters.

Qaulluqtami isarulik Scoter

Melanitta fusca

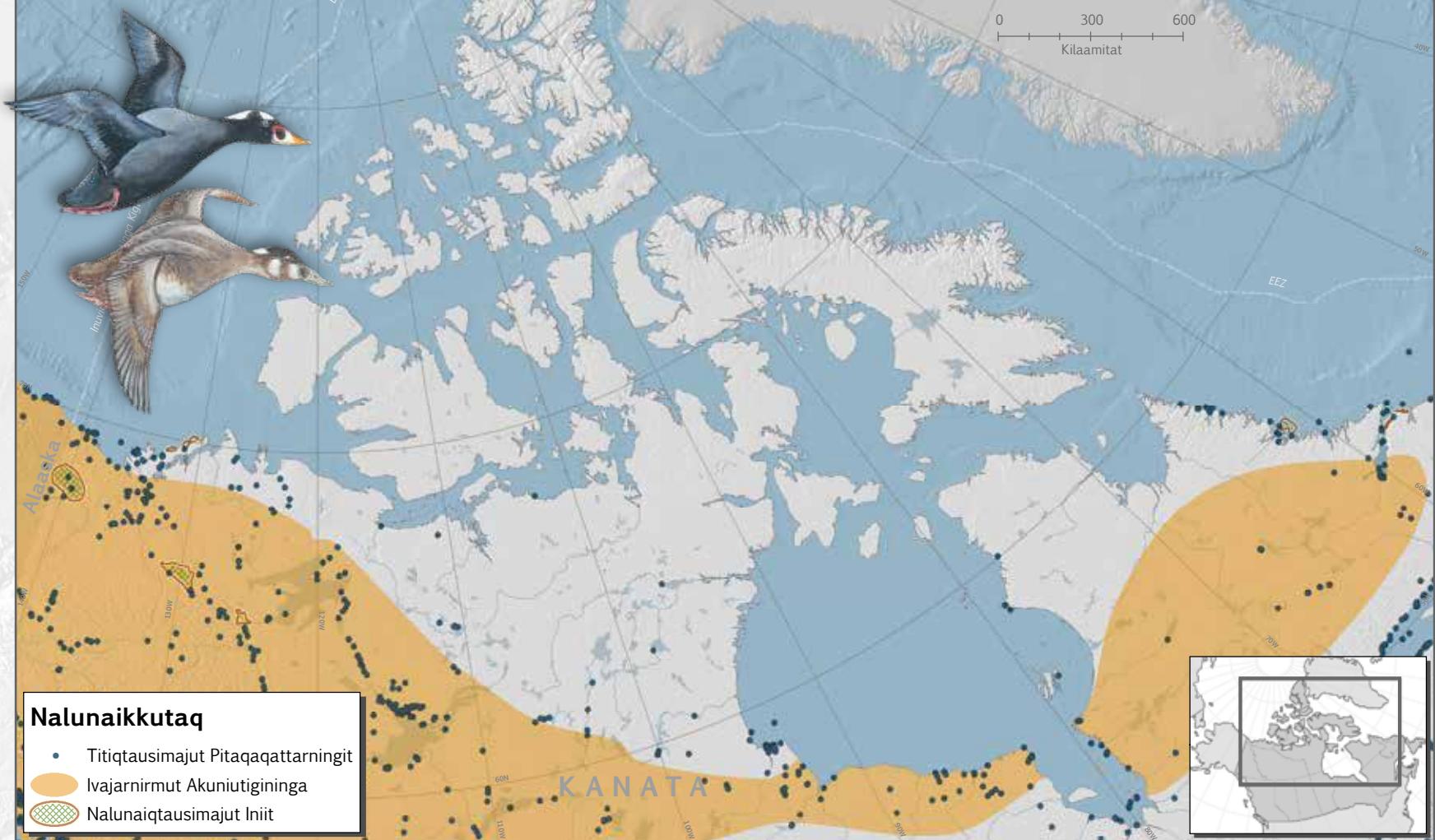

QAULLUQTAMI ISARULIK SCOTER NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGIT

- Titiqtausimajut Pitaqaqattarningit: OBIS. 2016. Nunajualimami qanuipallijut Tarijuami Qanuinniujini Tukisigiarvingani. Govamaatiginingitit Tarijuulinimut Katimajut taakkungangna UNESCO. Ikoqivik. http://www.ibis.org/katimajutauqj_uvani_2016/02/17/; GBIF (Nunajumi Uumajut Tukisigiarimut Pilirivik). 2016. Uvangaqtaaq. <http://www.gbif.org/>
- Nominningit Nuatusimajut: Consortium Gauthier & Guillemette - G.R.E.E. 1990. Complexe Grande-Baleine. Avant-projet Phase II. Compte-rendu des observations de la reproduction des Macreuses dans le péninsulaire du Québec. Hydro-Québec, vice-présidence Environnement, Saint-Romuald, Québec, 59 mappiqtaaq, Consortium Gauthier & Guillemette - G.R.E.E. 1992. Complexe Grande-Baleine. Avant-projet Phase II. Étude de l'avifaune et du castor : aire de reproduction des macreuses dans le péninsulaire du Québec-Labrador. Rapport présenté à Hydro-Québec, vice-présidence Environnement, Montréal, Québec, 35 mappiqtaaq; Consortium Gauthier & Guillemette - G.R.E.E. 1993. Complexe Grande-Baleine. Avant-projet Phase II. Étude de l'avifaune et du castor : description et utilisation de l'habitat d'élevage des macreuses à l'est 1990. Rapport présenté à Hydro-Québec, vice-présidence Environnement, Saint-Romuald, Québec, 54 mappiqtaaq; Benoit, R., A. Reed, R. Laluomie amma G. Morissette. 1991. Utilisation par la sauvagine des habitats côtiers de la baie de Many Islands, baie James. Rapport présenté au Service écologique, Direction Ingénierie et Environnement, Société d'énergie de la Baie James, 62 mappiqtaaq; Benoit, R., A. Reed amma R. Laluomie. 1992. Utilisation par la sauvagine des habitats côtiers de la côte nord-est de la baie James, été 1991. Rapport présenté au Service écologie, Direction Ingénierie et Environnement, Société d'énergie de la Baie James, 62 mappiqtaaq; Benoit, R., R. Laluomie amma A. Reed. 1993. Étude de la sauvagine sur la côte-est de la baie James - 1992. Société d'énergie de la Baie James, 91 mappiqtaaq; Benoit, R., A. Reed amma R. Laluomie. 1994. Étude de la sauvagine sur la côte nord-est de la baie James - 1993. Rapport présenté au Service écologie, Direction Ingénierie et Environnement, Société d'énergie de la Baie James, 113 mappiqtaaq; Benoit, R., R. Laluomie amma A. Reed. 1996. Étude sur la Bernache cravant et la Macreuse à ailes blanches (côte nord-est de la baie James - 1995). Rapport présenté au Service écologie, Société d'énergie de la Baie James, 55 mappiqtaaq; Soward, J.-P.L. 1977. Étude de la faune avienne dans les bassins de la Grande rivière de la Baie et de la Petite rivière de la Baie James (été 1976). Rapport pour Hydro-Québec, Direction de l'Environnement, GB-BIOP-CO-77-3. Eco-Recherches Ltée, Pointe-Claire, Québec, 132 mappiqtaaq; Avatilirijikut amma Silaup Asijapalalirijikut Kanatomi - Kuopakmi. 2014. Ivajarnivit Scoter-nut Qaissasimajut nuatausimajutit nuatausimajut. Avatilirijikut amma Silaup Asijapalalirijikut Kanatomi - Kuopakmi. 2010. Qaissasimajut nuatausimajut qausiputut pilirit. Soqquissimangitut nuatausimajut. Avatilirijikut amma Silaup Asijapalalirijikut Kanatomi - Kuopakmi. 2012. Qaissasimajut nuatausimajutit nuatausimajut pilirit. Soqquissimangitut nuatausimajut.
- Nalunaiqtausimajut Inuit: Timanion Qaissasirnit Kanatomi. 2015. Pimmaruiut Tingmanut Inuit Kanatomi Tugaqtausimajukkut. Puat Ruan, Antiarua. Timanion Qaissasirnit Kanatomi. <http://www.ibacanada.org/Kanatomi/Uumajulirijiruukkut>. 2016. "Key Habitat Sites for Migratory Birds in the Nunavut Settlement Area" (Aqqigiaqtaaq Mai 2016). Avatilirijikut amma Silaup Asijapalalirijikut Kanatomi; Latour, P.B. et al. 2008. "Key migratory bird terrestrial habitat sites in the Northwest Territories and Nunavut." (3-nogni titiqatauqja). Paippaarijaukauksuq 114, Kanatomi Uumajulirijiruukkut; Mallory, M.L. amma A.J. Fontaine. 2004. "Key marine habitat sites for migratory birds in Nunavut and the Northwest Territories." Paippaarijaukauksuq 109, Kanatomi Uumajulirijiruukkut.
- Nunangguuarutarmut Nuatausimajut: Nunangguaq Kanatomi 1:M, ESRI, Flanders Tariurmuit Pilirivik, Nunarjallataaq.

Surf Scoter

Melanitta perspicillata

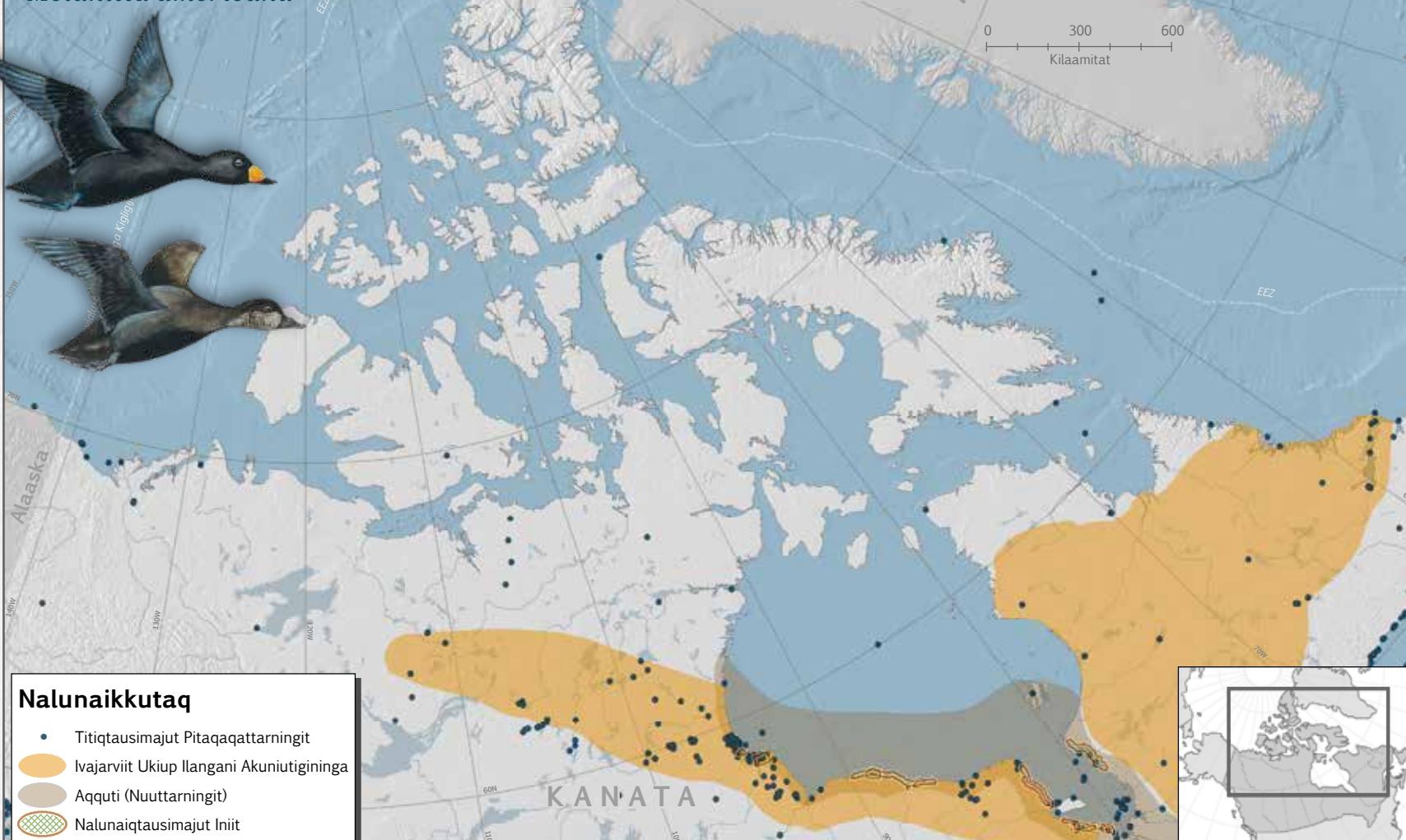

SURF SCOTER NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGIT

- Titiqtausimajut Pitaqaqattarningit: OBIS. 2016. Nunajualimami qanuipallijut Tarijuami Qanuinniujini Tukisigiarvingani. Govamaatiginingitit Tarijuulinimut Katimajut taakkungangna UNESCO. Ikoqivik. http://www.ibis.org/katimajutauqj_uvani_2016/02/17/; GBIF (Nunajumi Uumajut Tukisigiarimut Pilirivik). 2016. Uvangaqtaaq. <http://www.gbif.org/>
- Nominningit Nuatusimajut: Birdlife International amma NatureServe. 2015. Tingmat aijigingitit naruinuornaingitit nunangguq nuatausimajut. Birdlife International, Cambridge, UK amma NatureServe, Arlington, USA. 2017. Qirniqtaq Scoter Nominningit Nunangguq. <https://seaduckiv.org/meet-the-sea-ducks/black-scorer/>
- Nalunaiqtausimajut Inuit: Tingmanion Qaissasirnit Kanatomi. 2015. Pimmaruiut Tingmanut Inuit Kanatomi Tuqqutauqsimajukkut. Puat Ruan, Antiarua. Timanion Qaissasirnit Kanatomi. <http://www.ibacanada.org/Kanatomi/Uumajulirijiruukkut>. 2016. "Key Habitat Sites for Migratory Birds in the Nunavut Settlement Area" (Aqqigiaqtaaq Mai 2016). Avatilirijikut amma Silaup Asijapalalirijikut Kanatomi; Latour, P.B. et al. 2008. "Key migratory bird terrestrial habitat sites in the Northwest Territories and Nunavut." (3-nogni titiqatauqja). Paippaarijaukauksuq 114, Kanatomi Uumajulirijiruukkut; Mallory, M.L. amma A.J. Fontaine. 2004. "Key marine habitat sites for migratory birds in Nunavut and the Northwest Territories." Paippaarijaukauksuq 109, Kanatomi Uumajulirijiruukkut.
- Nunangguuarutarmut Nuatausimajut: Nunangguaq Kanatomi 1:M, ESRI, Flanders Tariurmuit Pilirivik, Nunarjallataaq.

Qirniqtaq Scoter

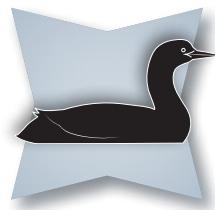
Melanitta americana

Taakkua pitaqaqattarninginnut tikkuaqtuutii nunangguinittut takuksautittijut inigiajuni nuatausimajunit takujagakarviit titiraqsimajuqutinginni, titiqaqtausimajuni, amma upagutismalluti gaujisarnikkut. Inuit tikkuaqtuutigaluarnngittut takuksautittiuinnarialit amigaqsinginni uvvaluunniit nuatausimajunit uvvaluunniit tingmiaqginniujumi. Nalunaiqtausimajut Inuit pimariujut tingmiaqarvingnut amma pillutarnut najuqtaulluatasuut ininut; taakkua iniujut ilisarijau simajut ikajuqsusuut unurniqsanit uvvaluunniit ilaakkungajuni atausirmi ungataanuluunniit uumajuni atausiqatut ungataanuluunniit arraagup iluani ilaqrarunaqqtut katingajuniittut inuit, tingmianguatigii, ivavviit, nirivvit, qiturngiurningit, sulaijarningit, aanniaqarniq, ingirraniq uvvaluunniit ukiuniq.

QIRNIQTAQ SCOTER NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGITDATA

- Titiqtausimajut Pitaqaqattarningit: OBIS. 2016. Nunajualimami qanuipallijut Tarijuami Qanuinniujini Tukisigiarvingani. Govamaatiginingitit Tarijuulinimut Katimajut taakkungangna UNESCO. Ikoqivik. http://www.ibis.org/katimajutauqj_uvani_2016/02/17/; GBIF (Nunajumi Uumajut Tukisigiarimut Pilirivik). 2016. Uvangaqtaaq. <http://www.gbif.org/>
- Nominningit Nuatusimajut: Birdlife International amma NatureServe. 2015. Tingmat aijigingitit naruinuornaingitit nunangguq nuatausimajut. Birdlife International, Cambridge, UK amma NatureServe, Arlington, USA. 2017. Qirniqtaq Scoter Nominningit Nunangguq. <https://seaduckiv.org/meet-the-sea-ducks/black-scorer/>
- Nalunaiqtausimajut Inuit: Tingmanion Qaissasirnit Kanatomi. 2015. Pimmaruiut Tingmanut Inuit Kanatomi Tuqqutauqsimajukkut. Puat Ruan, Antiarua. Timanion Qaissasirnit Kanatomi. <http://www.ibacanada.org/Kanatomi/Uumajulirijiruukkut>. 2016. "Key Habitat Sites for Migratory Birds in the Nunavut Settlement Area" (Aqqigiaqtaaq Mai 2016). Avatilirijikut amma Silaup Asijapalalirijikut Kanatomi; Latour, P.B. et al. 2008. "Key migratory bird terrestrial habitat sites in the Northwest Territories and Nunavut." (3-nogni titiqatauqja). Paippaarijaukauksuq 114, Kanatomi Uumajulirijiruukkut; Mallory, M.L. amma A.J. Fontaine. 2004. "Key marine habitat sites for migratory birds in Nunavut and the Northwest Territories." Paippaarijaukauksuq 109, Kanatomi Uumajulirijiruukkut.
- Nunangguuarutarmut Nuatausimajut: Nunangguaq Kanatomi 1:M, ESRI, Flanders Tariurmuit Pilirivik, Nunarjallataaq.

UKIUQTAQTUMI-IVAJATTUT QAQSAUT

Qaqsauq, Tuuligjuaq, amma Pasivik Qaqsauq

**SIJJAQPASINGMI
AMMA TARIURMI
TINGMIAT**

- Kanguit
- Tariurmiut mitiit
- Qaqsauq
- Tariurmiut tingmiat
- Sijjamiut tingmiat

Qanuilinganirijatuqangit

Qaqsaut sukkaittumi innarusuut, timingit angipaluktut innauliqtillugit uumakutaanniqaasut amma attittumi qiturngiusut. Tamarmik tallimat qaqsaut (ilagitt Gaviidae) pitaqaqtut Kanatami Mialiganillu, tamarmik qiturngiusut Ukiuqtaqtumi. Pingasut taakkunangat, kisiani, atuqpaktut Kanataup Ukiuqtaqtungani nunarjuap aviksimaninginni qiturngiurnirmut – qaqsauq (*Gavia stellata*), Tuuligjuaq (*Gavia adamsii*), amma Pasivik Qaqsauq (*Gavia pacifica*). Tamaainni pingasut tingmiat ivaqattaqtut imattiavangmi uvvaluunniit tasirjungni attittumi sijjami amma nunami inigajaujuni. Qaqsaut niriqsausuut tariup imanginni, asingilli qaqsaut nirivaktut qiturngiuringinni, iqaluit anginingit naammkpatu innarnut qiturnganullu, uvvaluunniit tasirni qanittuni.

Nanituinnaarningit

Qiturngiunaqsitillugu, Qaqsaut amma Tuuligjuaq namituinnaasuut nunarjuap Ukiuqtaqtungani, taakkuali Pasivik Qaqsaut naniaugajusuut Kanataup Ukiuqtaqtungani, Alaaskami, amma Saipiuriaup uangnangani. Suuqaimma qaqsaut qiturngiuringit namituinnaarmata nunami, aksururnaqtuq naasanasuktugit amma nauttiqsurnirmut, tautunnguarlugilli katinngauqattaqtualut tingmiat asingit. Qiturngiurnangitillugu, tamaannik pingasut qaqsaut Kanataup Ukiuqtaqtunganiipattut naniausuut tariup sijjangita imanginni. Qaqsaut aviksimasuut Pasivik amma Atlaantik Tariurjuanginni ukiukkut. Ingiratillugit,

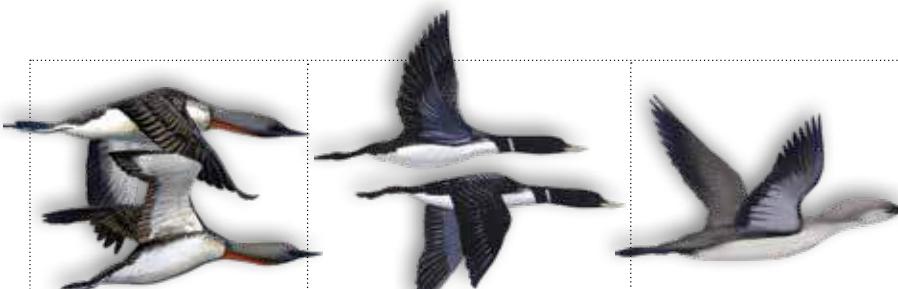
tingmiat ukiuqattaqtut Atlantik sijjangani Kangiqsualup Iluani aqquaalaunnginninginni Siqinirmiunut amma Great Tasialunnut nigianuuqpaliallillugit. Tuuligjuaq qiturngiuqtut Kanataup Ukiuqtaqtungata qitiani amma ualiningani amma Alaaskami ukiuqpaktut Pasivik uangnangata sijjangani tikippaktut nigianut Kaalivuaniaup uangnanganut amma Quqsutqaq Tariurmut Pasivik pingannangani. Pasivik Qaqsaut ukiuqattaqtut Pasivik kananganangata sijjanginni Alaaskami Miksikuumut.

Pimmariuninga Inungnut

Kanataup Ukiuqtaqtulimaangani, tamaannik qaqsaut ilaannikkut nirjaksanijauvaktut, manningillu avvuqtatuinnarialit nirjaksanirmut asujalisaqtilugu, angunasuktauluaraalungittuugalut. Taimaittutuqauvuq, Ukiuqtaqtuup ilangani, qaqsaut sulungit, sauningit, amingillu uppirlirinirmut atuqtauqattalauqtut (suurlu tuuligjuaq Alaaskami), amma qaqsaut takauaugajusuungummijut sanannguagarni, asininnillu sanajaujuni, unikkaaqtuanillu, uppirlirinirmut kasuumattiaqtut Nunaqaqqaqsimajunut.

Atutsiarnirmut isumaalunniq

Tuuligjuaq titiqtausimajuq quttiktumi atutsiarnirmut isumaalunnaqtumi nunarjuami ("ulurianaqtumiikasaktut"), taakkuali Qaqsaut amma Pasivik Qaqsaut qanuinnginraqtajut ("isumaalugijaunnginnipaaq"; takulugu Titiraqsimajut 1). Kanatami, Tuuligjuaq

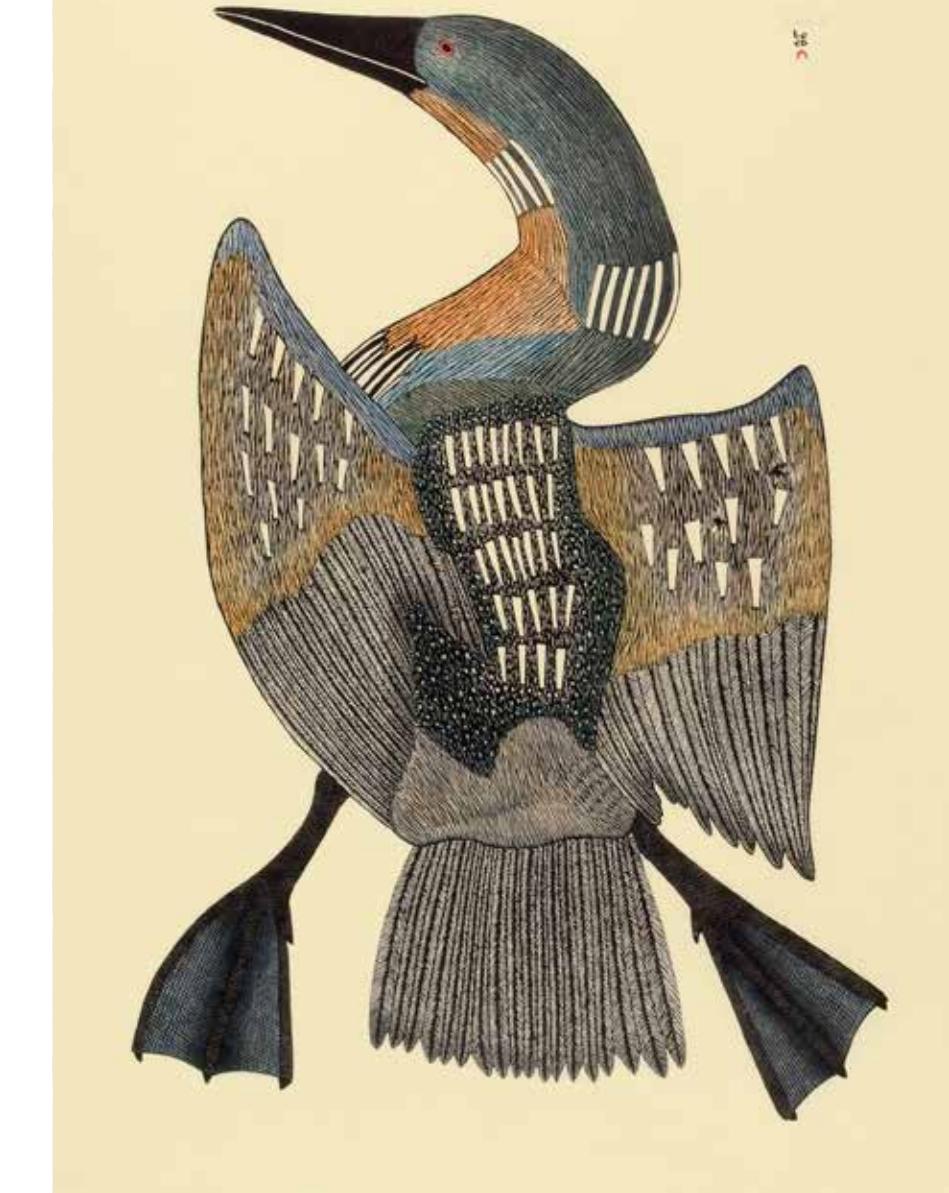

Titiraqsimajut 1:

Silarjuami amma nunarjuap aviksimaninginni piuqsuarnimut qanuilinganigut qaqsaut.

Nunarjuami Piuqsuarnimut Qanuilinganigut ¹	ISUMAALUGIJAUNNGINNIPAAQ	ULURIANAQTUMIIKASAKTUT	ISUMAALUGIJAUNNGINNIPAAQ
Nunarjuap aviksimaningit Piuqsuarnimut Piujaujarialit ²	ISUMAALUNNARJUAQTUQ	ISUMAALUNNARJUAQTUQ	ISUMAALUUTAUPALUKTUQ
Kanata (Isaruit Imaup Qulaagut) ³	ISUMAALUNNALUANNGITUQ	TUKISIGIARUTINI AMIGAKSIUQ	TUKISIGIARUTINI AMIGAKSIUQ
Kanatami Piuqsuarnimut Qanuilinganigut (uumajuit) ⁴	QANUINNGITTUT	QANUINNGITTUT	QANUINNGITTUT

¹IUCN 2015, ²Kanatami Mialiganillu Imarmiutat Tingmiat Aulatauninginnut Parnautimi, Kushlan et al. 2002, ³Milko et al. 2003, ⁴CESCC 2001.

"qanuinnginraqtajutuq" uvvaluunniit nunattiviusimattiqtuq. Qaqsauq amma Tuuligjuaq titiqsimajut "tingmiat atutsiarnirmut isumaalunnaqtut" Mialigami Iqalulirinirmut amma Uumajulirijirjuakkunginnut.

Qaqsaut attuqtausaraittut sijjami uqusalup kuvininginnut qiturngiuringinni amma ukiuvinginni, tamanna pilikkanirunnaqtuq usikattautinut umiarjournat Ukiuqtaqtumi. Asingit ulorianarniit taakkunungat tingmiat Ukiuqtaqtumi ivavinginni taakkuangungmijut nirjaksanirmut avvuqtauqattarningit, iqlugasuutinut pijuauqtarningit, ivavingita najugangita piujunniqpallianingit ulavitauningillu ujararniarnirmut amma uqsalungmugt gaasimullu qiniringinnut piijaininginnullu, surunnaqtunut, asingillu aktuanit silaup asijjiqpallianinganut. Ukiuvinginni, isumaaluutauniqpaat ajigiviangittut uumajunut, kisiani pijaqaqsiutiqtarningit kiinaijanirmut iqlugasuaqtinut, surunnaqtunut, amma itijumi anurimut uummaqquiliunirmut pivalliatitsinirmut. Ilangit uvvaluunniit tamaanni ulorianarutit qaqsaunut aksurulikkanirunnaqtut attuanijuunit silaup asijjiqpallianinganut, suurlu nirvaktangita atuinauninginni.

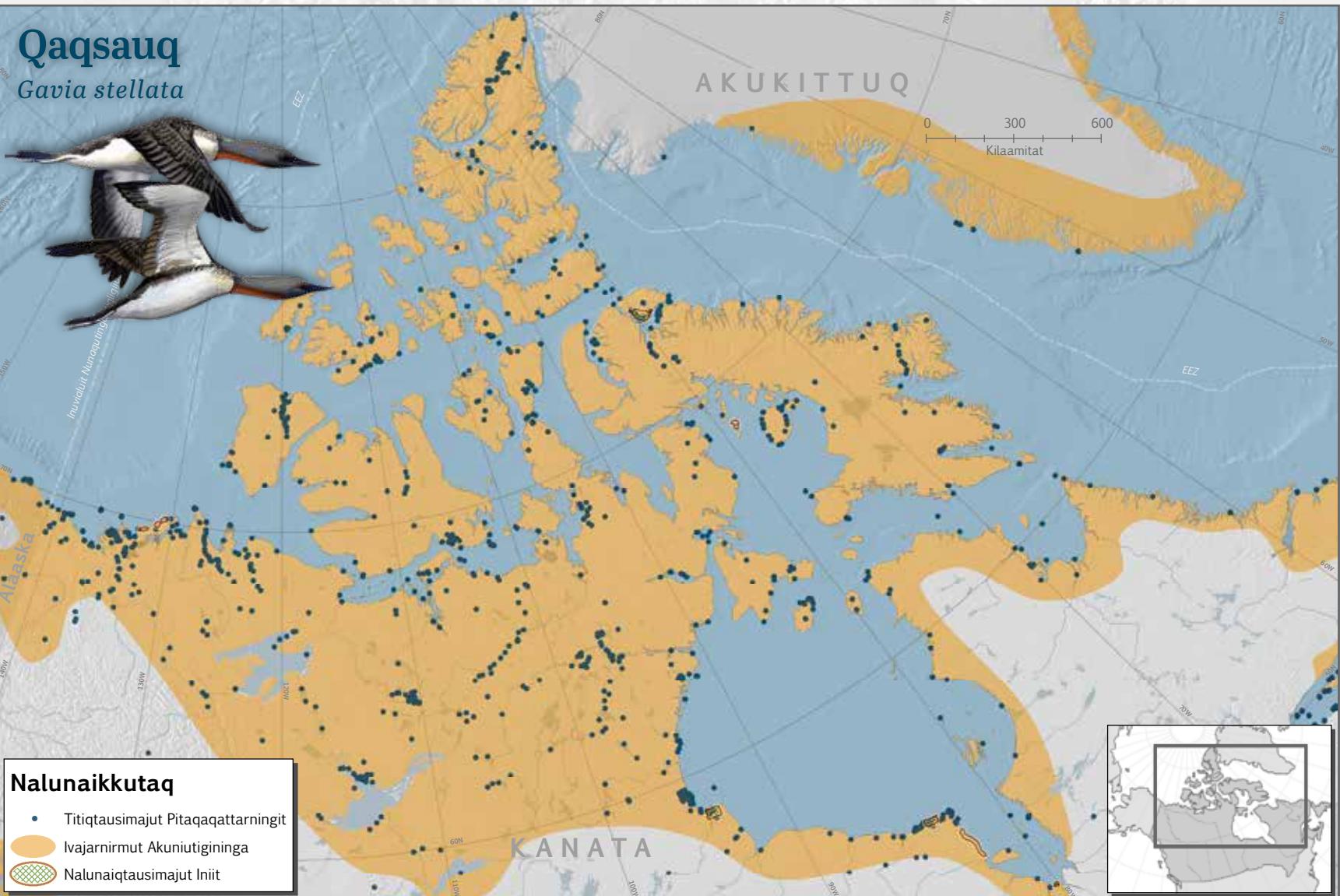
Amigarijaujut maannaujuq quajimajaujunit

Tukisigarutiksagaqluanngittuq maannaujuq annaumanasuarinermut uvvaluunniit angunktauvangninginnut taakkununga uumajunut namiiqattarninginnut Kanataup Ukiuqtaqtungani. Nanituinnaarninginnut tukisigarutit amigaktut namiiqiksanginni qangakkullu, amma tunngaviqarniqsaujut nunalinni Nunaqaqqaqsimajut quajimajanginni, takauqattaqtutuquninginni, amma quajimajitat isumajianginni. Angijumi aaqqiksuqsimsaqtaqtumi quajisaqsimajuqanngittuq taakkununga; taimaimmat aturunnaqtut tukisigarutit naniinnginnut amma unurninginnut amma qanuippallianinginnut amigaksijut. Ungasiktumuungajut nunarjuap aviksimaninginni nuatausimajut saqqiaqtaqtut uqaqtut asijjiqsimaluanngittut taakkua Pasivik Qaqsauq amma Qaqsaut unurninginni amma unrunniivalliajut taakkua Tuuligjuaq. Ilangit qangattaqtitausimajukkut quajisautit Tuuligjuaq amma Qaqsaut atuqtasimajut maannamaa ukiuni pingannangani Kanata amma Mialigani.

Qulaani: Pasivik Qaqsauq amma qiturnganga. (ajinnguaq: Michael S. Quinton)

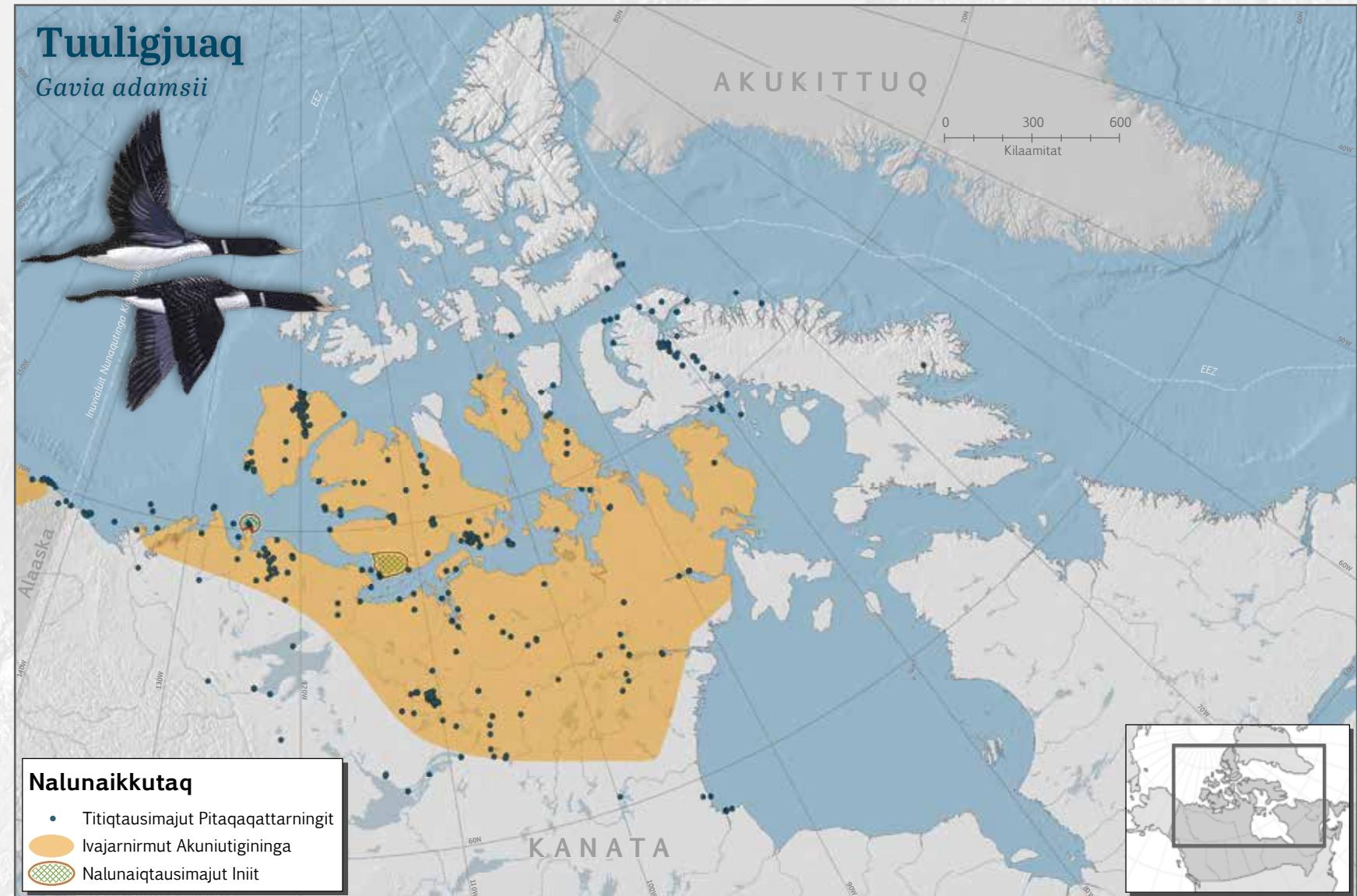
Qulaani saumiani: Qaqsaut takauaugajusuungummijut sanannguagarni, asininnillu sanajaujuni, unikkaaqtuanillu, uppirlirinirmut kasuumattiaqtut Nunaqaqqaqsimajunut. (titiqtugaq: Mayoreak Ashoona, Tuulirjuaq, 2009 Ujararnu Titiqtugarvingani)

Qulaani taliqpiani: Qaqsauq ivajuq. (ajinnguaq: Wayne Lynch)

QAQSAQ NUATAUSIMAJUT NAKINNAARNINGIT

- Titiqtausimajut Pitaqaqtarningit: OBIS. 2016. Nunarjuallimmiini canuippallajut Tarirjuami Qanuinngijuni Tukisigiarvingani. Gavamaatqigjinnigittut Tarirjuallimminut Katimajut taakkunganngaa UNESCO Atuatajuaq: 17/02/2016. <http://www.iobis.org>; GBIF (Nunarjuami Uumajunut Tukisigiarimirut Pilirivik) 2016. Uvanngaaqtuaq: <http://www.gbif.org/>
- Nominingit Nuatausimajut: Birdlife International amma NatureServe. 2015. Tingmiat oijiginnigittut nunannguuringnimut nunannguaq nunarjuami. Birdlife International, Cambridge, UK amma NatureServe, Arlington, USA.
- Nalunaiqtausimajut Inuit: Tingmiani Qajisarniit Kanatami. 2015. Pimmarujut Tingmianut Inuit Kanatami Tuqqutauismajukkuvik. Puut Ruan, Antario: Tingmiani Qajisarniit Kanatami. <http://www.ibacanada.org>; Kanatami Uumajulirijjuakkut. 2016. "Key Habitat Sites for Migratory Birds in the Nunavut Settlement Area" (Aqqigiaqtug Mai 2016). Avatilirijjukut amma Silaup Asijapallirijjukut Kanatami; Latour, P.B. et al. 2008. "Key migratory bird terrestrial habitat sites in the Northwest Territories and Nunavut." (3-nogni titiqtautujaq). Paippaarijaulakusuq 114. Kanatami Uumajulirijjuakkut; Mallory, M.L. amma A.J. Fontaine. 2004. "Key marine habitat sites for migratory birds in Nunavut and the Northwest Territories." Paippaarijaulakusuq 109. Kanatami Uumajulirijjuakkut.
- Nunangnguularuarmut Nuatausimajut: Nunannguaq Kanatami 1:1M, ESRI, Flanders Tarirumut Pilirivik, Nunarjuallattaq.

TUULIGJUAQ NUATAUSIMAJUT NAKINNAARNINGIT

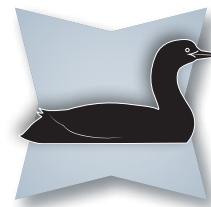
- Titiqtausimajut Pitaqaqtarningit: OBIS. 2016. Nunarjuallimmiini canuippallajut Tarirjuami Qanuinngijuni Tukisigiarvingani. Gavamaatqigjinnigittut Tarirjuallimminut Katimajut taakkunganngaa UNESCO Ikoogivik: <http://www.iobis.org> (katimajutaujuaq uaven 2016/02/17); GBIF (Nunarjuami Uumajunut Tukisigiarimirut Pilirivik) 2016. Uvanngaaqtuaq: <http://www.gbif.org/>
- Nominingit Nuatausimajut: Birdlife International amma NatureServe. 2015. Tingmiat oijiginnigittut nunannguuringnimut nunannguaq nunarjuami. Birdlife International, Cambridge, UK amma NatureServe, Arlington, USA.
- Nalunaiqtausimajut Inuit: Kanatami Uumajulirijjuakkut. 2016. "Key Habitat Sites for Migratory Birds in the Nunavut Settlement Area" (Aqqigiaqtug Mai 2016). Avatilirijjukut amma Silaup Asijapallirijjukut Kanatami; Latour, P.B. et al. 2008. "Key migratory bird terrestrial habitat sites in the Northwest Territories and Nunavut." (3-nogni titiqtautujaq). Paippaarijaulakusuq 114. Kanatami Uumajulirijjuakkut; Mallory, M.L. amma A.J. Fontaine. 2004. "Key marine habitat sites for migratory birds in Nunavut and the Northwest Territories." Paippaarijaulakusuq 109. Kanatami Uumajulirijjuakkut.
- Nunangnguularuarmut Nuatausimajut: Nunannguaq Kanatami 1:1M, ESRI, Flanders Tarirumut Pilirivik, Nunarjuallattaq.

Taakkua pitaqaqtarninginnut tikkuaqtuutit nunannguniittut takuksautittijut inigijaujuni nuatausimajunit takujagakarviit titiraqsimajuqutinginni, titiqaqtusimajuni, amma upagutismalluti qaujisarnikkut. Inuit tikkuaqtuutiqaluanngittut takuksautittiuinnarialit amigaqsinginni uvvaluunniit nuatausimajunit uvvaluunniit tingmiaqannginni jumi. Nalunaiqtausimajut Inuit pimariujut tingmiaqarvingnul amma pilluatarnut najuqtaullatasuut ininut; taakkua inijuit ilisirajausimajut ikajusqasut unurniqsani uvvaluunniit ilaakkungajuni atausirmi ungataanuluunniit uumajuni atausiqatutit ungaatanuluunniit arraagup iluanu ilaqarunnaqtut katinngajuniittut inuit, tingmianguqatigii, ivavviit, niriiviit, giturngiuningit, sulaijarningit, aanniaqarniq, ingirraniq uvvaluunniit ukiuniq.

PASIVIK QAQSUAQ NUATAUSIMAJUT NAKINNAARNINGIT

- Titiqtausimajut Pitaqaqtarningit: OBIS. 2016. Nunarjuallimmiini canuippallajut Tarirjuami Qanuinngijuni Tukisigiarvingani. Gavamaatqigjinnigittut Tarirjuallimminut Katimajut taakkunganngaa UNESCO Atuatajuaq: 17/02/2016. <http://www.iobis.org>; GBIF (Nunarjuami Uumajunut Tukisigiarimirut Pilirivik) 2016. Uvanngaaqtuaq: <http://www.gbif.org/>
- Nominingit Nuatausimajut: Birdlife International amma NatureServe. 2015. Tingmiat oijiginnigittut nunannguuringnimut nunannguaq nunarjuami. Birdlife International, Cambridge, UK amma NatureServe, Arlington, USA.
- Nalunaiqtausimajut Inuit: Tingmiani Qajisarniit Kanatami. 2015. Pimmarujut Tingmianut Inuit Kanatami Tuqqutauismajukkuvik. Puut Ruan, Antario: Tingmiani Qajisarniit Kanatami. <http://www.ibacanada.org>; Kanatami Uumajulirijjuakkut. 2016. "Key Habitat Sites for Migratory Birds in the Nunavut Settlement Area" (Aqqigiaqtug Mai 2016). Avatilirijjukut amma Silaup Asijapallirijjukut Kanatami; Latour, P.B. et al. 2008. "Key migratory bird terrestrial habitat sites in the Northwest Territories and Nunavut." (3-nogni titiqtautujaq). Paippaarijaulakusuq 114. Kanatami Uumajulirijjuakkut; Mallory, M.L. amma A.J. Fontaine. 2004. "Key marine habitat sites for migratory birds in Nunavut and the Northwest Territories." Paippaarijaulakusuq 109. Kanatami Uumajulirijjuakkut.
- Nunangnguularuarmut Nuatausimajut: Nunannguaq Kanatami 1:1M, ESRI, Flanders Tarirumut Pilirivik, Nunarjuallattaq.

UKIUQTAQTUMI-IVAJATTUT TARIURMIUT TINGMIAT

Qaqulluq, Naujaq, amma Akpaq

SIIJAQPASINGMI
AMMA TARIURMI
TINGMIAT

- Kanguit
- Tariurmiut mitiit
- Qaqsaq
- **Tariurmiut tingmiat**
- Sijjamiut tingmiat

Qanuilinganirijatuqangit

Unoqtut tariurmiut tingmiat sukkaittumia innarusuut, timingit angipaluktut innauliqtillugit uumakutaanniqsausuut amma attitumi qiturngiusut. Pingsut tingmiat uvaniqataqut aksualuk aijigiingittuni iliqqusiliit amma uumajukkuviliit, kisiani pirjuqaqtut Ukiuqtaqtumi. Tamainni pingasut uumajut katinngausuut, amma ivaqattaqtut upaktausarainangittuni, innarunni Ukiuqtaqtuuq imangita qanigijaani, piluaqtumi sarvani, pimmariugijaujut niqisqasiusnirmut. Qaqulluit amma akpait unungittuni angijuutini Ukiuqtaqtumi ivaviliit katinngauqtuni (10,000 tingmiat ungataanut) qaujimajauttaqutu Kanatami, pijariakittuq taakkuninga inini nauttiqsujariksa. Imailingamma, Naujat (*Papophila eburnea*) ivaqattaqtut qattiuuallut (60 tingmiat tungaani) upaktaujunnnangirjaqtuni naujtausuuni qaqqalaangittumi, nunappasimmi, nunatanani (ujarainnarni innaarunni qaqqalunniluunniit), ajurnarutausuut naniaunirmut amma nauttiqsuqtaunirmut.

Nanituinnaarningit

Pingasut nunarjuap ukiuqtaqtungani nanituinnaaqtut, amma Kanatami takujuagajunniqsausuut Ukiuqtaqtuuq kanangnangan. Qaqulluit (*Fulmarus glacialis*) katinngausuut nanituinnaq Qikiqtaaluk kanangnangan. Tallurutiup Imanganut amma Ausuittuup Imangata qanigjaanut. Ilangit qattiuuallit katinngauqtut (80 tingmiat tungaani) saqqiajmijut Niuvanlan

amma Laapatuami. Akpait (*Uria lomvia*) katinngajut naniaugajunniqsausuut Kangiqsualuup Ilua uangnangan amma Sullualummi, amma Sannirutiup Imangata uangnangan amma Sannirutiullu amma Ausuittuup Imanginni. Tamakkii taakkua uumajut angijuutit katinngauqtut naniausuungummijut Alaaskami. Kanatami Mialiganillu, kisiani, Naujat ivaqattaqtut Nunavut uangnanganitaq, piluaqtumi Tallurutiup Imangata qanigjangan.

Arraagutamaat nuunninginni, Naujat taimainginnasut, uangnanganinniqsausuut amma sikuup qanigijaani ukiulimaq, taakkuali Qaqulluit amma Akpait niganuuniqsausuut, sikusimannigittunut. Qaqulluit qiturngiuqtut Kanataup Quttiktingani ingirraqattaqtut Laapatuap Tariunganut amma Atlaantik Tariurjuap unangnakpasianut Sannirutiup Imangagut amma Qikiqtaaluup Ikirasangagut. Akpait ingirraqattarmijut Sannirutiup Imangagut amma Sullualukkut taikunga Qikiqtaaluup Ikirasanganut, imaanuukkaniqtut amma tasiujarjuarnu Niuvanlan amma Laapatuam qanigjangan, ununginniqsat Akukittuup nigippasianuusut, amma niganut Mialigait sijjangani taununga Atlaantik qitippasianut.

Pimmariuninga Inungnut

Tariurmiut tingmiat manningillu pijauunasuut nunarjuap Ukiuqtaqtulimaangani. Qaqulluit angunasuktausut ilanginnut ukiuqtaqtumiunut (suurlu Faroe

*Titiraqsimajut 1:
Silarjuarmi amma
nunarjuap aviksimaninginni
piuqsuarnimut
qanuilinganingit
niruaqtusimajunit
tariurmiutanit tingmianit.*

Nunarjuarmi Piuqsuarnimut Qanuilinganingit ¹	ISUMAALUGIJAUUNGINNIQPAAQ	ULURIANAQTUMIINKASAKTUT	ISUMAALUGIJAUUNGINNIQPAAQ
Nunarjuap aviksimaningit Piuqsuarnimut Pijaujariallit ²	ISUMAALUUUTAUPALUKTUQ	ISUMAALUUUTAUPALUKTUQ	ISUMAALUUUTAUPALUKTUQ
Kanata (Isaruit Imaup Qulaagut) ⁴	MAANNAUJUQ ATTARNAQTUMIINGITTUQ	ISUMAALUNNARJUQATUQ	ISUMAALUUUTAUPALUKTUQ
Kanatami Piuqsuarnimut Qanuilinganingit (uumajuit) ³	ATTUQTAUSARAITTUT	ATTARNAQTUMIITTUQ	QANUINNGITTUT

¹IUCN 2015, ²Kanatami Mialiganillu Imarmiutat Tingmiat Aulatauninginnut Parnautimi, Kushlan et al. 2002, ³Milko et al. 2003, ⁴CESCC 2011.

Innaq Naujaq siqinirmiittut Ukiuqtaqtuuup sikuani. (ajjinnguaq: Philip Mugridge)

Qulaani saumiani: Akpait sinaani (ajjinnguaq: Design Pics Inc). Qulaani taliqpiani: Qaqulluq ingirrajuq tariup qulaagut. (ajjinnguaq: Arterra Ajjinggaat Uqalimaagaqarvik)

Amigarijaujut maannaujuq quajimajaujunit

Qassiuuningit amma qiturngiuringit taakkua qaqulluit amma akpait quajimajauttaqut, kisiani ilangit katinngauqtut Nunavuumi quajisaqtusimangnitut taimangani 1970-nginni. Qiturngiurnirmut nanituinnaarningit amma kajusiniqatsiarningit Naujarnut tukisiumajaunginniqsaujut. Niriqtarningit nanituinnaarningit tingmianit qiturngiuqtunit, sulaijarningit, ingirranirmut aqquqtit, amma qiturngiungitllugit naujattaqtangita aturningit, namiqatarningit amma/uvvaluunniit uummaksautinut quanuiningit, aksualuk tukisiumajaungnitut tamainut pingasunut uumajunut. Attujauningit silaup asijiqpal-lianingan, sikuliringal, nirivaktangita nanituinnaarningit, amma ulavitauningit tariup avatingani quajimajaunginniqaangujut taakkunungu Ukiuqtaqtumi tariurmi tingmangujunut.

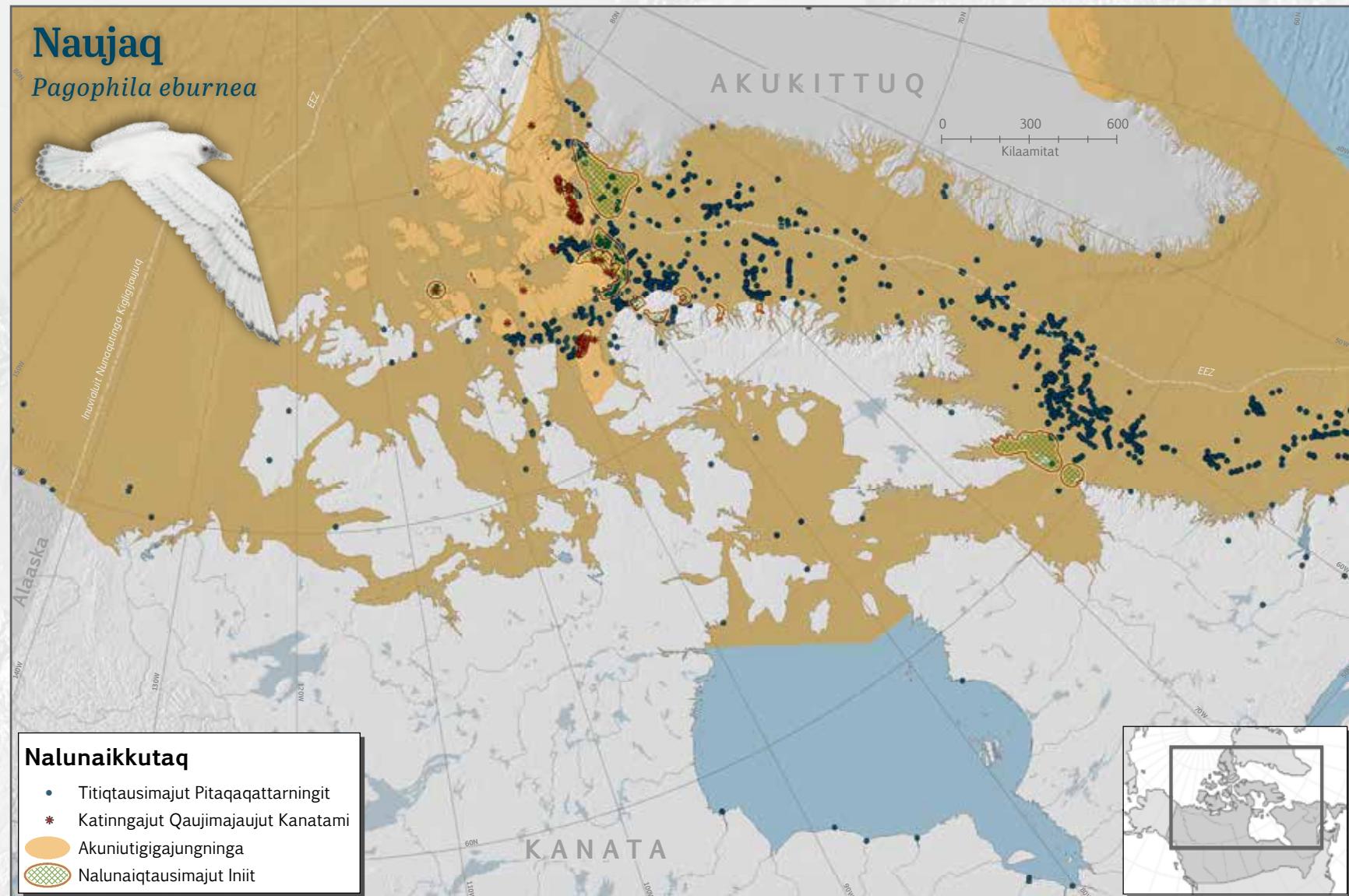
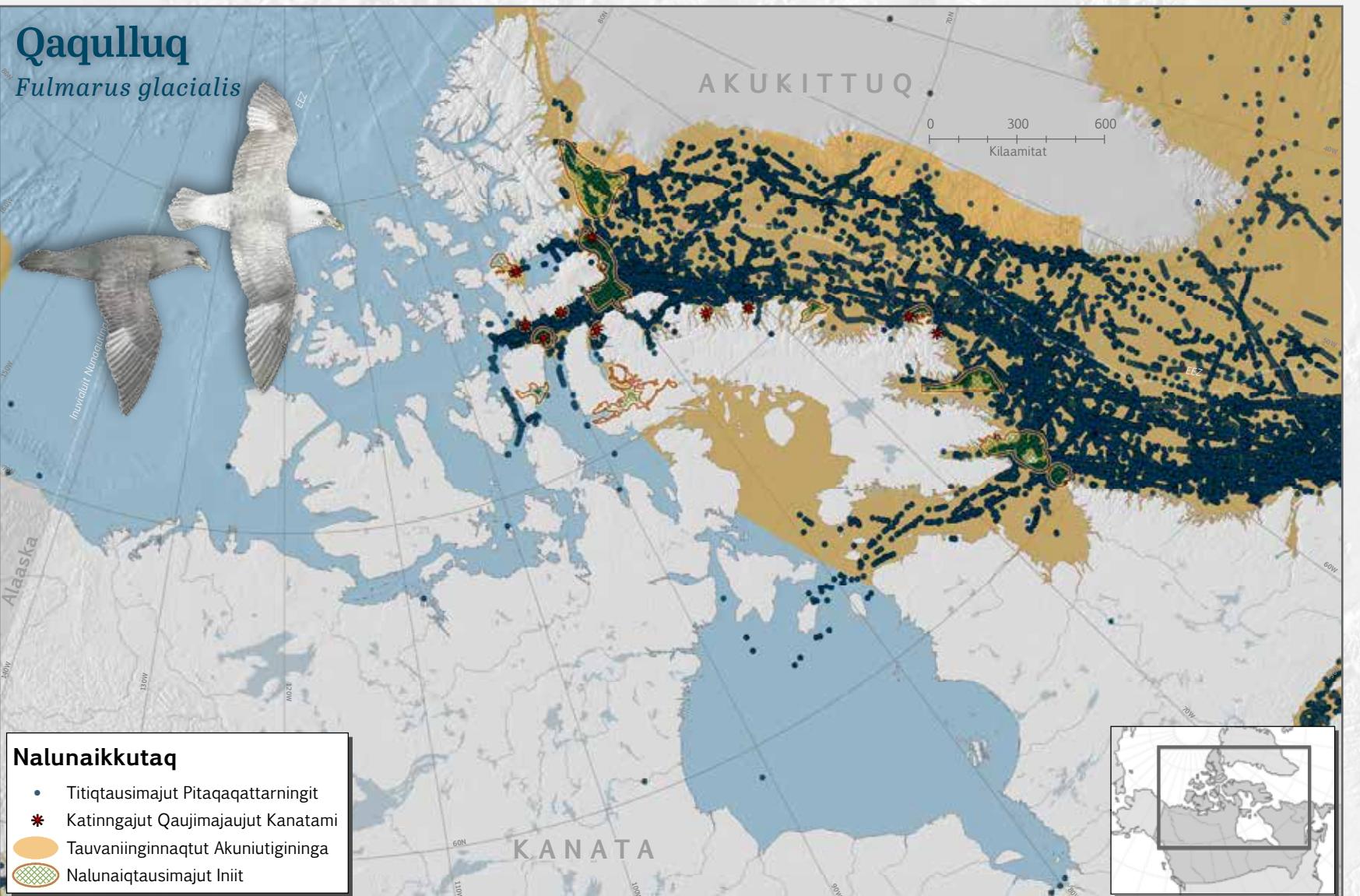
Atutsiarnirmut isumaalunniq

Taakkulimaat pingasut tariurmiut tingmiat, kiggaqtijuit Kanataup Ukiuqtaqtungani, isumagiujaujut "atutsiarnirmut isumaalunnaqtut" nunarjuap aviksimaninginni (takulugu Titiraqsimajut 1). Naujat titiqtasimangmjauq "quttiktuq atutsiarnirmut isumaalunniq" nunarjulimaami ("ulurianaqtumiikasaktut"). Qaujisarniit Kanataup Ukiuqtaqtungani taikani 2002–11-mi takuksautittijut taakkua Naujat amisuurunniqpalliajut 80 pusantimi arraaguni avatini, Inuit quajimajatuqangit uqaqtuq unurunniqpalliaakanitunnarrialit akunkanniq. Ungasiktumuungajumi nauttiqsurnirmut qassiarnik Akparnik katinngauqtun takussautittivuq unurningit quanuiningikutaqsimajut. Qaqulluit unurningit taikani Prince Leopold Qikiqtangani, kisiani, unurunniqsimaqqujiliqut.

Naujait amisuurunniiruarningit ukiuni atusaqtuni suli nalunajaqtusimangittuq, avatimittut surunnaqtut, piluaqtumi aqirruuaq, pimmariuqatauinnariila. Akpait amma qaqulluit surunnaqtuqtaarunnarmijut, piluaqtumi surunnaqtuni turaangajuni auktajuuni.

*Akpait katinngajut Aqpatuqjuarmi, Nunavut.
(ajjinnguaq: Jennifer Provencher)*

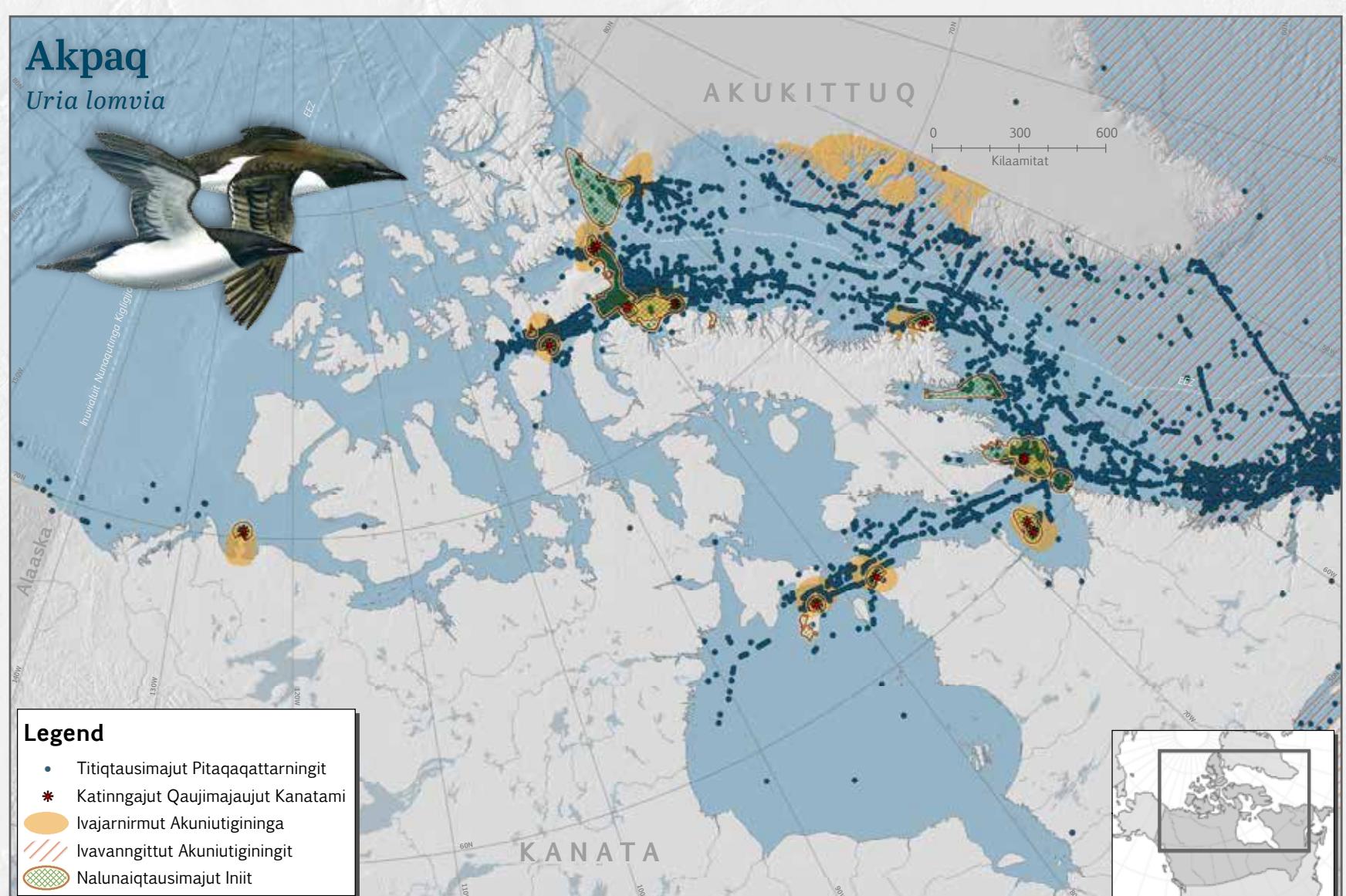

QAQULLUQ UATAUSIMAJUT NAKINNAARNINGIT

- Titiqtausimajut Pitaqaqtarningit: OBIS. 2016. Nunarjuallimmi annupolligijut Tarjurjuami Oonuunnguutlun Tukisigiarvingani. Gavamaatigilingitut Tarjurjuallinimut Katimajuit taakkunganna UNESCO. Ikaagivik. <http://www.iobis.org> (katmajutaujuq uvan 2016/02/17); GBIF (Nunarjuarmi Uumajutut Tukisigiarimirut Pilirivik). 2016. Uvanngaataq: <http://www.gbif.org/>
- Nalunaiqtausimajut: BirdLife International amma NatureServe. 2015. Tingmat aijjiqilingittut nunaatuaarnginnut nunannguag nunarjuarmi. BirdLife International, Cambridge, UK amma NatureServe, Arlington, USA.
- NalunaikkutAQ: Tingmiani Qaujisarnit Kanatami. 2015. Pimmariujut Tingmanut Inuit Kanatami Tukquqasimajukkut. Puut Ruun, Anterit. Tingmiani Qaujisarnit Kanatami. <http://www.ibcanada.org>; Kanatami Uumajulirjirjukkut. 2016. "Key Habitat Sites for Migratory Birds in the Nunavut Settlement Area" (Aqqejjigatok Ma 2016). Avatilirjikkuut omma Silaup Asijiqpalolirjikkuut Kanatami; Latour, P.B. et al. 2008. "Key migratory bird terrestrial habitat sites in the Northwest Territories and Nunavut" (3-nqani titaqtautiaq). Paippaajaukalukasuuq 114. Kanatami Uumajulirjirjukkut; Mallory, M.L. amma A.J. Fontaine. 2004. "Key marine habitat sites for migratory birds in Nunavut and the Northwest Territories." Paippaajaukalukasuuq 109. Kanatami Uumajulirjirjukkut.
- Katinngajut: Kanatami Uumajulirjirjukkut. 2016.
- Nunannguularuarmut Nuatausimajut: Nunannguaq Kanatami 1:1M, ESRI, Flanders Tariumut Pilirivik, Nunarjuallattaq.

NAUJAQ NUATAUSIMAJUT NAKINNAARNINGIT

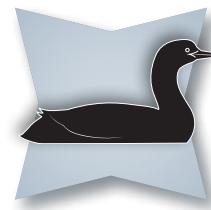
- Titiqtausimajut Pitaqaqtarningit: OBIS. 2016. Nunarjuallimmi annupolligijut Tarjurjuami Oonuunnguutlun Tukisigiarvingani. Gavamaatigilingitut Tarjurjuallinimut Katimajuit taakkunganna UNESCO. Ikaagivik. <http://www.iobis.org> (katmajutaujuq uvan 2016/02/17); GBIF (Nunarjuarmi Uumajutut Tukisigiarimirut Pilirivik). 2016. Uvanngaataq: <http://www.gbif.org/>
- Nalunaiqtausimajut: BirdLife International amma NatureServe. 2015. Tingmat aijjiqilingittut nunaatuaarnginnut nunannguag nunarjuarmi. BirdLife International, Cambridge, UK amma NatureServe, Arlington, USA.
- NalunaikkutAQ: Tingmiani Qaujisarnit Kanatami. 2015. Pimmariujut Tingmanut Inuit Kanatami Tukquqasimajukkut. Puut Ruun, Anterit. Tingmiani Qaujisarnit Kanatami. <http://www.ibcanada.org>; Kanatami Uumajulirjirjukkut. 2016. "Key Habitat Sites for Migratory Birds in the Nunavut Settlement Area" (Aqqejjigatok Ma 2016). Avatilirjikkuut omma Silaup Asijiqpalolirjikkuut Kanatami; Latour, P.B. et al. 2008. "Key migratory bird terrestrial habitat sites in the Northwest Territories and Nunavut" (3-nqani titaqtautiaq). Paippaajaukalukasuuq 114. Kanatami Uumajulirjirjukkut; Mallory, M.L. amma A.J. Fontaine. 2004. "Key marine habitat sites for migratory birds in Nunavut and the Northwest Territories." Paippaajaukalukasuuq 109. Kanatami Uumajulirjirjukkut.
- Ivavviit Katimngajut: Kanatami Uumajulirjirjukkut. 2016.
- Nunannguularuarmut Nuatausimajut: Nunannguaq Kanatami 1:1M, ESRI, Flanders Tariumut Pilirivik, Nunarjuallattaq.

Taakkua pitaqaqtarninginnut tikkuaqtuutit nunannguniittut takuksautittijut inigijaujuni nuatausimajunit takujagakarviit titiraqsimajuqutinginni, titiqaqtasimajuni, amma upagutisimalluti qaujisarnikkut. Inuit tikkuaqtuutiqaluuanngittut takuksautittiuinnarialiit amigaqsinginni uvvaluunniit nuatausimajunit uvvaluunniit tingmiaqanginniujumi. Nalunaiqtausimajut Inuit pimariujut tingmiaqarvingnun amma pilluatarnut najuqtalluatasut ininut; taakkua inijut ilisar ijausimajut ikajugsusuut unurniqsanit uvvaluunniit ilaakkungajuni atausimi ungataanuluunniit uumajuni atausiaqtuti ungataanuluunniit arraagup iliani ilaqarunnaqtut katinngajuniittut inuit, tingmianguqatigiit, ivavviit, nirivviit, qiturngiuringit, sulaijarningit, aanniaqarniq, ingirraniq uvvaluunniit ukiuniq.

AKPAQ NUATAUSIMAJUT NAKINNAARNINGIT

- Titiqtausimajut Pitaqaqtarningit: OBIS. 2016. Nunarjuallimmi annupolligijut Tarjurjuami Oonuunnguutlun Tukisigiarvingani. Gavamaatigilingitut Tarjurjuallinimut Katimajuit taakkunganna UNESCO. Ikaagivik. <http://www.iobis.org> (katmajutaujuq uvan 2016/02/17); GBIF (Nunarjuarmi Uumajutut Tukisigiarimirut Pilirivik). 2016. Uvanngaataq: <http://www.gbif.org/>
- Nalunaiqtausimajut: BirdLife International amma NatureServe. 2015. Tingmat aijjiqilingittut nunaatuaarnginnut nunannguag nunarjuarmi. BirdLife International, Cambridge, UK amma NatureServe, Arlington, USA.
- NalunaikkutAQ: Tingmiani Qaujisarnit Kanatami. 2015. Pimmariujut Tingmanut Inuit Kanatami Tukquqasimajukkut. Puut Ruun, Anterit. Tingmiani Qaujisarnit Kanatami. <http://www.ibcanada.org>; Kanatami Uumajulirjirjukkut. 2016. "Key Habitat Sites for Migratory Birds in the Nunavut Settlement Area" (Aqqejjigatok Ma 2016). Avatilirjikkuut omma Silaup Asijiqpalolirjikkuut Kanatami; Latour, P.B. et al. 2008. "Key migratory bird terrestrial habitat sites in the Northwest Territories and Nunavut" (3-nqani titaqtautiaq). Paippaajaukalukasuuq 114. Kanatami Uumajulirjirjukkut; Mallory, M.L. amma A.J. Fontaine. 2004. "Key marine habitat sites for migratory birds in Nunavut and the Northwest Territories." Paippaajaukalukasuuq 109. Kanatami Uumajulirjirjukkut.
- Katinngajut: Kanatami Uumajulirjirjukkut. 2016; Kanatami Uumajulirjirjukkut, 2013. Ivavviit Katinngajut Nutasiarmi Juukaamilla.
- Nunannguularuarmut Nuatausimajut: Nunannguaq Kanatami 1:1M, ESRI, Flanders Tariumut Pilirivik, Nunarjuallattaq.

UKIUQTAQTUMI-IVAJATTUT SIJJAMIUT TINGMIAT

Saurraq (Red Knot) amma Saurraq (Red Phalarope)

**SIJJAQPASINGMI
AMMA TARIURMI
TINGMIAT**

- Kanguit
- Tariurmiut mitiit
- Qaqsaq
- Tariurmiut tingmiat

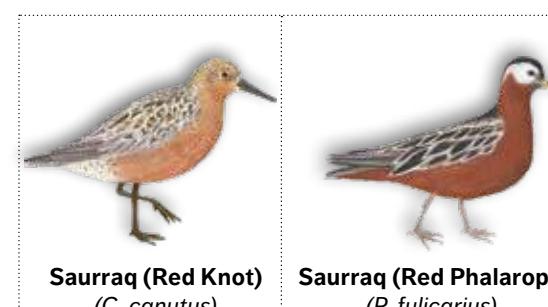
► **Sijjamiut tingmiat**

Qanuilinganirijatuqangit
Sijjamiut tingmiat nunarjarmiittulimaanit ingirrakaulangajut, unuqtut qiturngiusut Ukiuqtaqtumi amma ukiusut attittummaringmi nigliuanani, taunani nigiani Tierra del Fuego nigiqpasiani South America. 49 ajiqinngittut sijjamiut tingmiat titiqtausimajut qaujijaugajuusut uuvvaluunniit qiturngiusut Kanatami. 15 ajiqinngittut Kanatami Mialiganillu Ukiuqtaqtunganiisut amma Ukiuqtaqtuppasingmi qiturngiuqtillugit, Kanata atuinnautisuuq 75 pusantimi nunarjuap aviksimaninginni namiiqattarninginni. Taimaimmat, Kanata aksurjauraaluk pijaksaqaqpuc piuqsuarnirmut Ukiuqtaqtumi-ivajattut sijjamiunik tingmianit.

Ukiuqtaqtumi-ivajattut sijjamiut tingmiat uomajuuqatigiit ajiunngittut iliqqusqinginnut, najugarvinginnut, amma uumanilamaanginni nalunaikkutanginni. Nirigajunniqasausut nunamiatani amma imarmiutani qimirluqanngittuni, amma sauniralaani/paurngani uvvaluunniit asinginni piroqutni, ajiinngittuni najugarnik atuqpkatut – masarnik amma kuugiuvakutni, tasiarjungni, qausillauni amma kisuquaqtuni inini, quasinngittumut nunappasingmi. Uumajut uqumainnilit 40 guraani tungaani 400 guraam ungataanut, qiturngiugajulisut arraaguqaliqtillugit marrungnut, mannitaasut pingasunit tisamanut atuni aarraagumi silaup ajiqinngitanginnut, amma uumagunnaqtut qulinut arraagunut ungataanuluunniit.

Nanituinnaarningit
Naammagijamini najugarviktaqaqtillugu, Ukiuqtaqtumi-ivajattut sijjamiut tingmiat namituinnaasut Ukiuqtaqtuppasingmi. Attittumi Ukiuqtaqtumi, amma Quttikumi Kanatami. Ingirratillugit, Ukiuqtaqtumi-ivajattut sijjamiut tingmiat unuqtuni ingirraniqasut siammanirmut nunarjalmiame, aqqsaaqattaqtut qattinnarnik sijjani masanni niriurmuit ingirraniqaqtillugit. Sijjamiut tingmiat aturiaqasungummata taakkuninga aqusaarvingni inini uummaksakkannirmut ingirraniqaqtillugit, unuqtualuit Kanata Ukiuqtaqtungani qiturngiuqtut aqusaasut Siqinirmiunut upringaksakkut amma ukiaksaakkut. Pingannangan Nunaruarmi Sijjamiut tingmiat Atutsiarnirmut Katujiqatigiit (WHSRN) nalunaqsinasusut amma piuqsuaqtitsinasuktuti inilluatarnik taakkununga ingirraqattaqtunut sijjamiut tingmiut Mialgalimaanit. Ullumimut, nalunaqsisimajut tisamaujunngigaaktuni pimmarijuni inini Kanataup nigiani, amma atausiq nriuagaksangnuqtitasimajut Siqinirmiunit.

Atutsiarnirmut isumaalunniq
Nunarjalmiame, 44 pusanti sijjamiuni tingmiani katinngauqtut amisuularunniqsimajut ukiut quliit ungataani. Qanuilinganirijatuqangit unuqtut pasijaksaujuksavut unurunniirninginnut, najuqtaasut qiturngiunaqsingitillugu asiujjauningit amma ulavitauningit qiturngiuvaktut iningit amma pimmarijuijajut aqusaarviit uppriajajut

Titiraqsimajut 1:
Silarjuarmi amma Kanatami piuqsuarnirmut qanuilinganinga amma nunarjuap aviksimaningit piuqsuarqarninginut piujuarrialit ilanginut sijjamiunut tingmianut.

Nunarjuarmi Piuqsuarnirmut Qanuilinganigut ¹	ULURIANAQTUMIINKASAKTUT	ISUMAALUGIJAUUNGINNIQPAAQ
Nunarjuap aviksimaningit Piuqsuarnirmut Pijuuarrialit ^{2,3}	ISUMAALUNNARJUAQ TUQ	ISUMAALUUTAUPALUKTUQ
Kanatami Piuqsuarnirmut Qanuilinganigut (uumajuit) ⁴	ATTARNAQTUMIITTUQ	QANUINNGITTUT

¹IUCN 2015, ²Kanatami Sijjamiut tingmiani Atuluaqtalimanirmut Parnauti, Donaldson et al 2000, ³Mialganii Sijjamiut tingmiani Atuluaqtalimanirmut Parnauti, Brown et al. 2001, ⁴CESCC 2011.

Marruuk Saurraq (Red Phalaropes) puktalaasut Ukiuqtaqtuup Tariurjuangata qulaani. (ajinnguaq: Ralph Lee Hopkinsk)

pimmariulli ikajuutiliit tamakkuninga atuqtauvaktuni. Tamaanni, sijjamiut tingmiat pimmariuqataunngittut niriaksanirasunnirmut Kanataup Ukiuqtaqtungani, kisiani innait anginiqpaanginni, suurlu godwits amma curlews, ilaannilausunga pijaavuktut ajungitaraangat.

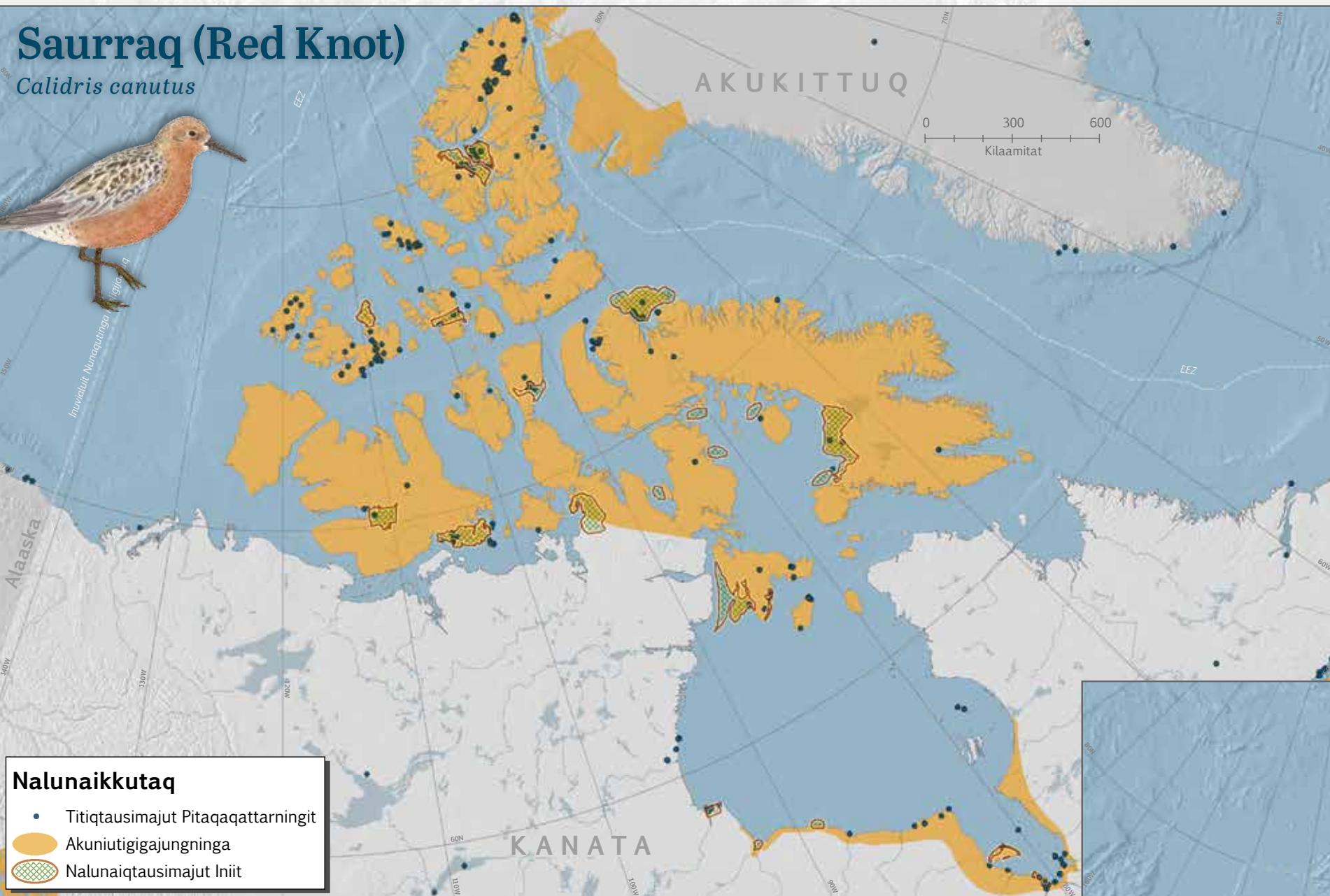
Unungittut Ukiuqtaqtumi-ivajattut sijjamiut tingmiat isumagijaujt quttkutimi atutsiarnirmut isumaalunnarianginni silarjuarmi, pijutiqaqtuqai qiturngiurvringinni naniinninginni amma unurjuarqattarninginnut. Nunarjuap aviksimaningini, kisiani, tamanna ajiunngittumarialuk, unuqtut uumajut akunniqsuqtumi quttiqtumut atutsiarnirmut isumaalunnaqtut (takulugu Titiraqsimajut 1). Saurraq (Red Knot, *Calidris canutus*), suurlu, quttiniqpaami atuluaqtaliniqajut aksurjauraaluk amma titiqsimattiaqtuni unuruniirninginni aviktuqsimaninginnis *rufa*, turaangajuq nrijaksangita atuinauninginni aqquaarviurjuasumut taikan Delaware Tasiujangani. Siammaksimajuq, amma atsurunarmijuq, unuruniirningit taakkua Saurraq (Red Phalarope, *Phalaropus fulicarius*) tukismajut aqqaqsimajut. Saurrait (Red Phalaropes) imaan najuqtaasut qiturngiurnangnitillugu, kisiani pijutiksangit pijarialingit amma ulurianaqtumiimijut ajiqinngittuni avatimi surunnaqtuni, piluaqtumi aqirruujaani suruktausimajuni, maannaruluulaquq qaujisarniit nalunaqsisimajut taakkua aqirruujaq pitararningit anginingillu pitaqlipalliatuinnaqtut Ukiuqtaqtuup najuqtausunginnik. Ukiut hannah anigusaqtuni, anginiqsani pitaqlirninga aqirruujaani anginiqsani saqqjaarviusimajut aqirruujaani Ukiuqtaqtuup umajuqutinginnut, piluaqtumi imaani avatiqaqatiginni, ilanngit siajmuit tingmiat ungtilaruananit piqaqattaqsimajut nalunaqsiqiuq qiturngiuringinni sukkailligajutauusuuq asinginni tingmian uumajuni.

aksurjuuniarasugijaujumi. Unuqtut ukiuqtaqtumi qiturngiuqpaktut umajuit attuqtausimaliriiqtut silaup asijijiqpallianinanut, tikiqattaqtangita ullungit sivuvariarninginnut aarraagumi silaup ajiqinngitanginnut. Sijjamiut tingmiat attuqtausaraaittut pijutiqaqtuqti pimmariuqajarninginnut, unuqtualulli nuaqattaqtut tavani. Asijikaallanningit atausitunnarmiluunniit inimi, immini uvvaluunniit inungut taimaijutaappa, aksurjauraaluk attuiniqarunnaqtuq unurninginni.

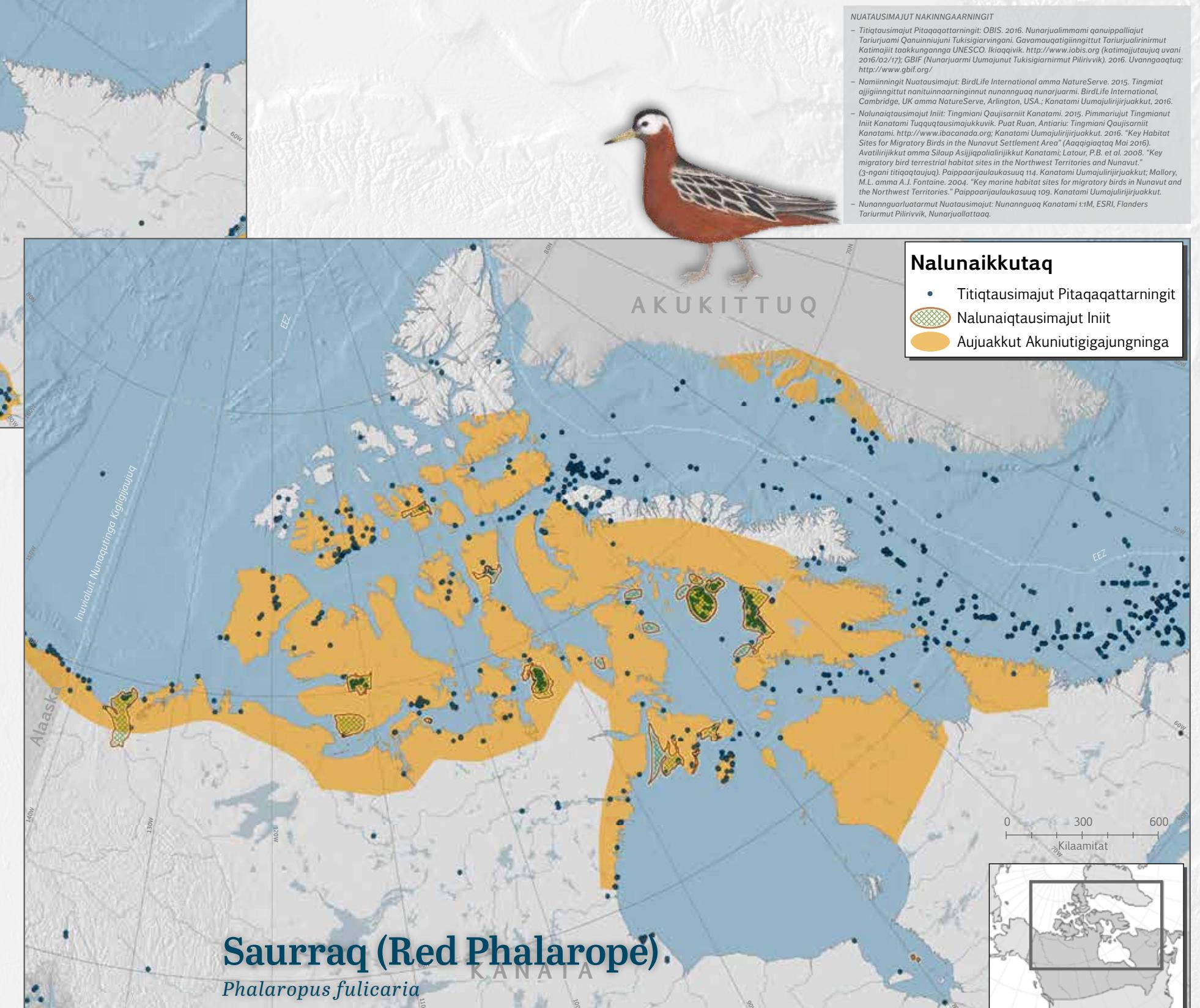
Nirijaunasungingit nunainnarmi qiturngiuqpaktuni, kanguulli, aksulujunnaqtuq arraaguni avinngait unuluarunniqtillogit taakkut niravaktut, piluaqtumi Tiriganiat, asianingaaq nrijaksasiuqtillugit.

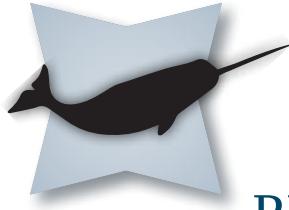
Asiujinirmi uvvaluunniit piujunniirningit qiturngiuviuvaktut uvvaluunniit niqksaqsuviujut najuqtaasut isumaaluutaujuq Ukiuqtaqtumi-ivajattut sijjamiut tingmianut – taimaiqattaqtut ilaannikkut niqksaqsuviujut unuluarininginnut, suurlu Kanguit. Ukiuqtaqtumi-ivajattut sijjamiut tingmiat ulurianaqtumiimijut ajiqinngittuni avatimi surunnaqtuni, piluaqtumi aqirruujaani suruktausimajuni, maannaruluulaquq qaujisarniit nalunaqsisimajut taakkua aqirruujaq pitararningit anginingillu pitaqlipalliatuinnaqtut Ukiuqtaqtuup najuqtausunginnik. Ukiut hannah anigusaqtuni, anginiqsani pitaqlirninga aqirruujaani anginiqsani saqqjaarviusimajut aqirruujaani Ukiuqtaqtuup umajuqutinginnut, piluaqtumi imaani avatiqaqatiginni, ilanngit siajmuit tingmiat ungtilaruananit piqaqattaqsimajut nalunaqsiqiuq qiturngiuringinni sukkailligajutauusuuq asinginni tingmian uumajuni.

Saurraq (Red Knot) nunamiitti. (ajinnguaq: Tamaanni Kanataup Ajjinnguaq)

Taakkua pitaqaqattarninginnut tikkuaqtuutit nunannguniittut takuksautittijut inigiajuni nuatausimajunit takujagakarviit titiraqsimajuqutinginni, titiqtausimajuni, amma upagutismalluti qujisarnikkut. Init tikkuaqtuutiqaluannigittu takuksautittiuinnarialit amigaqsinginni uvvaluunnit nuatausimajunit uvvaluunniit tingmiaqanninnujumi. Nalunaiqtausimajut Inuit pimarijut tingmiaqarvingnut amma pilluatarnut najuqtaulluatusuut ininut; taakkua iniujut ilisarijausimajut ikajuqsusuut unurniqsanai uvvaluunniit ilaakkungajuni atausirmi ungataanuluunniit uumajuni atausiaqtuti ungataanuluunniit arraagup iluani ilaqaarunnaqtut katinngajuniittut init, tingmianguatigiit, ivavviit, niriviit, qiturngiuringit, sulaijarningit, aanniaqarniq, ingirraniq uvvaluunniit ukiuniq.

PUIJIIT UKIUQTAQTUMI

PUIJIIT

- Arviit
- Tuugautiliit Qilalugat
- Natsiit
- Niqitusuut

Pigianngarninga

Maannaujuq 21-nik aijigiingittuni puijitalik ilaqaqtut pingasuujuqtunit pinnipeds-nguniraqtat (nattiat amma Aivii) amma 15-nik cetaceans-nguniraqtat (qilalugat, porpoises, amma dolphins) takujaugusuu ni uvvaluunniit qaujimajausimajut ilaanniikkut isiqattariangit Kanataup Ukiuqtaqtungata imanginni. Taakkunangat, tisamaajuqtut Kanataup Ukiuqtaqtunganiisuit arraakulimaaq. Uumajut taakkuangujut Nattiq (*Pusa hispida*), Uujuk (*Ergnathus barbatus*), Apa (*Crystophora cristata*), Qairulik (*Pagophilus groenlandicus*), Harbour Nattiq (*Phoca vitulina*), Aiviq (*Odobenus rosmarus*), Qilalugaq (*Delphinapterus leucas*), Tuugaalik (*Monodon monoceros*), amma Arvik (*Balaena mysticetus*).

Uumajuqarviujut pimmariuningit

Ukiuqtaqtumi puijut pimmariuqataujut ukiuqtaqtumi imaani avatimi namilimaaq niriqattautijuni. Nirinasuktijut quttiniqpaangiitut niriqattautijuni asingni puijini (Aarluit Qilalugaqtusuit, uktutuigilugu) amma aktuutinut iqalungnut (Tuugaalit nirisuit Qaliralingni, *Reinhardtius hippoglossoides*) atiniqsamiiniqsarjarnillu (Arviit tangiqanngittini nirisuit). Qaujimajaungittuq qanuittuq attuiniujuq asijjiisuuungummangaaq puijini uvvaluunniit saqqirngautiningit nutaangujut uumajut Ukiuqtaqtumut qanuq attuiniqarajarmangaaq avatiqaqtigiiinnijuni.

Siliqqusirmut pimmariuningit

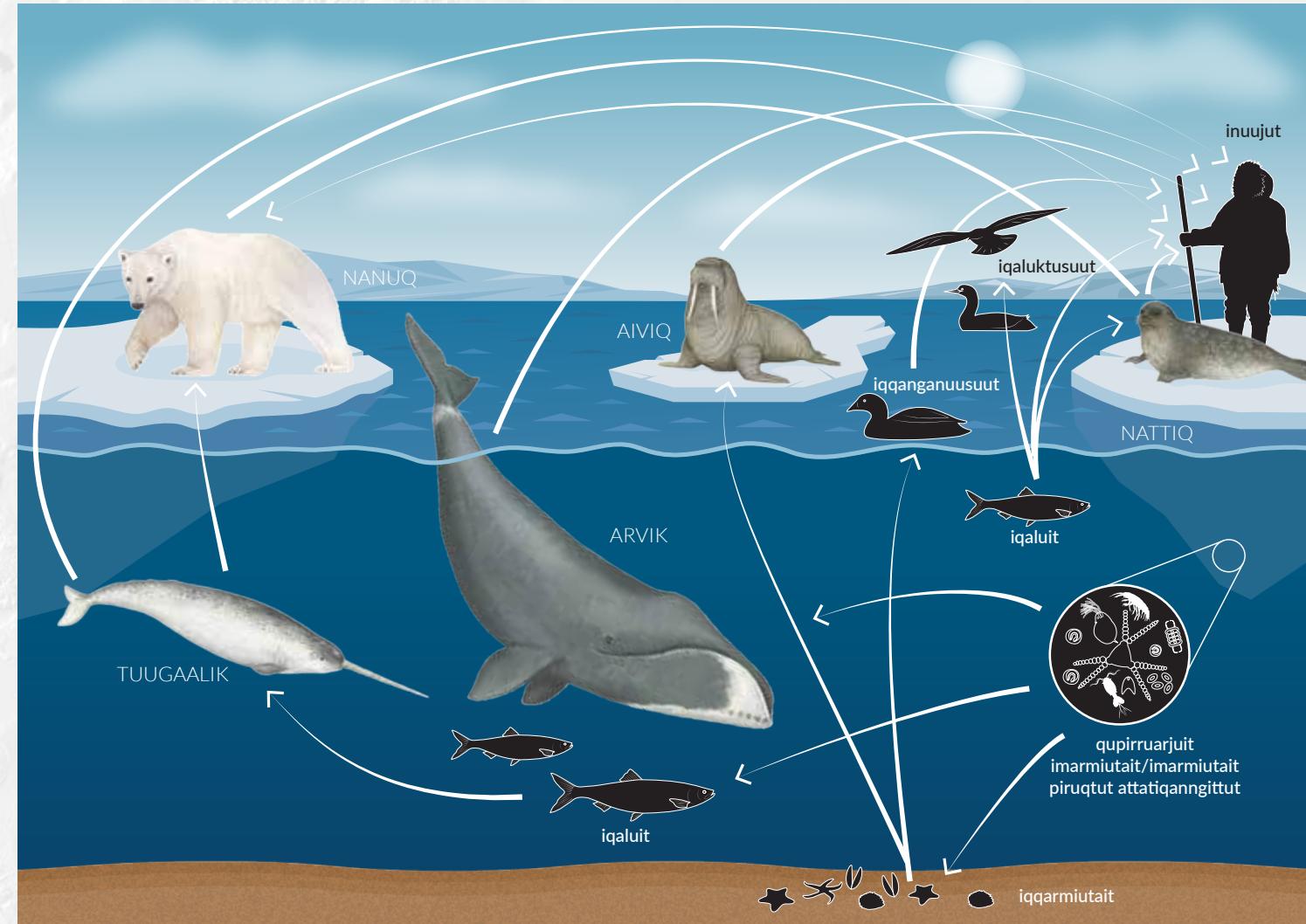
Puijut pimmariugjajut amma taimainginnaqtuq iliqqusirmut amma kiinujanirmut Ukiuqtaqtumi. Angunasuktausuut qangalimaakkut arraagumi silaup aijigiingitanginnut, pimmariuqataujut iliqqusituqakkut nirijsaninirmut uumatisrinnaqtut amma sunakkutaaksat qautamaat atuqtauvaktuni, suurlu amiit miqquillu. Qaakkanniagut imminut nunalingmullu atuqtaunirmut, sunatuinnait sanajaujut puijinut, suurlu Aivit uvvaluunniit Tuugaalik tuugautinginnut sanannguagat, niurrutigjiausuut amma ikajurniit nunaliup kiinujarninganut; kisanili, kiinujanirmut akinga qilalugarnut ukiuqtaqtuup nunalinginni nirijsaksallataujuqsuli. Angunasunnirmut kuata saqqiaqtut ilanginnut uumajunut avikuqsimajukkut, aulataujut gavamatuqakkunnut amma nunalinni gavamanut katujiqatigiaqtutti uumajunniqtit mikgiaqtikkullu katujiqatigiiungkinni.

Atutsiarnirmut isumaalunniq

Sikuqarunniirninga pitaqarunniitqitsivaallinnaqtuq najuqtausuunik ilanginnut puijinut, nutaan iajuqtauviliurluni asinginnut, amma asijjiluni atuqtauvaktunit qiturngiurnirmut, turaangarutaulirluni asijjiinirmut taakkununga niqksanit uiguliriiktuni aqqiqsuqsimannginnut. Qaujisainnarraq sunatuinnarnik asijjiqtangittunit Ukiuqtaqtumi kiinujanirmut piviqarniuaqtuq kisanri avatimi ulavisainiaqtuq nipiqaarnikkut, surunnaqtukkut, amma pirlutuinnariaqaarnikkut. Puijut pimmariulluti uumajut amma nalungaikkutuaggujut avatiqaqtigiiingittut qanuinnginni, takusaujuq unurninginnut amma sanngininginni avatimi surunnaqtuujut timinginni. Sikuqarunniqpallianinga asijjirnujut najuqtausuunut amma atuinnauninga Ukiuqtaqtumut inungnut anginiqpaanguluni ulurianarniuaqtuq Ukiuqtaqtuup puijinggaqtut maannaruluk sivuniqsatinni.

Arvik Akia qanigijaani, Sirmilik Mirnguiqsirvik, Nunavut.
(ajjinnguaq: blickwinkel)

UKIUQTAQTUMI PUIJIIT TUKISINAQSITITAUSIMAJUT NIQIKSANIT UIGULIRIIKTUNI

Taanna tukisinaqsititausimajuq niqksanit uiguliriiktuni takuksautitsijuq aulaniujumi aulajunnautini Ukiuqtaqtuup imangani puijini. Qaaliriiktut niriqattautijuni takuksautittijuq atuni uumajut aktuaqtigiiungmagaat.

Amigarijaujut maannaujuq qaujimajaujunit

Nuattisimaluanngittut saqqiaarninginni uvvaluunniit pitaqannginningit unuqtuni puijini Kanataup Ukiuqtaqtungani, amma unurningit, qanuinngit, amma najugarvinginni attuaqtautiningit unuqtunut uumajunut tukisiumajaluangittut, kisanri qaujimavallaijuumiliqtut. Qaujisarniq Ukiuqtaqtumi kigliqaqtuq akitunialuanu qaujisarasuernirmut amma puijut katinngauluaqtattanginninginnut namiinnginni. Ilangit qaujisarnirmut amigarijaujut kamagijausut atuni uumajunut ilaakkungajuni uumajunut mappiqtugarni aggirniaqtuni.

Isumagijauqasiujaujut ilanginnut uumajunut

Pingasuujuqtut uumajut amiaqsimajut tavani nantiunaarninginnut nuattiviusimannginnut amma iliqqusirmut kiinujanirmullu pimmariugjajuninginnut Ukiuqtaqtumi: Arvik, Qilalugaq, Tuugaalik, Nattiq, Aiviq, amma Nanuq.

Uqalimaakkanninirmut, takulugu mappiqtugaq 11.

Maktak amma Maktaaq (qilalugaup amingna amma uqsua) Arvingmi, Qilalugarmi, amma Tuugaalingmi (saumiani taliqopianut).
(ajjinnguat: Vicki Beaver, Louise Murray, Yvette Cardozo [saumiani taliqopianut])

Puijqauqtummarit Inuit

Inigijat atausiq ungataanuluunniit puijitalik, taakkualu qilalugat,
Nanuit, Aiviit, amma nattiat qaujimajaujut unuqtualuuqattarninginni.

UKIUQTAQTUUP
TARIURJUANGA

Inuvialuit Nunavuttinga Kigijjuun

Ualinirmiut
Tariunga

Alaaska

Ikaahuk

Amansan Imanga

Kiiliniq

Kuin Maat Imanga

Mikluu kirrasanga

Paari Imanga

Kuuganaarjuup
Qikiqtanga

Kingailaq

Iltuaqtut

Laasan
Imanga

Ilulliq

Alarnaarjuk

Ikrasaup
Imanga

Sallit

Kangiq
akulaqattak

Ungava

Amittiuup
Tariunga

Ungava

Sullualuk

Qikiqtaaluk

Tallurut

Qikiqtaaluup
Ikirasanga

Blyot
Island

Laapata
Tariunga

Tallurutiup Imanga

Kangiqsualuup
Ilua

Nuas Imanga

Qikiqtat

Piuri Imanga

Siqinirmiut

Purins
Gastaav Atulv
Tariunga

Qikiqtaaluk

Ausuttuup Imanga

AKUKITTUQ

Tuugaalik

ATLAANTIK
TARIURJUANGA

Malvil Qikiqtanga

EEZ

70W

60W

50W

40W

30W

20W

10W

EEZ

80N

70N

60N

50N

40N

30N

20N

10N

EEZ

80W

70W

60W

50W

40W

30W

20W

10W

EEZ

80N

70N

60N

50N

40N

30N

20N

10N

EEZ

80W

70W

60W

50W

40W

30W

20W

10W

EEZ

80N

70N

60N

50N

40N

30N

20N

10N

EEZ

80W

70W

60W

50W

40W

30W

20W

10W

EEZ

80N

70N

60N

50N

40N

30N

20N

10N

EEZ

80W

70W

60W

50W

40W

30W

20W

10W

EEZ

80N

70N

60N

50N

40N

30N

20N

10N

EEZ

80W

70W

60W

50W

40W

30W

20W

10W

EEZ

80N

70N

60N

50N

40N

30N

20N

10N

EEZ

80W

70W

60W

50W

40W

30W

20W

10W

EEZ

80N

70N

60N

50N

40N

30N

20N

10N

EEZ

80W

70W

60W

50W

40W

30W

20W

10W

EEZ

80N

70N

60N

50N

40N

30N

20N

10N

EEZ

80W

70W

60W

50W

40W

30W

20W

10W

EEZ

80N

70N

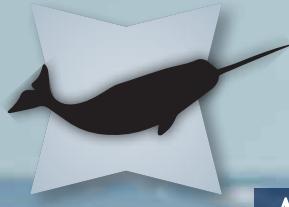
60N

50N

40N

30N

20N

ARVIIT

- PUIJIT
- Arviit
- Tuugautiliit Qilalugat
- Natsiit
- Niqitusut

Arvik

Qanuilinganirijatuqangit

Arviit (*Balaena mysticetus*) uumakutakkaulaaq umajuaq nunarjuarmi amma unuqtut inuuqattaqtut hannah ukiut ungataanut, atausirmi titiqsimajauqtalik ukiqlalauqtuq 211-nik. Innait Arviit takiniqapalusut 15-nik 18-nut uttututinik – arnarlut anginiqsausuut angusalluni – amma uqumainniqarunnaqtut tikillugu 100,000 kiluguram. Arvik niaquqquqtujualuk atausirmi piangusuninggaqtut tukisimajauq nunalinni ingirraniurmuit atuqtausuuni, iliqqusini, amma asijirniuvalliajuni. Ullumisiuttiavait, suurlu qangatajukkut ajililurijunut qujisarniit, ikajurniqarniaqtut qujisarniit tukisiumaniqsauniarluta Arviit nuunnirjanginni, maliksaniqsauliv illaakkungajuni arvini, amma tukisiumaniqarjuakkanninirmi atuluqaqtailimanirmut pijaujarialingni anginiqpaamut arraagulima Ukuuqtatqumiisuumut.

Arviit nulialisut 25-nik arraaguqaliqtillugit. Arnarluit qiturngataasut atausiaqtut arraaguit pingasut anigujaraangat, najisut taqqinut 12-nik 16-nut. Irniangit inuuqattaqtut amingit kajulluti-qirnaangalluti, qirniqsisut innauliqtillegit qaulluqtaasut tallungata amma pamiungata qanigjaani. Arviit nirisuut ingirralluti sivumut qanialunginni aittangatitlluti. Nirigunjuniqsausut qupirruarjuit imarmiutani irruqtuqattatqantit nujuauqqujisukkut qanininginniittuni taijasuut surraq.

Nanituinnaarningit

Arviit Ukuuqtatqumiisut arraagulimaamut, ikirasangiisut, tasiurjarni, amma kuugivuvaktni. Arviit takaujagajusut sikuup nigianngani arraagulimaapaluk, ingirraqattaqtut ugnanganut nigianullu siku angiliitllugu mikillitillugu arraagumi silaup aijigiinnitanginnut. Nanijaugajusut Kanataup, Mialigaup, Rasaup, amma Akukittuup imanginni. Kanatami, Arviit najusut Sannirutiup Imangani, Ukuuqtatqumi Qikiqtani, amma Ualinirmiut Tariungani.

Pimmariuning Inungnut

Iliqqusituqakkut, Arvik pimmariugjaulauqtuq Inungnut. Angunaktauningit ikajutiqalauqtuq nunalilimaamut niqksamut, sanarrutin, amma qaumanirmut amma uqqututinsirmut uqsunganii. Niurrutiqnirmut arviniaqtinut aksualuk unurunniqitsilauqtuq Arvini. Arraagugasaalungni Arviit unuqsikkiranrasuksimajut. Ukiuni atusaaqtuni, Inuit angunasuluaqpagunniitangit, qattinnarni piqattaqtut arraagutamaat Nunavummi nalikitaqtutu nunaqjuni.

Atutsiarnirmut isumaalunniq

Arvik maligaqtigut sapujausimajauq Kanataup Ukuuqtatqungata imanginni. 2009-mi, Kanata saqqiilaumijuq sivilliqaatsiamni Arvingnut sapujausimajukkuvungmi, Niginganiq, Nunavuup imanginni Kangiqtugaapiup qanigjaani. Nunarjuarmi angiruti nuqqatitsinrmut Arviinarnirmi niurrutiqnirmut atiliuqtaujujuq 1966-mi ikajurniqasimajauq unuqsivaalliqtitisrinrmut ukiunut unuqtunut.

Mappiqtugaq Saangajuq: Arvik puimajuq Nunatsiarmi.
(ajjinnguaq: Kelvin Aitken)

Taliqpik: Arviup Alliruuta Saunia, Qikiqtaun Mirnguisirvik,
Qikiqtaaluk, Nunavut. (ajjinnguaq: Trevor Taylor)

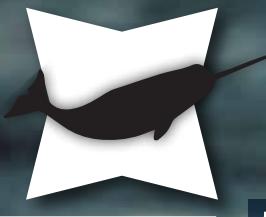
Amigarijaujut maannaujuq qaujimajaujunit

Arviit inutuuggujut ilaannikkut katinngauqtuni ingirrasuut. Tukisigiarutini unuqtuni nuattismajut sikumi tunngaviqarnikkuq qaujisarnirmit, qangattaqtaijukkut nivingataakkut, qangatajukkut qaujisarnirmit, amma qaujisaraktsaanairmiit angunktaunikuni. Inuit qaujimajangit aksurjuaraaluk tukisitsisimajauq nunalinni ingirraniurmuit atuqtausuuni, iliqqusini, amma asijirniuvalliajuni. Ullumisiuttiavait, suurlu qangatajukkut ajililurijunut qujisarniit, ikajurniqarniaqtut qujisarniit tukisiumaniqsauniarluta Arviit nuunnirjanginni, maliksaniqsauliv illaakkungajuni arvini, amma tukisiumaniqarjuakkanninirmi atuluqaqtailimanirmut pijaujarialingni anginiqpaamut arraagulima Ukuuqtatqumiisuumut.

NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARINGIT

- Nanigjungningit amma Inigijat Unuqtunut: Brown, L. amma H. Fast. 2012. "An overview of important ecological and biological marine features in Nunavut based on local knowledge." *Can. MS Rep. Fish. Aquat. Sci.* 2976: vi + 54 mappiqtugaq; Moschenko, R.W., S.E. Casens amma T.A. Thomas 2003. "Conservation Strategy for Bowhead Whales (*Balaena mysticetus*) in the Eastern Canadian Arctic. National Recovery Plan No. 24." *Recovery of Nationally Endangered Wildlife (RENEW)*. Atuvaa, Antario. 51 ajjinnguaq; Poulié et al. 2012. "Ecosystem Overview Report for the Darnley Bay Area of Interest (AOI)." Imarmiutlalikjuk Kanatami Qujisarnirmit Uqajujigiaqikkut Pilirivvinga Qujisarnirmit Titigaaq, 2011/062. vi + 63 mappiqtugaq; Quakenbush, L.T., R.J. Smale, amma J.J. Citta. 2013. "Satellite tracking of bowhead whales: movements and analysis from 2006 to 2012." *Midigiaq Pilirivvik Iluunittuni, Tariruarmi Uumiaqutillermiut Aulutinnirmit Allavik, Alaskami Silatoonittuup Nunarjuap Aviksimaniningini Sivitungani, Anchorage, Alaska OCS Qujisarnirmit BOEM 2013-0110. 60 ajjinnguaq + urungit.* Stephenson, S.A., amma L. Hartwig. 2010. "The Arctic Marine Workshop: Freshwater Institute Winnipeg, Manitoba, February 16-17, 2010." *Can. Manuscr. Rep. Fish. Aquat. Sci.* 2933: vi + 67 mappiqtugaq.
- Nunannguurluatarmut Nuatausimajut: Nunannguaq Kanatami 1:1M, ESRI, Flanders Tarumut Pilirivvik, Nunarjallatthaq.

TUUGAUTILIIT QILALUGAT - 1

- PUIJIT**
- Arviit
 - **Tuugautiliit Qilalugat**
 - Natsiit
 - Niqitusut

Qilalugaq

Qanuilinganirijatuqangit

Qilalugaq (*Delphinapterus leucas*) akunniqsutqut kigutiliit qilalugulluti takinilil tikkilugu 5 uuttuutiit amma uqumainnilit tikkilugu 1,500 kilugram. Akuni uumasuuq amma sukkaitumi qiturgiusuuq, Qilalugait isumagijaujut uumasuut 60-nik 70-nut arraagunut amma irnijusut atausirmi arraagut marruk pingasuluunniit anigujaraangat. Qilalugait anuusuut aupajuktaulluti uvvaluunniit kajuq, siarnaulisut pinasurusit unungittuni, asillaak qalluqsisut innaruraangat. Ajigiinngittuni nirisut iqaluralaani amma tisijuni sauningini suuru Uugat (*Boreogadus saida*), igilaq (*Mallotus villosus*), amma kingukpat (*Pandalus borealis*). Ingirraqtaqtut aarraagumi silaup ajigiinngitanginnut, Qilalugait nirusuat tamakkiini ikkattuni itjunillu imani najugarvilit amma qaujijausimajut aqqaumasuut itinilimi 1,000 uuttuutiini niqksaqsurnirmut. Qilalugait nipini amma akiavaluktuni atuqattaqtut tusaumaqtigiiirmut, ingirranirmut, amma niqksasiurnirmut. Sikumi turaanniliulluti uumajulluti, Qilalugait attuqtaesarrijuaqut silaup asijiqpallianinganut amma sikuup asijiqpallianinganut tuvaqqutqutumik sikuittummaunninginnut ukiukkut. Maannamaangulaqtuq nunarjulimaami qassinginniiningi nalautaangujuq 200,000 qanigijaani.

Nanituinnaarningit

Qilalugait nunarjulimaami Ukiuqtaqtumiisut amma Ukiuqtaqtumi aviktuqsimajut unuqtualuusut Kanataup Ukiuqtaqtungata ulariningani kananganganillu. Tisamaujungigaaqtut nalunaqtausimajut Kanataup imanginni katilimaqutit nalauttaqsimajut 142,000 uumajut, avvalluangit ungataanut Kangiqsualup Iluanittut aujakut. Ingirraningit occurs aarraagumi silaup ajigiinngitanginnut uumajuit ingirragajusut kuugviusunut amma sikuqanngittumut aujakut, nunani nirivaktut ukiakaakkut, amma sikusimajuni ukiukkut.

Pimmariuninga Inungnut

Angunsuktausut aujakut amma upirngaskaakkut ammma ukiakaakkut ingirratilugit, Qilalugait pimmarijut iliqqusimut, kiinaujanirmut, amma niqksaqtattinirmut Inuit nunalinginni Nunavuumi, Nunavimmiki, amma Inluvaluit Nunangani. Maktaaq, uvvaluunniit amiq amma uqsuq, mamarjaulaangujuq Ukiuqtaqtumi.

Atutsiarnirmut isumaalunniq

Katimajiralaat Ulurianaqtumiitunut Uumajunut Qanuilingaliriaksanginnut Kanatami (COSEWIC) qaujisasutut Qilalugait qanuilingikkaluarmangaat unurninginnut. Maannaujuq atuluaqtalimanirmut qanuilinganigit ajigiinngittut unurniujuunut "attarnaqtumiinngittunut" (Ualinirmiut Tariungata kananganganii) "ulurianaqtumut" (Tinujjarvingmi) "pitaqarunniqpallianirmut" (Ungava). Ulurianarniit Qilalugarnut katinngauqutut ilaqaqut tamakkuninga najuqtausut piujunniqpallianingit, surunnaqtut, imarmut uummaqqutilurnirmi, angunsuktaunninginnut, amma ulavitauninginnut suurlu nipinut amma umiarjuat ingirraninginnut.

Mappiqtugaq Saangajuq: Qilalugaq amingani piijaijuq ikkattuni qanigijaani Kuuganaaruup Qikiqtanga, Nunavut.
(ajinnguaq: Art Wolfe)

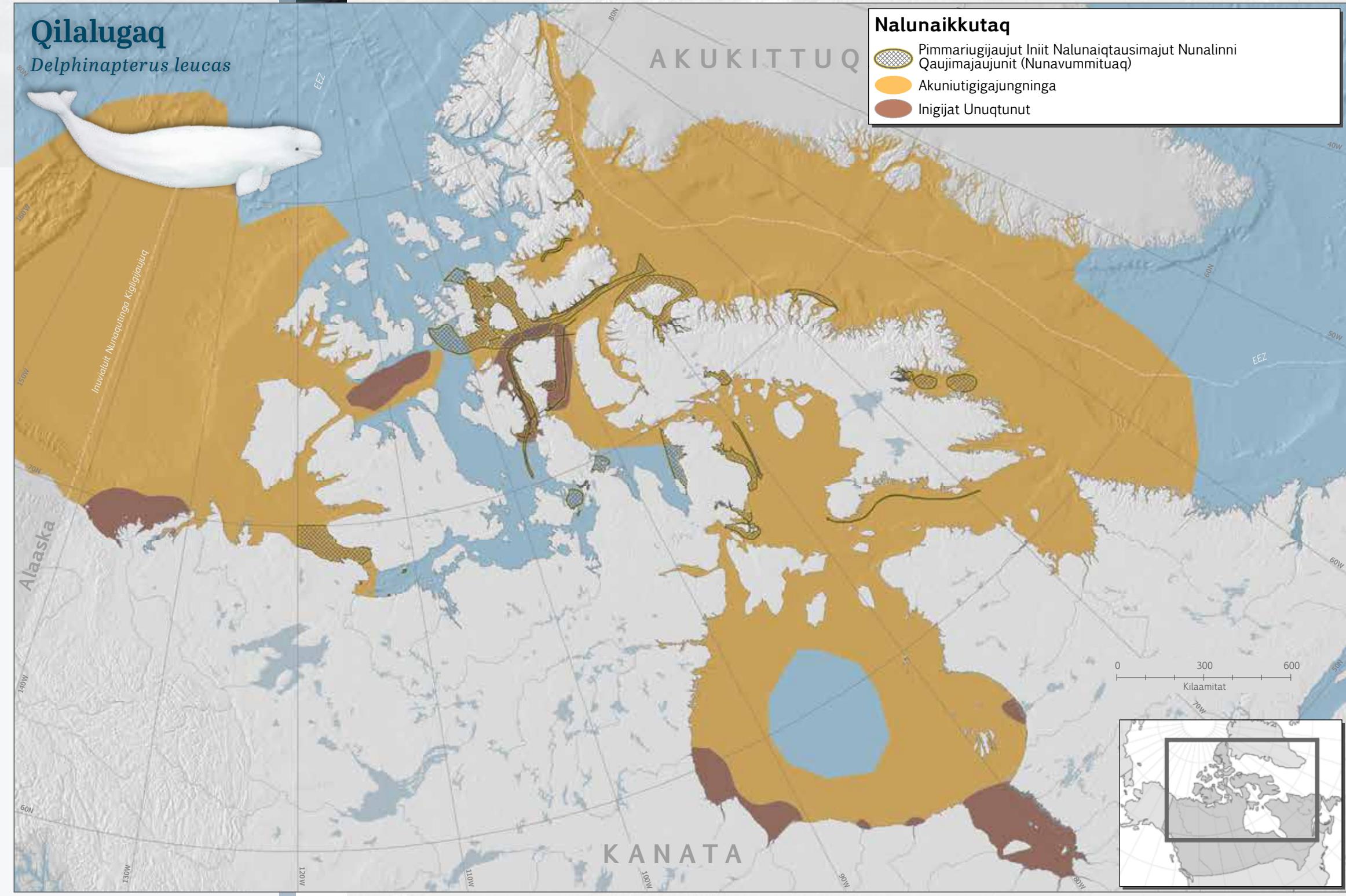
Taliqipik: Qangatasimajukut Qilalugait ingirrajut aajurakkut, Tallurutiup Imangani, NUNAVUT (ajinnguaq: Doug Allan)

Amigarijaujut maannaujuq qaujimajaujunit

Unuqtuni amigaksijut tukisiumajattinni attiniqpaami Qilalugarnik uumanirjanginni amma unurninginnut qanuituuninginnut amma najuqtausuunut pijaujarialingni. Suurlu, Qilalugait Quttktumi amma Kangiqsualuup Iluanii ikkattuniisut amma kuugviusuunit aujakut, kisiani piijutillattaanga taassumunga qaujimajaungittuqsuli. Qaujimajaungmijuq katinngauqut ilangit katiqatigiitillugi silaup ajigiinngitanginnut, pimmarijuq tukisiumanirmut turaangaqsiutingit nuliarnirmi naammaksilirangut amma angunasuktauningit. Qilalugait, asingit Ukiuqtaqtumi puijut taimaisuungummimmata, ajurnaqtut qaujisanasulligit ungasiktuuniinginnut amma qaumangiluaqattarninganut ukiuvinginni najuqtamini. Maannaruluujuq qangatasukkut qaujisarniit amma qangattaqtusimajukut qaujisautinut piliriat Ualinirmiut Tariungani, Quttktumi, amma Kangiqsualuup Iluanii ikajurniqatut uvagu tukisiumaniringinni najuqtausuunut pijaujarialingni turaangatillugu atuluaqtalimanirmi.

NUATAUSIMAJUT NAKINNAQARNGIT

- Pimmarijaujut Inuit Nalunaqtausimajut Nunalinni Qaujimajaujunit Nunavummi: Brown, L. amma H. Frost. 2012. "An overview of important ecological and biological marine features in Nunavut based on local knowledge." Can. MS Rep. Fish. Aquat. Sci. 2976: vi + 54 mappiqtugaq.
- Nanigajunginigit amma Inijiat Unuqtunut: Stephenson, S.A., amma L. Hartwig. 2010. "The Arctic Marine Workshop: Freshwater Institute Winnipeg, Manitoba, February 16-17, 2010." Can. Manuscript Rep. Fish. Aquat. Sci. 2934: vi + 67 mappiqtugaq; IUCN (Nunavummi Katijauqatigut Atuluaqtalimanirmut Uumajunit) 2012. *Delphinapterus leucas*. "The IUCN Red List of Threatened Species." Titraqtauq Julai 2016. Paulic et al. 2012. "Ecosystem Overview Report for the Dorset Bay Area of Interest (AOI)." Inirmiatalirjikut Kanatami Qaujisarniitnirmut Uauujuaqtikku Pilirivvinga Qaujisarniit Titiaqqaq. 2011/062. vi + 63 mappiqtugaq.
- Nunanguarluartut Nuatausimajut: Nunannguaq Kanatami 1:M, ESRI, Flanders Tariumut Pilirivvik, Nunajallatooa.

TUUGAUTILIIT QILALUGAT – 2

- PUIJIT
 - Arviit
 ➔ Tuugautiliit Qilalugat
 - Natsiit
 - Niqitusuut

Tuugaalik

Qanuilinganirijatuqangit

Tuugaalik (*Monodon monoceros*) akunniqsutuq kigutilik qilalugaq takiniliit tikillugu 5 uuttuit, tuugaanga piqasuitinagu. Angusallut uqummainniqapaluktut 1,600 kiluguraamni amma arnarluit uqummainniqapaluktut 900 kiluguraamni. Tuugaalinga, nuaqsiq kigut tikiutunnaqtuq 3 uuttutini takiniqarluni, angusalluni takaujaugajunniqsat kisiani arnarluit piqarunnarmijut. Qilalugat ajjipalungit, Tuugaalit akunialuk uumasuut, isumajjajut uumasuut 90-nut arraagunut, amma irnijusutu atausirmi arraagut marruuk pingasluuuniit anigujaraangat. Uumajuit inuvaktut siarnaulluti amma qirniqsisutu amma qaulluqtuq ukiuqqutuliraangami amma qaulluqtami taqsalit tununginni amma ataagungaaq qaulluqtalluti. Unungittuni iqlungni nirisutu amma qimirluqangittuni nataqqarnanillu, Uugarni, amma kingukpangni.

Tuugaalit itijumut aqqamasuut ingirrasuut arraagumi silaup ajiigiingitanginnut amma itiniqsamiiqumasuut aujakkut ukiukkullu. Qaujjausimajq aqqaumatillugit 1,500 uuttuit ungataanut, amma ilagijangatattauq, Qilalugaq, nipini amma akiavaluktuni atuqattaqtut tusaumaqtiginiqermut, ingirraniqermut, amma niqiksaurnirmut. Nunarjulimaami qassinginniiningi nalauttaangajujo 160,000 qanigjaaniittut, 90 pusantinginniittut aujakkut Kantaup imanginniqaqtatqut.

Nanituinnaarningit

Tuugaalit nanijaugajuunniqsausuut Kanataup kananganangani amma Akukittiuup pingannangata imanginni, ilangit Atlaantik Uangngangani amma taavunga kanangnakannialuanut Svalbard amma Rasamuungatuinnarialit. Marruunnik nalungaiqtaujimajuqtalik Kanataup imanginni katilimaqtugit nalauttaqsimajut 142,000 uumajuit, unurniqpaat najugarvilit Qikiqtaaluk uanganangata sijjanginni aujakkut. Ingirrianiqasutu arraagumi silaup ajiigiingitanginnut, uumajuit nuuqattaqtut itiniqsanut imanut amma sikurjuaqsimajutun Sannirutiup Imangani amma Qikiqtaalup Ikirasangani ukiukkut.

Pimmariuninga Inungnut

Tuugaalik pimmariujut iliqqusirmut, kiinaujanirmut, amma niqiksaqtattianirmut Inuit nunalinginni Nunavumi. Tuugaalik angunasuktauggujut sinaangani Qikiqtaaluk uanganangani, amma aujakkut Kangiqsualuup Iluata uanganangani amma Qikiqtaaluk uanganangata sijjappasingani. Maktaaq, uvvaluuniit amiq amma uqsuq tuugaaliktaujuumi, niqituqarjaujuq Ukiuqtaqtumi.

Atutsiarlirmut isumaalunniq

Katimajralaat Ulurianaqtumiittunut Uumajunut Qanuilingaliriaksanginnut Kanatami (COSEWIC) isumajut atuluaqtailimajiaqarnigut taakkua Tuugaalik imaittuarjariangit "isumaalunnaqtut." Pijutiksat isumalunirmut ilaaqajut naluninginni unurniujuni amma qanuinjuni amigaktuni nuattisimaninginnut, angunasuktauvanninginnut, amma attuiniutuinnarialingni silalirinirmut asijjirniujuni aksurjuaraaluk sikumi atuqpatkutti uumajuni unungittuni tirjakasaqaqtunut. Inunnginggaqat surunnaqtut ulavisainingit Ukiuqtaqtumi, usikattarnirli amma

Mappiqtugaq Saangajuq: Tugaalit puimajut Qikiqtaaluk qanigjaaani, Nunavummi. (ajinnguaq: Eric Baccega)

Taliqpiq: Tuugaalit katinngajut aqquasaqtut qilaappasiani, Mittimatalik, Tallurutiup Imangani. (ajinnguaq: Tariurjugalirijikkut Ukiuqtaqtumi)

akiatisinikkut piliriaqanirmut, ulurianatuinnariaqarmijut uumajunut imaa, asingititut cetaceans-ungniraqtajuni, nipimi atuqattaqtut tusaumanirmut amma nanisinasunnirmi nirijaksani.

Amigarijaujut maannaujuq qaujimajaujunit

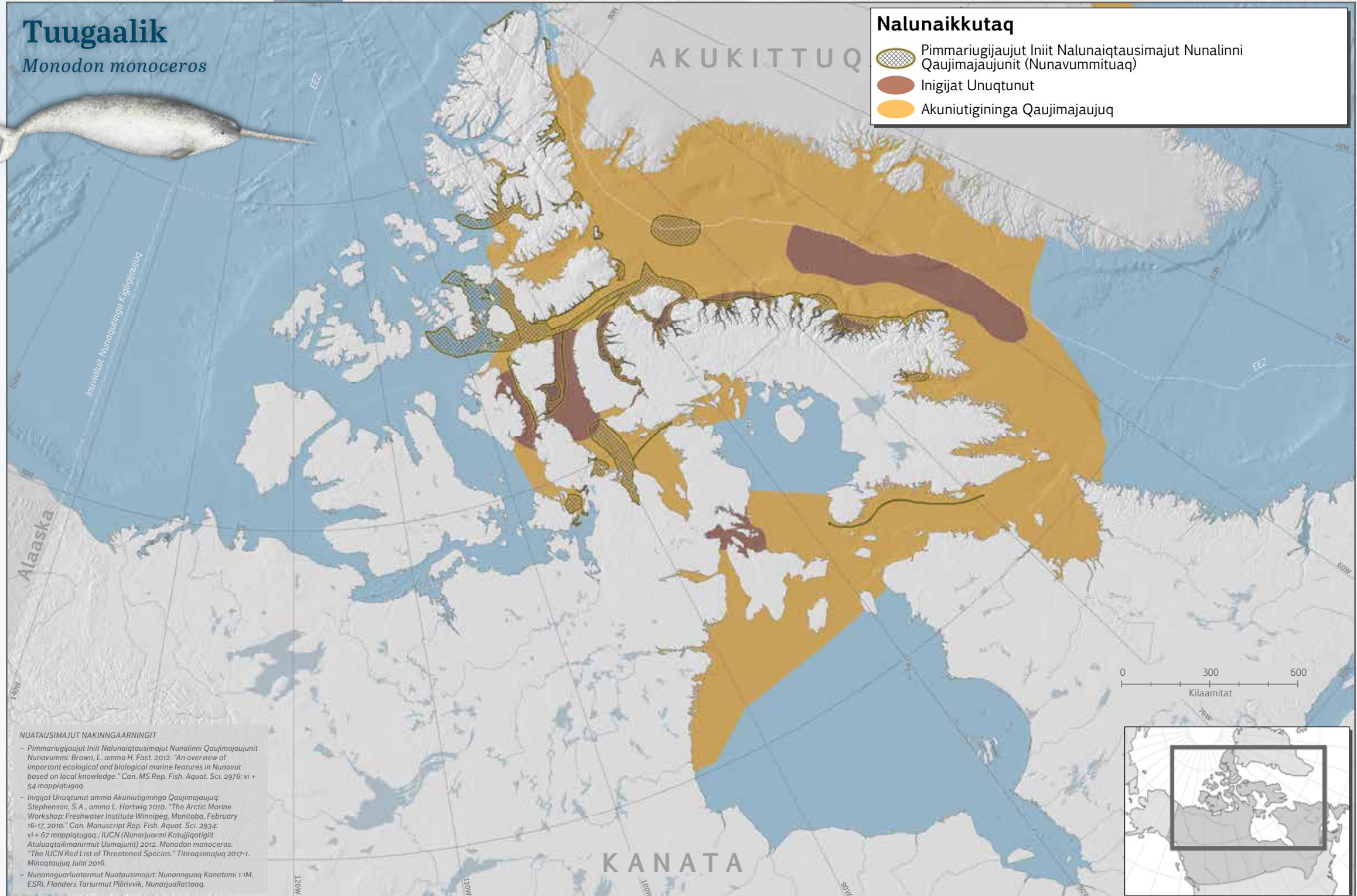
Uhuqtuni amigaksijut tukisiumajattinni Tuugaalit unurninginnut, nuaqtaqtumi, nirivagkatimi, pijjutigillugu aksurunnaluarninga upagutinasunnirmi aujakkut ukiukkullu. Suurlu, Tuugaalit nirivaktanginnut nuatausimajut taikanngaanniqsaujuut aqiarunginni qaujisarksataanikkutnaarraagumi silaup ajiigiingitanginnut anunasuktaunjuni amma itininginni qaujisauillugit aqqaumatillugit

ukiukkut. Qaujimajaungimmijuuq uumajuit aujaqsigtut Qikiqtaaluk uangngangata sijjangani aviktuqsimaumangaat utiqtaqtaqtuni arraagutamaat kangiqsurniut amma ukiungaqpaktutu inni ajiigiingittuni uvvaluuniit tamakkinni aturmangaat, pimmariujuq aqqiqsuiniarluni angunasunnirmut kuatan. Maannaruluujujuq qangatajukkut qaujisarniit amma qattinginniiningita nalauttaqsimaninge pismajaujut tamakkiini aujarviusuuni; kisiani, pijariitausimangningit qangatajukkut qaujisatausimajut, qanuinniujut aturunnangittut ukiukkannini nuattisimakkanningikkut.

Tuugaalik

Monodon monoceros

NATSIIT - 1

PUIJIIT
- Arviit
- Tuugautiliit Qilalugat
➡ Natsiit
- Niqitusut

Aiviq

Qanuilinganirijatuqangit

Aiviq (*Odobenus rosmarus*) angijuq kajuulluni uumajuq ilisarnaqtuq tuugaanginnu, qakuqtat uvvaluunniit uminginnut, angininginnullu. Angusallut takiniqasutu tikillugu 3.6 uuttuutiit amma 1,400 kilugram amma arnarluit tikillugu 3.1 uuttuutiit amma 800 kilugram. Tuugautiting qulinaqangani kigutiuqut piruqpalliasuut angusalluni amma arnarlungni amma tikiutjunnaqtut uuttuutiip avalluanganu takiniqarnirmiit. Aiviit innaulinriraqtausuut ukiuqaqtillugit 5-nik 12-nut amma irniqattaliqtillugit atausimut arraaguit pingasut anigujaraangat. Ammuumajuni nirniqsausuut kisiani Uugaqtusungungmijut (*Boreogadus saida*) amma qimirluqanngittuni. Nirijaunasusuut Nanurnut amma inungnut.

Nanituinnaarningit

Atlaantik Aiviit (*O. r. rosmarus*) nanijausuut Kanataup Ukiutaqtungata kangangnanganu amma Akukittuni. Pasivik Aiviit (*O. r. divergens*) taavaniusuut Bering amma Chukchi Tariunginni ilaannikkullu Ualinirmiut Tariungani. Tallimat katinngauqtut ilisariausimajut Kanatami aulattinirmut pijjutauulluti tunngaviliit nunarjuarmi nanituinnaarningit amma siviliqsutingit.

Aiviit sinaaniiggujut ukiukkut amma sikumi uvvaluunniit qikiqtami uvvaluunniit sijjami najurviliit, iniksarijaunraqtaujut, aujakkut. Ikkaniqsamiiqmasuut niqksasiurnirmut amma ikkannilimmisuut 100 uuttuutiit tungani.

Pimmariuninga Inungnut

Kanataup Ukiutaqtungani Aiviqarvijuni, niqksarijaujummarialuit Inungnut. Kingavaavut, Inuit uumaqattalauqtut Aivirnut. Aivirasukpatutsuli niqksattiavaungmata inuliqtalluti. Aiviit sanaksaqtausuut igunaqsiarijaulluti qirnijausuut nunami qiqisimaalunnaqtumi tikillugu arraaguuk marruk. Aiviit tuugaangit atuqtausuut sanarrutiliurnirmut amma unaarnut Inuvialungmiunut, Inungnut Iglulingmi, Qikiqtaulungmi, amma Laapatuami.

Atutsiarnirmut isumaalunniq

Katimajiralaat Ulurianaqtumiitunut Uumajunut Qanuilingaliriaiksanginnut Kanatami (COSEWIC) nalunaiqsismajut taakkua Aiviit imaittuujiariangit "isumaalunnaqtut." Qaujimajaningit qassinginniiningit amma aaqqiumanngit, angunasuktauningit, amma attuqtausarainningit ulavisaunitut pijjutaujut nalunaiqsinirmi atuluariaqannginnginni.

Amigarijaujut maannaujuq qaujimajaujunit

Qaujimaluanngittut qassinginniininginii Aivirni maannaujuq, amma qassinginniiningit ulurianaqtumiitunnariarlit angunasuktauninginnt, nipiqluarnirmut, amma sanavialungu piliriangujunit. Aiviit uumajunarningit, angunasuktauningit, uvvaluunniit pijjaqtuuninginnt qaujimajaungimmijut maannaujuq nalunaiqtausimajunut katinngauqtunut. Attuniqaqtut silaup asijiqpallianinanut amma sikuqarunniqpallianinanut Aivirnut katinngauqtunut qaujimajaunngittut.

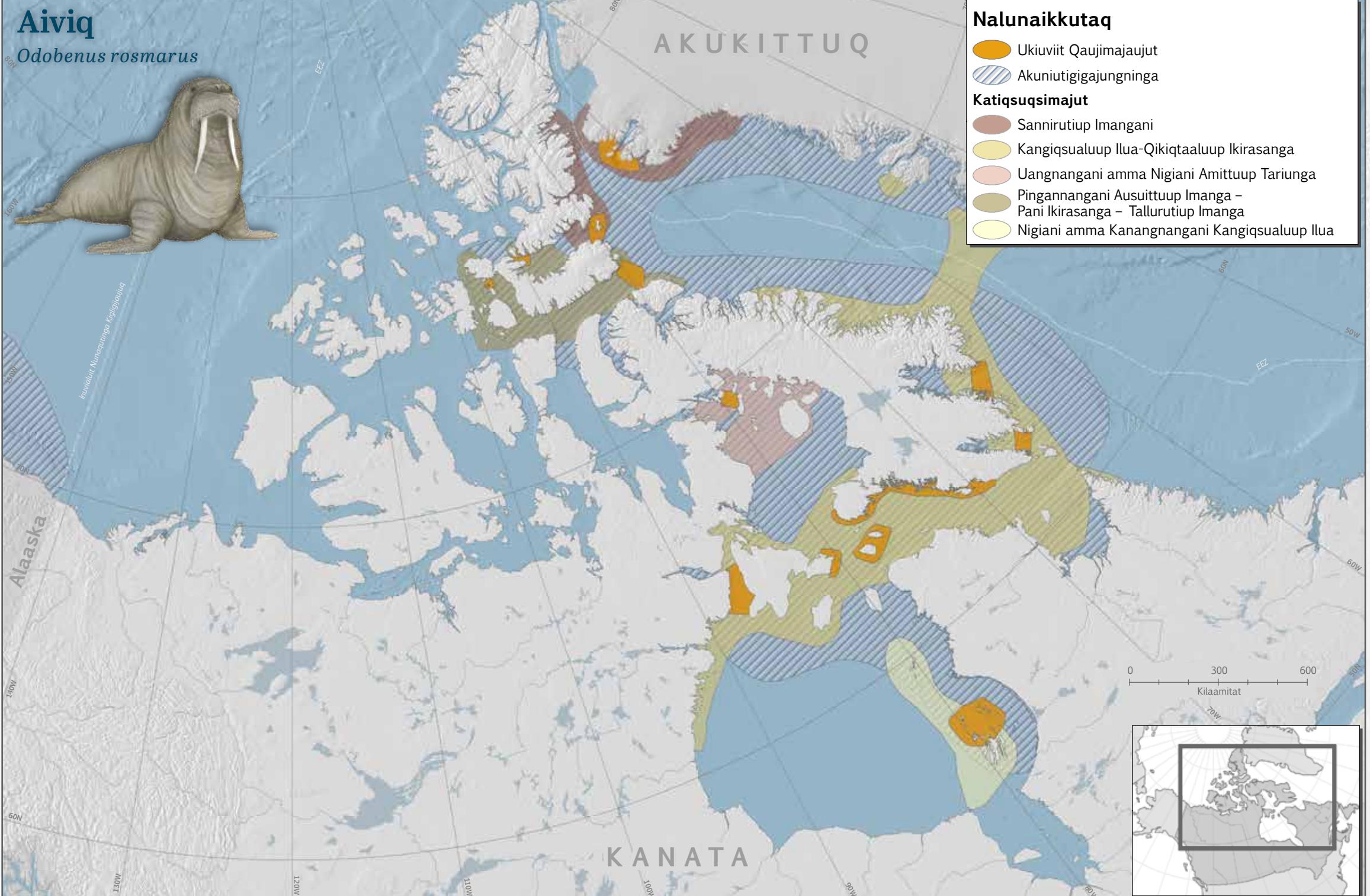
Mappiqtugaq Saangajuq: Imaani Aiviq takujaujuq amma siku Frozen Kangiqsurmi, Nunavut. (ajjinnguaq: WorldFoto)

Taliqipik: Aiviup niqia sijjamiaittuq angunasulauqtillugit, Igloolik, Nunavut. (ajjinnguaq: Louise Murray)

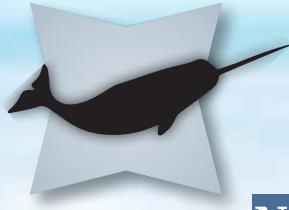
NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGIT

- Katiusasimajut: Stewart, R.E.A., Hamilton, J.W., amma J.B. Dunn. 2013. "Results of Foxe Basin walrus (*Odobenus rosmarus*) surveys: 2010-2011." *Imarmiutolinijikkuut Kanatami Qaujisarnillirinirmut Uqaujijugiaqtikku Pilirivvinga Qaujisarnirmut Titiqqaq*. 2013/017.iv + 12 mappiqtugaq. (Erratum: Viiviali 2014).
- Ukiuviit Qaujimajaujut: Stephenson, S.A., amma L. Hartwig. 2010. *The Arctic Marine Workshop: Freshwater Institute Winnipeg, Manitoba, February 16-17, 2010.* Can. Manuscript Rep. Fish. Aquat. Sci. 2934: vi + 67 mappiqtugaq.
- Namiqjunnigit: Lowry, L. 2016. *Odobenus rosmarus.* "The IUCN Red List of Threatened Species." 2016: e.T15106A45228501. Minotaqtauq 13 Jul 2016.
- Nunannguarlutarum Nuatausimajut: Nunannguaq Kanatami t:1M, ESRI, Flanders Tariumut Pilirivik, Nunarjallattoqaq.

Nalunaikkutaaq

Ukiuviit Qaujimajaujut
Akuniutigigajungninga
Katiqsuqsimajut
Sannirutiup Imangani
Kangiqsualup Ilua-Qikiqtaaluup Ikirasanga
Uangnangani amma Nigiani Amittuup Tariunga
Pingannangani Ausuittuup Imanga - Pani Ikirasanga - Tallurutiup Imanga
Nigiani amma Kanangnanganani Kangiqsualup Ilua

NATSIIT – 2

- PUIJIT
 - Arviit
 - Tuugautiliit Qilalugat
 ➔ Natsiit
 - Niqitusut

Nattiq

Qanuilinganirijatuqangit

Nattiq (*Pusa hispida*) tiqittuq nattiuulluni takiniqagajusuq 1.5 uuttutini amma uqumainnili 50 amma 70 kiluguraam akunningani. Quijuusuq inuusaaraangat, Nattit siarnaluisut ukiuqqutusiraangami. Attui Nattit siarnarittut ammaluktani taqsaqluannangittuni tunuagut amma savirajalluaq saniraagut, ataaguluunniit. Nattit innaulirniraqtasuuut ukiuqaqtigut 5-nik 7-nut amma irniqattaqtut atusirmi nattiami Maajjimi uvvaluunniit Airrilimi, irniqattarningit ajjigiinngittut Ukiuqtaqtulimaami. Ajjigiinngittuni iqualungni nirisuut amma qimirluqanngittuni nataqqarnanillu, Uugarni, kanajurni, kingungni amma kingukpangni. Nattit uumanasugiausuut arraagunut 25-nik 30-nut. Nirjaunasusuut Nanurnut amma inungnut.

Nanituinnaarningit

Nattit nanituinnaarsujajut nunarjami Ukiuqtaqtumit Tariurjulimaangani. Sikumiisut, agluliusut sikumi, nattit asingit taimaippangittuilli, igliniliusut aputiup ataanit sikuup qaangani irniurnirmut amma amaamaktittinirmut irniamini. Nattit sijjamu tunngajuni sikuni atusuuut uvvaluunniit sikullarimmi ukiukkut amma isumagijajut niqiksaqsiusut sikuqanngittumi aarraagumi silaup ajjigiinngitanginnut.

Pimmariuninga Inungnut

Nattit pimmariugijaulluti nirjasuuut Ukiuqtaqtumit amma arraagulima iluani angunasuktausuut. Ilagijaujuq iliqqusirmut niqigjaulluni, nattiuq kisulimaangit nirjasuuut amma qisigut kamiliarjasuuut amma annuraat.

Atutsiarnirmut isumaalunniq

Katimajiralaat Ulurianaqtumiitnunut Uumajunut Qanuilingaliiksanginnut Kanatami (COSEWIC) nalunaiqsismajut taakkua Nattit “attarnaqtumiinngittut.” Asijjirnujut tariup avatingani amma inirraqsunaingit usikattautit amma pivalliani Ukiuqtaqtumi, kisiani, isumaaluutautuinnarialit.

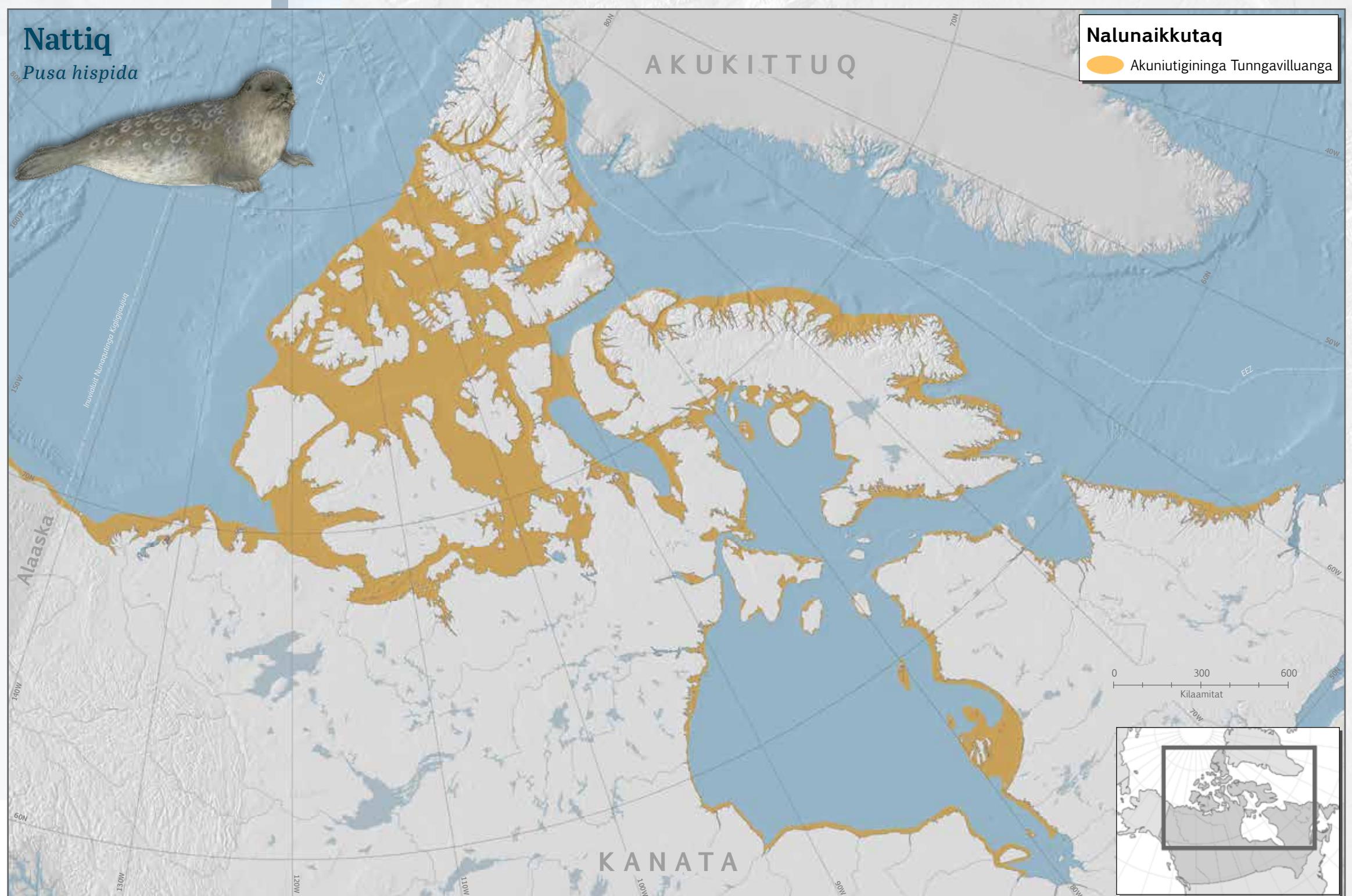
Amigarijajut maannaujuq quajimajajunit

Nattit qassinginniinngit quajimajaulungitit amma ajurnaqtuq quajinasugiangit mikinninginnut, nanituinnaarninginnut, amma najurumasuurijanginni. Unurnignit turaangniliit Nanuit unurninginnut, agluillu atuinnaungingit nattirunut najuqtausuunit. Naammaktuni qassinginniinngit nalauttaaqtausmajut ajurnaqtuq quajisarnirmiit uumajuit asiujiavaingit aarraagumi silaup ajjigiinngitanginnut sikumuungajuq amma umiuarjuarni ingirrajuqarniqsauliqtilugu sikuqarunniirniqsauliqtilugu.

Mappiqtugaq Saangajuq: Nattiq siqinniqtuqsiuqtuq sinaangani Kangiqsualup Iluani. (ajjinnguaq: Mike Macri, macriphoto.ca)

Taliqpiq: Nattit qisigut inniqaqsimajut, Mittimatalik, Tallurutiup Imangani. (ajjinnguaq: Tariurjulirijikut Ukiuqtaqtumi)

NIQITUSUUT

- PUIJIIT
 - Arviit
 - Tuugautiliit Qilalugat
 - Natsiit
 ➔ Niqitusuut

Nanuq

Qanuilinganirijatuqangit

Nanuq (*Ursus maritimus*) anginiqpaangujuq tisamani niulik niqituqtu nunarjulimaami. Arnarluit uqumainniliqaqgajusuut 400 kiluguraamni amma angusallut uqumainniqarunnaqtut 800 kiluguraamni. Arnarluit qiturngiurunnaqsisut tisamani pingasuujuqtunut arraaguqaliqtilluni amma marruunnik atiqtaalaqtaasuuq arrakut pingasut aniguraangat. Innait Nanuit aknialuk inuusut amma innait inuugunnagtut arraagunut 25-nut. Nanuit sungiutismajut Ukiuqtaqtuup avatingani ijijumi, issajanngittumi qujjungmi miqqluit, ijijumi uqsluit, amma timiqquqtujut isigangillu sivulliit angilluti pujjuraanirmut. Nanuit niriniqsausut Nattirni, ilaannikkut Ugjuqtaqtut, Aivirni, Qilalugarni, amma Tuugaalingni. Aujakkut nunamitillugit, piluaqtumi nigiqpasingmi naniinnirivaktanginni, Nanuit nirisut iqalungi, mannini, kuannimi, avinngani, uumajutuqarni tuqungajuni, amma paurngani. Nunarjulimaami unurningit 26,000-niginnipaluktut, marruk pingasunit Kanatamiittutti.

Nanituinnaarningit

Kanatami, Nanuit takaujasuut sijaqpasinni Juukaanni Niuvanlanmut, amma Siginirmiunit tappaunga qikiqtajunut Kanataup Ukiuqtaqtungata Qikiqtanginni. Arraagumi silaup aijigiinngitanginnut Nanuit nuunningit pijutiqasut inigijani najuqtamini amma niriqtaqtanginnillu. Kasumaqatiqarninginni nattirni, nuunririangit maliksasuuq nattit nuunririanginni; nanuit maliksasuuq nattirni uanganganut ukiup qitiagu amma upirngaksaakkut nunamut tunqajumi sikumi amma sinnami.

Pimmariuninga Inungnut

Nanuit pimmariugjaujut Inungnut, tarninginnut, nirijaksauulluti, amma nunalingmi kiinaujjanirmut. Nannuktausuut aminginnut niqinginnullut Ukiuqtaqtuup ilangani. Niqinga igakkuuqtausuq uvvaluunniit uujiliarisuuq kajurmii uvvaluunniit aggualiqisaami. Nanurauti niuviqtauninga amma titikiitsinirmi angunasuktumi kiinaujjarutajunnaqtut Inungnut ilagiingjunut.

Atutsiarnirmut isumaalunniq

Nanuq attuqtausaraittuq sikuup asijiqpallianinanut turaangalluni silaup asijiqpallianinanut. Tamanna pijjutalluulaqtuq taakkua Katimajiralaat Uluranaqtumittunut Uumajunut Qanuilingaliriksanginnut Kanatami (COSEWIC) nalunaiqsismajut taakkua nanuit imaittujariangit "isumaalunnaqtut" 1986-mi. Sikuup auppalianinga aksualuk amma ungasiktumut ulurianarutajuuq Nanurnut. Attuqtaullataasut asiuuinirmiit sikumi najuqkaptamini, amma attuqtaullattarmjut asijiiirmi nirijaksat atuinnauninginnut, atuinnaqarviujunniqtut atuqtautuqaulauqtuni, inungniiniqsaqliqtuti, sanavialungit pivallajuni amma usikattautini.

Mappiqtugaq Saangajuq: Nanuq arraagutamaat sikumi, Cape Kuugjuaraaluk, Maanituupa. (ajjinnguaq: Sergey Uryadnikov)

Taliqipik: Nanuq ingirraruq Harbour Qikiqtat qanigijaani, Naujaat, Nunavut. (ajjinnguaq: Paul Souders)

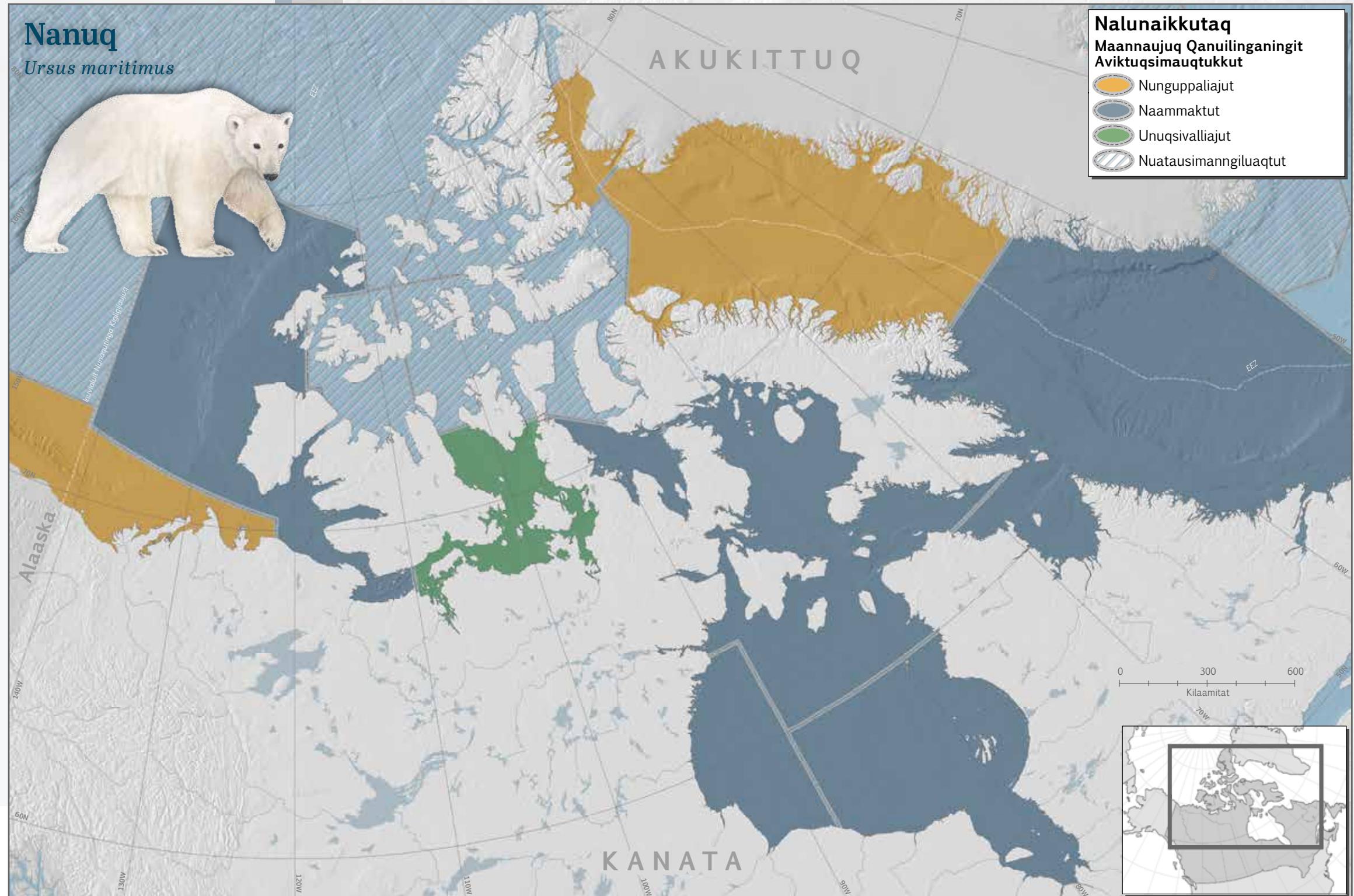

Amigarijaujut maannaujuq qaujimajaujunit

Kanata niriuppuq ullumiisiutini missausiqsimajunut tamainnut Nanurnut katinngajunut amma aviktuqsimajunut taikan 2018-mi. Nanuit qaujisaraurjuaqsimagaluaqtillugit amma nauttiqsauqtaillugit unuqtuni inini Ukiuqtaqtumi, amigaktut qaujimajaujngittuni attuiniunjui unuqtuni aksuruutiksaniit Nanuit qassinginniinnginnit. Katippalijut attuiniilit amma kasuumaningit aksurunnaqtunut, silaullu asijiqpallianinga, surunnaqtut, aaniat, amma inuit qanuiliuq pallijangit, qaujisraqtausimatsianngittut, amma attuiniqarningit Nanurnut qaujimajanginnaqtuq.

NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGIT

- Kataqsiusimajut: IUCN Nanurnik Pilirijimmariaqatigiit, 2015, Naujaasimajut qassinqinniinnginnit taikan 2014. Uvannaqtaaq: <http://pbsg.npolar.no/en/status/status-table.html>
- Nunangnuat Tisillurivni: Stephenson, S.A., amma L. Hartwig, 2010. "The Arctic Marine Workshop: Freshwater Institute Winnipeg, Manitoba, February 16-17, 2010." Can. Manuscript Rep. Fish. Aquat. Sci. 2934: vi + 67 mappiqtugaq.
- Nunangnuarluatarmut Nuatausimajut: Nunangnuq Kanatami 1:1M, ESRI, Flanders Tariumut Pilirivvik, Nunarjallattoaq.

UQALIMA AKKANNIRNIQ

INUIT AMMA AVATI

- Aporta, C. 2011. "Shifting perspectives on shifting ice: documenting and representing Inuit use of the sea ice." *Canadian Geographer/Le Géographe canadien*, 55: 6–19.
- Inuit Circumpolar Council (Inuit Ukiuqtatumi Katimajingit) – Kanata. 2008. "The Sea Ice is Our Highway: An Inuit Perspective on Transportation in the Arctic".
- . 2014. "The Sea Ice Never Stops".
- Inuit Places. 2017. *Inuit Places Atlas*.
- Inuit Qaijusarvingat. 2017. "About Inuit."
- Inuit Sea Ice Use and Occupancy Project. 2017. "Atlas of Inuit Sea Ice Knowledge and Use (SIKU)".
- Inuit Tapiriit Kanatami. 2017. "About Inuit."
- Laidler, G. 2007. "Ice, Through Inuit Eyes: Characterizing the importance of sea ice processes, use, and change around three Nunavut communities." *Luuktaangunirmut kingulliqpaqsiuq, Nunanngualirjikku, Turaantup Silattuqsarvijangat*.
- Li, S., amma Smith, K. 2016. "Inuit: Fact Sheet for Inuit Nunangat." Statistics Canada (Naasajikkut Kanatami). *Tikisaaksat naasautaa 89-656-X2016014*.
- Oitirmiut Piqqusilirjijit Katujjatigiit. 2017. *Inuit Qaujimajangit Nunannguat*.
- Statistics Canada (Naasajikkut Kanatami). 2011. "Aboriginal Peoples in Canada: First Nations People, Métis and Inuit." *National Household Survey, 2011*. *Tikisaaksat naasautaa. 99-011-X2011001*.

TARIURJUALIRINIQ

- Arctic Council (Ukiuqtatumi Katimajit). 2017. "Snow, Water, Ice and Permafrost in the Arctic (SWIPA)." Canadian Cryospheric Information Network (Kanatami Silalirinirmut Tukisigiarviutqatigiiktu).
2015. "Sea Ice."
- Canadian Ice Service (Kanatami Sikulirjikku). 2005. *Manual of Ice (MANICE)*.
- . 2016. *Sea Ice Climatic Atlas for the Northern Canadian Waters 1981–2010*.
- Carmack, E., amma R. Macdonald. 2008. "Water and Ice-Related Phenomena in the Coastal Region of the Beaufort Sea: Some Parallels between Native Experience and Western Science." *Arctic* 61: 265–80.
- . F. A. McLaughlin, S. Vagle, H. Melling, amma W. J. Williams. 2010. "Structures and Property Distributions in the Three Oceans Surrounding Canada in 2007: A Basis for a Long-Term Ocean Climate Monitoring Strategy." *Atmosphere-Ocean* 48(4): 211–24.
- Curtis, M. 1972. "Depth Distributions of Benthic Polychaetes in Two Fiords on Ellesmere Island, N.W.T." *Journal of the Fisheries Research Board of Canada* 29(9): 1319–27.
- Earth and Science Research. 2017. "Polar Tide Models: Overview."
- Fisheries and Oceans Canada (Imarmiutalirjikkut Tariurjualirkkulu Kanatami). 2017. "Tides, Currents, and Water Levels."
- Hannah, C. G., F. Dupont, A. K. Collins, M. Dunphy, amma D. Greenberg. 2008. "Revisions to a Modelling System for Tides in the Canadian Arctic Archipelago." *Canadian Technical Report of Hydrography and Ocean Sciences* 259.
- . F. Dupont, amma M. Dunphy. 2009. "Polynyas and Tidal Currents in the Canadian Arctic Archipelago." *Arctic* 62: 83–95.
- Howell, S. E. L., T. Wohlleben, A. Komarov, L. Pizzolato, amma C. Derksen. 2013. "Recent Extreme Light Sea Ice Years in the Canadian Arctic Archipelago: 2011 and 2012 Eclipse 1998 and 2007." *Cryosphere* 7: 1753–68.
- Kovacs, A., amma M. Mellor. 1974. "Sea Ice Morphology and Ice as a Geologic Agent in the Southern Beaufort Sea." *Taikani The Coast and Shelf of the Beaufort Sea aqqigiaqtaujuq taassuma J. C. Reed amma J. E. Sater*, 113–61.
- Washington, DC: Arctic Institute of North America.

Lobb, J., E. C. Carmack, R. G. Ingram, amma A. J. Weaver. 2003. "Structure and Mixing across an Arctic/Atlantic Front, in Northern Baffin Bay." *Geophysical Research Letters* 30: 1833.

McLaughlin, F. A., E. C. Carmack, R. G. Ingram, W. J. Williams, amma C. Michel. 2005. "Oceanography of the Northwest Passage." *Taikani The Sea, the Global Coastal Ocean, Titiragsimaninga 1ab, aqqigiaqtaujuq taassuma A. R. Robinson amma K. Brink*, 1211–42. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Beazley, L., F.J. Murillo, E. Kenchington, J. Guijarro, C. Lirette, T. Siford, M. Treble, et al. 2016. "Species Distribution Modelling of Corals and Sponges in the Eastern Arctic for Use in the Identification of Significant Benthic Areas." *Aatuva: Fisheries and Oceans Canada (Imarmiutalirjikkut Tariurjualirkkulu Kanatami)*.

Bennecke, S., amma A. Metaxas. 2017. "Effectiveness of Polyanya: Modulation of Fast Ice Thickness by Ocean Heat Flux on the Canadian Polar Shelf." *Journal of Geophysical Research: Oceans* 120: 777–95.

—. D. A. Riedel, amma Z. Gedalo. 2005. "Trends in the Draft and Extent of Seasonal Pack Ice, Canadian Beaufort Sea." *Geophysical Research Letters* 32: 1–5.

NOAA. 2017. "Arctic Report Card."

NSIDC. 2017. "Multisensor Analyzed Sea Ice Extent—Northern Hemisphere (MASIE-NH)."

Pope, S., L. Copland, amma B. Alt. 2017. "Recent Changes in Sea Ice Plugs Along the Northern Canadian Arctic Archipelago." *Taikani Arctic Ice Shelves and Ice Islands, aqqigiaqtaujuq taassuma L. Copland amma D. Mueller*, 317–42. Dordrecht: Springer Nature.

Roux, M.-J., P. Sparling, J. Felix, amma L. A. Harwood. 2014. "Ecological Assessment of Husky Lakes and Stidgi Lake, Northwest Territories, 2000–2004." *Canadian Technical Report of Hydrography and Ocean Sciences* 3071.

Serreze, M. C., amma R. G. Barry. 2009. "The Arctic Climate System." Cambridge: Cambridge University Press.

Tang, C. C. L., C. K. Ross, T. Yao, B. Petrie, B. M. DeTracey, amma E. Dunlap. 2004. "The Circulation, Water Masses and Sea-Ice of Baffin Bay." *Progress in Oceanography* 63: 183–228.

US National Ice Center. 2017. "Naval Ice Center."

Williams, W. J., E. C. Carmack, K. Shimada, H. Melling, K. Aagaard, R. W. Macdonald, amma R. G. Ingram. 2006. "Joint Effects of Wind and Ice Motion in Forcing Upwelling in Mackenzie Trough, Beaufort Sea." *Continental Shelf Research* 26: 2352–66.

David, C., B. Lange, T. Krumpen, F. Schaafsma, J. A. van Franeker, amma H. Flores. 2016. "Under-Ice Distribution of Polar Cod *Boreogadus saida* in the Central Arctic Ocean and Their Association with Sea-Ice Habitat Properties." *Polar Biology* 39(6): 981–94.

de Moura Neves, B., E. Edinger, C. Hillaire-Marcel, E. H. Saucier, S. C. France, M. A. Treble, amma V. E. Wareham. 2015. "Deep-Water Bamboo Coral Forests in a Muddy Arctic Environment." *Marine Biodiversity* 45(4): 867–71.

Dempson, J. B., M. Shears, amma M. Bloom. 2002. "Spatial and Temporal Variability in the Diet of Anadromous Arctic Charr, *Salvelinus alpinus*, in Northern Labrador." *Taikani Ecology, Behaviour and Conservation of the Charrs, Genus Salvelinus, aqqigiaqtaujuq taassuma P. Magnan, C. Audet, H. Glémét, M. Legault, M. A. Rodriguez, amma E. B. Taylor*, 49–62. Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Academic Publishers.

Encyclopedia of Life. Ulluqanngittuq. "Clione limacina."

—. Ulluqanngittuq. "Limacina helicina."

—. Ulluqanngittuq. "Onisimus litoralis."

—. Ulluqanngittuq. "Water Column Amphipods." *Census of Marine Life*.

—. Ulluqanngittuq. "Bacteria and Protists." *Census of Marine Life*.

Ardyna, M., M. Babin, M. Gosselin, E. Devred, L. Rainville, amma J. É. Tremblay. 2014. "Recent Arctic Ocean Sea Ice Loss Triggers Novel Fall Phytoplankton Blooms." *Geophysical Research Letters* 41(17): 6207–12.

Arrigo, K. R., amma G. L. van Dijken. 2015. "Continued Increases in Arctic Ocean Primary Production." *Progress in Oceanography* 136: 60–70.

Baillon, S., J. F. Hamel, V. E. Wareham, amma A. Mercier. 2012. "Deep Cold-Water Corals as Nursery Habitats for Fish Larvae." *Frontiers in Ecology and the Environment* 10: 351–6.

Washington, DC: Arctic Institute of North America.

—. 2014. "Seasonality in Reproduction of the Deep-Water Pennatulacean Coral *Anthoptilum grandiflorum*." *Marine Biology* 161(1): 29–43.

Beaugrand, G., A. McQuatters-Gollon, M. Edwards, amma E. Goberville. 2013. "Long-Term Responses of North Atlantic Calcifying Plankton to Climate Change." *Nature Climate Change* 3(3): 263–7.

Beazley, L., F.J. Murillo, E. Kenchington, J. Guijarro, C. Lirette, T. Siford, M. Treble, et al. 2016. "Species Distribution Modelling of Corals and Sponges in the Eastern Arctic for Use in the Identification of Significant Benthic Areas." *Aatuva: Fisheries and Oceans Canada (Imarmiutalirjikkut Tariurjualirkkulu Kanatami)*.

Bennecke, S., amma A. Metaxas. 2017. "Effectiveness of Polyanya: Modulation of Fast Ice Thickness by Ocean Heat Flux on the Canadian Polar Shelf." *Journal of Geophysical Research: Oceans* 120: 777–95.

—. D. A. Riedel, amma Z. Gedalo. 2005. "Trends in the Draft and Extent of Seasonal Pack Ice, Canadian Beaufort Sea." *Geophysical Research Letters* 32: 1–5.

Blais, M., M. Ardyna, M. Gosselin, D. Dumont, S. Bélanger, J.É. Tremblay, Y. Gratton, J. Martin, J. Gagnon, G. Darnis, M. Sampei, L. et al. 2011. "Biogenic Carbon Flows through the Planktonic Food Web of the Amundsen Gulf (Arctic Ocean): A Synthesis of Field Measurements and Inverse Modeling Analyses." *Progress in Oceanography* 91(4): 410–36.

Form, A., J.-É. Tremblay, Y. Gratton, J. Martin, J. Gagnon, G. Darnis, M. Sampei, L. et al. 2011. "Biogenic Carbon Flows through the Planktonic Food Web of the Amundsen Gulf (Arctic Ocean): A Synthesis of Field Measurements and Inverse Modeling Analyses." *Progress in Oceanography* 91(4): 410–36.

Nørregaard, R. D., K. Gustavson, E. F. Møller, J. Strand, Z. Tairova, amma A. Mosbech. 2015. "Ecotoxicological Investigation of the Effect of Accumulation of PAH and Possible Impact of Dispersant in Resting High Arctic Copepod *Calanus hyperboreus*." *Aquatic Toxicology* 167: 1–11.

Orr, J. C., V. J. Fabry, O. Aumont, L. Bopp, S. C. Doney, R. A. Feely, A. Gnanadesikan, et al. 2005. "Anthropogenic Ocean Acidification over the Twenty-First Century and Its Impact on Calcifying Organisms." *Nature* 437(7059): 681–6.

Pape, T., F. Hoffmann, N. V. Quéric, K. von Juterzenka, J. Reitner, amma W. Michaelis. 2006. "Dense Populations of Archaea Associated with the Demosponge *Tentorium semisuberites* Schmidt, 1870 from Arctic Deep-Waters." *Polar Biology* 29(8): 662–7.

Percy, J. A. 1993. "Reproduction and Growth of the Arctic Hyperiid Amphipod *Themisto libellula* Mandt." *Polar Biology* 13(2): 131–9.

Pham, C. K., F. Vandeperre, G. Menezes, F. Porteiro, E. Isidro, amma T. Morato. 2015. "The Importance of Deep-Sea Vulnerable Marine Ecosystems for Demersal Fish in the Azores." *Deep Sea Research Part I: Oceanographic Research Papers* 96: 80–8.

Plotkin, A.S. 2004. "Biodiversity and Distribution of Polymastiidae (Demospongiae, Hadromerida) in the Arctic Area." *Taikani Sponge Sciences in New Millennium, aqqigiaqtaujuq taassuma M. Pansini, R. Pronzato, G. Bavestrrello, amma R. Manconi, 535–547. Bollettino dei Musei e degli Istituti Biologici dell'Università di Genova 68.*

Poulin, M., N. Daugbjerg, R. Gradinger, L. Ilyash, T. Ratkova, amma von C. Quillfeldt. 2011. "The Pan-Arctic Biodiversity of Marine Pelagic and Sea-Ice Unicellular Eukaryotes: A First-Attempt Assessment." *Marine Biodiversity* 41(1): 13–28.

Reid, P. C., D. G. Johns, M. Edwards, M. Starr, M. Poulin, amma P. Snoeijs. 2007. "A Biological Consequence of Reducing Arctic Ice Cover: Arrival of the Pacific Diatom *Neodenticula seminuda* in the North Atlantic for the First Time in 800 000 Years." *Global Change Biology* 13(9): 1910–21.

Roberts, J. M., A. J. Wheeler, amma A. Freiwald. 2006. "Reefs of the Deep: The Biology and Geology of Cold-Water Coral Ecosystems." *Science* 312(5773): 543–7.

Sun, Z., J. F. Hamel, amma A. Mercier. 2011. "Planulation, Larval Biology, and Early Growth of the Deep-Sea Soft Coral *Gorgonia fruticosa* and *Diva flava* (Octocorallia: Alcyonacea)." *Invertebrate Biology* 130(2): 91–9.

Tremblay, R. J., H. Hattori, C. Michel, M. Ringuelette, Z. P. Mei, C. Lovejoy, L. Fortier, et al. 2006. "Trophic Structure and Pathways of Biogenic Carbon Flow in the Eastern North Water Polynya." *Progress in Oceanography* 71(2–4): 402–25.

Turley, C. M., J. M. Roberts, amma J. M. Guinotte. 2007. "Corals in Deep-Water: Will the Unseen Hand of Ocean Acidification Destroy Deep-Cold-Water Ecosystems?" *Coral Reefs* 26(3): 445–8.

Mecklenburg, C. W., I. Byrkjedal, J. S. Christiansen, O. V. Karamushko, A. Lynghammar, amma P. R. Möller. 2013. "List of Marine Fishes of the Arctic Region Annotated with Common Names and Zoogeographic Characterizations." *Akureyri, Iceland: Conservation of Arctic Flora and Fauna*.

Morrison, D., amma G. H. Germain. 1995. "Inuit: Glimpses of an Arctic Past." Hull, Kuapak: Canadian Museum of Civilization (Kanatami Takujagaqvarik Inuusilirinirmut).

Mueter, F. J., J. D. Reist, A. R. Majewski, C. D. Sawatzky, J. S. Christiansen, K. J. Hedges, B. W. Coad, O. V. Karamushko, R. R. Lauth, A. Lynghammar, S. A. MacPhee, amma C. W. Mecklenburg. 2013. "Marine Fishes of the Arctic." CAFF Arctic Report Card: Nutaangutqitauninga 2013-mut.

Niuvanlan amma Laapata Gavamang, Iqalulirjikkut amma Imlarjikkut Pilirivvingat. Ulluqanngittuq. "Emerging Species Profile Sheets: Northern Sand Lance (Amodytes dubius)."

Nunatsiarmi Gavamatuk. 1991. "Inuvialuit Pitquissit: The Culture of the Inuvialuit." Yellowknife: Inuvialuit Inulinirnirmut Pivalliatittinirmi Pilirivvingat amma Nunatsiarmi Gavamatuk Ilinniarnirjikkut Pilirivvinga.

Forest, A., J.-É. Tremblay, Y. Gratton, J. Martin, J. Gagnon, G. Darnis, M. Sampei, L. et al. 2011. "Biogenic Carbon Flows through the Planktonic Food Web of the Amundsen Gulf (Arctic Ocean): A Synthesis of Field Measurements and Inverse Modeling Analyses." *Progress in Oceanography* 91(4): 410–36.

Nørregaard, R. D., K. Gustavson, E. F. Møller, J. Strand, Z. Tairova, amma A. Mosbech. 2015. "Ecotoxicological Investigation of the Effect of Accumulation of PAH and Possible Impact of Dispersant in Resting High Arctic Copepod *Calanus hyperboreus*." *Aquatic Toxicology* 167: 1–11.

Orr, J. C., V. J. Fabry, O. Aumont, L. Bopp, S. C. Doney, R. A. Feely, A. Gnanadesikan, et al. 2005. "Anthropogenic Ocean Acidification over the Twenty-First Century and Its Impact on Calcifying Organisms." *Nature* 437(7059): 681–6.

Pape, T., F. Hoffmann, N. V. Quéric, K. von Juterzenka, J. Reitner, amma W. Michaelis. 2006. "Dense Populations of Archaea Associated with the Demosponge *Tentorium semisuberites* Schmidt, 1870 from Arctic Deep-Waters." *Polar Biology* 29(8): 662–7.

Percy, J. A. 1993. "Reproduction and Growth of the Arctic Hyperiid Amphipod *Themisto libellula* Mandt." *Polar Biology* 13(2): 131–9.

Pham, C. K., F. Vandeperre, G. Menezes, F. Porteiro, E. Isidro, amma T. Morato. 2015. "The Importance of Deep-Sea Vulnerable Marine Ecosystems for Demersal Fish in the Azores." *Deep Sea Research Part I: Oceanographic Research Papers* 96: 80–8.

Plotkin, A.S. 20

UQALIMA AKKANNIRNIQ

- Nuttall, M. 2005. "Hunting, Herding, Fishing and Gathering: Indigenous Peoples and Renewable Resource Use in the Arctic." *Aviksimajuk 12 taikani Arctic Climate Impact Assessment*, 649–90. Cambridge: Cambridge University Press.
- Priest, H., amma P. J. Usher. 2004. "The Nunavut Wildlife Harvest Study: Final Report." Iqaluit: Nunavummi Uumajulirijirjuakkut Katimajingit.
- Usher, P. 2002. "Inuvialuit Use of the Beaufort Sea and Its Resources, 1960–2000." *Arctic* 55(1): 18–28.
- West Kitikmeot Slave Study Society (WKSSS). 2008. "West Kitikmeot Slave Study of Knowledge Report—2007 Update." *Pivagijiqtajuuq taakkunnguna SENES Consultants. Yellowknife: Environment and Natural Resources (Avatilirinirmut amma Nunamingaaqtulirinirmut), Nunatsiaq.*
- Iqaluit Tariurmuit, Dolly Varden Iqaluit**
- Berkes, F. 1990. "Native Subsistence Fisheries: A Synthesis of Harvest Studies in Canada." *Arctic* 43 (1): 35–42.
- Brunner, P. C., M. R. Douglas, A. Osinov, C. C. Wilson, amma L. Bernatchez. 2001. "Holarctic Phylogeography of Arctic Charr (*Salvelinus alpinus* L.) Inferred from Mitochondrial DNA Sequences." *Evolution* 55: 573–86.
- Coad, B. W., amma J. D. Reist. 2004. "Annotated List of the Arctic Marine Fishes of Canada." *Canadian Manuscript Report of Fisheries and Aquatic Sciences* 2674.
- COSEWIC. 2010. "COSEWIC Assessment and Status Report on the Dolly Varden Salvelinus malma malma (Western Arctic Populations) in Canada." Aattuva: Committee on the Status of Endangered Wildlife in Canada (Katimajiraalat Ulrianaqtumiittut Uumajunut Qanuilingaliriksanginnut Kanatami).
- Egelund, G.M., Inuvialuit Nunanga Ajauqtijikku Katimajiraalangit, amma CINE Iqqanaiqatit amma Illiniaqtit Isullitiliqut. 2010a. "Inuit Health Survey 2007–2008: Inuvialuit Settlement Region." Ste. Anne-de-Bellevue, Kuapak: Centre for Indigenous Peoples' Nutrition and Environment, School of Dietetics and Human Nutrition, McGill University.
- . 2010b. "Inuit Health Survey 2007–2008: Nunavut." Ste. Anne-de-Bellevue, Kuapak: Centre for Indigenous Peoples' Nutrition and Environment, School of Dietetics and Human Nutrition, McGill University.
- Fisheries and Oceans Canada (Imarmiutlirijikku Tarijurjaliqikkulu Kanatami). 2017. "Arctic Char."
- Igoe, F., amma J. Hammar. 2004. "The Arctic Char *Salvelinus alpinus* (L.) Species Complex in Ireland: A Secretive and Threatened Ice Age Relict." *Biology and Environment* 104: 73–92.
- Stephenson, S. 2004. "Harvest Studies in the Inuvialuit Settlement Region, Northwest Territories, Canada: 1999 and 2001–2003." *Canadian Manuscript Report of Fisheries and Aquatic Sciences* 2700.
- Uumajuit Attarnaqtumiittuq Kikkutuinnarnut Atliuqsimavik. 2017. "Species Profile: Dolly Varden Western Arctic Populations."
- Uugaq**
- Coad, B. W., amma J. D. Reist. 2004. "Annotated List of the Arctic Marine Fishes of Canada." *Canadian Manuscript Report of Fisheries and Aquatic Sciences* 2674.
- ACIA. 2005. "Arctic Climate Impact Assessment." Cambridge: Cambridge University Press.
- Falardeau, M., D. Robert, amma L. Fortier. 2014. "Could the Planktonic Stages of Polar Cod and Pacific Sand Lance Compete for Food in the Warming Beaufort Sea?" *ICES Journal of Marine Science* 71: 1956–65.
- Fisheries and Oceans Canada (Imarmiutlirijikku Tarijurjaliqikkulu Kanatami). 2016. "Arctic Cod."
- Fortier, L. 2012. "The Arctic Cod (*Boreogadus saida*) Ecosystem under the Double Pressure of Climate Change and Industrialization (Arctic Cod)." *Aviksimajuk 1.8 taikani ArcticNet Annual Research Compendium (2011–12)*.
- Coad, B. W., amma J. D. Reist. 2004. "Annotated List of the Arctic Marine Fishes of Canada." *Canadian Manuscript Report of Fisheries and Aquatic Sciences* 2674.
- Stephenson, S. A., amma L. Hartwig. 2010. "The Arctic Marine Workshop: Freshwater Institute Winnipeg, Manitoba, February 16–17, 2010." *Canadian Manuscript Report of Fisheries and Aquatic Sciences* 2674.
- Coad, B. W., amma J. D. Reist. 2004. "Annotated List of the Arctic Marine Fishes of Canada." *Canadian Manuscript Report of Fisheries and Aquatic Sciences* 2674.
- Auger, E. E. 2005. "The Way of Inuit Art: Aesthetics and History in and Beyond the Arctic." Jefferson, NC: McFarland & Company.
- Dyck, M., P.H. Warkentin, amma M. A. Treble. 2007. "A Bibliography on Greenland Halibut, *Reinhardtius hippoglossoides* (a.k.a. Greenland Turbot) 1936–2005." *Canadian Technical Report of Fisheries and Aquatic Sciences* 2683.
- Fishbase. Ulluqangnigtuq. "*Reinhardtius hippoglossoides*: Greenland Halibut."
- Fisheries and Oceans Canada (Imarmiutlirijikku Tarijurjaliqikkulu Kanatami). 2014. "Greenland Halibut (Reinhardtius hippoglossoides)"—Northwest Atlantic Fisheries Organization Subarea 0—Effective 2014."
- Igligaq**
- Coad, B. W., amma J. D. Reist. 2004. "Annotated List of the Arctic Marine Fishes of Canada." *Canadian Manuscript Report of Fisheries and Aquatic Sciences* 2674.
- Dodson, J. J., S. Tremblay, F. Colombani, J. E. Carscadden, amma F. Lecomte. 2007. "Trans-Arctic Dispersals and the Evolution of a Circumpolar Marine Fish Species Complex, the Capelin (*Mallotus villosus*)."*Molecular Ecology* 16(23): 5030–43.
- Fisheries and Oceans Canada (Imarmiutlirijikku Tarijurjaliqikkulu Kanatami). 2017. "Capelin: A Small Fish of Great Importance."
- Fortier, L. 2012. "The Arctic Cod (*Boreogadus saida*) Ecosystem under the Double Pressure of Climate Change and Industrialization (Arctic Cod)." *Aviksimajuk 1.8 taikani ArcticNet Annual Research Compendium (2011–12)*.
- Haakon, H., amma H. Gjøsæter. 2013. "Polar Cod (*Boreogadus saida*) and Capelin (*Mallotus villosus*) as Key Species in Marine Food Webs of the Arctic and the Barents Sea." *Marine Biology Research* 9 (9): 878–94.
- Kuhnlein, H. V., amma M. M. Humphries. 2017. "Marine Smelt Fish—Capelin." Traditional Animal Foods of Indigenous Peoples of Northern North America. McGill University.
- Lilly, G. R., amma M. Simpson. 2000. "Distribution and Biomass of Capelin, Arctic Cod and Sand Lance on the Northeast Newfoundland Shelf and Grand Bank as Deducted from Bottom-Trawl Surveys." Canadian Stock Assessment Secretariat (Kanatami Pitaaqtinginni Qaujisarnirmut Pilirivvingat), Qaujisarnirmut Titqqaq 2000/91, St. John's, Niuvanlan: Department of Fisheries and Oceans Canada (Imarmiutlirijikku Tarijurjaliqikkulu Kanatami).
- Rose, G. A. 2005. "Capelin (*Mallotus villosus*) Distribution and Climate: A Sea 'Canary' for Marine Ecosystem Change." *ICES Journal of Marine Science* 62: 1524–1530.
- Pasivik Kapisilik**
- ACIA. 2005. "Arctic Climate Impact Assessment." Cambridge: Cambridge University Press.
- Coad, B. W., amma J. D. Reist. 2004. "Annotated List of the Arctic Marine Fishes of Canada." *Canadian Manuscript Report of Fisheries and Aquatic Sciences* 2674.
- Fishbase. Ulluqangnigtuq. "*Clupea pallasi pallasi*; Pacific Herring."
- Ronconi, R. A., B. G. Lascelles, G. M. Langham, J. B. Reid, amma D. Oro. 2012. "The Role of Seabirds in Marine Protected Area Identification, Delineation and Monitoring: Introduction and Synthesis." *Biological Conservation* 156: 1–4.
- Kuhnlein, H. V., amma M. M. Humphries. 2017. "Herring and Relatives General." Traditional Animal Foods of Indigenous Peoples of Northern North America. McGill University.
- Stephenson, S. A., amma L. Hartwig. 2010. "The Arctic Marine Workshop: Freshwater Institute Winnipeg, Manitoba, February 16–17, 2010." *Canadian Manuscript Report of Fisheries and Aquatic Sciences* 2674.
- Alexander, S.A. 1986. Ualinirmiut Tariunga sijjangani tingmiant qaujisarniit, 1985 iluani. Canadian Wildlife Service (Kanatami Uumajulirijirjuakkut), US Fish and Wildlife Service, amma Secretaria de Medio Ambiente y Recursos Naturales.
- Peterson, S. L., R. F. Rockwell, C. R. Witte, amma D. N. Koons. 2013. "The Legacy of Destructive Snow Goose Foraging on Supratidal Marsh Habitat in the Hudson Bay Lowlands." *Arctic, Antarctic, and Alpine Research* 45: 575–583.
- Scheuhammer, A. M. 2009. "Historical Perspective on the Hazards of Environmental Lead from Ammunition and Fishing Weights in Canada." *Taikani Ingestion of Lead from Spent Ammunition: Implications for Wildlife and Humans, aqqigiaqtujuq taassuma R. T. Watson, M. Fuller, M. Pokras, amma W. G. Hunt, 61–67. Boise, Idaho: The Peregrine Fund.*
- Sedinger, J. S., C. A. Nicolai, C. J. Lensink, C. Wentworth, amma B. Conant. 2007. "Black Brant Harvest, Density Dependence, and Survival: A Record of Population Dynamics." *Journal of Wildlife Management* 71: 496–506.
- Smith, P. A., K. H. Elliott, A. J. Gaston, amma H. G. Gilchrist. 2010. "Has Early Ice Clearance Increased Predation on Breeding Birds by Polar Bears?" *Polar Biology* 33: 1149–1153.
- The Wildlife Society-American Fisheries Society (TWS-AFS). 2008. "Sources and Implications of Lead Ammunition and Fishing Tackle on Natural Resources." Ilulinginut Qimirruniq 08-01. Bethesda, MD: The Wildlife Society amma American Fisheries Society.
- US Fish and Wildlife Service (USFWS). 2015. "Waterfowl Population Status, 2015." Washington, DC: US Fish and Wildlife Service, Division of Migratory Bird Management.
- Ukiuqtaqtumi-Ivajattut Tariurmuit Mitit – 1**
- Allison, A. B., J. R. Ballard, R. B. Tesh, J. D. Brown, M. G. Ruder, M. K. Keel, B. A. Munk, et al. 2015. "Cyclic avian mass mortality in the northeastern United States is associated with a novel orthomyxovirus." *Journal of Virology* 89: 1389–1403.
- Cornish, B.J., amma D.L. Dickson. 1997. "Common Eiders nesting in the western Canadian Arctic." *Taikani King and Common Eiders in the Western Canadian Arctic, aqqigiaqtujuq taassuma D.L. Dickson. Paippaarijaulaukasuuq 94. Canadian Wildlife Service (Kanatami Uumajulirijirjuakkut), Aattuva, Antiaru.*
- Canadian Endangered Species Conservation Council (Kanatami Ulrianaqtumiittut Uumajunut Atluqaqtalimanirnut Katimajit, CESCC). 2011. "Wild Species 2010: The General Status of Species in Canada." Canadian Endangered Species Conservation Council, National General Status Working Group (Kanatami Ulrianaqtumiittut Uumajunut Atluqaqtalimanirnut Katimajit, Kanatami Qanuilingaliriksanginnut Piliriqatigiit).
- Dickey, M.-H., G. Gauthier, amma M.-C. Cadieux. 2008. "Climatic Effects on the Breeding Phenology and Reproductive Success of an Arctic-Nesting Goose Species." *Global Change Biology* 14: 1973–1985.
- Dickson, D.L., Dickson, H.L., amma G.M. Audi. 1988. "Bird surveys at Stokes Point and Philip Bay, Yukon in 1983." Canadian Wildlife Service (Kanatami Uumajulirijirjuakkut). Ilulinginut Unikkaalig Katiningauqtuni naasautaa 40, Pingannanganii amma Uangnanganii, Alberta.
- Hawkins, J.S. 1986. "Breeding bird survey of the Whitefish Station area, Mackenzie Delta, 1985." Canadian Wildlife Service (Kanatami Uumajulirijirjuakkut) Unikkaalig Katiningauqtuni, naasautaa 4, Pasivik amma Juukaani; Puritis Kalampia.
- Hines, J.E., amma M.O. Wiebe Robertson. 2006. "Surveys of Geese and Swans in the Inuvialuit Settlement Region, Western Canadian Arctic 1989–2001." Paippaarijaulaukasuuq 112. Canadian Wildlife Service (Kanatami Uumajulirijirjuakkut), Aattuva, Antiaru.
- IUCN. 2015. "The IUCN Red List of Threatened Species." Titiraqsimalujuk 2015-4.
- Jeffries, R. L., amma R. F. Rockwell. 2002. "Foraging Geese, Vegetation Loss and Soil Degradation in an Arctic Salt Marsh." *Applied Vegetation Science* 5: 7–16.
- Jónsson, J. E., J. P. Ryder, amma R. T. Alisauskas. 2013. "Ross's Goose (*Chen rossii*)."*Taikani The Birds of North America Online, aqqigiaqtujuq taassuma A. Poole. Ithaca, NY: Cornell Lab of Ornithology.*
- Goudie, R. I., G. J. Robertson, amma A. Reed. 2000. "Common Eider (*Somateria mollissima*)."*Taikani The Birds of North America Online, aqqigiaqtujuq taassuma A. Poole. Ithaca, NY: Cornell Lab of Ornithology.*
- IUCN. 2015. "The IUCN Red List of Threatened Species." Titiraqsimalujuk 2015-4.
- Lewis, D. T., D. H. Ward, J. S. Sedinger, A. Reed, amma D. V. Derksen. 2013. "Brant (*Branta bernicla*)."*Taikani The Birds of North America Online, aqqigiaqtujuq taassuma A. Poole. Ithaca, NY: Cornell Lab of Ornithology.*
- Ronconi, R. A., B. G. Lascelles, G. M. Langham, J. B. Reid, amma D. Oro. 2012. "The Role of Seabirds in Marine Protected Area Identification, Delineation and Monitoring: Introduction and Synthesis." *Biological Conservation* 156: 1–4.
- Mowbray, T. B., F. Cooke, amma B. Ganter. 2000. "Snow Goose (*Chen caerulescens*)."*Taikani The Birds of North America Online, aqqigiaqtujuq taassuma A. Poole. Ithaca, NY: Cornell Lab of Ornithology.*
- Kay, G., Kuptana, D., Wolki Sr., G., Hines, J.E. 2006. "Inuvialuit ecological knowledge of King Eiders, Pacific Common Eiders, Black Brant, and some other birds near Holman and Sachs Harbour, Northwest Territories." Paippaarijaukainnasuuq Kanatami Uumajulirijirjuakkunnu
- McDonald, M. amma B. Fleming. 1990. "Development of a Community-Based Eider Down Industry in Sanikiluaq: Resource Management and Business Strategies." *Unikkaalig taakkununa Kanatami-Nunatsiarmi Pivaliatitinnirnut Angiruti, Piliriaqsaq Naasautaa 561 510. Sanikiluaq, Nunatsiaq: Nunatsiaq Haammalanga Sanikiluaq.*
- North American Waterfowl Management Plan. 2004. "Strengthening the Biological Foundation: 2004 Implementation Framework." Canadian Wildlife Service (Kanatami Uumajulirijirjuakkut), US Fish and Wildlife Service, amma Secretaria de Medio Ambiente y Recursos Naturales.
- Peterson, S. L., R. F. Rockwell, C. R. Witte, amma D. N. Koons. 2013. "The Legacy of Destructive Snow Goose Foraging on Supratidal Marsh Habitat in the Hudson Bay Lowlands." *Arctic, Antarctic, and Alpine Research* 45: 575–583.
- North American Waterfowl Management Plan. 2004. "Strengthening the Biological Foundation: 2004 Implementation Framework." Canadian Wildlife Service (Kanatami Uumajulirijirjuakkut), US Fish and Wildlife Service, amma Secretaria de Medio Ambiente y Recursos Naturales.
- Powell, A. N., amma R. S. Suydam. 2012. "King Eider (*Somateria spectabilis*)."*Taikani The Birds of North America Online, aqqigiaqtujuq taassuma A. Poole. Ithaca, NY: Cornell Lab of Ornithology.*
- Robertson, G. J., amma H. G. Gilchrist. 1998. "Evidence of Population Declines among Common Eiders Breeding in the Belcher Islands, Northwest Territories." *Arctic* 51: 378–385.
- , amma J.-P. L. Savard. 2002. "Long-Tailed Duck (*Clangula hyemalis*)."*Taikani The Birds of North America Online, aqqigiaqtujuq taassuma A. Poole. Ithaca, NY: Cornell Lab of Ornithology.*
- Sea Duck Joint Venture. 2004. "Common Eider (*Somateria mollissima*)."*Sea Duck Information Series*, naasautaa 4. Anchorage, AK: Sea Duck Joint Venture.
- Silverman, E. D., D. T. Saalfeld, J. B. Leirness, amma M. D. Koneff. 2013. "Wintering Sea Duck Distribution along the Atlantic Coast of the United States." *Journal of Fish and Wildlife Management* 4: 178–198, e1944–687X.
- Ward, J.G. 1979. "Bird and mammal surveys in the Cape Parry area, Northwest Territories, June–August 1979." Saqquitaamngittuq Unikkaaq taakkunna LGL Ltd., Edmonton, taakkununa Dome Petroleum Ltd., Calgary. 40 mappiqtugaq.
- White, T. P., R. R. Veit, amma M. C. Perry. 2009. "Feeding Ecology of Long-Tailed Ducks (*Clangula hyemalis*) Wintering on the Nantucket Shoals." *Waterbirds* 32: 293–299.
- Ukiuqtaqtumi-Ivajattut Tariurmuit Mitit – 2**
- Anderson, E. M., R. D. Dickson, E. K. Lok, E. C. Palm, J.-P. L. Savard, D. Bordage, amma A. Reed. 2015. "Surf Scoter (*Melanitta perspicillata*)."*Taikani The Birds of North America Online, aqqigiaqtujuq taassuma A. Poole. Ithaca, NY: Cornell Lab of Ornithology.*
- Bordage, D., amma J.-P. L. Savard. 2011. "Black Scoter (*Melanitta americana*)."*Taikani The Birds of North America Online, aqqigiaqtujuq taassuma A. Poole. Ithaca, NY: Cornell Lab of Ornithology.*
- Braune, B. M., amma B. J. Malone. 2006. "Mercury and Selenium in Livers of Waterfowl Harvested in Northern Canada." *Archives of Environmental Contamination & Toxicology* 50: 284–289.
- Brown, P. W., amma L. Fredrickson. 1997. "White-Winged Scoter (*Melanitta fusca*)."*Taikani The Birds of North America Online, aqqigiaqtujuq taassuma A. Poole. Ithaca, NY: Cornell Lab of Ornithology.*
- Canadian Endangered Species Conservation Council (Kanatami Ulrianaqtumiittut Uumajunut Atluqaqtalimanirnut Katimajit, CESCC). 2011. "Wild Species 2010: The General Status of Species in Canada." Canadian Endangered Species Conservation Council, National General Status Working Group (Kanatami Ulrianaqtumiittut Uumajunut Atluqaqtalimanirnut Katimajit, Kanatami Qanuilingaliriksanginnut Piliriqatigiit).
- Canadian Endangered Species Conservation Council (Kanatami Ulrianaqtumiittut Uumajunut Atluqaqtalimanirnut Katimajit, CESCC). 2011. "Wild Species 2010: The General Status of Species in Canada." Canadian Endangered Species Conservation Council, National General Status Working Group (Kanatami Ulrianaqtumiittut Uumajunut Atluqaqtalimanirnut Katimajit, Kanatami Qanuilingaliriksanginnut Piliriqatigiit).
- Gilliland, S. G., H. G. Gilchrist, R. F. Rockwell, G. J. Robertson, J.-P. L. Savard, F. Merkel, amma A. Mosbch. 2009. "Evaluating the Sustainability of Harvest among Common Eiders (*Somateria mollissima borealis*) in Greenland and Canada." *Wildlife Biology* 15: 24–36.
- Goudie, R. I., G. J. Robertson, amma A. Reed. 2000. "Common Eider (*Somateria mollissima*)."*Taikani The Birds of North America Online, aqqigiaqtujuq taassuma A. Poole. Ithaca, NY: Cornell Lab of Ornithology.*
- Connally, E. E., M. Duron, K. A. Williams, amma I. J. Stenhouse. 2015. "Summary of High Resolution Digital Video Aerial Survey Data." *Taikani Wildlife Densities and Habitat Use Across Temporal and Spatial Scales on the Mid-Atlantic Outer Continental Shelf*, aqqigiaqtujuq taassuma K. A. Williams, E. E. Connally, S. M. Johnson, amma I. J. Stenhouse, Canadian Endangered Species Conservation Council (Kanatami Ulrianaqtumiittut Uumajunut Atluqaqtalimanirnut Katimajit, CESCC). 2011. "Wild Species 2010: The General Status of Species in Canada." Canadian Endangered Species Conservation Council, National General Status Working Group (Kanatami Ulrianaqtumiittut Uumajunut Atluqaqtalimanirnut Katimajit, Kanatami Qanuilingaliriksanginnut Piliriqatigiit).
- Connelly, E. E., M. Duron, K. A. Williams, amma I. J. Stenhouse. 2015. "Summary of High Resolution Digital Video Aerial Survey Data." *Taikani Wildlife Densities and Habitat Use Across Temporal and Spatial Scales on the Mid-Atlantic Outer Continental Shelf*, aqqigiaqtujuq taassuma K. A. Williams, E. E. Connally, S. M. Johnson, amma I. J. Stenhouse, Canadian Endangered Species Conservation Council (Kanatami Ulrianaqtumiittut Uumajunut Atluqaqtalimanirnut Katimajit, CESCC). 2011. "Wild Species 2010: The General Status of Species in Canada." Canadian Endangered Species Conservation Council, National General Status Working Group (Kanatami Ulrianaqtumiittut Uumajunut Atluqaqtalimanirnut Katimajit, Kanatami Qanuilingaliriksanginnut Piliriqatigiit).
- IUCN. 2015. "The IUCN Red List of Threatened Species." Titiraqsimalujuk 2015-4.
- Johnson, S.R.; Ward, J.G. 1985. "Observations of Thick-billed Murres (*Uria lomvia*) and other seabirds at Cape Parry, Amundsen Gulf, NWT." *Arctic* 38: 112–115.
- Kay, G., Kuptana, D., Wolki Sr., G., Hines, J.E. 2006. "Inuvialuit ecological knowledge of King Eiders, Pacific Common Eiders, Black Brant, and some other birds near Holman and Sachs Harbour, Northwest Territories." Paippaarijaukainnasuuq Kanatami Uumajulirijirjuakkunnu

UQALIMA AKKANNIRNIQ

- Kirk, M., D. Esler, amma W. S. Boyd. 2007. "Morphology and Density of Mussels on Natural and Aquaculture Structure Habitats: Implications for Sea Duck Predators." *Marine Ecology Progress Series* 346: 179–187.
- Loring, P. H., P. W. C. Paton, S. R. McWilliams, R. A. McKinney, amma C. A. Oviatt. 2013. "Densities of Wintering Scoters in Relation to Benthic Prey Assemblages in a North Atlantic Estuary." *Waterbirds* 36: 144–155.
- Natcher, D. C., L. Felt, K. Chaulk, A. Proctor, ammalu Nunatsiavut Gavamanga. 2011. "Monitoring the Domestic Harvest of Migratory Birds in Nunatsiavut, Labrador." *Arctic* 64: 362–366.
- North American Waterfowl Management Plan. 2004. "Strengthening the Biological Foundation: 2004 Implementation Framework." Canadian Wildlife Service (Kanatami Uumajulirijirjuakkut), US Fish and Wildlife Service, amma Secretaria de Medio Ambiente y Recursos Naturales.
- Raftovich, R. V., S. C. Chandler, amma K. A. Wilkins. 2015. "Migratory Bird Hunting Activity and Harvest during the 2013–14 and 2014–15 Hunting Seasons." Laurel, MD: Migratory Bird Management, US Fish and Wildlife Service.
- Sea Duck Joint Venture (SDJV). 2015. "Atlantic and Great Lakes Sea Duck Migration Study: Progress Report."
- Sea Duck Joint Venture (SDJV) Ualattinirmut Katimajingit. 2014. "Sea Duck Joint Venture Strategic Plan 2014–2018." Anchorage, Alaska amma Sackville, New Brunswick: US Fish and Wildlife Service amma Canadian Wildlife Service (Kanatami Uumajulirijirjuakkut).
- Wilson, L.K., M.L. Harris, S. Trudeau, M.G. Ikonomou, amma J.E. Elliot. 2010. "Properties of Blood, Porphyrins, and Exposure to Legacy and Emerging Persistent Organic Pollutants in Surf Scoters (*Melanitta perspicillata*) Overwintering on the South Coast of British Columbia, Canada." *Archives of Environmental Contamination & Toxicology* 59: 322–333.
- Zydelis, R., D. Esler, M. Kirk, amma W.S. Boyd. 2009. "Effects of Off-Bottom Shellfish Aquaculture on Winter Habitat Use by Molluscivorous Sea Ducks." *Aquatic Conservation: Marine and Freshwater Ecosystems* 19: 34–42.
- Ukiuqtatumi-Ivajattut Qaqsaq**
- Agler, B. A., S. J. Kendall, D. B. Irons, amma S. P. Klosiewski. 1999. "Declines in Marine Bird Populations in Prince William Sound, Alaska, Coincident with a Climatic Regime Shift." *Waterbirds* 22: 98–103.
- Barr, J. F., C. Eberl, amma J. W. McIntyre. 2000. "Red-Throated Loon (*Gavia stellata*)."*Taikani The Birds of North America Online*, aqqigiaqtajuuq taassuma A. Poole. Ithaca, NY: Cornell Lab of Ornithology.
- Canadian Endangered Species Conservation Council (Kanatami Ulurianaqtumiittunut Uumajunut Atluqaqtalimanirmut Katimajit, CESCC). 2011. "Wild Species 2010: The General Status of Species in Canada." Canadian Endangered Species Conservation Council, National General Status Working Group (Kanatami Ulurianaqtumiittunut Uumajunut Atluqaqtalimanirmut Katimajit, Kanatami Qanuilingaliriksanginnut Piliriqtigii).
- Environment Canada (Avatilirijikku Kanatami). 2011. "Status of Birds in Canada—2011." Population Assessment Summary.
- Gray, C., C. Anderson, J. Fiely, M. Chickering, R. Gray, A. Gilbert, amma S. Ford. 2015. "Red-Throated Loon (*Gavia stellata*)."*Taikani Determining Offshore Use of Diving Bird Species in Federal Waters of the Mid-Atlantic United States Using Satellite Tracking*, 26–57. 2014 Arraagutamaaqsiuti Unikkaaq taakkununa Bureau of Ocean Energy Management. Hadley, MA: US Fish and Wildlife Service.
- IUCN. 2015. "The IUCN Red List of Threatened Species." Titiraqsimaljuq 2015–4.
- Kushlan, J. A., M. J. Steinkamp, K. C. Parsons, J. Capp, M. Acosta Cruz, M. Coulter, I. Davidson, et al. 2002. "Waterbird Conservation for the Americas: The North American Waterbird Conservation Plan, Version 1." Washington, DC: Waterbird Conservation for the Americas.
- Milko, R. J., L. Dickson, R. Elliott, amma G. Donaldson. 2003. "Wings over Water: Canada's Waterbird Conservation Plan." Aatuva: Environment Canada (Avatilirijikku Kanatami), Canadian Wildlife Service (Kanatami Uumajulirijirjuakkut).
- Naves, L. C., amma T. K. Zeller. 2013. "Saint Lawrence Island Subsistence Harvest of Birds and Eggs, 2011–2012, Addressing Yellow-billed Loon Conservation Concerns." *Alaska Migratory Bird Co-Management Council*. Alaska Department of Fish and Game, Division of Subsistence, Ilulissatut paippaaq naasautaa 384. Anchorage, AK: ADFG & G.
- IUCN. 2015. "The IUCN Red List of Threatened Species." Titiraqsimaljuq 2015–4.
- Kushlan, J. A., M. J. Steinkamp, K. C. Parsons, J. Capp, M. Acosta Cruz, M. Coulter, I. Davidson, et al. 2002. "Waterbird Conservation for the Americas: The North American Waterbird Conservation Plan, Version 1." Washington, DC: Waterbird Conservation for the Americas.
- Paruk, J. D., D. C. Evers, J. A. Schmutz, C. DeSorbo, K. Wright, I. Johnson, J. Fair, D. M. Mulcahy, amma S. McCloskey. 2011. "Migration and Post-Breeding Movements of Yellow-Billed Loons (*Gavia adamsii*) Breeding in Alaska and the Western Canadian Arctic." Kingulliqpaami Unikkaaq taakkununa National Fish & Wildlife Foundation. BRI Unikkaaq # 2011-32. Gorham, ME: Biodiversity Research Institute.
- , S. A. Hatch, amma D. N. Nettleship. 2012. "Northern Fulmar (*Fulmarus glacialis*)."*Taikani The Birds of North America Online*, aqqigiaqtajuuq taassuma A. Poole. Ithaca, NY: Cornell Lab of Ornithology.
- US Fish and Wildlife Service. 2008. "Birds of Conservation Concern 2008." Arlington, VA: United States Department of Interior, Fish and Wildlife Service, Division of Migratory Bird Management.
- Ukiuqtatumi-Ivajattut Tariurmuit tingmiat**
- BirdLife International. 2012. "Papagophila eburnea." *Taikani The IUCN Red List of Threatened Species* 2012.
- Braune, B. M., M. L. Mallory, amma H. G. Gilchrist. 2006. "Elevated Mercury Levels in a Declining Population of Ivory Gulls in the Canadian Arctic." *Marine Pollution Bulletin* 52: 969–987.
- Canadian Endangered Species Conservation Council (Kanatami Ulurianaqtumiittunut Uumajunut Atluqaqtalimanirmut Katimajit, CESCC). 2011. "Wild Species 2010: The General Status of Species in Canada." Canadian Endangered Species Conservation Council, National General Status Working Group (Kanatami Ulurianaqtumiittunut Uumajunut Atluqaqtalimanirmut Katimajit, Kanatami Qanuilingaliriksanginnut Piliriqtigii).
- Chardine, J. W., G. J. Robertson, amma H. G. Gilchrist. 2008. "Seabird Harvest in Canada."*Taikani Seabird Harvest in the Arctic*, aqqigiaqtajuuq taassuma F. Merkel amma T. Barry, 20–29. Circumpolar Seabird Group, CAFF Ilulissatut Unikkaalaq naasautaa 16. Akureyri, Iceland: CAFF International Secretariat.
- Provencher, J. F., A. L. Bond, A. Hedd, W. A. Montevercchi, S. Bin Muzaffar, S. J. Courchesne, H. G. Gilchrist, et al. 2014. "Prevalence of Marine Pollution in Marine Birds from the North Atlantic." *Marine Pollution Bulletin* 84: 411–417.
- Stenhouse, I. J., amma W. A. Montevercchi. 1999. "Increasing and Expanding Populations of Breeding Northern Fulmars in Atlantic Canada." *Waterbirds* 22: 382–391.
- , G. J. Robertson, amma H. G. Gilchrist. 2004. "Recoveries and Survival Rates of Ivory Gulls Banded in Nunavut, Canada, 1971–1999." *Waterbirds* 27: 486–492.
- Ukiuqtatumi-Ivajattut Sijamiut tingmiat**
- Alaska Shorebird Group. 2008. "Alaska Shorebird Conservation Plan." Titiraqsimaljuq II. Anchorage, AK: Alaska Shorebird Group.
- Baker, A. J., P. M. González, T. Pierson, L. J. Niles, I. do Nascimento, P. W. Atkinson, N. A. Clark, et al. 2004. "Rapid Population Decline in Red Knots: Fitness Consequences of Decreased Refueling Rates and Late Arrival in Delaware Bay." *Proceedings of the Royal Society B* 271: 875–882.
- Gaston, A. J., amma J. M. Hipfner. 2000. "Thick-Billed Murres (*Uria lomvia*)."*Taikani The Birds of North America Online*, aqqigiaqtajuuq taassuma A. Poole. Ithaca, NY: Cornell Lab of Ornithology.
- , D. K. Cairns, R. D. Elliot, amma D. G. Noble. 1985. "A Natural History of Digges Sound." Canadian Wildlife Service (Kanatami Uumajulirijirjuakkut) Unikkaalaq Katinngauqutni, naasautaa 46. Aatuva, Antiaru: Supply and Services Canada (Sunakkutanut amma Pijjtiratikkut Kanatami).
- , M. L. Mallory, amma H. G. Gilchrist. 2012. "Populations and Trends of Canadian Arctic seabirds." *Polar Biology* 35: 1221–1232.
- Gilchrist, G., H. Størm, M. V. Gavrilo, amma A. Mosbech. 2008. "International Ivory Gull Conservation Strategy and Action Plan." Circumpolar Seabird Group, CAFF Ilulissatut Unikkaalaq naasautaa 18. Akureyri, Iceland: CAFF International Secretariat.
- Canadian Endangered Species Conservation Council (Kanatami Ulurianaqtumiittunut Uumajunut Atluqaqtalimanirmut Katimajit, CESCC). 2011. "Wild Species 2010: The General Status of Species in Canada." Canadian Endangered Species Conservation Council, National General Status Working Group (Kanatami Ulurianaqtumiittunut Uumajunut Atluqaqtalimanirmut Katimajit, Kanatami Qanuilingaliriksanginnut Piliriqtigii).
- IUCN. 2015. "The IUCN Red List of Threatened Species." Titiraqsimaljuq 2015–4.
- Donaldson, G. M., C. Hyslop, R. I. G. Morrison, H. L. Dickson, amma I. Davidson, titiraqtii. 2000. "Canadian Shorebird Conservation Plan." Aatuva: Canadian Wildlife Service (Kanatami Uumajulirijirjuakkut) Environment Canada (Avatilirijikku Kanatami).
- Gratto-Trevor, C., R. I. G. Morrison, B. Collins, J. Rausch, M. Drever, amma V. Johnston. 2011. "Trends in Canadian Shorebirds. Canadian Biodiversity: Ecosystem Status and Trends 2010." Ilulissatut Ajjigilliqqanajut Unikkaalaq naasautaa 13. Aatuva: Canadian Councils of Resource Ministers (Kanatami Katimajit Pijjutksanut Ministar).
- IUCN. 2015. "The IUCN Red List of Threatened Species." Titiraqsimaljuq 2015–4.
- Morrison, R. I. G., amma B. A. Harrington. 1979. "Critical Shorebird Resources in James Bay and Eastern North America." *Transactions of the North American Wildlife and Natural Resource Conference* 44: 498–507.
- , I. J. Stenhouse, H. G. Gilchrist, G. J. Robertson, J. C. Haney, amma S. D. Macdonald. 2008. "Ivory Gull (*Papagophila eburnea*)."*Taikani The Birds of North America Online*, aqqigiaqtajuuq taassuma A. Poole. Ithaca, NY: Cornell Lab of Ornithology.
- Milko, R. J., L. Dickson, R. Elliott, amma G. Donaldson. 2003. "Wings over Water: Canada's Waterbird Conservation Plan." Aatuva: Environment Canada (Avatilirijikku Kanatami), Canadian Wildlife Service (Kanatami Uumajulirijirjuakkut).
- Perkins, M., L. Ferguson, R. B. Lanctot, I. J. Stenhouse, S. Kendall, S. Brown, H. R. Gates, et al. 2016. "Mercury Exposure and Risk in Breeding and Staging Alaskan Shorebirds." *The Condor* 118, naasautaa 3: 571–582.
- Rehfisch, M. M., amma H. Q. P. Crick. 2003. "Predicting the Impact of Climate Change on Arctic-Breeding Waders." *Wader Study Group Bulletin* 100: 86–95.
- Skagen, S. K., P. A. Smith, B. A. Andres, G. Donaldson, amma S. Brown. 2012. "Contribution of Arctic PRISM to Monitoring Western Hemispheric Shorebirds." *Taikani Arctic Shorebirds in North America: A Decade of Monitoring*, aqqigiaqtajuuq taassuma J. Bart, V. Johnston, P. A. Smith, amma J. Rausch, ix–xiii. Studies in Avian Biology naasautaa 44. Cooper Ornithological Society, Berkeley: University of California Press.
- Tracy, D. M., D. Schamel, amma J. Dale. 2002. "Red Phalarope (*Phalaropus fulicarius*)."*Taikani The Birds of North America Online*, aqqigiaqtajuuq taassuma A. Poole. Ithaca, NY: Cornell Lab of Ornithology.
- Western Hemisphere Shorebird Reserve Network (WHSRN). 2015. "WHSRN: An International Strategy for Saving Shorebirds and Their Habitats – Fact Sheet."
- PUIJIT**
- NOAA. 2016. "Beluga Whale (*Delphinapterus leucas*)."
- Ferguson, S. H., L. L. Loseto, amma M. L. Mallory. 2010. "A Little Less Arctic: Top Predators in the World's Largest Northern Inland Sea, Hudson Bay." Dordrecht; New York: Springer.
- Fisheries and Oceans Canada (Imarmiutalirijikku Kanatami). 2016. "Impacts of Climate Change on Marine Mammals."
- , P. González, R. I. G. Morrison, amma B. A. Harrington. 2013. "Red Knot (*Calidris canutus*)."*Taikani The Birds of North America Online*, aqqigiaqtajuuq taassuma A. Poole. Ithaca, NY: Cornell Lab of Ornithology.
- Blomqvist, S., N. Homlgren, S. Åkesson, A. Hedenstrom, amma J. Petterson. 2002. "Indirect Effects of Lemming Cycles on Sandpiper Dynamics: 50 Years of Counts from Southern Sweden." *Oecologia* 133: 146–158.
- Brow, S., C. Hickey, B. Harrington, amma R. Gill, titiraqtii. 2001. "The US Shorebird Conservation Plan," 2–ngani titiqtaqtajuuq. Manomet, Massachusetts: Manomet Center for Conservation Sciences.
- Richard, P. 2001. "Marine Mammals of Nunavut." Nunavut: Qikiqtani Ilinniarviit Aulatauningit, Ilinniarnilirijikku Pilirivvinga.
- Stephenson, S.A., amma L. Hartwig. 2010. "The Arctic Marine Workshop: Freshwater Institute Winnipeg, Manitoba, February 16–17, 2010." Canadian Manuscript Report of Fisheries and Aquatic Sciences 2934.
- Harwood, L. A., T. G. Smith, amma H. Melling. 2000. "Variation in Reproduction and Body Condition of the Ringed Seal (*Phoca hispida*) in Western Prince Albert Sound, NT, Canada, as Assessed through a Harvest-Based Sampling Program." *Arctic* 53: 422–431.
- Heide-Jørgensen, M. P., amma C. Lydersen (titiraqtii). 1998. "Ringed Seals in the North Atlantic." *NAMMCO Scientific Publications* 1.
- Reeves, R. R. 1998. "Distribution, Abundance and Biology of Ringed Seals (*Phoca hispida*): An overview." *NAMMCO Scientific Publications* 1: 9–45.
- Smith, T. G. 1975. "Ringed Seals in James Bay and Hudson Bay: Population Estimates and Catch Statistics." *Arctic* 28, naasautaa 3: 170–182.
- Richard, P. 2001. "Ringed Seal." *Taikani Marine Mammals of Nunavut*. Nunavut: Qikiqtani Ilinniarviit Aulatauningit, Ilinniarnilirijikku Pilirivvinga.
- Aivilugat**
- Allen, B. M., amma R. P. Angliss. 2012. "Western Arctic Bowhead Whale." *Alaska Marine Mammal Stock Assessments* 2012: 202–211.
- COSEWIC. 2004. "COSEWIC Assessment and Update Status Report on the Narwhal *Monodon monoceros* in Canada." Aatuva: Committee on the Status of Endangered Wildlife in Canada (Katimajiraalaat Ulurianaqtumiittunut Uumajunut Qanuilingaliriksanginnut Kanatami).
- , 2009. "COSEWIC Assessment and Update Report on the Bowhead Whale *Balaena mysticetus* Bering-Chukchi-Beaufort Population Eastern Canada-West Greenland Population." Aatuva: Committee on the Status of Endangered Wildlife in Canada (Katimajiraalaat Ulurianaqtumiittunut Uumajunut Qanuilingaliriksanginnut Kanatami).
- Ferguson, S. H., L. Dueck, L. L. Loseto, S. P. Luque. 2010. "Bowhead Whale *Balaena mysticetus* Seasonal Selection of Sea Ice." *Marine Ecology Progress Series* 411: 285–297.
- COSEWIC 2006. "COSEWIC Assessment and Update Status Report on the Atlantic Walrus." Aatuva: Committee on the Status of Endangered Wildlife in Canada (Katimajiraalaat Ulurianaqtumiittunut Uumajunut Qanuilingaliriksanginnut Kanatami).
- Fisheries and Oceans Canada (Imarmiutalirijikku Tarjurjularikkukku Kanatami). 2015. "Abundance Estimates of Narwhal Stocks in the Canadian High Arctic in 2013." DFO Canadian Science Advisory Secretariat (Kanatami Qaujisarnilirinirmut Uquajjujikkut Pilirivvingat), Qaujisarnilirinirmut Uquajjujikkut Unikkangat 2015/060.
- , 2016. "Bowhead Whale (Bering-Chukchi-Beaufort Sea population)." —, 2016. "Bowhead Whale (Eastern Canada-West Greenland population)." —, 2016. "Bowhead Whale." —, 2017. "Beluga Whale." —, 2017. "Narwhal."
- Innes, S., M. P. Heide-Jørgensen, J. L. Laake, K. L. Laidre, H. J. Cleator, P. Richard, amma R. E. A. Stewart. 2002. "Surveys of Belugas and Narwhals in the Canadian High Arctic in 1996." *NAMMCO Scientific Publications* 4: 169–190.
- Laidre, K. L., amma M. P. Heide-Jørgensen. 2005. "Arctic Sea Ice Trends and Narwhal Vulnerability." *Biological Conservation* 121: 509–517.
- , H. Stern, K.M. Kovacs, L. Lowry, S.E. Moore, E.V. Regehr, S.H. Ferguson, et al. 2015. "Arctic Marine Mammal Population Status, Sea Ice Habitat Loss, and Conservation Recommendations for the 21st Century." *Conservation Biology* 29, naasautaa 3: 724–737.
- NAMMCO. Ulluqangnittuq. "The Beluga Whale [1992–2002 Data]." *Status of Marine Mammals in the North Atlantic*.
- Kuhnlein, H. V., amma M. M. Humphries. 2017. "Walrus." Traditional Animal Foods of Indigenous Peoples of Northern North America. McGill University.
- Richard, P. 2001. "Walrus." *Taikani Marine Mammals of Nunavut*. Nunavut: Qikiqtani Ilinniarviit Aulatauningit, Ilinniarnilirijikku Pilirivvinga.
- Stewart, Robert E.A. 2008. "Redefining Walrus Stocks in Canada." *Arctic* 61(3): 292–308.
- Nanuq**
- COSEWIC. 2008. "COSEWIC Assessment and Update Status Report on the Polar Bear Ursus maritimus in Canada." Aatuva: Committee on the Status of Endangered Wildlife in Canada (Katimajiraalaat Ulurianaqtumiittunut Uumajunut Qanuilingaliriksanginnut Kanatami).
- Environment Canada (Avatilirijikku Kanatami). 2011. "National Polar Bear Conservation Strategy for Canada."
- Inuit Tapiriit Kanatami (ITK). Ulluqangnittuq. "Arctic Wildlife."
- IUCN/SSC Nanurnik Pilirijimmaruqatigii. 2017. "Summary of Polar Bear Population Status 2017."
- Uumajuit Attarnaqtumiittuq Kikkutuinnarnut Atiliuqsimavik. 2016. "Species Profile: Polar Bear."
- Stern, H. L., amma K. L. Laidre. 2016. "Sea-Ice Indicators of Polar Bear Habitat." *The Cryosphere* 10: 2027–2041.
- Unger, Z. 2012. "The Truth about Polar Bears." *Canadian Geographic*.
- York, J., M. Dowlesy, A. Cornwell, M. Kuc, amma M. Taylor. 2016. "Demographic and Traditional Knowledge Perspectives on the Current Status of Canadian Polar Bear Subpopulations." *Ecology and Evolution* 6, naasautaa 9: 2897–2924.

QAUJIMAJAULI NUATASUMAJUNUT

Nuatausimajut taassumunga Nunannguamut inulimaanut atuinnautitaujunut, gavamakkunnillu unikkaaliani, qautamaaqsiutini, amma qarisaqjakkut tuqquqtausimavingni. Takuksautittiaqtavut qaujisarnirmut nuatausimajuni; uttutuilingni nuatausimajuni atuqtaulualauungittut. Tunngasaivugut uqalimaarumajuni takugiarluti Nunannguamut Nuatausimajuni titiqsimajuni takugiarliri nuatausimajut nunannguamut nakinngaarninginni. Pijutigijanga taassuma Nunannguaq takuksautittigumamut Kanatami nuatausimajuni amma quanuinniunji. Nunaliningmuunganisani nuattisimajut qaujisaqtini amma qaujimajitarni pilirangujumi. Nalunaikkutat titiqsimajut aviksimalut isunginni pigiaruttiavavujut taikkununga tukisigiaakkannirumajunut nuatasimajuni.

Ilakkannirlugu, unuqtukkannialunni uomajuqtaqaqtuq amma attuajuni Kanataup Ukiuqtaqtungata tariungata avatingani titiraujaqtuaqnaqtut tavvani Nunannguami. Nunannguaq turaaqpuk unuqtunut pigiarnqatqarnirmi takuksautittinirmut inigjaujumi.

NUNANNGUAP SAQQIJAARNINGA

Nunanngualimaat kisiani taikkua taikaniiittut Tariurjulariniq titiraqsimajuq atuqtut taassumunga Albers Equal Area niriugijajumut amma NAD83 datum, qitipassianiiittuni 120°W sanimuaqtunit 60°N amma 75°N. Tamanna atuqtaulauqtuq nunami naluliqtitttailimanirmut angiligliaqsinnaat Kanataup Ukiuqtaqtungata sijjaqpasingani.

Taikani Tariurjulariniq aviksimalut, ajiinnguami atulaqtut (WGS84) qitianiitaulluni uvani 120°W amma 60°N atuqtaulauqtuq saqqijaattiaqjumut quttingnijunit Ausiittuup Uangnangani Qikiqtaalungata uangnangani.

NUATAUSIMAJUNUT SAKKUIQSINIQ

Taakkua nunannguat saqqitaujujut ilagijaulluti Nunannguanut amma saqqitaujut ajiinngungunirmut kisiani. Iningit amma tammaqsimannginninga nunannguap ilulinginnut taimailingallataanngituinnarialit.

Avatilirinirmut Ikajuqtaujutinut Nalunaiqsijjuti

Paippaamit aturluni 10 pusantimi atuqtaujutit, taakku piuqsaqtausimajut.

nappaqtut	imajq	uummaqquqti	tangiliit attakuit	silarjuap ussiksvialiajutingit
11	20,000 L	1,465 kWh	160 kg	445 kg

Avatilirinirmut aktuqtaujutit naluttaarutiliulaqtut atuqtutit Avatilirinirmut

Paippaalinijutut Naasausijutingani.

Tukisigiarutiksakkannirnut uvungalutit <http://calculator.environmentalpaper.org>

ILISAQSINIIT

Inuit Tapiriit Kanatami, Kanatami Takujagaqarvik Nunami, Ukiuqtaqtumi Qaujimajaujut Kanatami ikasuqtinnaulauqtut amma uqausiqaqtutti Nunannguaq pilirarijaunniliamaangani, qujalijutigijavut.

Tariurjularinirmut Piuqsuarnirmut iqqanaijaqtii tunisilauqtut qaujimajaummariktuni Ukiuqtaqtumi qaujisarnilirinirmi amma nuatausimajuni.

Taanna Nunannguaq kiinaujaqaqtitaujuq ilangani Gordon amma Betty Moore Katujjiqatigiinik.

TITIRAQTIIT

Atuni aviksimalut Nunannguami titiraqtaulauqtua atausirmut ungataanuluunniit titiraqtinut, atuni qaujimattiaqtutti pilirarijamini.

Inuit amma Avati

Louie Porta, Paul Labun, Trevor Taylor, Gita Ljubicic, Darren Keith

Tariurjulariniq

Humfrey Melling

Niqiksaniit Uiguliriiktunit Isuaniiittut

Susanna Fuller
Marianne Falardeau

Iqaluit

Jennie Knopp

Tingmiat imarmiutat

Jeff Ball
Iain Stenhouse

Pujiit

Kristin Westdal

AJUNNGITTURJUAT AMMA KATUJJINIKKUT QIMIRRUJIIT

Atuni Nunannguat aviksimalut qimirrujatsialauqtut atausirmut unuqtunugluunniit pilirijimmarinqni nunanngualirinirmut amma katujjiqatigijaujunut. Qujalijavut piviqalaurmat amma pilirittialurmata. Nunannguap ilulingit, tammaqsimajilli, pasijaksavut taakku Nunannguami sanajuviniit. Qimirrujut pijaksaqlauqtut inigjanit qaujimattiaqtamini atingitugut titiraqsimajut, marruuk qaujimajaujumanngittuuq qimirrujik.

Doug Chiasson, Paul Crowley, Steve Ferguson, Susanna Fuller, Geomatics amma Nunanngualirinirmut Qaujisarvik, Inuit Tapiriit Kanatami (Inuit amma Avati), Erin Keenan, Brandon Laforest, Melissa Nacke, Colleen Parker, James D. Reist, Mary Simon

TUNISIJUT

Aaqqigiaqtauninga
Henry Huntington

Piliriamut Aulattiniq
Louie Porta, Jennie Knopp, Olivia Mussels

Nunanngualiriniq amma Nuatausimajuni
Tuqqinirmut Aulattiniq
Jeremy Davies, Olivia Mussels

Aqqiumaninga, Sanamaninga, Ajinnguat/
Tititaqqat amma Titiqtugat
Patricia Chambers, Ann Sanderson
(annsciart.com), Olivia Mussels

Qaujisarnilirinirmut Uumajunut Titiraujaqsimajut
Ann Sanderson (annsciart.com) titiqtugaqsimajulimaat taakalu Pasivik Qaqsaq, Qaqulluq, Saurraq (Red Knot), Saurraq (Red Phalarope); Chris Tomlin tingmialimaat

Aaqiumaninga
Patricia Chambers, Jeremy Davies

Sanajauninga
Paul Crowley, Jessica Park, Les Bogdan, Ruth Teichroeb

Ajjingani Aaqqigiaqtauninga amma Uqalimaattiaqtauninga
Leslie Saffrey, David Henry

Asingit Tunisijut
Dr. Dak de Kerckhove; Dr. Henrique Giacomini, Qitirmiut Piqqusilirijiit Katujjiqatigiit

